

Cyfarfod

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Dyddiad ac Amser

10.00 y.b., DYDD IAU, 17EG TACHWEDD, 2022

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol

I gael mynediad cyhoeddus i'r cyfarfod, cysylltwch â ni

Pwynt Cyswllt

Lowri Haf Evans

01286 679878

Lowrihafevans@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd 11 Tachwedd 2022)

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

AELODAETH (18)

Plaid Cymru (8)

Y Cynghorwyr

Menna Baines
Meryl Roberts
Huw Rowlands

Jina Gwyrfai
Medwyn Hughes
Sedd Wag

Elfed Wyn ap Elwyn
Paul John Rowlinson

Annibynnol (4)

Y Cynghorwyr

John Brynmor Hughes
Richard Glyn Roberts

Angela Russell
Rob Triggs

Aelod Lleyg (6)

Hywel Eifion Jones
Mrs Clare Hitchcock
Mr Elwyn Rhys Parry
Mrs Sharon Warnes
Sedd Wag x 2

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol

3. MATERION BRYN

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

4. COFNODION

5 - 11

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 13 Hydref 2022 fel rhai cywir

5. GWEITHREDU PENDERFYNIADAU Y PWYLLGOR

12 - 15

Ystyried yr adroddiad, er gwybodaeth

6. PREMIWM AR DRETH CYNGOR AIL GARTREFI AC ANHEDDAU GWAG HIR-DYMOR

16 - 109

I ystyried y wybodaeth yn yr adroddiad a'r atodiadau er mwyn dod i gasgliad ar briodoldeb y gweithrediad ac yw'r risgiau wedi cael eu lliniaru

7. ADRODDIAD RHEOLAETH TRYSLORLYS HANNER BLWYDDYN 2022 -23

110 - 120

I ystyried yr adroddiad er gwybodaeth

8. ADRODDIAD BLYNYDDOL CWYNION A GWELLA GWASANAETH 2021/22

121 - 132

I ystyried yr adroddiad a gyflwynir, a chynnig unrhyw sylwadau neu awgrymiadau perthnasol.

9. DEDDF LLYWODRAETH LEOL 2021 - HUNANASESIADAU

133 - 155

I ystyried cynnwys y ddogfen drafft ar gyfer 2021/22 gan gynnig unrhyw sylwadau ac argymhellion.

10. ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU

156 - 193

I ystyried a derbyn yr adroddiadau

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 13-10-2022

Presenoldeb:

Cynghorwyr: Menna Baines, Paul Rowlinson, Jina Gwyrfai, Elfed Wyn ap Elwyn, Angela Russell, Richard Glyn Roberts a Rob Triggs

Aelodau Lleyg: Sharon Warnes (Cadeirydd), Hywel Eifion Jones, Clare Hitchcock a Rhys Parry

Swyddogion:

Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid), Ffion Madog Evans (Uwch Reolwr Cyllid), Caren Rees Jones (Cyfrifydd Grŵp - Cyfalaf a Rheolaeth) a Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth)

Eraill a wahoddwyd:

Y Cynghorydd Ioan Thomas (Aelod Cabinet Cyllid)
Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol)
Vera Jones (Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth ac Iaith)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr John Brynmor Hughes, Medwyn Hughes, Huw Rowlands a Meryl Roberts

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Dim i'w nodi

3. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Derbyniodd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfodydd blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 8fed Medi 2022 fel rhai cywir.

Mewn ymateb i sylw a gyflwynwyd yn y cyfarfod diwethaf ynglŷn â chynnwys eitem sefydlog ar raglen pob cyfarfod o'r pwyllgor yn rhoi diweddariad ar faterion a godwyd i'r Aelodau ynghyd a gweithredu penderfyniad, nododd y Swyddog Monitro nad oedd dim gofyn cyfreithiol ar gael materion yn codi fel eitem statudol ar y rhaglen. Ategodd y byddai yn trafod gyda'r Pennaeth Cyllid sut i gyfarch dymuniad y pwyllgor o dderbyn diweddariadau i benderfyniadau ac awgrymodd, mai adroddiad byr fyddai'n dderbyniol yn hytrach na chael eitem agored.

5. DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (Cymru) 2021

a) Cyflwynwyd adroddiad gan Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol (Swyddog Monitro) yn nodi, yn dilyn Cydsyniad Brenhinol, bod darpariaethau'r Ddeddf Llywodraeth Leol

ac Etholiad (Cymru) 2021 bellach wedi dod i rym ac er bod rhai elfennau o'r Arweiniad Statudol i'w cyhoeddi ni fydd disgwyl i rain wro yn arwyddocaol o'r drafftiau a ymgynghorwyd â hwy. Mewn ymateb i ofynion y Ddeddf, cyfeiriwyd at y rhaglen waith sydd eisoes wedi ei gosod o fewn Cofrestr Risg Corfforaethol y Cyngor gyda'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cadw trosolwg a sicrwydd ar y gweithredu sydd ei angen i weithredu'r darpariaethau.

Cyfeiriwyd at dri maes gwaith, Strategaeth Cyfranogiad y Cyhoedd, Cynllun Deisebau a Chanllawiau Cyfansoddiad, sydd angen eu symud ymlaen drwy gynnal proses ymgynghori.

Diolchwyd am yr adroddiad

- b) Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â hawl gan y Cyngor i ddewis trefn Pleidleisio Fwyafrifol neu Bleidlais Sengl Drosoglwyddadwy (STV) ac o ystyried bod gan Wynedd, yn etholiad 2022 y nifer uchaf o Gynghorwyr wedi eu hethol heb unrhyw wrthwynebiad, nododd y Swyddog Monitro mai cyfle oedd yma i Wynedd benderfynu ar sut i ymateb i'r dewis. Ategodd y byddai addasu'r broses gyfredol yn cynnwys adolygiad manwl o'r sefyllfa fyddai'n debygol o gynnwys adolygiad ffiniau, addasu cyfundrefn sylweddol ac ymgynghori fel elfennau statudol. Y dewis sydd gerbron yw ystyried cychwyn y broses neu beidio - bydd rhaid dod i farn ar sut i ymdrin ar opsiwn.

Mewn ymateb i gwestiwn ategol, o ymateb Awdurdodau eraill i'r mater, mynegodd bod Awdurdodau eraill mewn sefyllfa debyg o ystyried agor trafodaethau.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â phenodi Aelodau Lleyg, mynegwyd bod y broses bellach yn un barhaus. Derbyniwyd y farn bod dwy sedd wag ar y Pwyllgor ac mewn ymateb, nodwyd er yr ail-hysbysebu, na fu diddordeb. Ategwyd y bydd y swyddi yn parhau yn agored a'r dyddiad cau yn cael ei ymestyn ac annogwyd yr Aelodau, os yn adnabod rhywun sydd â diddordeb, i gyfeirio enw i'r Pennaeth Cyllid.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â nodweddion y Strategaeth Gyfranogi, nodwyd bod dyletswydd statudol bellach i annog cyfranogiad at benderfyniadau sydd wedi eu gwneud a bod hyn yn cael ei weithredu drwy rannu gwybodaeth ar y wefan, megis hysbysiadau penderfyniad a blaen raglenni. Y bwriad yw creu trefn sydd yn cyfarch y dyletswydd heb fod yn gyfundrefn drwm.

Mewn ymateb i sylw am y drefn ymgynghori, a bod hyn i'w groesawu, amlygodd Aelod bod rhaid ceisio osgoi tanseilio trefn ddemocrataidd. Nododd bod Aelodau wedi eu hethol i gynrychioli'r boblogaeth a mynegodd bryder y gall trefniadau oddiweddu'r drefn democratiaeth. Mewn ymateb i'r sylw, nododd y Swyddog Monitro y dylai'r drefn ymgynghori gefnogi'r drefn Democratiaeth - rôl Aelodau yw cymryd cyfrifoldeb am swyddogaethau ac felly dylai'r rôl ymgynghorol fod yn gefnogol i'r ystyriaethau hyn.

- c) Cynigwyd ac eiliwyd derbyn yr adroddiad

PENDERFYNWYD:

- 1. Derbyn yr adroddiad**
- 2. Derbyn cynnydd ar y rhaglen waith**
- 3. Cais am ddiweddariad pellach i Bwyllgor mis Chwefror 2023**

6. RHAGLEN GYFALAF 2022/23 – ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 AWST 2022)

- a) Cyflwynwyd adroddiad ar gais yr Aelod Cabinet Cyllid y Cynghorydd Ioan Thomas. Prif ddiben yr adroddiad oedd cyflwyno'r rhaglen gyfalaf (sefyllfa diwedd Awst 2022) ynghyd a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Yn wahanol i'r drefn arferol, gofynnwyd i'r Pwyllgor graffu'r wybodaeth cyn cyflwyno am gymeradwyaeth y Cabinet 25 Hydref 2022.

Cyfeiriwyd at ddadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £136.3 miliwn am y 3 blynedd 2022/23 - 2024/25 ynghyd a'r ffynonellau sydd ar gael i ariannu'r cynnydd net sydd oddeutu £10.1 miliwn ers y gyllideb wreiddiol.

Ategodd yr Uwch Reolwr Cyllid,

- bod y Cyngor gyda chynlluniau pendant mewn lle i fuddsoddi tua £79.8 miliwn eleni, gyda £21.1 miliwn (sef 27%) ohono wedi'i ariannu trwy grantiau penodol.
- bod effaith heriau ariannol diweddar yn parhau ar y rhaglen gyfalaf ac mai 11% o'r gyllideb yn unig sydd wedi ei wario hyd at ddiwedd Awst 2022 o gymharu gyda 16% dros yr un cyfnod yn 2021 a 13% yn 2020.
- bod £12.1m o wariant arfaethedig wedi'i ail-broffilio o 2022/23 i 2023/24 a 2024/25, gyda'r prif gynlluniau yn cynnwys, £5.1 miliwn Cynlluniau Ysgolion - Cymunedau Dysgu Cynaliadwy ac Eraill, £3.0 miliwn Cynlluniau Atal Llifogydd a £1.6 miliwn Hwb Iechyd a Gofal Penygroes.

Tynnwyd sylw at restr grantiau ychwanegol mae'r Cyngor wedi llwyddo eu denu ers yr diwethaf a oedd yn cynnwys Grant Cyfalaf Prydau Ysgol am Ddim, Grant Cymunedau Dysgu Cynaliadwy - Defnydd Cymunedol Ysgolion, Grant Cyfalaf Diogelwch y Ffyrdd gan Lywodraeth Cymru a Grant Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC) tuag at gynlluniau gwledig.

Diolchwyd am yr adroddiad oedd yn gryno a chllir

- b) Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â chynnydd mewn benthychiadau, nodwyd mai dyma'r adolygiad cyntaf ers diwedd Mawrth 2022 a bod cynnydd yn bodoli o ganlyniad i lithriadau gyda disgwyl am benderfyniad o ailbroffilio.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â'r effaith niweidiol ar oedi'r Cynlluniau Atal Llifogydd, nodwyd bod nifer o drafodaethau yn cael eu cynnal rhwng Ymgynghoriaeth Gwynedd a Llywodraeth Cymru ar y mater yma gan fod nifer o gynlluniau mewn lle ac mai ffigwr i warchod y gwaith oedd yma.

- c) Cynigwyd ac eiliwyd derbyn yr adroddiad

PENDERFYNWYD:

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt rhaglen gyfalaf y Cyngor

7. CYLLIDEB REFENIW 2022/23 – ADOLYGIAD DIWEDD AWST 2022

- a) Cyflwynwyd adroddiad gan Aelod Cabinet Cyllid y Cynghorydd Ioan Thomas yn gofyn i'r pwyllgor graffu'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau, a chyflwyno sylwadau i'r Cabinet ar gyfer cymeradwyaeth 25ain Hydref, 2022.

Gosododd yr Aelod Cabinet y cyd-destun i'r adroddiad drwy nodi:-

- Bod yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn gorwario sydd yn gyfuniad o ffactorau gan gynnwys methiant i wireddu arbedion.
- Bod yr Adran Economi a Chymuned yn gweld effaith mewn cynnydd costau ynni

- Bod Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol yn amlygu diffyg gwireddu arbedion ym maes gwastraff
- Bod Adran Tai Ac Eiddo yn gweld effaith ym maes digartrefedd yn sgil addasiad i drefniadau deddfwriaethol covid-19
- Bod bwriad edrych i falansau ysgolion i gyllido y gorwariant a ragwelir ar gostau trydan eleni gan fod yr Ysgolion wedi arbed ynni dros y cyfnod covid

Cyfeiriodd yr Uwch Reolwr Cyllid at dalfyriad o sefyllfa derfynol yr holl adrannau gan amlygu'r meysydd ble fu gwahaniaethau sylweddol. Tynnwyd sylw ar effaith y cynnydd mewn chwyddiant, yn arbennig felly costau trydan sydd uwchlaw'r gyllideb ac i'w weld amlycaf yn yr Adrannau Addysg, Prifffyrdd a Bwrdeistrefol ac Economi a Chymuned – sef ar ganolfannau hamdden Cwmni Byw'n Iach.

- Yng nghyd-destun covid, er nad yw'r effaith mor sylweddol yn 2022/23 o'i gymharu â'r ddwy flynedd flaenorol, mae costau ychwanegol, colledion incwm a llithriad ar gynlluniau arbedion yn sgil Covid yn parhau mewn rhai meysydd.
- Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant – rhagweld gorwariant o dros £1.9 miliwn eleni, a hynny yn gyfuniad o nifer o ffactorau gan gynnwys methiant i wireddu gwerth £930k o arbedion. Yn amlwg iawn eleni gwelwyd pwysau ar lety cefnogol a pheynnau taliadau uniongyrchol ynghyd a chostau staff a diffyg incwm yn y maes Gofal Cymunedol.
- Adran Addysg - rhagweld gorwariant o £1.3m o ganlyniad i effaith prisiau trydan uwch am gyfnod o chwe mis o Hydref 2022 ymlaen yn yr ysgolion. O ystyried fod yr ysgolion eisoes wedi elwa o bron i filiwn o arbedion ynni yn deillio o Covid a'r cyfnodau clo cysylltiedig, ystyriwyd yn briodol felly i ddefnyddio balansau ysgolion i gyllido'r pwysau ychwanegol eleni.
- Byw'n Iach - o ganlyniad i sgil effaith Covid, bu i'r cwmni dderbyn cymorth ariannol o gronfa caledi Llywodraeth Cymru (gwerth £1.4 miliwn yn 2021/22 a £2.7 miliwn yn 2020/21). Nid yw cymorth o'r fath ar gael gan y Llywodraeth eleni ond sgil effaith covid yn parhau yn 2022/23 ac yn amharu ar y gallu i gynhyrchu incwm. O ganlyniad, bu i'r Cyngor gadarnhau cefnogaeth ariannol angenrheidiol i gynnal gwasanaethau Byw'n Iach drwy ymestyn y cyfnod o sicrwydd a roddwyd i'r Cwmni hyd at ddiwedd 2022/23, sydd yn £842k eleni.
- Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol - tueddiad blynyddol o orwariant yn y maes bwrdeistrefol yn parhau, gyda'r problemau amlycaf yn y maes casglu gwastraff ac ailgylchu. Yr adran hefyd yn cael trafferthion gwireddu arbedion gwerth £533k.
- Tai ac Eiddo – goblygiadau newid i ddeddfwriaeth yn ymwneud â Digartrefedd yn golygu pwysau ariannol sylweddol. Er bod dyraniad o £1.5m o gronfa trefniadau yn sgil covid y Cyngor wedi ei roi i gynorthwyo'r sefyllfa, rhagwelir gorwariant net o £3.2 miliwn eleni.
- Corfforaethol - rhagdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2022/23 yn gyfrifol am gynnyrch treth ychwanegol a hefyd yn cyfrannu at y tanwariant ar Ostyngiadau Treth Cyngor – gostyngiad yn y niferoedd sydd yn hawlio. Y cynnydd diweddar mewn cyfraddau llog yn golygu fod y rhagolygon derbyniad llog £1.1 miliwn yn fwy ffafriol.

Adroddwyd y bydd yn rhaid gwneud defnydd o gronfeydd wrth gefn y Cyngor a balansau'r Ysgolion i gyllido'r bwlch ariannol o £7.1 miliwn a ragwelir am 2022/23. Rhoddwyd eglurhad ar ddwy ffynhonnell arian wrth gefn y Cyngor sef 'Balansau' (arian wrth gefn heb ei glustnodi) a 'Cronfeydd' (arian mewn cronfeydd penodol i wahanol bwrsasau penodol all warchod a chynorthwyo gyda heriau'r dyfodol).

O ystyried y gorwariant sylweddol a ragwelir gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol, nodwyd bwriad y Prif Weithredwr i alw cyfarfod gyda'r swyddogion perthnasol er mwyn mynd i wraidd y gorwariant. Y bwriad yw

sicrhau bod camau pendant yn cael eu cymryd i geisio dod a'r sefyllfa o fewn rheolaeth cyn diwedd y flwyddyn ariannol, gan adrodd i'r Cabinet ar y cynllun ymateb.

Diolchwyd am yr adroddiad oedd yn fanwl ei gynnwys ac wedi ei gyflwyno mewn modd deallus.

- b) Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:
- Mai chwyddiant yw'r gelyn mawr - yr argymhellion yn ddoeth i ddelio gyda sefyllfa anodd
 - Bod sefyllfa digartrefedd yn gyffredinol ar draws y wlad - galw felly i lobio ar y llywodraeth i ariannu costau addasiadau i'r ddeddfwriaeth
 - Mai unwaith yn unig fydd modd defnyddio balansau - angen ystyried hyn wrth osod cyllideb 2022/23
 - Bod y sefyllfa economaidd bresennol yn rhoi pwysau ychwaegol ar y Cyngor - bydd rhaid chwilio am ddatrysiadau wrth osod cyllideb
 - Y dylid peidio rhoi ysgolion dan bwysau i gyrraedd hicyn mympwyol wrth gynllunio ymlaen
 - I dderbyn diweddariad ar enillion llog yn y cyfarfod nesaf
 - Y dylid craffu rhesymau gorwariant parhaus yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
 - Bod angen cyflwyno adroddiad cynnydd / cynllun gweithredu i'r Pwyllgor mewn ymateb i'r trafodaethau rhwng Priffyrdd a Bwrdeistrefol a'r Prif Weithredwr ynghyd ac ymateb i'r argymhellion a dderbyniwyd gan WRAP Cymru
 - Awgrym i lunio amserlen / rhaglen waith o gynllun gwireddu arbedion y Cyngor - byddai hyn yn fodd o gyflwyno'r wybodaeth sydd ei angen i ddeall y sefyllfa yn well
- c) Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â defnyddio premiwm ail gartrefi i fynd i'r afael a chynnydd mewn costau yn y maes digartrefedd, nodwyd y bydd rhaid rhoi ystyriaeth i hyn wrth gyllido ar gyfer 2022/23.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â herio'r Gwasanaeth Byw'n Iach i ystyried arbedion a chynnal trafodaethau i leihau costau, adroddwyd bod gan y cwmni gynllun arbedion ar gyfer 2022/23 a bod cais am fid wedi ei gyflwyno.

Mewn ymateb i'r bwriad o ddefnyddio balansau ysgolion i gyllido'r cynnydd mewn prisiau trydan yn yr ysgolion, nodwyd bod balansau'r ysgolion wedi codi yn aruthrol dros y ddwy flynedd ddiwethaf a hynny oherwydd cynnydd mewn grantiau ac elw o arbedion ynni - priodol felly fyddai defnyddio'r balansau eleni i gynorthwyo gyda chyllido costau ynni.

PENDERFYNIAD:

- 1. Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau**
- 2. Cytuno gyda'r argymhelliad i'r Cabinet ddefnyddio:**
 - **Balansau Ysgolion i gyllido'r cynnydd mewn prisiau trydan yn yr ysgolion**
 - **£4.5 miliwn o'r gronfa trefniadau adfer yn sgil Covid sefydlwyd i gyllido heriau ariannol cysylltiedig sy'n wynebu'r Cyngor**
 - **Bod y gweddill i'w gyllido o'r Gronfa Strategaeth Ariannol.**
- 3. Bod adroddiad cynnydd o'r camau gweithredu yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor wedi trafodaethau rhwng y Prif Weithredwr a'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol ynglŷn â gorwariant yr Adran (yr adroddiad i gynnwys ymateb i argymhellion a gyflwynwyd i'r Adran gan WRAP Cymru).**

8. TROSOLWG ARBEDION: ADRODDIAD CYNNYDD AR WIREDDU CYNLLUNIAU ARBEDION

- a) Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet Cyllid oedd yn crynhoi sefyllfa arbedion y Cyngor. Gofynnodd i'r pwyllgor nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt y Trosolwg Arbedion gan gynnig sylwadau ar y sefyllfa i'r Cabinet eu hystyried wrth iddynt gymeradwyo'r adroddiad 25 Hydref, 2022. Eglurodd hefyd mai'r adrannau oedd wedi cyflwyno'r cynlluniau arbedion ac mai adrodd yn unig ar y sefyllfa oedd y swyddogion cyllid.

Ateggodd yr Uwch Reolwr Cyllid:

- Ers 2015/16, fel rhan o strategaeth ariannol y Cyngor, bod gwerth £35.4m o arbedion wedi eu cymeradwyo i'w gwireddu ar gyfer y cyfnod 2015/16 - 2022/23. Nodwyd bod cyfanswm o £33.4 miliwn o'r arbedion wedi eu gwireddu, sydd yn 94% o'r swm gofynnol dros y cyfnod.
- Bod effaith Covid i weld wedi cyfrannu at lithriad yn y rhaglen arbedion mewn rhai meysydd.
- Y prif gynlluniau sydd eto i'w cyflawni yw cynlluniau gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol.
- Bod angen, wrth baratoi cyllideb 2022/23 gydnabod fod y sefyllfa wedi newid cymaint fel nad oedd modd cyflawni'r cynlluniau arbedion oedd wedi eu cynllunio yn wreiddiol, ac felly dileuwyd bron i £500 mil o gynlluniau o'r gyllideb a symudwyd y proffil cyflawni ar gyfer cynlluniau gwerth £1.3 miliwn i 2023/24 a blynyddoedd dilynol
- Bod hi'n anorfod bod gwireddu gwerth £33.4m o arbedion (allan o gyfanswm o £35.4 miliwn) ers Ebrill 2015 wedi bod yn heriol. Gydag oediad a risgiau i gyflawni rhai o'r cynlluniau sydd yn weddill rhaid adolygu'r cynlluniau cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Diolchwyd am yr adroddiad a mynegwyd bod rhaid llongyfarch yr elfennau positif oedd yn yr adroddiad -

- b) Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:
- Bod 94% o'r cynlluniau wedi eu cwblhau – hyn yn galonogol
 - Mai'r adrannau eu hunain sydd wedi cynnig yr arbedion ac nid yw yn rhywbeth sydd wedi ei roi arnynt
 - Bod rhai o'r cynlluniau yn hanesyddol
 - Bod angen rhoi pwysau ar yr adrannau hynny sydd yn methu cyflawni arbedion i ail ystyried cynlluniau neu ail gynllunio
 - Bod angen annog gwybodaeth fwy manwl - os nad oes symud ar gynlluniau angen cynlluniau gwell
 - Wrth gynllunio arbedion o'r newydd, rhaid ystyried elfennau sydd tu hwnt i reolaeth - yr effaith o dorri rŵan yn arwain at fwy o wariant i'r dyfodol e.e., cynnal a chadw ffyrdd
 - Awgrym i amlygu yn glir mai arbedion sydd yn llithro sydd yn atodiad 4
 - Bod angen herio mwy manwl ar gynlluniau arbedion i'r dyfodol
 - Awyddus i gynlluniau sydd yn llithro dderbyn sylw a cael eu craffu
- c) Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn a bwriad gosod targedau mwy uchelgeisiol i'r adrannau gyfrannu at y cynllun arbedion, nodwyd bydd hyn yn anorfod ac fod gwaith ar gychwyn i ddatblygu trefn briodol. Ategydd bod gwahanol brosesau wedi cael eu dilyn i gyfarch yr arbedion hyd yma ac y bydd penderfyniadau anodd i'w gwneud i'r dyfodol.

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â lithriad o £25,000 (Adran Cyllid - oediad i gynllun 'Cynhyrchu Incwm drwy Atal Twyll'), amlygodd y Pennaeth Cyllid bod y cynllun wedi ei sefydlu a staff

wedi eu hyfforddi yn y maes, ond bod cyfnod covid wedi atal cynnal cyfweiliadau ffurfiol ac felly'r cynllun heb ei ddechrau. Ategwyd mai llithriad oedd yma ac nid methiant ac os na fydd modd cyflawni i'r dyfodol yna bydd angen edrych ar drefniadau amgen.

Mewn ymateb i sylw bod y maes gwastraff yn trosglwyddo i'r Adran Amgylchedd ac os oedd hyn yn mynd i aildechrau'r broses o ymateb i'r cynllun arbedion, nodwyd bod yr Adran Amgylchedd yn ymwybodol o'r angen i wireddu'r arbedion a bod trafodaethau wedi eu cynnal rhwng y ddwy adran i sicrhau bod yr ymdrech i ymdrin a'r sefyllfa ariannol yn parhau.

PENDERFYNWYD:

- 1. Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt y Trosolwg Arbedion**
- 2. Argymhell i'r Cabinet bod angen herio manwl ar gynlluniau sydd ddim yn cael eu gwireddu - angen sicrhau adolygiad rheolaidd o'r cynlluniau hynny sydd yn llithro a chyfeirio'r cynlluniau at raglen waith y Pwyllgorau Craffu perthnasol**

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 a daeth i ben am 11:50

CADEIRYDD

Eitem 5

PWYLLGOR

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

DYDDIAD

17 TACHWEDD 2022

TEITL

GWEITHREDU PENDERFYNIADAU Y PWYLLGOR

PWRPAS YR ADRODDIAD

CYFLWYNO DIWEDDARIAD AR WEITHREDU PENDERFYNIADAU
BLAENOROL Y PWYLLGOR

AWDUR

DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID

GWEITHREDIAD

ER GWYBODAETH

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad yma yw rhoi amlinelliad o sut mae adrannau'r Cyngor wedi ymateb i benderfyniadau'r Pwyllgor Llywodraeth ac Archwilio, fel bod modd i'r aelodau gael sicrwydd fod eu penderfyniadau yn cael sylw.
- 1.2 Mae hyn yn cyfrannu at roi sicrwydd i'r aelodau fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gweithredu'n effeithiol.
- 1.3 Mae'r eitem hon yn gyfle i holl aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried y penderfyniadau a wnaed. Lle mae'r weithrediad wedi ei gwblhau, neu lle nad oedd gweithrediad pellach yn angenrheidiol, awgrymir fod y llinell yn cael ei dynnu o'r tabl ar ôl i'r Pwyllgor ystyried y mater.

2. PENDERFYNIADAU ERS SEFYLDU'R CYNGOR NEWYDD (MAI 2022)

Cyfarfod 30 Mehefin 2022

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
ETHOL CADEIRYDD AR GYFER 2022 - 23	Ethol Mrs Sharon Warnes yn Gadeirydd y Pwyllgor ar gyfer y cyfnod 2022 – 23	Wedi ei weithredu ar unwaith – dim camau pellach
ETHOL IS-GADEIRYDD AR GYFER 2022 - 23	Ethol Mr Eifion Jones yn Is Gadeirydd y Pwyllgor ar gyfer y cyfnod 2022 – 23	Wedi ei weithredu ar unwaith – dim camau pellach
CYFRIFON TERFYNOL 2021-2022 - ALLDRO REFENIW	Derbyn yr adroddiad Nodi'r risgiau perthnasol Cefnogi penderfyniad y Cabinet (14 Mehefin 2022) Nodyn: Awgrym bod materion gorwariant a gwireddu arbedion ym maes bwrdeistrefol yn cael eu craffu. Cynnig cyfeirio'r awgrym at yr Uned Iaith a Chraffu fel bod modd i Aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ei ystyried fel maes posib i'w graffu yn eu gweithdy blynyddol	Yng ngweithdy blynyddol y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 6 Gorffennaf 2022 ystyriwyd eitemau posib i'w craffu yn ystod 2022/23. Nid yw'r mater hwn wedi cyrraedd rhaglen waith y Pwyllgor ar gyfer 2022/23.

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
RHAGLEN GYFALAF 2021/22 – ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 MAWRTH 2022)	Derbyn yr adroddiad Nodi'r risgiau perthnasol Cefnogi penderfyniad y Cabinet (14 Mehefin 2022)	Dim camau pellach
CYFRIFON TERFYNOL HARBYRAU GWYNEDD AM Y FLWYDDYN DDAETH I BEN 31ain MAWRTH 2022	Derbyn yr adroddiad Cymeradwyo: <ul style="list-style-type: none"> • Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2021 / 22 • Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2022, yn amodol ar archwiliad gan Archwilio Cymru 	Dim camau pellach
DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2021 – 22	Derbyn yr adroddiad. Cymeradwyo'r datganiad. Argymhell bod Arweinydd y Cyngor a Prif Weithredwr y Cyngor yn ei arwyddo Nodyn: Awgrym i sefydlu is-grŵp i adolygu'r risgiau a herio'r penawdau	Y cynnig wedi cael ei drafod gan y Grŵp Llywodraethu. Awgrymwyd y byddai Cadeirydd y Pwyllgor yn cael gwahoddiad i fynychu rhai o gyfarfodydd y Grŵp fel datrysiad amgen. Y Cadeirydd wedi mynychu cyfarfod ar 10 Tachwedd.
RHEOLAETH TRYSORLYS 2021 /22	Derbyn yr adroddiad a nodi'r wybodaeth	Dim camau pellach
CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL	Derbyn y wybodaeth Cefnogi'r gweithrediadau sydd eisoes wedi eu cytuno gyda'r gwasanaethau perthnasol	Dim camau pellach
ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL 2021 – 22	Derbyn yr adroddiad yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus am y flwyddyn ariannol 2021/22	Dim camau pellach
SIARTER ARCHWILIO MEWNOL	Derbyn yr adroddiad a chymeradwyo'r Siarter Archwilio Mewnol	Dim camau pellach
STRATEGAETH ARCHWILIO MEWNOL A'R CYNLLUN ARCHWILIO BLYNYDDOL 2022/23	Derbyn yr adroddiad Cymeradwyo'r Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol 2022/23 Nodyn: Archwiliad 'Diogelwch Seicolegol' – y Pwyllgor yn argymhell, fel rhan o'r trafodaethau gyda'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol, yr angen i fabwysiadu trefn o gynnal cyfweiliadau gadael	Yr archwiliad heb gychwyn eto, ond cyfweiliadau gadael yn derbyn sylw hefyd gan y Bwrdd Prosiect Cynllunio'r Gweithlu
ADRODDIAD ARCHWILIO CYMRU - DIWEDDARIAD CHWARTER 4	Derbyn yr adroddiad a nodi'r wybodaeth	Dim camau pellach

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
CYNLLUN ARCHWILIO 2022 CYNGOR GWYNEDD A MAN GYDBWYLLGORAU	Derbyn yr adroddiad a nodi'r wybodaeth	Dim camau pellach
ARGYMHELLION A CHYNIGION GWELLA ADRODDIADAU ARCHWILIO ALLANOL	Bod y Pwyllgor yn fodlon bod trefniadau priodol yn eu lle er mwyn sicrhau bod cynigion gwella sydd yn codi o adroddiadau archwilio allanol yn cael eu gwireddu Nodyn: Cais i adolygu'r allwedd i'r casgliadau ynghyd a gosod amserlen i'r adroddiadau hynny sydd 'ar waith.	Hyn yn derbyn sylw erbyn y tro nesaf bydd yr adroddiad yn cael ei gyflwyno

Cyfarfod 8 Medi 2022

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
DATGANIAD O GYFRIFON 2021/22	Derbyn a nodi Datganiad o Gyfrifon y Cyngor (yn amodol ar archwiliad) am 2021/22.	Dim camau pellach
ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU	Derbyn yr adroddiad.	Dim camau pellach
BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR	Derbyn yr adroddiad, gyda'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y drafodaeth.	Dim camau pellach

Cyfarfod 13 Hydref 2022

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) 2021	1. Derbyn yr adroddiad 2. Derbyn cynnydd ar y rhaglen waith 3. Cais am ddiweddariad pellach i Bwyllgor mis Chwefror 2023	Bydd yr eitem yn cael ei raglennu i gyfarfod Chwefror
RHAGLEN GYFALAF 2022/23 – ADOLYGIAD DIWEDD AWST 2022	Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt rhaglen gyfalaf y Cyngor	Dim camau pellach

Eitem	Penderfyniad	Diweddariad
CYLLIDEB REFENIW 2022/23 – ADOLYGIAD DIWEDD AWST 2022	<p>1. Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sefyllfa a'r risgiau yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau.</p> <p>2. Cytuno gyda'r argymhelliad i'r Cabinet ddefnyddio:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Balansau Ysgolion i gyllido'r cynnydd mewn prisiau trydan yn yr ysgolion • £4.5 miliwn o'r gronfa trefniadau adfer yn sgil Covid sefydlwyd i gyllido heriau ariannol cysylltiedig sy'n wynebu'r Cyngor • Bod y gweddill i'w gyllido o'r Gronfa Strategaeth Ariannol <p>3. Bod adroddiad cynnydd o'r camau gweithredu yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor wedi trafodaethau rhwng y Prif Weithredwr a'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol ynglŷn â gorwariant yr Adran (yr adroddiad i gynnwys ymateb i argymhellion a gyflwynwyd i'r Adran gan WRAP Cymru).</p>	<p>Y Cabinet wedi cymeradwyo'r penderfyniad a geiswyd.</p> <p>Y cyfarfod rhwng y Prif Weithredwr a'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol heb digwydd eto, ond bydd yn cael ei drefnu'n fuan.</p>

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried cynnwys y tablau uchod a chynnig unrhyw sylwadau.

Eitem 6

PWYLLGOR	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD	17 TACHWEDD 2022
TEITL	PREMIWM AR DRETH CYNGOR AIL GARTREFI AC ANHEDDAU GWAG HIR-DYMOR
PWRPAS YR ADRODDIAD	CRAFFU'R WYBODAETH FYDD YN CAEL EI GYFLWYNO I'R CABINET
AWDUR	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID
GWEITHREDIAD	YSTYRIED Y WYBODAETH YN YR ADRODDIAD A'R ATODIADAU ER MWYN DOD I GASGLIAD AR BRIODOLDEB Y GWEITHREDIAD AC YW'R RISGIAU WEDI CAEL EU LLINIARU

1. CYFLWYNIAD – BETH SYDD ANGEN I'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO EI WNEUD?

- 1.1. Bydd adroddiad yn cael ei gyflwyno i Gabinet y Cyngor ar 22 Tachwedd 2022. Pwrpas yr adroddiad hwn yw chwilio am argymhelliad gan y Cabinet fydd i'w gyflwyno i'r Cyngor llawn ar 1 Rhagfyr er mwyn gwneud penderfyniad ar lefel y Premiwm Treth Cyngor fydd i'w godi yn 2023/24.
- 1.2. Yn y flwyddyn ariannol gyfredol (2022/23) mae'r Cyngor yn codi'r uchafswm a ganiateir gan ddeddfwriaeth, sef Premiwm ychwanegol o 100%. Fodd bynnag, o 1 Ebrill 2023 bydd y ddeddfwriaeth yn newid a bydd gan awdurdodau lleol y grym i godi Premiwm ychwanegol o hyd ar 300%.
- 1.3. Er mwyn pwysu a mesur sut mae'r Cyngor am ymateb i'r ddeddfwriaeth newydd, mae nifer o gamau sydd rhaid eu cymryd a chanllawiau statudol sydd angen eu dilyn. Mae copi o'r canllawiau statudol wedi eu cynnwys yn Atodiad 1.
- 1.4. Yn ogystal â gofynion technegol Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, mae angen i'r Cyngor gymryd ystyriaeth dyledus a phriodol o ofynion amryw o ddeddfau sy'n cynnwys (ond nid yn gyfyngedig i) Deddf Cydraddoldeb 2010 a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- 1.5. Mae gofyn statudol ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i adolygu a chraffu ar faterion ariannol y Cyngor, ac mae hynny'n cynnwys sicrhau fod y Cyngor yn gweithredu'n briodol a rheoli ei risgiau.

- 1.6. Nid rôl y Pwyllgor yw mynegi barn ar yr hyn dylai lefel y Premiwm fod, ond i sicrhau fod y Cabinet a'r Cyngor yn glir o'r ffeithiau sydd yn cael eu cyflwyno iddo, fel bod y penderfyniad sydd yn cael ei gymryd yn seiliedig ar wybodaeth gadarn.
- 1.7. Yn gryno, disgwylir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fodloni ei hun fod y dystiolaeth sydd wedi cael ei gasglu, sydd wedi ei gyflwyno yn yr adroddiad yma a'i atodiadau, yn ddigonol i alluogi'r Cabinet a'r Cyngor ddod i benderfyniad rhesymol ar sail yr wybodaeth fydd yn cael ei gyflwyno iddynt, sef y dystiolaeth sydd yn yr adroddiad yma.
- 1.8. Er enghraifft
 - Ydi'r wybodaeth yn egluro'r gofyn statudol yn glir.
 - Ydi'r Aseiad Effaith Cydraddoldeb yn addas?
 - Ydi'r Cyngor wedi ymgynghori â rhanddeiliaid mewn modd priodol?
 - Ydi'r adroddiad yn glir am oblygiadau y penderfyniad a geisir?
 - Ydi'r risgiau yn eglur?

2. CEFNDIR

- 2.1. Yn unol â gofynion Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, rhaid i'r Cyngor wneud penderfyniad blynyddol os yw am godi Premiwm ar Dreth Cyngor eiddo gwag hir-dymor ac ail gartrefi ("anheddau wedi eu meddiannu'n gyfnodol). Heb benderfyniad, byddai'n rhaid cynnig disgownt o 50% ar Dreth Cyngor eiddo o'r fath.
- 2.2. Er mai'r Cyngor llawn sydd rhaid gwneud y penderfyniad terfynol ynglŷn â disgownt neu bremiwm Treth Cyngor, a lefel y digownt neu bremiwm, yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor mae angen i'r Cabinet wneud argymhelliad i'r Cyngor llawn.
- 2.3. Ar gyfer blynyddoedd ariannol 2021/22 a 2022/23, mae'r Cyngor wedi codi Premiwm Treth Cyngor o 100%, sef yr uchaf a ganiataid dan y gyfraith ar gyfer y blynyddoedd ariannol hyn. Mae newidiadau deddfwriaethol yn golygu gall y Cyngor godi Premiwm o hyd at 300% o 1 Ebrill 2023 ymlaen.

3. CYFLWYNIAD

- 3.1. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn caniatáu disgresiwn i'r Cyngor godi Treth Cyngor llawn, caniatáu disgownt o hyd at 50%, neu godi Premiwm ychwanegol ar Dreth Cyngor rhai dosbarthau o ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor.
- 3.2. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 1998, i ganiatáu DIM disgownt i ail gartrefi.
- 3.3. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu yn flynyddol, ers 2009, i ganiatáu DIM disgownt i eiddo sydd wedi bod yn wag ers 6 mis neu fwy.
- 3.4. Ychwanegodd Adran 139 Deddf Tai (Cymru) 2014 Adrannau 12A a 12B i Ddeddf 1992 er mwyn cynnwys darpariaeth ddewisol i gynghorau i godi "Premiwm" o ddim mwy na 100% ar eiddo sydd wedi bod yn wag am 12 mis neu fwy (Adran 12A) ac ail gartrefi dosbarth B (Adran 12B)
- 3.5. Ar 8 Rhagfyr 2016, penderfynodd y Cyngor y byddai'n codi Premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor, yn weithredol o 1 Ebrill 2018. Ar 4 Mawrth 2021, penderfynodd y Cyngor y byddai'n cynyddu'r Premiwm i 100%, sef y lefel uchaf bosib dan y ddeddfwriaeth, ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22, ac ar 2 Rhagfyr 2021 penderfynodd gadw lefel y Premiwm yn 100% ar gyfer 2022/23.
- 3.6. Mae *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (SI 2022/370 Cy.90)* wedi addasu Adrannau 12A a 12B Deddf 1992 sy'n rhoi grym i awdurdodau bilio godi premiwm o hyd ar 300% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 a blynyddoedd ariannol dilynol.
- 3.7. Er mwyn ei alluogi i wneud argymhelliad yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd 2022, penderfynodd y Cabinet ar 27 Medi 2022 y byddai'n cynnal ymgynghoriad cyhoeddus er mwyn derbyn barn y cyhoedd sut dylid ymateb i'r newid yn y Ddeddf. Mae'r cyfnod ymgynghori wedi dod i ben, a phwrpas yr adroddiad hwn yw cyflwyno canlyniadau'r ymgynghoriad, yn ogystal ag ystyriaethau perthnasol eraill, fel bod modd i'r Cabinet bwysu a mesur yr adborth sydd wedi ei dderbyn cyn penderfynu ar argymhelliad i'w gynnig i'r Cyngor llawn.
- 3.8. Mae canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus wedi eu cynnwys yn Rhan 5 yr adroddiad yma.

4. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

Cyd-destun

- 4.1. Nid “ail gartrefi” na “tai haf” yw’r terminoleg a ddefnyddir yn Adran 12B, ond “anheddu gyda preswyllo o bryd i’w gilydd (dwellings occupied periodically)”. Mae’r Ddeddf yn datgan mai’r amodau er mwyn i eiddo fod yn destun premiwm Treth Cyngor “ail gartref” yw, “**there is no resident of the dwelling, and the dwelling is substantially furnished**”. Hynny yw, nad yw’r eiddo yma yn brif gartref i unrhyw un, ond mae wedi cael ei ddodrefnu. Nid yw’r Ddeddf yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth i allu gwahaniaethu ar sail lle mae’r perchennog yn byw, neu os yw’n cael ei ddefnyddio at bwrpasau gwyliau.
- 4.2. Yn *Rheoliadau’r Dreth Gyngor (Dosbarthau Rhagnodedig ar Anheddu) (Cymru) 1998 (SI 1998/105)* mae 'ail gartrefi' wedi'u categorio i ddau ddosbarth, sef dosbarthau A a B, tra bod dosbarth C yn cyfeirio at eiddo gwag:
- **Dosbarth A** – Anedd lle nad oes trigolyn, sydd wedi’i ddodrefnu’n sylweddol lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.
 - **Dosbarth B** – Anedd lle nad oes trigolyn, sydd wedi’u ddodrefnu’n sylweddol a nid oes cyfyngiad cyfreithiol ar ei feddiant.
 - **Dosbarth C** – Anedd sydd yn ddi-ddeddf a heb ei ddodrefnu’n sylweddol.
- 4.3. Diffinnir “trigolyn” mewn perthynas ag unrhyw annedd fel unigolyn sydd wedi cyrraedd 18 mlwydd oed gyda’u prif neu unig breswylfa yn yr annedd (Adran 6(5) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992).
- 4.4. Fel canlyniad i’r newidiadau a daeth i rym yn sgil Deddf Tai (Cymru) 2014, ystyriwyd y mater gan y Cyngor Llawn ar 8 Rhagfyr 2016, a penderfynodd godi Premiwm o 50% yn 2018/19 ar ail gartrefi dosbarth B ac ar eiddo gwag hir dymor dosbarth C (gwag am 12 mis neu fwy).
- 4.5. Mae’r holl bapurau cefndir mewn perthynas â’r penderfyniad cyntaf i godi Premiwm i’w cael ar wefan Cyngor Gwynedd:
- <https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/ielistdocuments.aspx?cid=130&mid=1656&ver=4>
- 4.6. Ar 4 Mawrth 2021 penderfynodd y Cyngor y byddai’n cynyddu lefel y Premiwm i 100% ar eiddo perthnasol. Mae holl bapurau cefndir mewn perthynas â’r penderfyniad hwn i’w cael ar wefan Cyngor Gwynedd:
- <https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//ielistdocuments.aspx?cid=130&mid=4215&ver=4>

- 4.7. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn mynnu fod rhaid gwneud penderfyniad yn unol ag Adrannau 12, 12A a 12B yn flynyddol, a hynny gan y Cyngor llawn.
- 4.8. Mae strategaeth ariannol 2022/23, a setliad grant y Cyngor gan Lywodraeth Cymru, wedi'i seilio ar barhad y polisi i ganiatáu DIM disgownt, a byddai rhaid i unrhyw newid i'r polisi hwnnw gael ei ariannu gan y Cyngor yn 2022/23.
- 4.9. Mae'r rheoliadau ar gyfer gosod sylfaen y dreth wedi eu llunio fel nad yw penderfyniad i godi Premiwm yn effeithio ar setliad grant y Cyngor gan Lywodraeth Cymru.
- 4.10. Ar 9 Tachwedd 2022 roedd:
- **4,564** eiddo yn destun y Premiwm ar ail-gartrefi (Dosbarth B)
 - **229** o ail gartrefi pellach yn Dosbarth B ond ddim yn talu'r Premiwm gan eu bod yn destun un o'r eithriadau a amlinellir yn Rhan 8 isod.
 - **753** eiddo o fewn Dosbarth A lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.
- 4.11. Ar yr un adeg, roedd **1,099** eiddo yn destun y Premiwm ar annedd gwag hirdymor.

Gofynion Statudol

- 4.12. Wrth roi'r grym i gynghorau i godi Premiwm (yn wreiddiol hyd at 100% ac yna hyd at 300%) ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllawiau statudol ar gyfer gweinyddu'r Premiwm, sef *Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru*. Mae copi o'r Canllawiau Statudol i'w gael yn Atodiad 1.
- 4.13. Mae paragraffau 20 i 22 o'r Canllawiau yn amlinellu'r hyn sydd angen i awdurdod lleol ei ystyried pan yn bwriad cyflwyno Premiwm. Rhoddwyd ystyriaeth fanwl i rhain yn 2016 pan benderfynodd Cyngor Gwynedd gyflwyno Premiwm o 50% ar ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor, ac yna bob blwyddyn pan yn dod i benderfyniad ar y Premiwm ar gyfer y flwyddyn ddilynol. Os bydd y Cabinet yn penderfynu argymhell cynyddu lefel y Premiwm bydd angen iddo ystyried y canlynol eto, a sut mae'r dystiolaeth sydd i law yn cyflawni'r isod.

20. Bwriadwyd i'r disgresiwn a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm fod yn gyfrwng i gynorthwyo awdurdodau lleol i wneud y canlynol:

- **adfer defnydd cartrefi gwag hirdymor er mwyn darparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a**
- **chynorthwyo awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynaladwyedd cymunedau lleol.**

21. Wrth benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio, dylid talu sylw i'r nodau hyn. Dylai awdurdodau gymryd i ystyriaeth yr angen am dai a'r amgylchiadau neilltuol yn eu hardal.

22. Mae yna ystod o ffactorau a allai fod o gymorth i awdurdodau lleol i benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio. Tra y bydd rhai ffactorau yn benodol naill ai i gartrefi gwag hirdymor neu i ail gartrefi, bydd eraill yn gyffredin i'r ddau. Rhestrir y ffactorau hyn isod i fod o gymorth i awdurdodau lleol. Ni fwriadwyd i'r rhestr fod yn un derfynol.

- **Niferoedd a chanrannau o gartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi yn yr ardal;**
- **Dosbarthiad cartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi a thai eraill ledled yr awdurdod ac asesiad o'u heffaith ar werthoedd eiddo mewn ardaloedd neilltuol;**
- **Yr effaith bosibl ar economïau lleol a'r diwydiant twristiaeth;**
- **Patrymau'r galw am gartrefi fforddiadwy a faint sydd ar gael;**
- **Yr effaith bosibl ar wasanaethau cyhoeddus lleol;**
- **Yr effaith bosibl ar y gymuned leol;**
- **Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i gynyddu'r cyflenwad tai;**
- **Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i fod o gymorth i adfer defnydd eiddo gwag.**

4.14. Wrth gyflwyno'r Premiwm o 50%, rhoddwyd sylw penodol i ddau astudiaeth. Yn gyntaf, dadansoddiad manwl a gynhaliwyd yn 2013 oedd yn cefnogi cyflwyno premiwm, gan hefyd bwysu am gamau i reoli / rhwystro trosglwyddiad ail gartrefi i dai gwyliau masnachol a'r gyfundrefn treth busnes. Roedd y ddogfen yn cynnwys dadansoddiad fanwl yn cefnogi safbwynt y Cyngor y dylid rhoi'r hawl i ganiatáu premiwm ar ail gartrefi. Rhannwyd canlyniad y dadansoddiad yma gydag aelodau ar y pryd, a bu'n ystyriaeth allweddol wrth wneud y penderfyniad i godi Premiwm ar ail gartrefi.

- 4.15. Yn yr un modd, roedd Strategaeth Dai 2013-17 yn rhoi sylw i eiddo gwag o fewn Gwynedd, a datganiad cenhadaeth y Strategaeth Tai Gwag oedd: “Bydd Cyngor Gwynedd yn ymdrechu i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd. Ein nod yw cyfrannu at les y gymdogaeth, cynyddu’r cyflenwad tai, lleihau digartrefedd neu’r posibilrwydd o ddigartrefedd, ac ar yr un pryd, lleihau’r pwysau ar y Rhestr Aros Tai”.
- 4.16. Erbyn hyn, mae’r Cyngor wedi mabwysiadu Strategaeth Tai newydd (Cyngor llawn, 18 Gorffennaf 2019), ac mae tri adroddiad allweddol wedi cael sylw gan y Cabinet yn Rhagfyr 2020 a Mehefin 2021:
- 15 Rhagfyr 2020
- Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau
Cynllun Gweithredu Tai.
- 15 Mehefin 2021
- Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru
- 4.17. Mae’r uchod yn dystiolaeth allweddol er mwyn ystyried os oes cyfiawnhad dros newid lefel bresennol y Premiwm.

Ail Gartrefi

Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau

4.18. Mae canlyniad y Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau yn rhoi cefndir o'r sefyllfa yng Ngwynedd o safbwynt "cartrefi gwyliau", ac effaith gyfunol ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar ar gymdeithas Gwynedd:

Adroddiad Cabinet:

https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27960/Eitem%207%20-%20Adroddiad_GwaithYmchwilTaiGwyliau.pdf?LLL=1

Atodiad – Ymchwil:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27959/Eitem%207%20-%20Atodiad%20-%20Ymchwil.pdf?LLL=1>

4.19. Cymeradwywyd y gwaith ymchwil hwn gan y Cabinet i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru. Gwnaethpwyd y penderfyniad "yn wyneb yr angen i gael gwell rheolaeth ar dai sydd yn cael eu tynnu allan o'r cyflenwad sydd ar gael i bobl leol, a thrwy hynny i roi buddiannau trigolion lleol yn gyntaf".

4.20. Roedd y gwaith ymchwil yn ystyried "cartrefi gwyliau" fel cyfuniad o ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar. Roedd yr astudiaeth yn amlygu'r nifer uchel o anheddau a ddefnyddir o fewn Gwynedd at bwrpasau gwyliau, gyda dros 4,800 o ail-gartrefi ac oddeutu 2,000 o unedau gwyliau hunanddarpar (Tachwedd 2020):

	Gwynedd	Cymru
Nifer o unedau preswyl	61,645	988,418
Nifer o ail-gartrefi	4,873	18,547
Nifer o lety gwyliau hunan-ddarpar (uned busnes annomestig)	1,976	6,906
Cyfanswm cyfunol	6,849	25453
Canran cyfunol o lety gwyliau	10.76%	2.56%

Ffynhonnell: Adroddiad Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau, Rhagfyr 2020

- 4.21. Mae dros 1 o bob 10 uned preswyl yng Ngwynedd yn lety gwyliau gydag 8% yn ail gartrefi. Nid yw'r unedau gwyliau hunan-ddarpar yn ddarostyngedig i'r gyfundrefn Treth Cyngor gan eu bod wedi trosglwyddo i'r rhestr ardrethi annomestig, a rhoddir mwy o sylw i'r eiddo hyn yn Rhan 6 yr adroddiad yma.
- 4.22. Fel mae'r Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau yn nodi, ers cyflwyno premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn 2018 a chyflwyno'r cynllun rhyddhad treth i unedau llety gwyliau hunanarlwyo cymwys sy'n talu'r cyfraddau trethi annomestig, mae nifer yr ail gartrefi wedi lleihau'n raddol gyda nifer yr eiddo sy'n talu cyfraddau treth annomestig yn cynyddu'n raddol.
- 4.23. Fodd bynnag, disgwylir bydd newidiadau deddfwriaethol a ddaw yn weithredol rym yn Ebrill 2023 yn debygol o arafu'r trosglwyddiad yma. Ceir mwy o fanylion am hyn yn Rhan 6 isod.

Ail Gartrefi: Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru

- 4.24. Ym mis Mawrth 2021 cyhoeddwyd adroddiad cynhwysfawr o dan y teitl "Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru" (awdur Dr Simon Brooks) mewn ymateb i gomisiwn gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol a'r Gweinidog Iechyd Meddwl, Llesiant a'r Gymraeg yn Llywodraeth Cymru. Mae copi o'r adroddiad i'w gael yma:

[Ail gartrefi: Datblygu polisiâu newydd yng Nghymru](#)

- 4.25. Mae adroddiad Dr Brooks yn cynnwys 12 argymhelliad ac ar 15 Mehefin 2021 trafododd y Cabinet ymateb y Cyngor i'r adroddiad:

[Ymateb Cyngor Gwynedd i'r adroddiad "Ail Gartrefi - Datblygu Polisiâu Newydd Yng Nghymru"](#)

- 4.26. Roedd penderfyniad y Cabinet fel a ganlyn:

"Cytunwyd ar ymateb y Cyngor i'r adroddiad "Ail Gartrefi – Datblygu Polisiâu Newydd yng Nghymru" fel y nodir yn rhan 9 o'r adroddiad gan amlygu'n benodol yr angen i addasu argymhelliad rhif 7 – Llety Gwyliau Tymor Byr a Threthi Busnes.

Cytunodd yr Arweinydd i gyfleu'r ymateb yn ffurfiol i Lywodraeth Cymru gan alw arnynt i'w fabwysiadau a gweithredu'r argymhellion mwyaf effeithiol ar fyrder er mwyn ymateb i'r argyfwng tai sy'n wynebu cymunedau Gwynedd".

Anheddau Gwag

- 4.27. Ers cyflwyno'r Premiwm am y tro cyntaf yn 2018 mae Cyngor Gwynedd wedi codi'r un gyfarfod ar ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor. Un o'r rhesymau am hyn oedd ymarferoldeb cadw trosolwg o'r eiddo oedd wedi eu dodrefnu a'r rhai sydd ddim (sef y gwahaniaeth ymarferol rhwng y ddau fath o eiddo).
- 4.28. Fodd bynnag, mae rhai awdurdodau bilio yng Nghymru yn codi cyfradd wahanol o Premiwm ar eiddo gwag hir-dymor ac ail gartrefi, ac mae hyn yn bosibilrwydd yng Ngwynedd hefyd.
- 4.29. Dylid nodi hefyd fod cyfanswm o 1,099 eiddo gwag hir-dymor, tra'n gymharol isel o'i gymharu â nifer yr ail gartrefi o fewn Gwynedd, yn ffigwr uchel pan yn ystyried y galw am gartrefi fforddiadwy o fewn y sir ac mae hyn wedo ei gydnabod yn y Strategaeth Tai. Yn ôl Ystadegau Cymru, mae amcangyfrifon yn awgrymu fod Gwynedd yn 5^{ed} allan o 22 awdurdod lleol Cymru o ran nifer o eiddo gwag hirdymor.
- 4.30. Mewn cymhariaeth â'r ail gartrefi ac eiddo sydd wedi trosglwyddo, gwelir fod yr eiddo gwag hirdymor o fewn Gwynedd yn dueddol o fod mewn bandiau Treth Cyngor is nag eiddo Gwynedd yn gyffredinol; gwelir yn arbennig fod dros 20% ohonynt ym Mand A, o'i gymharu â llai na 15% o'r stoc cyffredinol.

Strategaeth Tai 2019-2024

- 4.31. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu ei Strategaeth Tai 2019-2024, "Cartrefi i Bobl Gwynedd" yng Ngorffennaf 2019:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dogfennau-Cyngor/Strategaethau-a-pholisiau/Tai/Strategaeth-Tai-v29-Terf-Cymraeg.pdf>

- 4.32. Mae'r Strategaeth yn nodi'r weledigaeth o "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd". Mae'r Strategaeth yn nodi'r canlynol am dai gwag: *"Rydym wedi adnabod oddeutu 1,300 o dai gwag ar draws y Sir. Mae'r rhain yn dai sydd wedi bod yn wag ers peth amser a gall eu cyflwr fod yn wael iawn. Mae hyn yn wastraff adnodd wrth ystyried bod agos i 2,000 o bobl ar restr aros y Cyngor. Credwn nad yw'r rhestr tai gwag yn gyflawn, a bod angen cynyddu'r ymdrech i'w canfod a'u dychwelyd i ddefnydd fel cartrefi i'n trigolion".*

Cynllun Gweithredu Tai

- 4.33. Mae nifer uchel o anheddau gwag hirdymor yng Ngwynedd o'i gymharu â siroedd eraill o'r un maint. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn trosi'r Strategaeth i mewn i brosiectau penodol er mwyn mynd i'r afael â'r sefyllfa ac un o'r rhain ydi darparu cefnogaeth ariannol i 250 o brynwyr tro cyntaf lleol a fydd yn eu cynorthwyo i brynu ac adnewyddu cartrefi gwag.

Adroddiad Cabinet:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27956/Eitem%206%20-%20Cynllun%20Gweithredu%20Tai%20TERFYNOL.pdf?LLL=1>

Cynllun Gweithredu:

<https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27957/Eitem%206%20-%20Atodiad%20A%20-%20Cynllun%20Gweithredu%20Tai.pdf?LLL=1>

5. YMGYNGHORIAD CYHOEDDUS

- 5.1. Eglurwyd i'r Cabinet ym Medi 2022 fod y Canllawiau Statudol, *Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru*, hefyd yn nodi

23. Rhaid i'r penderfyniad gan awdurdod lleol i godi premiwm dan adrannau 12A neu 12B o Ddeddf 1992 gael ei wneud gan y Cyngor llawn. Cyn gwneud hynny, rhaid i'r awdurdod lleol roi'r ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Cymru 2011 ac i'r holl ystyriaethau perthnasol eraill. Dylai'r awdurdod lleol hefyd ystyried ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys yr etholwyr lleol, a chynnal ymgynghoriad cyn penderfynu p'un ai codi un neu'r ddau breimiwm ynteu peidio.

- 5.2. Defnyddiwyd y meddalwedd *LimeSurvey* a ddefnyddir yn arferol gan y Cyngor er mwyn llunio holiadur. Lansiodd yr ymgynghoriad cyhoeddus ar 30 Medi 2022, ac roedd yn agored am 28 diwrnod tan 28 Hydref 2022. Rhyddhawyd datganiadau i'r wasg a arweiniodd at nifer o erthyglau ac eitemau yn y wasg a'r cyfryngau. Dechreuwyd cyhoeddi negeseuon ar gyfryngau cymdeithasol yr un pryd er mwyn hyrwyddo'r ymgynghoriad. Cyhoeddwyd ail ddatganiad i'r wasg ym mis Hydref mewn da bryd cyn y dyddiad cau, a bu sawl neges atgoffa ar gyfrifon Facebook a Trydar y Cyngor.

Cyfryngau Cymdeithasol a Llythyru

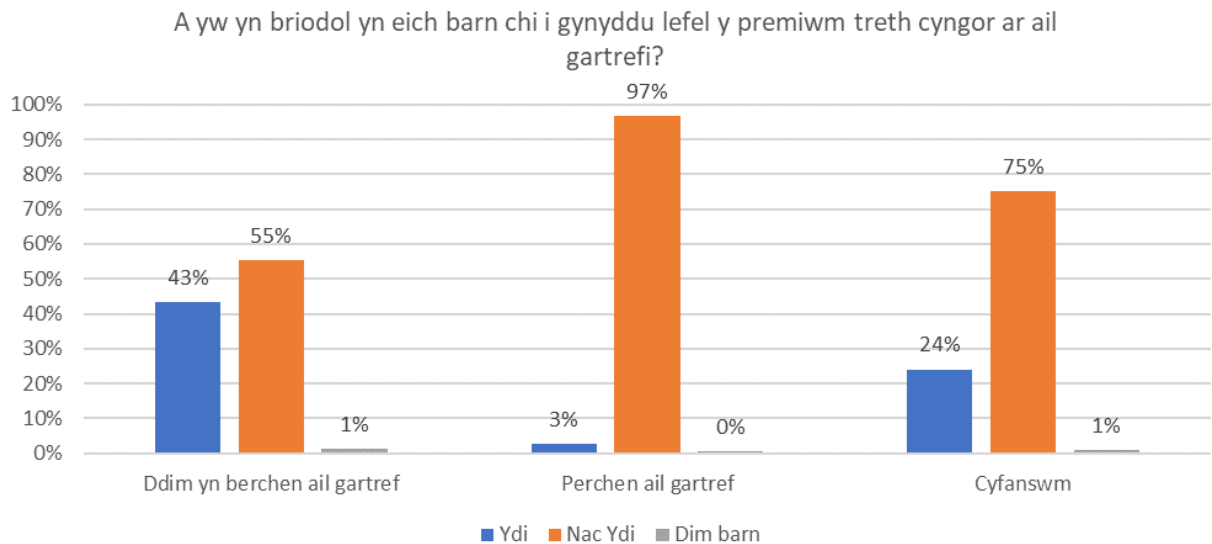
- 5.3. Er mwyn sicrhau fod ymwybyddiaeth o'r ymgynghoriad mor eang â phosib, ar 29 Medi anfonwyd llythyr at bob perchennog ail gartref ac eiddo gwag hirdymor yn eu hysbysu am yr ymgynghoriad; lle roedd cyfeiriad gohebu ar y system Treth Cyngor oedd yn wahanol i gyfeiriad yr eiddo dan sylw, defnyddiwyd y cyfeiriad gohebu.
- 5.4. Rydym yn hyderus felly bod ymdrech resymol wedi cael ei wneud i godi ymwybyddiaeth ymysg pobl Gwynedd a perchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor i'w hysbysu o'r ymgynghoriad fel bod modd iddynt ymateb, ac fod hyn yn dystiolaeth fod ymdrech glir wedi ei wneud i gysylltu â rhanddeiliaid allweddol.
- 5.5. Nid oes modd cael cyfleuster gwirio a fyddai'n sicrhau mai unwaith yn unig y gallai unigolyn fynegi barn, ond mae'n bwysig nodi nad pleidlais neu refferendwm cyhoeddus yw'r ymarfer hwn ond yn hytrach ymarfer ymgynghori a gynlluniwyd i gasglu barn trigolion llawn amser Gwynedd yn ogystal â pherchnogion anheddau sy'n cael eu meddiannu o bryd i'w gilydd ac anheddau gwag hirdymor ar faterion parhaus. Hynny yw, nid cyfrif amrwd o'r atebion o blaid ac yn erbyn cynyddu'r Premiwm fydd y prif ffactor fydd angen ei ystyried, ond serch hynny mae'r ffigyrau isod yn rhoi ymdeimlad i aelodau'r Cabinet am nifer a chyfeiriad yr ymatebion.
- 5.6. Mae'n egwyddor sylfaenol fod unrhyw ymgynghoriad yn cael ei gynnal pan mae'r cynigion yn cael eu ffurfio a fod canlyniadau'r ymgynghoriad yn cael ystyriaeth cydwybodol wrth ddod i safbwynt. Felly, wrth wneud ei argymhelliad, bydd angen i'r Cabinet roi ystyriaeth briodol i'r materion a'r pryderon sydd wedi eu cynnwys yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad, fel bod darlun llawn o'r materion sydd wedi cael eu tynnu i'w sylw.
- 5.7. Mae'r Tîm Ymchwil a Gwybodaeth wedi gwneud ymdrech sylweddol ers dyddiad cau'r ymgynghoriad ar 28 Hydref ddadansoddi'r canlyniadau. Mae canlyniad llawn eu gwaith i'w gael yn Atodiad 2.

Nifer Ymatebion

- 5.8. Derbyniwyd **7,330** o ymatebion i'r holiadur. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf.
- 5.9. Roedd 3,518 (48.0%) o'r rhai a atebodd yn datgan fod eu prif gartref yng Ngwynedd, a 2,690 (36.7%) yn datgan fod eu prif gartref y tu allan i Wynedd
- 5.10. O'r ymatebwyr:
- Roedd 3,646 (49.7%) yn dweud nad oeddynt yn berchen ar ail gartref nac annedd gwag hir dymor
 - Roedd 3,447 (47.0%) yn dweud eu bod yn berchen ar ail gartref
 - Roedd 201 (2.7%) yn dweud eu bod yn berchen ar annedd gwag hir dymor
 - Roedd 36 (0.5%) yn dweud eu bod yn berchennog ar ail gartref ac annedd gwag hir dymor
- 5.11. Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr felly (50.3%) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

Dadnasoddi'r Canlyniadau – Ail Gartrefi

- 5.12. Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (58.7%) yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 27.7% o'r farn eu bod yn cael effaith negyddol, gydag 8.2% yn meddwl eu bod yn cael dim effaith. Nid oedd gan 5.4% o'r ymatebwyr farn ar hyn.
- 5.13. Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn a gwelir bod 80.5% o'r ymatebwyr sydd yn berchen ar ail gartref yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, ond roedd oddeutu 40% o'r ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor hefyd o'r farn yma.
- 5.14. Cwestiwn allweddol yn yr ymgynghoriad oedd ***Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?***

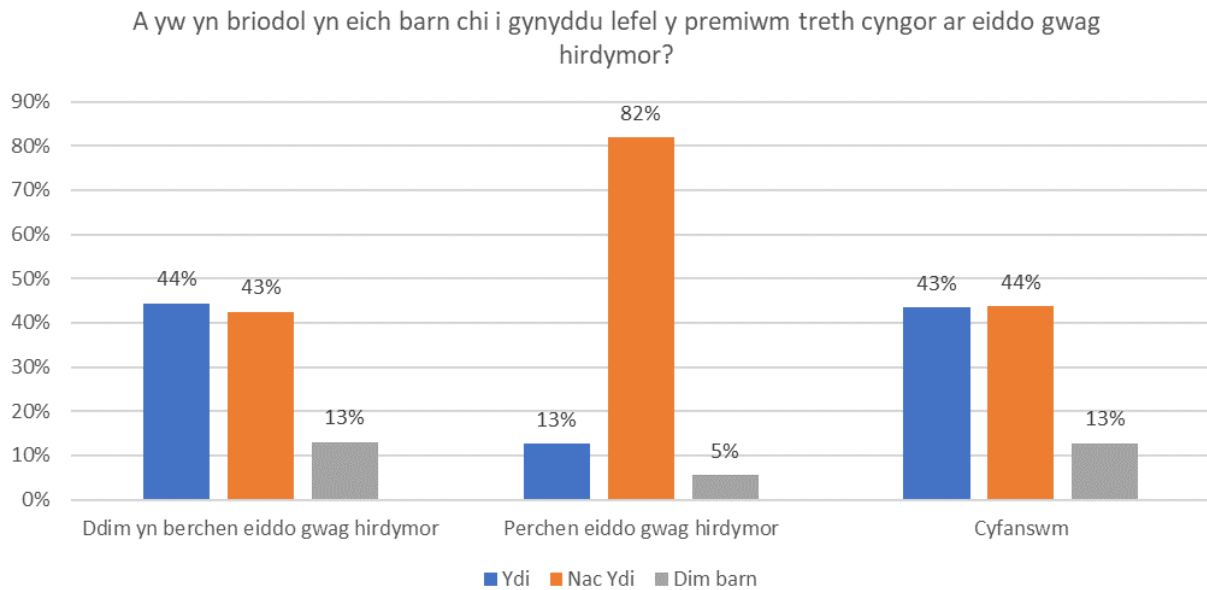
- 5.15. Mewn cyfanswm roedd 75% o'r ymatebwyr o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% heb farn.
- 5.16. Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd (54.1%) o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm.
- 5.17. O'r 24% oedd o blaid cynyddu'r Premiwm, roedd 66% ohonynt eisiau ei gynyddu i 300% a hynny ar unwaith.
- 5.18. Tra'n pwysleisio eto nad refferendwm oedd y broses, ond ymgynghoriad sy'n chwilio am farn a sylwadau i gynorthwyo'r awdurdod i ddod at benderfyniad, mae'r ymatebion yn rhoi ymdeimlad o'r farn gyhoeddus am y cynnig.
- 5.19. Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (59.0%) o'r farn na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 73.9% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 18.7% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.6% o'r farn na fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol ac 13.8% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.

- 5.20. Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (62.3%) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 23.0% yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol a 12.3% yn meddwl na fyddai'n cael effaith.
- 5.21. Fodd bynnag, roedd mwyafrif llethol (81.4%) o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 13.7% yn credu na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael unrhyw effaith.
- 5.22. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn yn rhanedig iawn gyda 44.8% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, 42.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 10.6% o'r farn na fyddai yna effaith.
- 5.23. Un o'r dadleuon cyffredin iawn yn y sylwadau gan berchnogion ail gartrefi oedd y budd economaidd roeddynt yn ddweud maent yn ei gyfrannu i Wynedd, gan roi gwaith i adeiladwyr a masnachwyr lleol eraill, yn ogystal â'r gefnogaeth sy'n cael ei roi i siopau lleol. Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (70.9%) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 16.4% yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol a 9.6% yn meddwl na fyddai'n cael effaith.
- 5.24. Roedd mwyafrif llethol (90.8%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 52.6% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, 30.7% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 12.9% o'r farn na fyddai yna effaith.

Dadnasoddi'r Canlyniadau – Anheddau Gwag Hir-dymor

- 5.25. Mewn cyfanswm roedd 72.9% o'r ymatebwyr yn meddwl fod eiddo gwag hirdymor yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 16.2% o'r farn nad ydynt yn cael effaith ac 1.3% yn meddwl eu bod yn cael effaith gadarnhaol. Nid oedd gan 9.6% o'r ymatebwyr farn ar y mater. Roedd ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i fod o'r farn nad yw yn cael effaith ar gymunedau lleol.

5.26. At ei gilydd roedd barn yr ymatebwyr **os dylid cynyddu'r Premiwm ar eiddo gwag hir-dymor** yn rhanedig iawn, gyda 43.8% yn meddwl na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, a 43.4% yn credu y byddai yn briodol. Nid oedd gan 12.8% o'r ymatebwyr farn ar hyn. Roedd mwyafrif llethol (84.1%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar yr eiddo yma, tra ymhlith yr ymatebwyr nad oedd yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd mwyafrif (55.8%) o blaid cynyddu'r Premiwm.

5.27. Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (55.1%) yn meddwl na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 21.7% yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 10.2% yn meddwl y byddai yna effaith negyddol.

5.28. O ran effaith ar y gymuned leol, roedd y farn yn eithaf rhanedig gyda 40.0% o'r ymatebwyr yn meddwl byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 26.0% yn credu na fyddai effaith a 22.1% o'r farn y byddai yna effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% o'r ymatebwyr farn ar hyn.

5.29. At ei gilydd 'roedd cryn wahaniaeth barn yr effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr economi leol. Roedd 37.5% o'r holl ymatebwyr yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol. Roedd 26.8% o'r farn na fyddai unrhyw effaith, a 23.7% yn credu y byddai effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% o'r ymatebwyr farn ar hyn.

5.30. Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn. Roedd 48.3% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

Gohebiaeth arall

5.31. Yn ogystal â'r 7,330 o ymatebion i'r holiadur ffurfiol, mae'r swyddogion ac aelodau'r Cyngor wedi derbyn sawl llythyr gan aelodau'r cyhoedd yn mynegi eu barn ar y Premiwm Treth Cyngor. Yn y tabl isod ceir crynodeb o'r pwyntiau oedd yn cael eu codi yn y llythyrau ac sy'n briodol eu hystyried pan fel rhan o'r broses hwn.

Mae'r eiddo mewn ystâd sydd wedi cael ei adeiladu'n bwrpasol fel cartrefi gwyliau ac yn anaddas fel cartrefi	25
Dylid eithrio "brodorion" / rhai sydd wedi magu'n lleol / Cymry Cymraeg / Rhai sydd wedi etifeddu / Eiddo sydd wedi bod yn y teulu ers blynyddoedd	11
Byddai'n rhaid gwerthu'r eiddo	8
Gwrthwynebu'r Premiwm yn gyffredinol	8
Bydd effaith negyddol ar yr economi lleol	7
Perchnogion yn cael eu targedu oherwydd blynyddoedd o ddiffyg tai addas	2
Dylid eithrio'r rhai sydd wedi prynu'r eiddo cyn i'r Premiwm ddod i mewn	2
Ni fydd posib parhau i ddod i'r ardal (rhai wedi dod ers dros 60 mlynedd)	2
Ceisiadau am eithriad oherwydd amgylchiadau personol	1
Dylid eithrio tai gwerth llai na £200,000	1
Bydd lleihad mewn twristiaeth	1
Mae'r Cyngor yn dwyn pensiynau'r henoed	1
Gwrthwynebu cwestiynau'r ymgynghoriad	1
Wedi gorfod gadael yr eiddo i roi gofal	1
Pobl mwy cyfoethog fyddai'n prynu'r eiddo petai rhaid gwerthu	1
Cymar wedi ei chladdu yn yr ardal	1
Mae'r Cyngor yn targedu'r bobl anghywir	1
Pam targedu pobl sydd wedi dod i'r ardal ers blynyddoedd?	1
Dylid eithrio Fairbourne oherwydd yr amgylchiadau yno	1

- 5.32. Dylid nodi fod perchnogion cartrefi gwyliau mewn un datblygiad yn benodol wedi cydweithio i ohebu i fynegi nad ddylid codi Premiwm ar eiddo mewn ystâd a adeiladwyd yn wreiddiol ac a farchnatwyd fel unedau gwyliau; mae'r perchnogion yn dweud nad yw eiddo fel hyn yn addas fel cartrefi.
- 5.33. Gwelir hefyd fod unigolion wedi gohebu i nodi y Premiwm yn targedu Cymry Cymraeg sydd wedi symud i fyw tu allan i Wynedd oherwydd gwaith ond yn cadw eiddo o fewn y sir gan eu bod eisiau dychwelyd i ymweld ag ardal eu magwraeth mor aml â phosib. Maent wedi nodi y byddai eu gorfodi i werthu yn golygu dirywiad yn y Gymraeg yn y pentrefi hyn, nid ei gryfhau.

6. TROSLWYDDIADAU UNEDAU GWYLIAU HUNAN-DDARPAR

- 6.1. Pan wnaethpwyd y penderfyniad gwreiddiol i godi Premiwm, adnabuwyd y risg o gyflymiad yn y nifer o eiddo sy'n trosglwyddo i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, sy'n destun ardrethi annomestig. Byddai hyn oherwydd fod Asiantaeth Swyddfa'r Prisiwr wedi dyfarnu eu bod yn cwrdd â'r trothwy i allu gwneud hynny.
- 6.2. Mae'r Cyngor ers sawl blwyddyn wedi bod yn pwysu ar Lywodraeth Cymru i newid Adran 66 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 er mwyn rheoli trosglwyddiad cartrefi domestig i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar sy'n destun ardrethi annomestig, a'r mwyafrif helaeth yn osgoi unrhyw drethiant lleol am eu bod yn derbyn ryddhad ardrethi busnesau bychain. Mae Cynllun y Cyngor yn nodi fod y Cyngor yn bwriadu parhau i gynnal ein pwysu yn y maes yma yn ystod y blynyddoedd nesaf, gan ddefnyddio tystiolaeth rydym yn ei gasglu yn barhaus, er mwyn cael Gweinidogion Cymru i ddeall maint y broblem sy'n bodoli yng Ngwynedd.
- 6.3. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno newid deddfwriaethol fydd yn cael effaith ar 1 Ebrill ymlaen ar unedau gwyliau hunanddarpar. Effaith *Gorchymyn Ardrethu Annomestig (Diwygio'r Diffiniad o Eiddo Domestig) (Cymru) 2022 (SI 2022/563 (Cy. 129))* yw fod Adran 66 Deddf 1988 wedi cael ei addasu fel y bydd angen i annedd fod wedi bod ar gael i'w osod am 252 diwrnod yn y flwyddyn ddiwethaf, fod bwriad ei osod am 252 diwrnod yn y flwyddyn nesaf, ac fod eiddo wedi cael ei wir osod am 182 diwrnod yn y flwyddyn ddiwethaf (o'i gymharu â 70 diwrnod ar hyn o bryd).
- 6.4. Wrth ddod i benderfyniad ar y Premiwm mewn blynyddoedd blaenorol, rhoddwyd ystyriaeth i'r risg y byddai cynyddu'r Premiwm yn cymell mwy o berchnogion ail gartrefi i osod eu heiddo a'i drosglwyddo i'r rhestr ardrethi annomestig. Er fod y risg yma yn parhau i fodoli, mae'r cynnydd sylweddol yn y nifer o ddyddiau lle mae'n rhaid gosod eiddo yn debygol o arwain at arafu arwyddocaol yn y gyfradd drosglwyddo.

6.5. Mae'r ffigyrau diweddaraf (hyd at ddiwedd Hydref 2022) yn dangos fod cyfanswm o 2,908 eiddo yng Ngwynedd wedi trosglwyddo o'r rhestr Treth Cyngor i'r rhestr Ardrethi Annomestig, wedi i Asiantaeth Swyddfa'r Prisiwr ddynodi'r eiddo yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, yn unol ag Adran 66(2BB) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988. Mae oddeutu 90% o'r eiddo sy'n trosglwyddo yn derbyn Rhyddhad Ardrethi i Fusnesau Bychain llawn, sy'n golygu nad oes unrhyw drethiant lleol yn daladwy arnynt:

Blwyddyn ariannol	Nifer eiddo'n trosglwyddo
2022-23 (hyd at 31/10/2022)	246
2021-22	469
2020-21	506
2019-20	397
2018-19	454
2017-18	282
2016-17	199
2015-16	167
2014-15	188
Cyfanswm	2,908

6.6. Mae profiadau dros y dair blynedd diwethaf, e.e. wrth weinyddu grantiau busnes Covid-19 y Llywodraeth, wedi dangos fod nifer o uniogolion a chwmnïau yn prynu eiddo yng Ngwynedd erbyn hyn yn benodol gyda'r bwriad o'u trosi i fod yn unedau gwyliau hunan-ddarpar, yn hytrach na'u defnyddio fel ail gartref. Fel rhan o'r buddsoddiad yma maent yn ymdrechu i gadw'r eiddo o fewn y gyfundrefn Treth Cyngor am cyn lleied â phosib cyn gallu trosglwyddo.

7. EITHRIADAU

- 7.1. Mae Deddf 1992 yn cynnwys darpariaeth sy'n rhoi'r hawl i Weinidogion Cymru osod eithriadau penodol (mewn dosbarthiadau) lle na ellir gosod premiwm Treth Cyngor. Gwnaethant hynny trwy Mae'r tabl isod yn crynhoi'r eithriadau lle na allwn godi'r premiwm yn unol â [Rheoliadau'r Dreth Gyngor \(Eithriadau rhag Symiau Uwch\) \(Cymru\) 2015 \(SI 2015/2068\)](#). Mae'r tabl isod yn amlinellu'r eithriadau lle na ellir codi Premiwm:

Dosbarthiadau o Anheddau	Diffiniad	Y math o eiddo sy'n gymwys i'r eithriad rhag talu'r premiwm
Dosbarth 1	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un flwyddyn	Cartrefi Gwag Hir dymor ac Ail Gartrefi
Dosbarth 2	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn	
Dosbarth 3	Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan, o'r brif annedd	
Dosbarth 4	Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog	
Dosbarth 5	Safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod.	Ail Gartrefi
Dosbarth 6	Cartrefi tymhorol lle gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn	
Dosbarth 7	Anheddau cysylltiedig â gwaith	

- 7.2. Bydd yr adroddiad i'r Cabinet yn tynnu sylw i ddau fater yn benodol wrth ymdrin ag eithriadau. Yn gyntaf, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi y byddant yn addasu'r Rheoliadau hyn erbyn dechrau blwyddyn ariannol 2023/24, ond nid yw'n wybyddus eto beth fydd yr eithriadau ychwanegol hyn.
- 7.3. Yr ail fater sydd angen ei ystyried yw y byddai angen defnyddio Adran 13A o Ddeddf 1992 i gyflwyno unrhyw eithriadau lleol, dewisol. Mater i'r Cabinet yw defnydd Adran 13A, nid yw'n fater sy'n rhaid cael penderfyniad Cyngor llawn.
- 7.4. Felly, gellir ymdrin ag eithriadau fel mewn adroddiad Cabinet ar wahân cyn diwedd Mawrth 2023.

8. DEFNYDD O'R PREMIWM

- 8.1. Ers cyflwyno'r Premiwm ar gychwyn blwyddyn ariannol 2018/19, mae'r arian sy'n cael ei gasglu trwy'r Premiwm wedi cael ei osod mewn cronfa benodol, a hynny er mwyn ariannu prosiectau penodol sydd wedi cael eu hamlinellu yn y Cynllun Gweithredu Tai.
- 8.2. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn nodi'n glir pa gynlluniau unigol sydd i gael eu hariannu gydag arian y Premiwm.
- 8.3. Mae hyn yn gyson gyda dyhead aelodau'r Cyngor a Llywodraeth Cymru, sy'n nodi digwyliad, ond nid gorfodaeth, fod yr arian yn cael ei ddefnyddio yn y maes tai.
- 8.4. Dros y blynyddoedd diwethaf, yn dilyn y pandemig Covid-19, dod â'r Grant Caledi Llywodraeth Cymru i ben, y pwysau ar deuluoedd yn sgil yr argyfwng costau byw a penderfyniad landlordiaid i ddod â thenantiaethau i ben, mae'r pwysau ar Wasanaeth Digartrefedd y Cyngor wedi cynyddu'n aruthrol.
- 8.5. Wrth ystyried lefel y Premiwm ar gyfer 2023/24 gofynnir i aelodau ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio unrhyw gynnyrch Premiwm ychwanegol i gynorthwyo i ymdrin â'r gorwariant sylweddol yn y maes digartrefedd, neu i ddargyfeirio peth o'r cynnyrch presennol at y pwrpasau hyn.

9. ASESIAD EFFAITH CYDRADDOLDEB

- 9.1. Fel gyda phob penderfyniad pellgyrhaeddol, rhaid i'r Cyngor roi'r ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Cymru 2011 ac i'r holl ystyriaethau perthnasol eraill.
- 9.2. Gwnaed y penderfyniad cyntaf i gyflwyno Premiwm yn Rhagfyr 2016, yn dilyn ystyriaeth o Asesiad Effaith Cydraddoldeb oedd wedi ei gynnal yn unol â'r gofynion statudol sydd ar y Cyngor.
- 9.3. Cwblhawyd Asesiad Effaith Cydraddoldeb cynhwysfawr wrth ystyried cynyddu'r Premiwm ym Mawrth 2021. Ers hynny, daeth y Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol i rym yng Nghymru ar 31 Mawrth 2021, sy'n berthnasol i Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn golygu fod rhaid i'r Cyngor, wrth wneud "penderfyniadau strategol" megis penderfynu ar flaenoriaethau a gosod amcanion, ystyried sut y gallai ei benderfyniadau helpu i leihau anghydraddoldebau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol. Ymddengys y byddai graddfa'r Premiwm ar ail gartrefi ac anheddau gwag hirdymor yn "benderfyniad strategol" yn unol â'r ddyletswydd yma.

- 9.4. Fel nodir yn “Cefndir Deddfwriaethol” uchod, cyflwynwyd y grym i godi premiwm gan y Ddeddf Tai, gyda’r disgwyliad sylfaenol fod y rhai sy’n gallu fforddio mwy nag un eiddo yn cynorthwyo awdurdodau lleol yn ariannol i ymdrin â phroblemau tai yn eu hardaloedd, yn arbennig y rhai mwyaf bregus mewn cymdeithas sy’n methu cael cartref o gwbl.
- 9.5. Wrth benderfynu yn Chwefror 2021 i argymhell i'r Cyngor llawn gynyddu lefel y Premiwm i 100%, nododd aelodau'r Cabinet fod argyfwng tai o fewn y sir. Pwysleisiwyd yr egwyddor fod y Cyngor yn awyddus i drigolion gael cartrefi yn eu cymunedau, i sicrhau cymunedau sydd yn ffynnu. Ategwyd fod tai yn flaenoriaeth ac fod gofyn i sicrhau adnoddau ychwanegol er mwyn gweithredu'r Strategaeth Dai.
- 9.6. Credwn mai nod greiddiol y Premiwm, felly, ydi lleihau anghydraddoldebau sy’n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol.
- 9.7. Mae’r Asesiad Effaith Cydraddoldeb wedi cael ei ddiweddarau i adlewyrchu gofynion a datblygiadau diweddar, amgylchiadau newidiol, a chanlyniadau’r ymgynghoriad diweddar. Mae’r asesiad addasedig wedi ei gynnwys yn yr Atodiad.

10. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU’R DYFODOL (CYMRU) 2015

- 10.1. Mae dyletswydd i weithredu yn unol â’r egwyddor datblygu cynaliadwy, sef ceisio sicrhau fod anghenion y presennol yn cael ei ddiwallu heb beryglu gallu cenedlaethau’r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion. Wrth weithredu yn unol â’r ddyletswydd gyffredinol yma mae angen i’r Cyngor ystyried pwysigrwydd effaith hirdymor, bod yn integredig, cynhwysol, cydweithio ac ataliol wrth ddatblygu a gweithredu’r cynnig gerbron.
- 10.2. Yn unol â gofynion y Ddeddf, mae Cyngor Gwynedd wedi mabwysiadu amcanion llesiant. Tynnir sylw penodol at yr amcanion canlynol:
 - Cymunedau sy’n ffynnu ac yn llewyrchus i’r hir-dymor
 - Trigolion sy’n iach ac yn Annibynnol gyda Safon Bywyd Da
- 10.3. Mae’r Premiwm presennol yn ariannu Cynllun Gweithredu Tai y Cyngor, sy’n ymgais ragweithiol i gryfhau cynaladwyedd y cymunedau hynny o fewn Gwynedd sydd â nifer uchel o ail gartrefi a thai gwag hir dymor.
- 10.4. Mae Strategaeth Tai y Cyngor yn nodi'r weledigaeth o “Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy’n fforddiadwy ac sy’n gwella eu hansawdd bywyd”.
- 10.5. Mae’r Strategaeth yn adnabod pum amcan yr oedd yn rhaid ceisio eu cyfarch os oedd y Cyngor am gyflawni’r weledigaeth hon:

1. Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
 2. Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
 3. Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
 4. Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
 5. Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl Gwynedd.
- 10.6. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn cynnwys nifer o brosiectau sydd, gyda'i gilydd, yn mynd ati i wireddu'r amcanion hyn.

11. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

- 11.1. Bydd angen i'r Cyngor llawn ddod i benderfyniad ar y Premiwm ar 1 Rhagfyr 2022 er mwyn gosod y Dreth Cyngor ar gyfer 2023/24.
- 11.2. **Mae sawl opsiwn ar gael i'r Cabinet o ran argymhelliad i'w gyflwyno gan gynnwys, ond nid wedi ei gyfyngu i:**
- **Cadw lefel y Premiwm yn 100% yn 2023/24.** Byddai hyn yn golygu fod yr un swm ag sydd yn cael ei godi ar hyn o bryd yn cael ei gasglu ar gyfer delio â materion tai, ond ni fyddai incwm ychwanegol ar gael i ariannu'r bwlch ariannol sy'n cynyddu yn y maes hwn. Yn enwedig, petai angen dargyfeirio adnoddau i ymdrin â'r bwlch ariannol yn y maes Digartrefedd, byddai llai o adnoddau ar gael i ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai. Gan na fyddai newid i'r drefn bresennol mae'r risg o her gyfreithiol yn gymharol isel. Ar y llaw arall, byddai'n cynnal y risg o fethu cyflawni dyhead y Cyngor o weld mwy o dai yn dod i'r farchnad agored.
 - **Cynyddu'r Premiwm i'r uchaf a ganiateir dan y gyfraith, sef 300% yn 2023/24.** Byddai'r dewis hwn yn ddamcaniaethol yn dod ag incwm ychwanegol i'r Cyngor, ond byddai'n cyflwyno nifer o risgiau sylweddol. Yn gyntaf, byddai'r Cyngor yn wynebu risg uchel iawn o her gyfreithiol llwyddiannus gan garfan niferus o bobl yn enwedig os nad fyddai modd cyfiawnhau codi'r Premiwm i 300%, heblaw fod gennym y grym i wneud hynny. Nid ydym yn gwybod beth fyddai canlyniadau cyflwyno naid mor sylweddol mewn un cam, a buasem yn wynebu sefyllfa lle na fyddai perchnogion eiddo yn gallu fforddio talu'r dreth ychwanegol, a ddim yn talu.
 - **Gosod y Premiwm rhywle rhwng 100% a 300% yn 2023/24.** Byddai cynydd i 150% neu 200% yn galluogi'r Cyngor i barhau i ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai, ond hefyd defnyddio'r Premiwm ychwanegol i ariannu'r bwlch yn y maes Digartrefedd. Byddai'r risg o her gyfreithiol yn uwch, ond byddai modd cyfiawnhau'r cynnydd gan fod yr arian yn angenreidiol i ymdrin ag argyfwng yn y maes Tai, sef y pwrpas dros gyflwyno'r Premiwm yn y lle cyntaf.

- Gellir gwneud penderfyniad echblyg ar gyfer mwy nag un flwyddyn arainnol, gan gynyddu lefel y Premiwm dros fwy nag un flwyddyn – ond bydd modd addasu'r lefel ar gyfer pob blwyddyn cyn belled â bo hynny'n digwydd cyn cychwyn y flwyddyn ariannol berthnasol.
 - Mae gostwng y Premiwm neu ei ddiddymu yn llwyr yn opsiwn hefyd wrth gwrs, ond bydd oblygiadau dilynol i hynny ar ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai.
- 11.3. Beth bynnag bydd y Cabinet yn ei argymhell, bydd angen iddo sicrhau fod cyfiawnhad dros y cynnig fel a amlinellir yn y Canllawiau Statudol ac fod gwaith ymchwil yn cadarnhau fod problem yn bodoli sydd angen ei daclo.

12. ARGYMHELLIAD

12.1. Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:

- **Ystyried yr wybodaeth sydd yn yr adroddiad a'r atodiadau a dod i gasgliad os yw'r wybodaeth sydd yn cael ei gyflwyno yn cydymffurfio â'r canllawiau statudol a gofynion deddfwriaethol.**
- **Cytuno ar unrhyw sylwadau mae'r Pwyllgor yn dymuno i'r Cabinet eu hystyried wrth ddod i benderfyniad ar lefel Premiwm i'w argymhell, a gan y Cyngor llawn pan yn dod i benderfyniad terfynol.**

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru

Cynnwys

Cyflwyniad.....	3
Y Fframwaith Cyfreithiol ar gyfer Premiymau'r Dreth Gyngor.....	3
Adran 12A: Swm uwch ar gyfer anheddau gwag hirdymor.....	4
Adran 12B: Swm uwch ar gyfer ail gartrefi.....	5
Gwneud Penderfyniad i godi Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi.....	5
Eithriadau i Breimiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi.....	6
Dosbarth 1: Eithriad ar gyfer anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth.....	7
Dosbarth 2: Eithriad ar gyfer anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod.....	8
Dosbarth 3: Eithriad ar gyfer anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan, o'r brif annedd.....	8
Dosbarth 4: Eithriad ar gyfer anheddau, fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog.....	8
Dosbarth 5: Eithriad ar gyfer safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod	8
Dosbarth 6: Eithriad ar gyfer cartrefi tymhorol lle y gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn.....	9
Dosbarth 7: Eithriad ar gyfer anheddau sy'n gysylltiedig â gwaith.....	9
Lleihau Atebolrwydd am Breimiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi.....	10
Apeliadau.....	11
Y Camau Nesaf.....	11
Diwygiadau i Ddeddfwriaeth Gysylltiedig.....	11
Gweinyddu a Gorfodi.....	11
Defnydd o'r Refeniw Ychwanegol a gynhyrchir o Breimiymau'r Dreth Gyngor.....	11
Monitro ac Adrodd.....	12

Canllawiau Gweithredu Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi yng Nghymru

Cyflwyniad

1. O 1 Ebrill 2017, bydd Awdurdodau Lleol yn cael codi premiwm o hyd at 100% o raddfa safonol y Dreth Gyngor ar gartrefi gwag hirdymor ac ail gartrefi yn eu hardal. Gwnaed y newidiadau i'r ddeddfwriaeth gan Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ac mae'r pwerau a roddwyd i awdurdodau lleol yn rhai dewisol. Mae dewis codi premiwm ar gartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi (neu'r ddau) felly yn benderfyniad sydd i gael ei wneud gan bob awdurdod lleol.
2. Pwrpas y canllawiau hyn yw cynorthwyo awdurdodau lleol wrth iddynt benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio yn eu hardal.
3. Cynhyrchwyd y canllawiau hyn er mwyn sicrhau bod y premiymau a'r eithriadau yn cael eu gweithredu'n deg ac yn gyson ledled Cymru.
4. Mae'r canllawiau yn statudol ac fe'u cyhoeddir dan bwerau yn adrannau 12A (3) a 12B (4) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 ("Deddf 1992") fel y'u mewnosodwyd gan Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ("Deddf 2014"). Maent yn berthnasol i'r holl awdurdodau lleol yng Nghymru.
5. Ni ddylid trin y canllawiau hyn fel dehongliad o'r ddeddfwriaeth. Mater i'r awdurdod lleol yn y lle cyntaf yw dehongli deddfwriaeth, gyda'r dehongliad terfynol yn gyfrifoldeb y llysoedd.

Y Fframwaith Cyfreithiol ar gyfer Premiymau'r Dreth Gyngor

6. Mae paragraffau 7 - 14 yn disgrifio'r fframwaith cyfreithiol sy'n gyffredin i'r premiwm ar gartrefi gwag hirdymor a'r premiwm ar ail gartrefi. Mae'r gofynion sy'n benodol i gartrefi gwag hirdymor wedi eu hesbonio ym mharagraffau 15-17, ac mae'r rheiny sy'n benodol i ail gartrefi wedi eu disgrifio ym mharagraffau 18-19.
7. Mae Deddf 2014 yn diwygio Deddf 1992 drwy osod adrannau newydd 12A a 12B i mewn er mwyn galluogi awdurdod trethu (cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol) yng Nghymru i ddatgymhwyso unrhyw ddisgownt a ganiatawyd i anheddau gwag hirdymor ac anheddau lle mae rhywun yn byw yn achlysurol a chymhwyso swm uwch o dreth gyngor (premiwm).
8. Mae gan awdurdodau lleol ddisgresiwn i benderfynu ar swm y premiwm hyd at uchafswm o 100% o raddfa safonol y dreth gyngor sy'n berthnasol i'r annedd.

9. Pan benderfynir codi premiwm, rhaid i'r awdurdod lleol gyhoeddi rhybudd o'r penderfyniad mewn o leiaf un papur newydd sy'n cylchredeg yn ei ardal o fewn 21 diwrnod i ddyddiad y penderfyniad.
10. Bydd penderfyniad gan awdurdod trethu i godi premiwm hefyd yn datgymhwyso unrhyw ddisgownt a ganiatawyd dan adran 11(2)(a) o Ddeddf 1992 ar gyfer anheddau lle nad oes preswylwyr.
11. Gall awdurdod trethu wneud, amrywio neu ddirymu penderfyniad a wnaed dan adrannau 12A a 12B o Ddeddf 1992, ond dim ond cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r penderfyniad yn berthnasol iddi.
12. Mae gan Weinidogion Cymru hefyd bwerau dan adrannau 12A(4) a 12A(5), a 12B(5) a 12B(6) o Ddeddf 1992 i ragnodi drwy reoliadau rai dosbarthiadau o anheddau na fyddant o bosibl yn destun premiwm. Gwnaed Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Eithriadau i Symiau Uwch Cymru) 2015 dan y pwerau hyn ac mae'r eithriadau y maent yn eu rhagnodi yn cael eu disgrifio yn ddiweddarach yn y canllawiau hyn.
13. Mae system y dreth gyngor eisoes yn darparu nifer o eithriadau penodol i'r dreth gyngor. Mae'r grwpiau sydd wedi eu heithrio wedi eu rhestru yng Ngorchymyn Treth Gyngor (Anheddau wedi eu Heithrio) 1992. Mae nifer o eithriadau yn eu lle ar gyfer anheddau gwag, megis, er enghraifft:
 - lle mae'r preswlydd mewn gofal preswyl tymor hir neu yn yr ysbyty,
 - lle mae adeiladwaith annedd yn cael ei drwsio (am hyd at flwyddyn),
 - lle mae'r preswlydd wedi marw (am hyd at chwe mis ar ôl rhoi profiant neu lythyrau gweinyddu).
14. Nid yw annedd sydd wedi ei heithrio o'r dreth gyngor yn agored i bremiwm. Fodd bynnag, pan na fydd annedd bellach yn gymwys i gael ei heithrio, ond yn parhau'n wag, bydd yn dod yn agored i'r premiwm. Yn achos cartref gwag, bydd yn agored i bremiwm ar ôl iddo fod yn wag am gyfnod di-dor o flwyddyn.

Adran 12A: Swm uwch ar gyfer anheddau gwag hirdymor

15. Diffinnir annedd wag hirdymor fel annedd sydd wedi bod yn wag a heb ei dodrefnu i raddau helaeth am gyfnod di-dor o flwyddyn o leiaf.
16. Wrth benderfynu a yw annedd wedi bod yn wag am flwyddyn, nid yw unrhyw gyfnod cyn 1 Ebrill 2016 i gael ei gymryd i ystyriaeth. At hynny, ni fydd dodrefnu neu fyw mewn annedd am un neu fwy o gyfnodau o chwe wythnos neu lai yn ystod y flwyddyn yn effeithio ar ei statws fel annedd wag hirdymor. Mewn geiriau eraill, ni all person newid statws annedd fel annedd wag hirdymor drwy fyw ynddi neu osod dodrefn am gyfnod byr.

17. Pan fydd awdurdod lleol yn gwneud penderfyniad i godi premiwm ar anheddau gwag hirdymor, efallai y bydd yn pennu gwahanol ganrannau (hyd at uchafswm o 100 y cant) ar gyfer gwahanol anheddau ar sail yr hyd o amser y maent wedi bod yn wag. Bydd hyn yn galluogi awdurdodau lleol i fabwysiadu dull graddedig gyda chynyddiadau bychain yn cael eu cymhwyso dros gyfnod.

Adran 12B: Swm uwch ar gyfer ail gartrefi

18. Diffinnir ail gartref fel annedd nad yw yn unig nac yn brif gartref person ac sydd wedi ei dodrefnu'n sylweddol. Cyfeirir at yr anheddau hyn yn Neddf 1992 fel anheddau y mae rhywun yn byw ynddynt o dro i dro ond y cyfeirir atynt yn gyffredin fel "ail gartrefi".

19. Er mwyn i bremiwm fod yn berthnasol i anheddau y mae rhywun yn byw ynddynt o dro i dro, rhaid i'r awdurdod trethu wneud ei benderfyniad cyntaf dan adran 12B o leiaf flwyddyn cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r premiwm yn perthyn iddi. Mae hyn yn golygu er mwyn codi premiwm o 1 Ebrill 2017 bod rhaid i'r awdurdod trethu wneud penderfyniad cyn 1 Ebrill 2016. Rhaid gwneud penderfyniad i godi premiwm yn 2018 cyn 1 Ebrill 2017 ac felly ymlaen.

Gwneud penderfyniad i godi Premiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi

20. Bwriadwyd i'r disgrisiwn a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm fod yn gyfrwng i gynorthwyo awdurdodau lleol i wneud y canlynol:

- adfer defnydd cartrefi gwag hirdymor er mwyn darparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a
- chynorthwyo awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynladwyedd cymunedau lleol.

21. Wrth benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio, dylid talu sylw i'r nodau hyn. Dylai awdurdodau gymryd i ystyriaeth yr angen am dai a'r amgylchiadau neilltuol yn eu hardal.

22. Mae yna ystod o ffactorau a allai fod o gymorth i awdurdodau lleol i benderfynu p'un ai codi premiwm ynteu peidio. Tra y bydd rhai ffactorau yn benodol naill ai i gartrefi gwag hirdymor neu i ail gartrefi, bydd eraill yn gyffredin i'r ddau. Rhestrir y ffactorau hyn isod i fod o gymorth i awdurdodau lleol. Ni fwriadwyd i'r rhestr fod yn un derfynol.

- Niferoedd a chanrannau o gartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi yn yr ardal;
- Dosbarthiad cartrefi gwag hirdymor neu ail gartrefi a thai eraill ledled yr awdurdod ac asesiad o'u heffaith ar werthoedd eiddo mewn ardaloedd neilltuol;
- Yr effaith bosibl ar economïau lleol a'r diwydiant twristiaeth;

- Patrymau'r galw am gartrefi fforddiadwy a faint sydd ar gael;
- Yr effaith bosibl ar wasanaethau cyhoeddus lleol;
- Yr effaith bosibl ar y gymuned leol;
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i gynyddu'r cyflenwad tai;
- Mesurau eraill sydd ar gael i awdurdodau i fod o gymorth i adfer defnydd eiddo gwag.

23. Rhaid i'r penderfyniad gan awdurdod lleol i godi premiwm dan adrannau 12A neu 12B o Ddeddf 1992 gael ei wneud gan y Cyngor llawn. Cyn gwneud hynny, rhaid i'r awdurdod lleol roi'r ystyriaeth ddyledus i'w ddyletswyddau statudol i gynnal asesiadau effaith ar gydraddoldeb o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswyddau Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus Cymru 2011 ac i'r holl ystyriaethau perthnasol eraill. Dylai'r awdurdod lleol hefyd ystyried ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys yr etholwyr lleol, a chynnal ymgynghoriad cyn penderfynu p'un ai codi un neu'r ddau breimiwm ynteu peidio.

24. Ar ôl penderfynu codi premiwm, yn ychwanegol at yr angen i gyhoeddi hysbysiad mewn papur newydd lleol o fewn 21 diwrnod, dylai awdurdod lleol ystyried sut i gyfleu ei benderfyniad yn ehangach, yn enwedig i'r rheiny y gallai'r penderfyniad effeithio arnynt. Gall wneud hyn drwy gyhoeddi hysbysiadau yn y wasg, rhoi gwybodaeth ar dudalennau gwefan neu ddulliau eraill o godi ymwybyddiaeth megis, er enghraifft, cyfathrebu uniongyrchol â threthdalwyr y cyngor sy'n debygol o fod yn agored i'r premiwm. Efallai y bydd yr awdurdod lleol hefyd yn dymuno rhoi ystyriaeth i'r modd y mae'n rhoi gwybod ac yn hysbysu'r rheiny y gall y premiwm effeithio arnynt ond sydd fel rheol yn byw y tu allan i'r ardal leol.

Eithriadau i Breimiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi

25. Mae adrannau 12A a 12B o Ddeddf 1992 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru iddynt wneud rheoliadau i ragnodi un neu ragor o ddsbarthiadau o anheddau na chaiff awdurdod trethu wneud penderfyniad i godi premiwm mewn perthynas â hwy. Gwnaed Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Eithriadau i Symiau Uwch) (Cymru) 2015 dan y pwerau hyn - ni cheir codi premiwm ar annedd sy'n dod o fewn eithriad. Rhaid i awdurdod lleol gymryd yr eithriadau hyn i ystyriaeth cyn penderfynu gweithredu premiwm.

26. Mae'r rheoliadau yn rhagnodi saith dosbarth o anheddau sydd wedi eu heithrio. Mae Dosbarthiadau 1,2,3 a 4 yn ymwneud â chartrefi gwag hirdymor ac ail gartrefi. Ag ail gartrefi yn unig y mae a wnelo Dosbarthiadau 5,6 a 7. Mae'r dosbarthiadau o anheddau wedi eu hamlinellu yn y tabl isod a rhoddir mwy o fanylion yn eu cylch ym mharagraffau 28 - 46.

Dosbarthiadau o Anheddau	Diffiniad	Cymhwysiad
Dosbarth 1	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un flwyddyn	Cartrefi Gwag Hirdymor ac Ail Gartrefi
Dosbarth 2	Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn	
Dosbarth 3	Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan, o'r brif annedd	
Dosbarth 4	Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog	
Dosbarth 5	Safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod.	Ail Gartrefi
Dosbarth 6	Cartrefi tymhorol lle y gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn	
Dosbarth 7	Anheddau cysylltiedig â gwaith	

27. Disgrifir pob eithriad ymhellach yn yr adran nesaf. Darperir arweiniad ychwanegol i gynorthwyo awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriadau ar gyfer:

- anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth
- anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod
- anheddau cysylltiedig â gwaith.

Dosbarth 1: Eithriad ar gyfer anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth

28. Mae'r eithriad hwn yn berthnasol i'r premiwm ar gartrefi gwag hirdymor a'r premiwm ar ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth. Mae hefyd yn cynnwys anheddau lle mae cynnig i brynu'r annedd wedi cael ei dderbyn ond bod y gwerthiant heb ei gwblhau eto.

29. Er mwyn bod yn gymwys ar gyfer yr eithriad hwn rhaid i annedd fod ar y farchnad i'w gwerthu am bris rhesymol. Wrth ystyried a yw pris yn rhesymol, dylid ystyried prisiau gwerthu anheddau tebyg yn yr ardal. Darperir arweiniad ychwanegol i gynorthwyo awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriad hwn.

30. Mae'r cyfnod eithrio yn rhedeg am hyd at un flwyddyn o'r amser y caniatwyd yr eithriad. Wedi i'r eithriad ddod i ben, ni fydd annedd sy'n

cael ei marchnata fel annedd ar werth yn gymwys i gyfnod eithrio pellach oni fydd wedi cael ei gwerthu.

Dosbarth 2: Eithriad ar gyfer anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod

31. Mae'r eithriad hwn yn berthnasol i'r premiwm ar gartrefi gwag hirdymor a'r premiwm ar ail gartrefi. Mae'n eithrio anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod. Mae hefyd yn cynnwys anheddau lle mae cynnig rhentu wedi cael ei dderbyn ond nad oes gan y tenant hawl eto i fyw yn yr eiddo am nad yw'r denantiaeth wedi cychwyn eto.
32. Er mwyn bod yn gymwys i'r eithriad hwn, rhaid i annedd fod ar y farchnad i'w gosod am rent rhesymol, sef y rhent y disgwylid i'r eiddo ei ennill o ystyried y rhent a godir am anheddau cyffelyb. Darperir arweiniad ychwanegol i gynorthwyo awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriad hwn.
33. Mae'r cyfnod eithrio yn rhedeg am hyd at un flwyddyn o'r amser y caniatwyd yr eithriad. Wedi i'r cyfnod eithrio ddod i ben, ni fydd annedd sy'n cael ei marchnata fel annedd ar osod yn gymwys i gyfnod eithrio pellach oni fydd wedi bod yn destun tenantiaeth a roddwyd am gyfnod o chwe mis neu ragor.

Dosbarth 3: Eithriad ar gyfer anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan, o'r brif annedd

34. Mae'r eithriad hwn yn berthnasol i'r premiwm ar gartrefi gwag hirdymor a'r premiwm ar ail gartrefi.
35. Mae'r eithriad hwn yn berthnasol lle mae perchennog wedi addasu ei annedd i ddarparu anecs ac mae'r anecs bellach yn cael ei ddefnyddio fel rhan o'r brif annedd.

Dosbarth 4: Eithriad ar gyfer anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog

36. Mae'r eithriad hwn yn berthnasol i'r premiwm ar gartrefi gwag hirdymor a'r premiwm ar ail gartrefi.
37. Mae'r eithriad hwn yn berthnasol i anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun ond sy'n wag oherwydd bod y person hwnnw yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog.
38. Bwriedir i'r eithriad hwn hefyd gynnwys personél y lluoedd arfog y mae eu cartrefi'n wag oherwydd eu bod yn byw yn llety'r lluoedd arfog dramor.

Dosbarth 5: Eithriad ar gyfer safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod sy'n cael eu defnyddio.

39. Mae'r eithriad hwn yn berthnasol i'r premiwm ar ail gartrefi. Mae'n cynnwys safle lle mae carafán yn sefyll neu angorfa lle mae cwch wedi ei angori, lle nad oes neb yn preswyllo yn y cwch neu'r garafán, ond pan fydd yn cael ei defnyddio nesaf fydd yn unig neu'n brif breswylfa person.

Dosbarth 6: Eithriad ar gyfer cartrefi tymhorol lle y gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn

40. Mae'r eithriad hwn yn berthnasol i'r premiwm ar ail gartrefi. Mae'n berthnasol i anheddau sy'n destun amodau cynllunio sy'n atal preswyllo am gyfnod di-dor o 28 diwrnod o leiaf yn unrhyw gyfnod o 12 mis.

41. Bwriadwyd yr eithriad hwn i gynnwys cartrefi gwyliau pwrpasol neu hafotai sy'n destun amodau cynllunio sy'n atal preswyllo ar hyd y flwyddyn. Mae'r eithriad yn seiliedig ar ddiffiniad y disgownt dewisol presennol ar gyfer cartrefi tymhorol (Dosbarth A) yn Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthiadau Rhagnodedig o Anheddau) (Cymru) 1998¹.

Dosbarth 7: Eithriad ar gyfer anheddau sy'n gysylltiedig â gwaith

42. Nid yw'r eithriad hwn yn berthnasol ond i'r premiwm ar ail gartrefi ac mae'n ymwneud ag annedd lle mae person yn byw sydd:

- yn berson cymwys mewn perthynas â'r annedd, ond sy'n preswyllo mewn annedd arall sy'n gysylltiedig â gwaith (fel y'i diffiniwyd yn Atodlen 1 y Rheoliadau); neu
- yn berson cymwys mewn perthynas ag annedd sy'n gysylltiedig â gwaith.

43. Diffinnir person cymwys fel:

- person sy'n agored i dreth gyngor o ran annedd ar ddiwrnod arbennig, p'un a yw hynny ar y cyd gyda pherson arall neu beidio; a
- pherson fyddai'n agored i'r dreth gyngor o ran annedd ar ddiwrnod arbennig, p'un a fyddai hynny ar y cyd gyda pherson arall neu beidio, os nad oedd yr annedd honno yn dod o fewn:
 - i. Dosbarth O Gorchymyn y Dreth Gyngor (Anheddau sydd wedi eu heithrio) 1992; neu
 - ii. Dosbarth E Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Atebolrwydd Perchnogion) 1992.

44. Mae'r eithriad hwn yn berthnasol lle mae gofyn i berson breswyllo mewn annedd gysylltiedig â gwaith. Mae'n berthnasol i ail gartref lle mae rhywun yn byw'n achlysurol oherwydd bod angen i berson fyw mewn llety

¹ SI 1998 Rhif 105

cysylltiedig â gwaith yn rhywle arall. Mae hefyd yn berthnasol lle mae'r llety cysylltiedig â gwaith yn ail gartref person.

45. Rhoddir diffiniad o annedd gysylltiedig â gwaith yn yr Atodlen i'r Rheoliadau. Er bod yr eithriad hwn yn debyg i'r disgownt cysylltiedig â gwaith dan Reoliadau'r Dreth Gyngor (Dosbarthiadau Rhagnodedig o Anheddau) (Cymru) 1998, mae'n wahanol oherwydd nad yw'r disgownt yn berthnasol ond os yw'r annedd gysylltiedig â gwaith yn unig neu brif breswylfa person.
46. Gwahaniaeth arall i'r disgownt ar gyfer annedd gysylltiedig â gwaith yw nad oes gofyn i'r trethdalwr fod yn atebol am y dreth gyngor o ran dwy annedd, sy'n golygu y gall person sydd â phrif gartref dramor neu annedd gysylltiedig â gwaith dramor hefyd elwa o'r eithriad. Darperir arweiniad ychwanegol i gynorthwyo awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriad hwn.

Lleihau Atebolrwydd am Bremiymau'r Dreth Gyngor ar Gartrefi Gwag-Hirdymor ac Ail Gartrefi

47. O dan adran 13A o Ddeddf 1992, mae gan awdurdod trethu bwerau dewisol i leihau atebolrwydd am dreth gyngor i'r cyfryw raddau ag y mae'r awdurdod trethu yn meddwl sy'n addas. Gellir arfer y grym mewn achosion neilltuol neu drwy benderfynu dosbarth neu achos. Gellir defnyddio'r grym i leihau atebolrwydd am dreth gyngor mewn amgylchiadau lle y byddai awdurdod lleol fel arall yn codi premiwm.
48. Mae rhai enghreifftiau i ddarlunio lle y gallai awdurdod lleol ystyried defnyddio'r pwerau hyn yn cynnwys:
- lle mae rhesymau pam na ellid byw yn yr annedd;
 - lle mae rhesymau pam na ellid gwerthu neu osod yr annedd;
 - lle mae cynnig wedi cael ei dderbyn ar eiddo ond nad yw'r gwerthiant wedi cael ei gwblhau eto ac mae'r cyfnod eithrio wedi dod i ben;
 - lle y gallai codi premiwm achosi caledi.
49. Nid yw'r rhestr uchod yn derfynol a bydd ar awdurdodau trethu eisiau ystyried yr holl ffactorau y maent yn meddwl eu bod yn berthnasol.
50. Mater i awdurdod lleol yw p'un a yw pwerau dewisol 13A yn cael eu defnyddio i leihau atebolrwydd am dreth gyngor o ran y premiwm. Er mwyn tegwch a thryloywder, dylai fod gan awdurdod lleol bolisi clir ar p'un a ddefnyddir y pwerau hyn ai peidio a sut. Dylai'r awdurdod, fodd bynnag, ystyried pob achos yn ôl ei deilyngdod ar ôl cymryd amgylchiadau'r achos i ystyriaeth.
51. Dylid nodi y bydd trafodaethau ynghylch defnyddio pwerau dewisol 13A yn debygol o fod yn wahanol pan gânt eu hystyried i leihau atebolrwydd am dreth gyngor sy'n ganlyniad premiwm o gymharu â lleihau atebolrwydd am raddfa safonol y dreth gyngor. Mae hyn oherwydd bod anheddau sy'n agored i bremiwm eisoes yn agored i'r raddfa safonol o dreth gyngor.

Apeliadau

52. Os bydd person yn teimlo ei fod wedi cael cam drwy gyfrifiad yr awdurdod lleol o swm y dreth gyngor y mae'n atebol amdano, gan gynnwys ei atebolrwydd i dalu premiwm, rhaid iddo, yn y lle cyntaf, apelio at ei awdurdod lleol.

53. Os bydd yn teimlo ei fod wedi cael cam drwy benderfyniad yr awdurdod lleol neu os na fydd yr awdurdod lleol yn gwneud penderfyniad o fewn y cyfnod o amser sy'n ofynnol, gall apelio at Dribiwnlys Prisio Cymru ond dim ond ar ôl dihysbyddu proses apelio'r awdurdod lleol.

54. Ceir gwybodaeth bellach am y broses apelio ar wefan Tribiwnlys Prisio Cymru drwy'r cyswllt isod:

<http://www.valuation-tribunals-wales.org.uk/home.html>

Y Camau Nesaf

Diwygiadau i Ddeddfwriaeth Gysylltiedig

55. Er mwyn sicrhau bod awdurdodau lleol yn gallu gweinyddu a gorfodi'r premiwm, bydd Llywodraeth Cymru yn diwygio'r ddeddfwriaeth berthnasol i adlewyrchu cyflwyno'r premiwm, er enghraifft, newidiadau i gyfrifiad sylfaen y dreth ac i'r broses apelio.

Gweinyddu a Gorfodi

56. Er mwyn bod o gymorth i awdurdodau lleol gyda gweinyddu a gorfodi'r premiymau, yn enwedig cymhwyso'r eithriadau, darperir arweiniad ychwanegol.

57. Mewn ymateb i bryderon a godwyd gan rai awdurdodau ynglŷn ag anawsterau gweinyddol a ffyrdd posibl o gamddefnyddio, bydd yr arweiniad hwn hefyd yn rhoi gwybodaeth ychwanegol i gynorthwyo awdurdodau lleol i gymhwyso'r eithriadau ar gyfer:

- anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth;
- anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod; ac
- anheddau cysylltiedig â gwaith.

Defnydd o'r Refeniw Ychwanegol a gynhyrchir o Bremiymau'r Dreth Gyngor

58. Bydd awdurdod lleol yn cael cadw unrhyw gyllid ychwanegol a gynhyrchir drwy weithredu'r premiwm a gwneir diwygiadau i gyfrifiad sylfaen y dreth er mwyn hwyluso hyn. Fodd bynnag, anogir awdurdodau i ddefnyddio unrhyw refeniw ychwanegol a gynhyrchir i gynorthwyo i ddiwallu anghenion tai lleol, yn unol â bwriadau polisi'r premiymau.

59. Caiff gofynion penodol o ran adrodd am y refeniw ychwanegol a gynhrychwyd, a'r defnydd ohono yn ddiweddarach, eu hegluro mewn arweiniad pellach. Rhoddir rhagor o fanylion ynglŷn â hyn yn yr adran nesaf.

Monitro ac Adrodd

60. Er mwyn monitro pa mor effeithiol yw'r premiymau ac er mwyn sicrhau bod gwybodaeth ynghylch y defnydd a wneir ohonynt ar gael yn glir i drethdalwyr lleol, bydd Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol fonitro ac adrodd am weithrediad y premiymau.

61. Caiff y gofynion penodol mewn perthynas â hyn eu hesbonio mewn arweiniad pellach a gyhoeddir cyn Ebrill 2017. Mae hwn yn debygol o gynnwys:

- Nifer yr adeiladau sy'n agored i'r premiwm;
- Yr incwm ychwanegol a godwyd drwy weithredu'r premiymau;
- Sut y cafodd unrhyw incwm ychwanegol ei ddefnyddio;
- Nifer y cartrefi gwag yr adferwyd eu defnydd.

62. Mae modiwl newydd wrthi'n cael ei ddatblygu ar hyn o bryd ar Datatank i awdurdodau lleol ei ddefnyddio wrth fodelu, monitro ac adrodd ar y premiymau. Bydd hwn ar gael i'r holl awdurdodau lleol yn y Flwyddyn Newydd.

Tîm Trethi Lleol
Llywodraeth Cymru
Rhagfyr 2015

Canlyniadau Ymgynghoriad Premiwm Treth Cyngor ar Ail Gartrefi ac Eiddo Gwag Hirdymor – Hydref 2022

Dyddiad Cyflwyno: 2022-11-04

Awduron: Tîm Ymchwil a Dadansoddeg

Cynnwys

Tudalen

1. Cyflwyniad	3
2. Ymatebion i'r Ymgynghoriad	4
3. Ymatebion ar Ail Gartrefi	5
4. Ymatebion ar Eiddo Gwag Hirdymor	22
5. Atodiad : Cwestiynau Cydraddoldeb	40

1. Cyflwyniad

Lansiwyd yr ymgynghoriad cyhoeddus ar 30ain Medi ac roedd yn agored tan 28ain Hydref. Rhoddwyd yr holiadur ar wefan y Cyngor gyda llythyrau wedi cael eu gyrru i holl berchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor, a negeseuon atgoffa yn cael eu rhoi ar dudalennau cyfryngau cymdeithasol y Cyngor.

Derbyniwyd 7,330 o ymatebion i'r holiadur. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf.

Cafodd yr ymgynghoriad ei rannu yn ddwy ran, sef rhan ar gyfer ail gartrefi a rhan ar gyfer eiddo gwag hirdymor.

2. Ymatebion i'r ymgynghoriad

Cafwyd 7,330 o ymatebion i'r ymgynghoriad.

2.1 Eich sefyllfa chi?

Roedd cwestiwn cyntaf yr holiadur yn gofyn i ymatebwyr ddewis un neu fwy o ddatganiadau oedd yn disgrifio'u sefyllfa hwy. Dyma'r nifer, a'r canran, o ymatebwyr a ddewisodd y gwahanol ddatganiadau:

Sefyllfa	Nifer	Canran
Mae fy mhrif gartref yng Ngwynedd	3,518	48.0%
Mae fy mhrif gartref y tu allan i Wynedd	2,690	36.7%
Mae gen i ail gartref yng Ngwynedd	3,483	47.5%
Mae gen i eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd	237	3.2%

Gan y byddai modd i ymatebwyr unigol fod mewn mwy nag un o'r sefyllfaoedd uchod, mae'n haws cangoreiddio'r ymatebwyr fel â ganlyn:

Categori	Nifer	Canran
Heb ail gartref na eiddo gwag yng Ngwynedd*	3,646	49.7%
Perchen ail gartref yng Ngwynedd (ond dim eiddo gwag hirdymor)	3,447	47.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd (ond dim ail gartref)	201	2.7%
Perchen ail gartref ac eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd	36	0.5%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

**Mae'r categori yma yn gallu cynnwys ymatebwyr sydd yn byw yng Ngwynedd a thu allan i Wynedd, sydd heb ail gartref na eiddo gwag hirdymor yng Ngwynedd*

Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr felly (50.3%, N=3,684) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

O fewn y ffigwr yma roedd 47.0% yn berchen ar ail gartref, 2.7% yn berchen ar annedd gwag hirdymor, a 0.5% yn berchen ar y ddau (h.y. annedd gwag hirdymor ac ail gartref yng Ngwynedd).

Doedd 49.7% o'r ymatebwyr ddim yn berchen ar ail gartref nag annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd. O fewn y ffigwr yma, roedd 8.5% (N=625) wedi nodi hefyd bod eu prif gartref y tu allan i Wynedd.

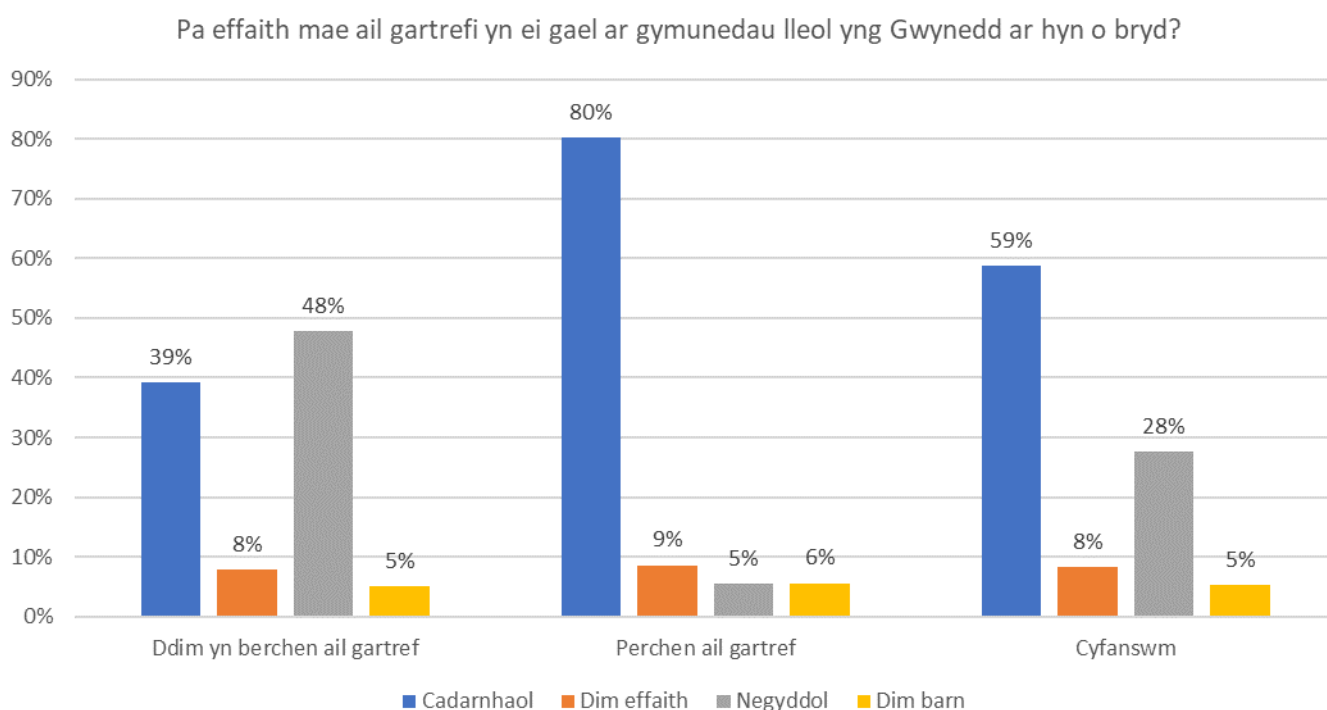
3. Canlyniadau ar gyfer Ail Gartrefi

Mae'r rhan yma yn edrych yn benodol ar ganlyniadau'r cwestiynau ynglŷn ag ail gartrefi.

3.1 Pa effaith mae ail gartrefi yn ei gael ar gymunedau lleol yng Gwynedd ar hyn o bryd?

Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (58.7%, N=4,304) yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 27.7% (N=2,030) o'r farn eu bod yn cael effaith negyddol, gydag 8.2% (N=603) yn meddwl eu bod yn cael dim effaith. Nid oedd gan 5.4% (N=393) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori, ac yn dangos bod 80.5% o'r ymatebwyr sydd yn berchen ar ail gartref yn meddwl fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra mai llai na hanner (39.4%) o'r ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor sydd o'r farn yma. Mae 48.7% o'r ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nac eiddo gwag hirdymor yn meddwl bod ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra mai dim ond 5.3% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref sydd o'r farn yma.

Gwelir fod ymatebion y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn eithaf cyfartal, gyda ychydig mwy ohonynt (35.3%) yn teimlo fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd.

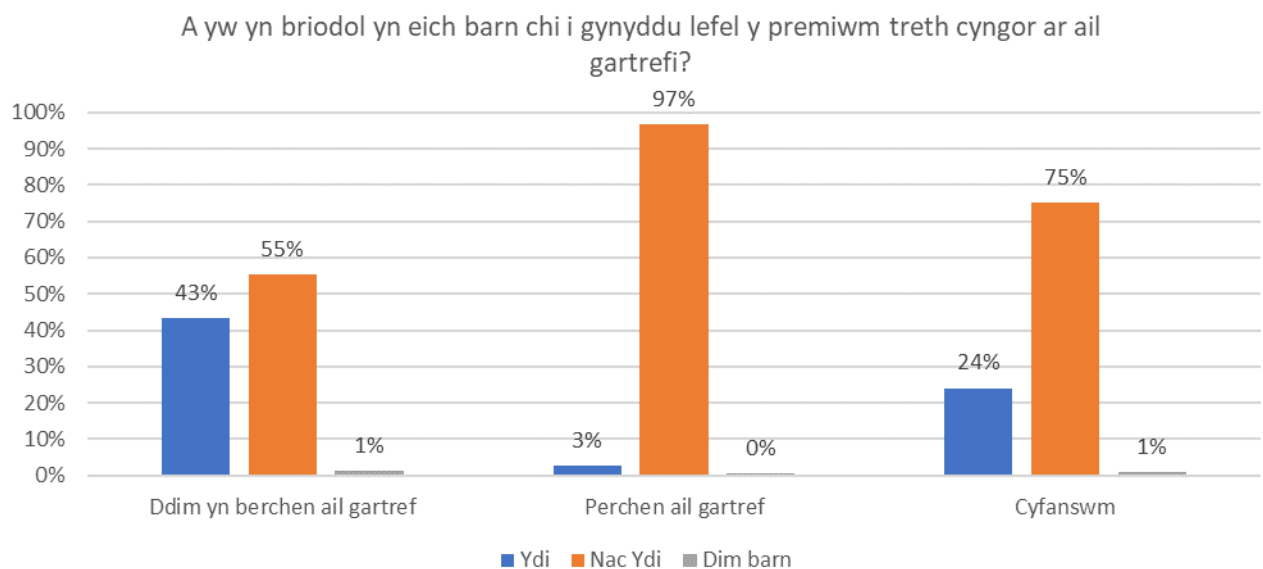
Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref mae'r farn eto yn fwy rhanedig ond gyda'r mwyafrif (55.6%) o'r farn fod ail gartrefi yn cael effaith gadarnhaol ar hyn o bryd.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,437	39.4%	275	7.5%	1,776	48.7%	158	4.3%	3,646	100.0%
Perchen ar ail gartref	2,776	80.5%	298	8.6%	184	5.3%	189	5.5%	3,447	100.0%
Perchen ar eiddo gwag hirdymor	71	35.3%	27	13.4%	64	31.8%	39	19.4%	201	100.0%
Perchen ar eiddo gwag hirdymor ac ar ail gartref	20	55.6%	3	8.3%	6	16.7%	7	19.4%	36	100.0%
Cyfanswm	4,304	58.7%	603	8.2%	2,030	27.7%	393	5.4%	7,330	100.0%

3.2 Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?

Mewn cyfanswm roedd tri-chwarter yr ymatebwyr (75.0%, N=5,497) o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% (N=1,764) yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% (N=69) heb farn.

Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim (siart isod), gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm.

"Ddim yn berchen ail gartref" yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

"Perchen ail gartref" yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori, ac yn dangos bod mwyafrif llethol (96.9%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi, gyda mwyafrif llai (54.1%) o'r ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor yn rhannu'r un farn. Roedd 44.6% o'r ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nac eiddo gwag hirdymor o'r farn y byddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartref yn briodol, ond dim ond 2.7% o berchnogion ail gartrefi oedd o'r un farn.

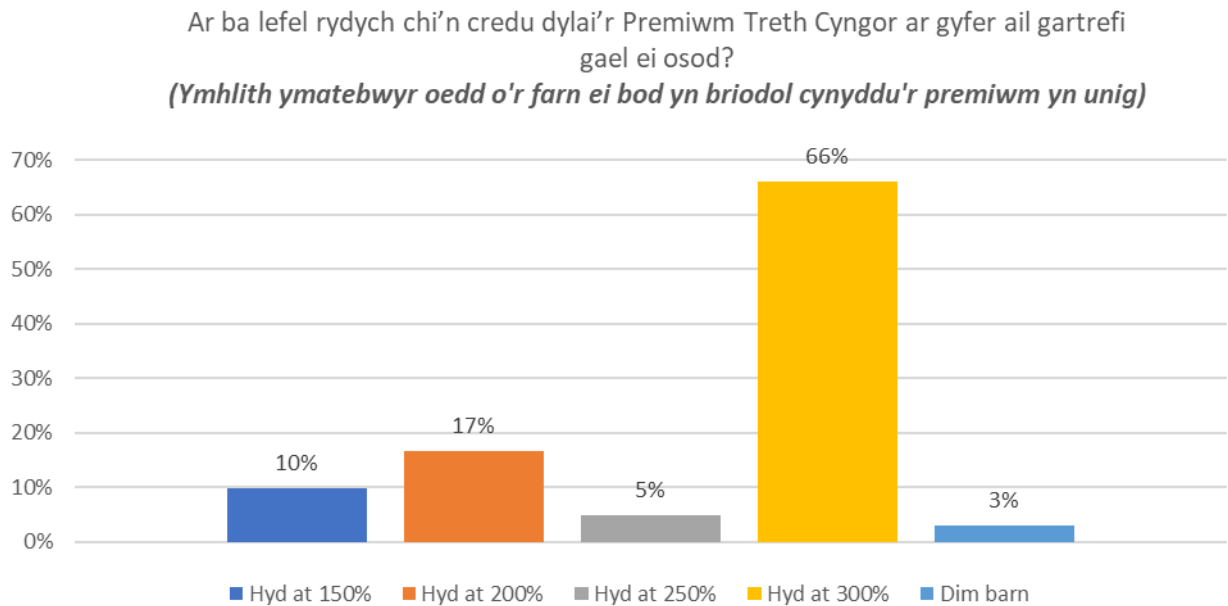
Roedd mwyafrif (76.1%) o'r ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor hefyd yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi. Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd 88.9% yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi.

	Ydi		Nac Ydi		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,626	44.6%	1,973	54.1%	47	1.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	94	2.7%	3,339	96.9%	14	0.4%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	42	20.9%	153	76.1%	6	3.0%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	2	5.6%	32	88.9%	2	5.6%	36	100.0%
Cyfanswm	1,764	24.1%	5,497	75.0%	69	0.9%	7,330	100.0%

3.3 Ar ba lefel rydych chi'n credu dylai'r Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi gael ei osod?

Roedd cyfle i'r 1,764 o ymatebwyr oedd o'r farn y byddai'n briodol cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar ail gartrefi, roi eu barn wedyn ar y lefel y dylid ei osod.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd tua dau-draean (66.1%, N=1,166) yn credu dylid cynyddu'r premiwm hyd at 300% gydag 16.6% arall (N=292) yn credu y dylid ei osod hyd at 200% (siart isod).

Dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr yn y tabl isod ond dylid nodi, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen ail gartref / eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau yn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

	Hyd at 150%		Hyd at 200%		Hyd at 250%		Hyd at 300%		Dim barn		C'swm
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	124	7.6%	268	16.5%	82	5.0%	1,119	68.8%	33	2.0%	1,626
Perchen ail gartref	44	46.8%	19	20.2%	1	1.1%	20	21.3%	10	10.6%	94
Perchen eiddo gwag hirdymor	3	7.1%	5	11.9%	2	4.8%	26	61.9%	6	14.3%	42
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	-	-	-	-	-	-	1	50.0%	1	50.0%	2
Cyfanswm	171	9.7%	292	16.6%	85	4.8%	1,166	66.1%	50	2.8%	1,764

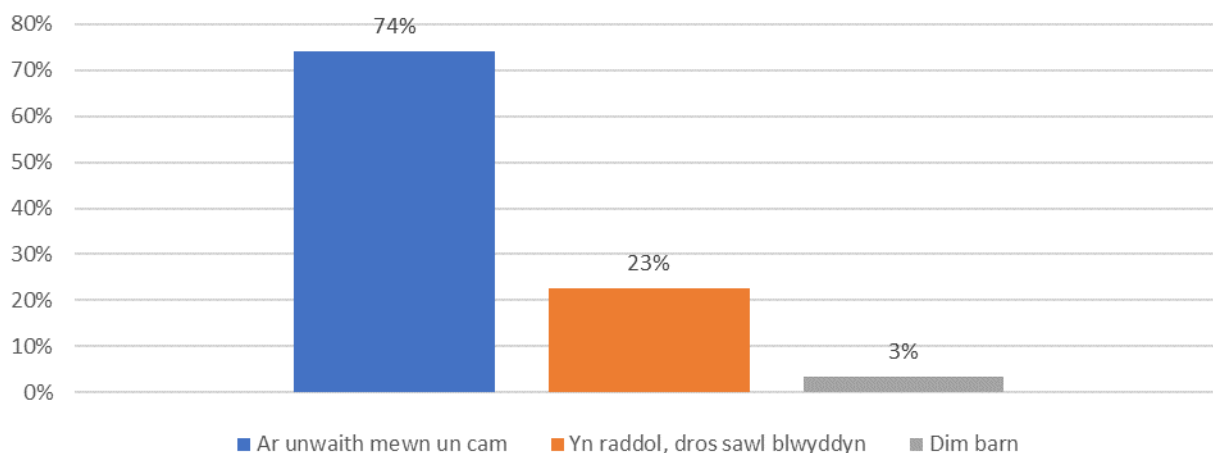
Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi

3.4 Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi gael ei gyflwyno?

Roedd hefyd cyfle i'r 1,764 o ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar ail gartrefi roi eu barn ar sut ddylai'r cynnydd gael ei gyflwyno.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd tua tri-chwarter (74.1%, N=1,308) yn credu dylid cynyddu'r premiwm ar unwaith mewn un cam, gyda 22.5% (N=397) yn credu dylid ei gyflwyno'n raddol dros sawl blwyddyn (siart isod).

Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi gael ei gyflwyno?
(Ymhlith ymatebwyr oedd o'r farn ei bod yn briodol cynyddu'r premiwm yn unig)

Unwaith eto dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr isod ond gan nodi eto, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen ail gartref / eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau o fewn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

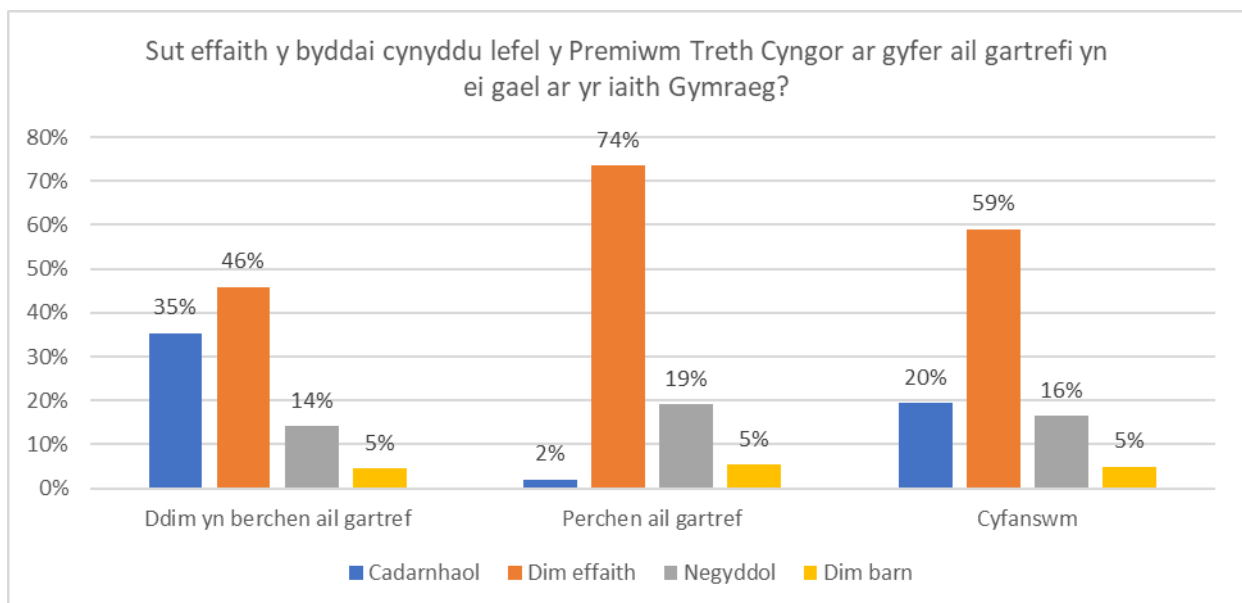
	Ar unwaith mewn un cam		Yn raddol, dros sawl blwyddyn		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,256	77.2%	320	19.7%	50	3.1%	1,626	100.0%
Perchen ail gartref	26	27.7%	61	64.9%	7	7.4%	94	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	25	59.5%	15	35.7%	2	4.8%	42	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	50.0%	1	50.0%	-	-	2	100.0%
Cyfanswm	1,308	74.1%	397	22.5%	59	3.3%	1,764	100.0%

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi

3.5 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi yn ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Mewn cyfanswm roedd dros hanner yr ymatebwyr (59.0%, N=4,327) o'r farn na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar ail gartrefi yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd gweddill yr ymatebion yn eithaf cyfartal gyda 19.5% (N=1,432) yn meddwl byddai'n cael effaith gadarnhaol ar y Gymraeg a 16.5% (N=1,207) o'r farn y byddai'n cael effaith negyddol.

Fodd bynnag o edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir tipyn o wahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 73.9% o'r ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 18.7% yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae'r farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.6% o'r farn na fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.4% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol ac 13.8% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.

Ymhlith y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (52.2%) yn teimlo na fyddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith ar y Gymraeg.

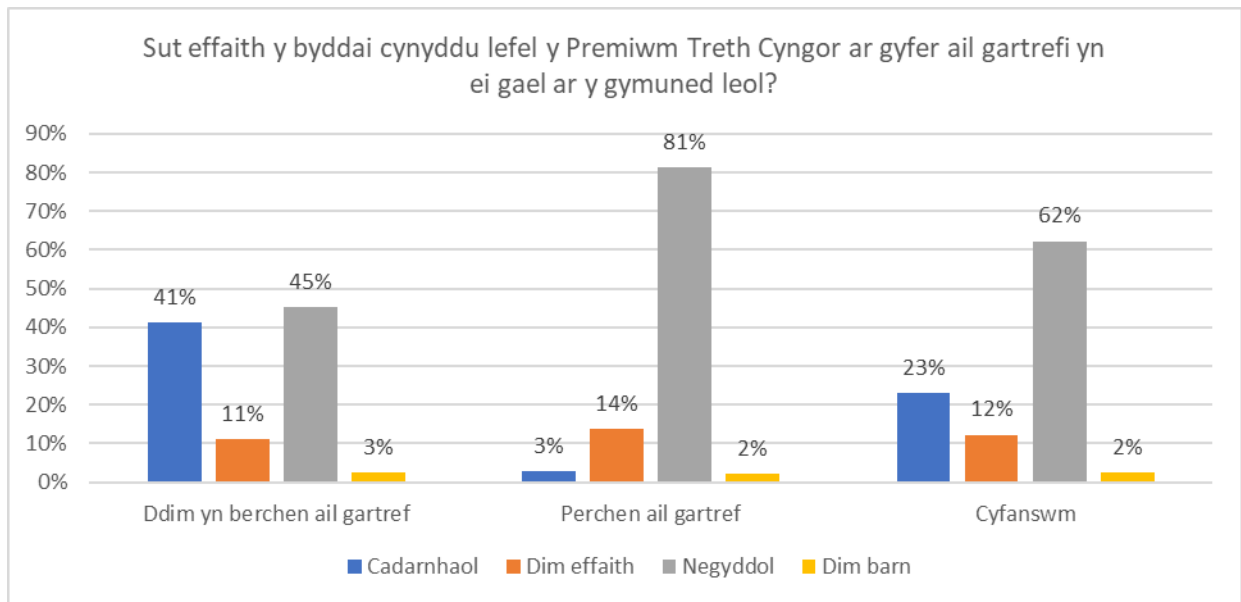
Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd eu hanner (50.0%) yn credu y byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg a thraean (33.3%) yn credu na fyddai'n cael unrhyw effaith.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,328	36.4%	1,661	45.6%	502	13.8%	155	4.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	68	2.0%	2,549	73.9%	646	18.7%	184	5.3%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	33	16.4%	105	52.2%	41	20.4%	22	10.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	3	8.3%	12	33.3%	18	50.0%	3	8.3%	36	100.0%
Cyfanswm	1,432	19.5%	4,327	59.0%	1,207	16.5%	364	5.0%	7,330	100.0%

3.6 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi yn ei gael ar y gymuned leol?

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (62.3%, N=4,566) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 23.0% (N=1,685) yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol a 12.3% (N=902) yn meddwl na fyddai'n cael effaith.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir peth gwahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p’run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae’r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod y mwyafrif llethol (81.4%) o’r ymatebwyr sy’n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol. Roedd 13.7% yn credu na fyddai cynyddu’r premiwm yn cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor mae’r farn yn rhanedig iawn gyda 44.8% yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, 42.4% yn credu byddai’n cael effaith gadarnhaol a 10.6% o’r farn na fyddai yna effaith.

Ymhlith y rhai sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (51.2%) yn teimlo y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol.

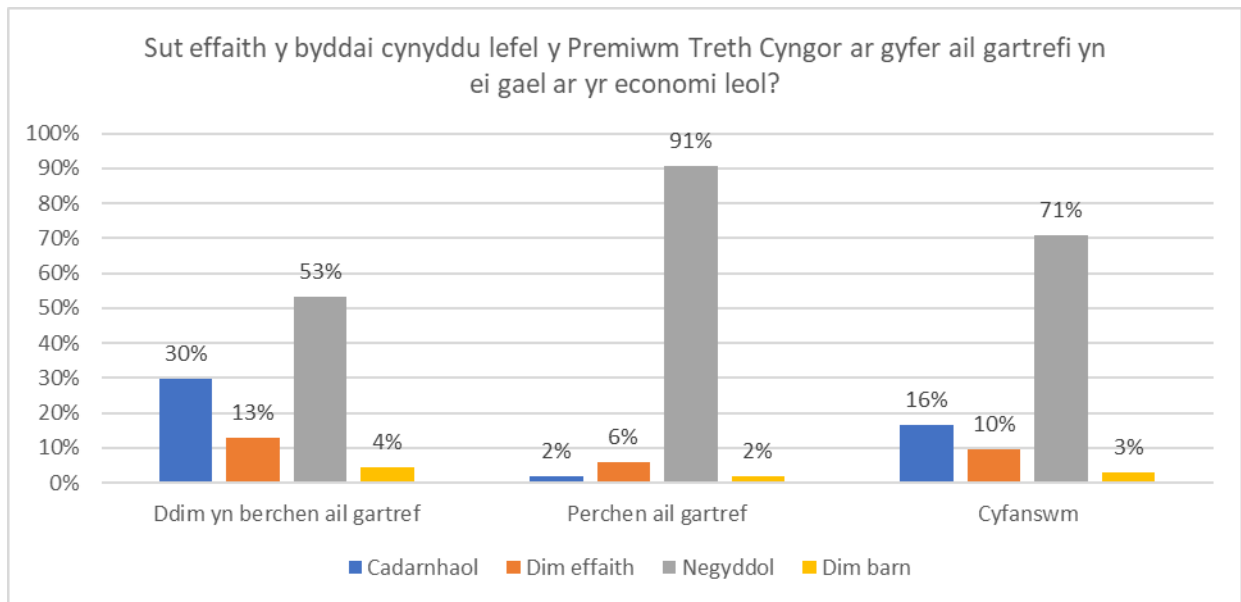
Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd y mwyafrif (63.9%) yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,547	42.4%	386	10.6%	1,634	44.8%	79	2.2%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	96	2.8%	472	13.7%	2,806	81.4%	73	2.1%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	39	19.4%	37	18.4%	103	51.2%	22	10.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	3	8.3%	7	19.4%	23	63.9%	3	8.3%	36	100.0%
Cyfanswm	1,685	23.0%	902	12.3%	4,566	62.3%	177	2.4%	7,330	100.0%

3.7 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer ail gartrefi yn ei gael ar yr economi leol?

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (70.9%, N=5,200) yn meddwl y byddai cynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar ail gartrefi yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 16.4% (N=1,203) yn credu byddai cynyddu'r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol a 9.6% (N=703) yn meddwl na fyddai'n cael effaith.

Drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p’run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

Mae’r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod mwyafrif llethol (90.8%) yr ymatebwyr sy’n berchen ar ail gartref yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 5.8% yn credu na fyddai cynyddu’r premiwm yn cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 52.6% yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, 30.7% yn credu byddai’n cael effaith gadarnhaol a 12.9% o’r farn na fyddai yna effaith.

Ymhlith y rhai sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (61.7%) yn teimlo y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd y mwyafrif (75.0%) yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,119	30.7%	469	12.9%	1,918	52.6%	140	3.8%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	59	1.7%	201	5.8%	3,131	90.8%	56	1.6%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	24	11.9%	29	14.4%	124	61.7%	24	11.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	2.8%	4	11.1%	27	75.0%	4	11.1%	36	100.0%
Cyfanswm	1,203	16.4%	703	9.6%	5,200	70.9%	224	3.1%	7,330	100.0%

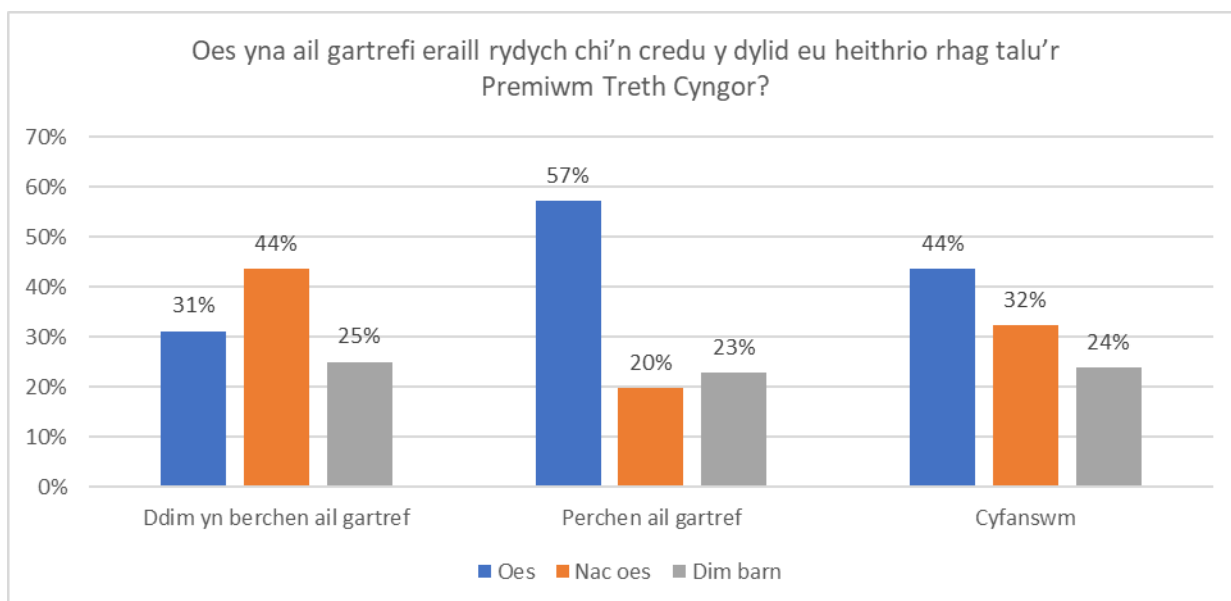
3.8 Oes yna ail gartrefi eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor?

Mae'r ail gartrefi canlynol wedi eu heithrio'n statudol rhag bod yn destun y Premiwm:

- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd
- Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog
- Safleoedd carafanau ac angorfeydd cychod
- Cartrefi tymhorol lle gwaherddir byw ar hyd y flwyddyn
- Anheddau cysylltiedig â gwaith

Roedd gan yr ymatebwyr gyfle i ystyried a oedd angen ychwanegu unrhyw fath o ail gartref arall ar y rhestr. Bu i 43.6% (N=3,195) o'r ymatebwyr nodi bod angen gwneud hyn, gyda 32.4% (N=2,375) yn nodi nad oedd angen ychwanegu at y rhestr a 24.0% (N=1,760) heb farn.

Fel ddangosir yn y siart isod roedd ymatebwyr sy'n berchen ail gartref yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill o awgrymu eithriadau i'r premiwm, gyda 57.2% (N=1,994) o holl berchnogion ail gartrefi yn nodi hyn o'i gymharu â 31.2% (N=1,201) o'r holl ymatebwyr eraill.

“Ddim yn berchen ail gartref” yn y siart yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen annedd gwag hirdymor (ond ddim ail gartref), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen ail gartref” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref, p'run ai oeddent hefyd yn berchen eiddo gwag hirdymor ai peidio

3.9 Nodwch unrhyw ail gartrefi eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor

Roedd gan y rhai nododd bod angen ychwanegu at y rhestr eithrio gyfle i fanylu ar hyn. O'r 3,195 nododd “Oes” bu i 97.7% (N=3,122) fanylu ar hynny mewn sylwadau.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Ail gartrefi sy'n cael eu gosod ar gyfer gwyliau neu fusnesau neu at ddibenion twristiaeth	523	16.8%
Ail gartrefi sydd yn cael eu defnyddio yn aml	373	11.9%
Pob ail gartref	366	11.7%
Cartrefi wedi eu hetifeddu a nawr yn cael eu defnyddio fel ail gartrefi / etifeddu ac yn bwriadu cadw / cartrefi sydd wedi bod 'yn y teulu' am gyfnod	268	8.6%
Ail gartref sydd wedi cael eu perchnogi am gyfnod penodol o amser neu a brynwyd cyn dyddiad penodedig	191	6.1%

Eiddo adeiladwyd fel Cartrefi Gwyliau neu lle gwaherddir preswylfa barhaol	152	4.9%
Ail gartrefi unigolion gyda cysylltiad lleol (ee teulu, wedi byw yng Ngwynedd neu Cymru ac ati) neu y mae eu prif gartref yn lleol	146	4.7%
Anheddau ar yr un safle â phreswylfa barhaol ee anecs, adeiladau fferm	108	3.5%
Lleoliad annymunol / Anheddau anghysbell / Mynediad cyfyngedig / Cyfleusterau cyfyngedig / Defnydd cyfyngedig o gyfleusterau'r Cyngor	105	3.4%
Defnydd personol yn unig neu ddim yn cynhyrchu incwm	101	3.2%
Yn cael ei adnewyddu neu yn aros am ganiatâd cynllunio	92	2.9%
Eiddo sydd ddim yn addas i fyw ynddo drwy'r flwyddyn oherwydd maint neu cyflwr y tŷ, neu ei fod yn gartref tymhorol, carafán, cabanau gwyliau ac ati	88	2.8%
Yn dibynnu ar amgylchiadau'r perchennog ee pensïynwyr, salwch, lle mae'r perchennog mewn cartref gofal neu berson sengl	85	2.7%
Cysylltiedig â swydd neu prifysgol - gweithio yn rhywle arall neu byw yn rhywle arall a gweithio yng Ngwynedd	76	2.4%
Eiddo a brynwyd cyn y premiwm	70	2.2%
Cartrefi anaddas i bobl leol neu brynwyr tro cyntaf	63	2.0%
Eiddo sydd wedi neu am gael eu osod ar gyfer rent tymor hir	59	1.9%
Bydd yr ail gartref yn dod yn brif breswylfa yn y dyfodol	58	1.9%
Cyfnod i feddwl ar ôl colled ag etifeddu cartref	55	1.8%
Defnydd elusennol, cymdeithasol ddefnyddiol neu galluogi gwaith elusennol ee Wcrain, gwirfoddoli tra yna, cartefu gweithwyr allweddol ac ati	53	1.7%
Cartrefi gwyliau	42	1.3%
Eiddo sydd ar werth neu am gael ei werthu	41	1.3%
Ail gartref sydd wedi neu sydd am gael ei adeiladu, datblygu neu gwella gan y perchennog	25	0.8%
Ail gartrefi o dan brydles sy'n gwahardd gosod neu isosod eiddo neu gyfyngu ar gyfer defnydd personol yn unig	22	0.7%
Lleoliad - Cartrefi mewn ardaloedd lle nad oes galw mawr neu mewn ardaloedd lle nad oes llawer o ail gartrefi	22	0.7%
Adeiladau mewn cyflwr gwael	18	0.6%
Ail dai sydd o fudd i'r economi neu leol (ag eithrio twristiaeth neu categori arall) ee cyflogi staff	17	0.5%
Adeiladau rhestredig	12	0.4%
Ail gartref sydd yn ran o fusnes arall (dim yn gysylltiedig a twristiaeth) ee fferm	9	0.3%
Cartrefi gwerth uchel	7	0.2%
Ail gartrefi sydd ddim yn cael eu defnyddio yn aml	7	0.2%
Cartrefi gwerth isel	6	0.2%
Eiddo gwag	6	0.2%
Wedi cofrestru i bleidleisio yn eu ail dai	5	0.2%

Ail dai yn eu unig eiddo yn y DU	2	0.1%
Eiddo prydles	1	0.0%
Yn eiddo i unigolyn nid cwmni eiddo	1	0.0%
Lle mae un cartref o'r ddau gartref yn cael ei rentu gan yr unigolyn	1	0.0%
Eiddo sydd ddim yn wag am gyfnod hir	1	0.0%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

3.10 Unrhyw sylwadau eraill sydd gennych am ail gartrefi

Bu i 72.7% (N=5,329) o'r ymatebwyr wneud sylw pellach am ail gartrefi.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Perchnogion ail gartrefi yn cyfrannu i'r economi leol / cymuned leol. Byddai cyfyngu ar ail gartrefi yn niweidio'r economi	2731	51.2%
Byddai premiwm TC uwch yn targedu pobl sydd ag ail gartref, yn annheg / afresymol	892	16.7%
Mae ail gartrefi yn rhwystr i farchnad dai fforddiadwy i bobl leol / i gymunedau hyfyw	548	10.3%
Annheg ar deuluoedd sydd wedi etifeddu cartref (yn cynnwys pobl lleol) / Annheg ar deuluoedd sydd wedi buddsoddi yng Ngwynedd am ddegawdau / Annheg ar pob sydd wedi cynilo am flynyddoedd i brynu ail dŷ	508	9.5%
Pobl lleol ddim eisiau prynu'r tai / Y tŷ yn anaddas i deulu (cyflwr/lleoliad) / Y tŷ wedi bod ar y farchnad ers sbel cyn iddyn nhw ei brynu / Wedi gwario miloedd yn gwneud tŷ anaddas i fyny	459	8.6%
Dylai'r Cyngor wneud mwy i ddarparu a hybu tai fforddiadwy	426	8.0%
Byddwn i / pobl rwy'n eu hadnabod yn gwerthu eu ail gartref pe bai'r premiwm yn cynyddu	384	7.2%
Ni fyddai cynnydd yn y premiwm yn helpu gwneud tai yn fforddiadwy	371	7.0%
Pobl lleol hefyd yn berchen ar ail dŷ / Cosbi pobl lleol sydd wedi buddsoddi oherwydd twristiaeth	235	4.4%
Creu swyddi / economi hyfyw ydi'r ateb yn hytrach na chodi premiwm	216	4.1%
Angen cynyddu premiwm TC ar ail gartrefi cyn gynted â phosib	206	3.9%
Dim ond codi premiwm ar berchnogion ail dai sydd efo'i prif dŷ y tu allan i Wynedd / Gogledd Cymru / Cymru - dim cosbi trigolion Gwynedd	160	3.0%
Angen cau unrhyw 'loopholes' o ran trethiant (gan gynnwys trethiant llety gwyliau)	157	2.9%

Dylid delio efo problem tai fforddiadwy mewn ffyrdd eraill, e.e. rheoliadau cynllunio / cyfyngiadau ar brynu	156	2.9%
Byddai cynnydd yn y premiwm yn targedu pobl o Loegr / yn hiliol / yn erbyn hawliau dynol	131	2.5%
Dylid dim ond cyflwyno newidiadau Treth Cyngor mewn rhai ardaloedd, yn dibynnu ar amgylchiadau lleol	122	2.3%
Ddim yn deg talu mwy o dreth, pan yn defnyddio llai o wasanaethau na thrigolion lleol	121	2.3%
Angen cyfyngiadau ar, a rheoli'n well, y farchnad llety gwyliau tymor-byr	118	2.2%
Y rheol '182 dydd' i lety gwyliau gael eu cyfrif fel busnes yn afrealistig / annheg ac yn golygu bydd mwy yn gorfod talu y premiwm	110	2.1%
Byddai cynnydd mewn premiwm yn achosi cynnydd yn nifer y llety gwyliau	98	1.8%
Ddim yn eglur sut byddai'r arian o unrhyw gynnydd (a / neu y cynnydd blaenorol) yn cael ei ddefnyddio	77	1.4%
Byddai cynyddu'r premiwm yn arwain at newid yn natur perchnogaeth ail gartrefi, gyda buddsoddwyr a phobl gyfoethog yn unig yn gallu eu fforddio	71	1.3%
Dylai unrhyw bremiwm gael ei gyfyngu i bryniannau newydd, nid i bobl oedd wedi prynu tai cyn hyn	57	1.1%
Byddai cynyddu premiwm yn achosi cwmp ym mhrisiau tai yn lleol, efo canlyniadau sylweddol / niweidiol	44	0.8%
Ail gartrefi ddim yn cael effaith ar y iaith Gymraeg (neu'n llai niweidiol na pe baent yn mynd i drigolion parhaol nad ydynt yn siarad Cymraeg)	27	0.5%
Mae ail gartrefi yn broblem gymhleth, ac angen cymryd unrhyw gamau gyda gofal / ar sail tystiolaeth fanwl	26	0.5%
Dylai tai sydd yn y broses o gael eu atgyweirio gael eu eithrio / Tai sydd ddim mewn cyflwr i gael eu gwerthu neu rhentu	23	0.4%
Rhai tai wedi cael eu hadeiladu yn benodol fel ail gartrefi a /neu cyfyngiadau ar faint o amser ellir bod yno	19	0.4%
Ni fyddai'n 'edrych yn dda' i Wynedd fod yn cynyddu premiwm TC - delwedd anghroesawgar / mewnblyg	18	0.3%
Ddim yn adeg da i wneud unrhyw newid, oherwydd cyflwr yr economi	8	0.2%
Ni fyddai cynyddu'r premiwm ddim ond yn symud y broblem i ran arall o Gymru	7	0.1%
Dylid eithrio mentrau cymdeithasol nid er elw sy'n rhedeg unedau gwyliau	1	0.0%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

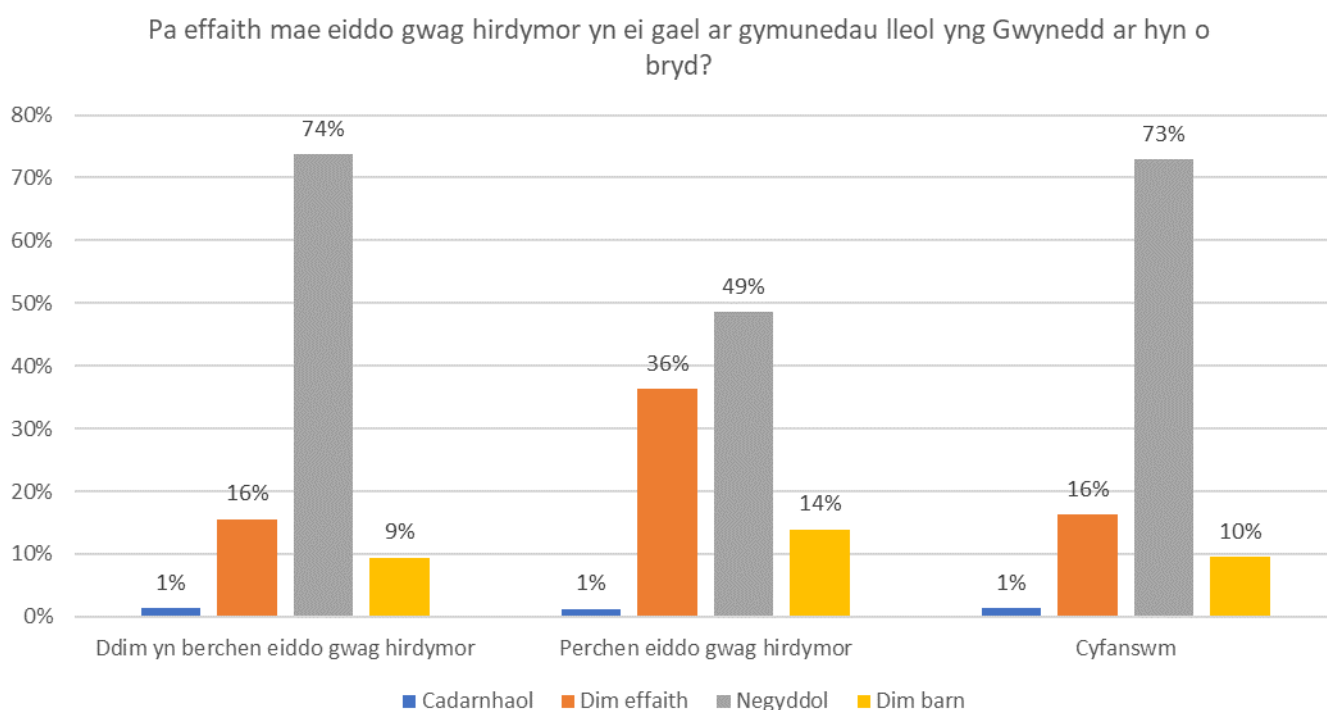
4. Canlyniadau ar gyfer Eiddo Gwag Hirdymor

Mae'r rhan yma yn edrych yn benodol ar ganlyniadau'r cwestiynau ynglŷn ag eiddo gwag hirdymor.

4.1 Pa effaith mae eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar gymunedau lleol yng Gwynedd ar hyn o bryd?

Mewn cyfanswm roedd mwyafrif yr ymatebwyr (72.9%, N=5,342) yn meddwl fod eiddo gwag hirdymor yn cael effaith negyddol ar gymunedau lleol ar hyn o bryd, tra fod 16.2% (N=1,191) o'r farn nad ydynt yn cael effaith ac 1.3% (N=96) yn meddwl eu bod yn cael effaith gadarnhaol. Nid oedd gan 9.6% (N=701) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p'run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio.

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori o ymatebwyr. Y prif wahaniaeth amlwg ydi bod ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i fod o'r farn nad yw yn cael effaith ar gymunedau lleol: roedd 37.3% o'r rhai sydd ag eiddo gwag hirdymor, a 30.6% o'r rhai sydd ag eiddo gwag hirdymor ac ailgartref, yn meddwl nad oes effaith. Mae hyn yn cymharu ag 13.4% o'r ymatebwyr oedd heb eiddo gwag hirdymor nag ail gartref, ac 17.9% o ymatebwyr sydd ag ail gartref.

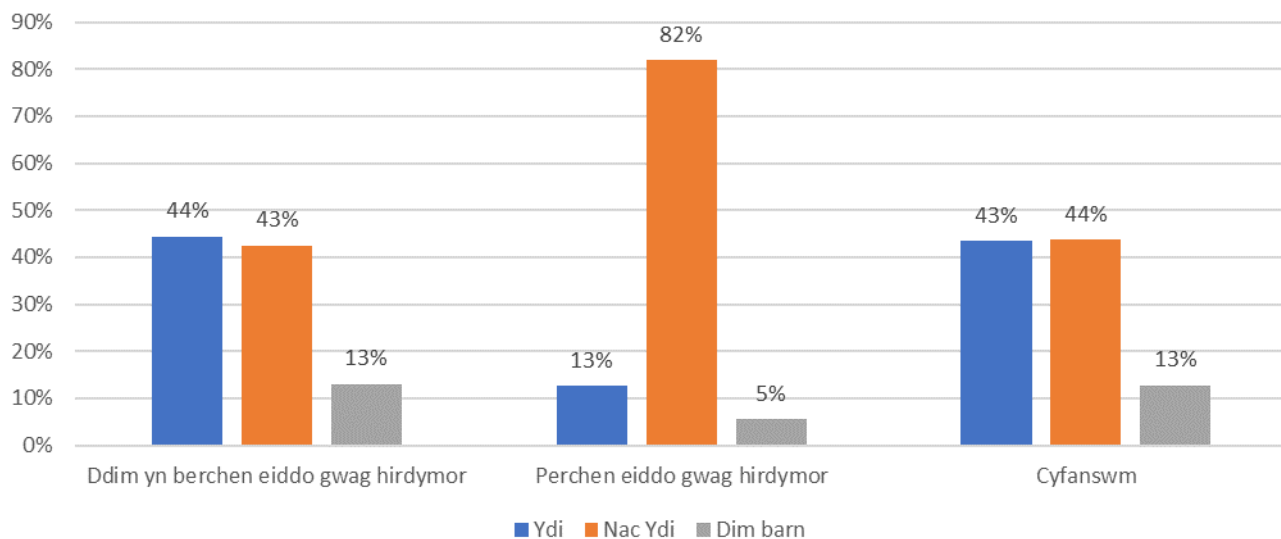
	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	45	1.2%	487	13.4%	2,886	79.2%	228	6.3%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	48	1.4%	618	17.9%	2,341	67.9%	440	12.8%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	3	1.5%	75	37.3%	95	47.3%	28	13.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	-	-	11	30.6%	20	55.6%	5	13.9%	36	100.0%
Cyfanswm	96	1.3%	1,191	16.2%	5,342	72.9%	701	9.6%	7,330	100.0%

4.2 Ar hyn o bryd mae Premiwm Treth Cyngor ar eiddo gwag hirdymor yn 100%. Mae'r Cyngor yn ystyried a ddylid cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor. A yw hyn yn briodol yn eich barn chi?

At ei gilydd roedd barn yr ymatebwyr yn rhanedig iawn gyda 43.8% (N=3,210) yn meddwl na fyddai cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, a 43.4% (N=3,181) yn credu y byddai yn briodol. Nid oedd gan 12.8% (N=939) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag o edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

A yw yn briodol yn eich barn chi i gynyddu lefel y premiwm treth cyngor ar eiddo gwag hirdymor?

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p’run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio.

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr ymatebion fesul categori, ac yn dangos bod mwyafrif llethol (84.1%) yr ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm ar yr eiddo yma, tra ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref nac eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (55.8%) o blaid cynyddu'r premiwm.

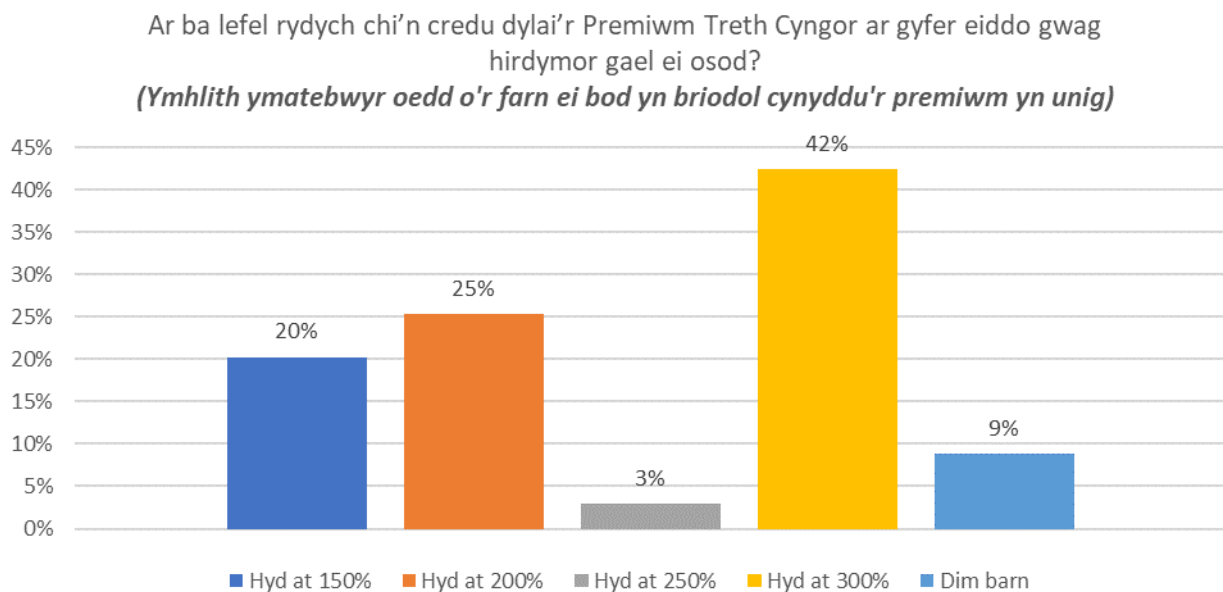
Ymhlith perchnogion ail gartrefi roedd yr ymateb yn fwy cymysg gyda 48.9% yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor a 32.4% o blaid ei gynyddu. O ran y nifer fychan o ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref, roedd 69.4% yn gwrthwynebu cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor.

	Ydi		Nac Ydi		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	2,035	55.8%	1,330	36.5%	281	7.7%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	1,116	32.4%	1,686	48.9%	645	18.7%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	23	11.4%	169	84.1%	9	4.5%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	7	19.4%	25	69.4%	4	11.1%	36	100.0%
Cyfanswm	3,181	43.4%	3,210	43.8%	939	12.8%	7,330	100.0%

4.3 Ar ba lefel rydych chi'n credu dylai'r Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor gael ei osod?

Roedd cyfle i'r 3,181 o ymatebwyr oedd o'r farn bod cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, roi eu barn wedyn ar y lefel dylid ei osod.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd 42.4% (N=1,350) yn credu dylid cynyddu'r premiwm hyd at 300%, gyda 25.4% arall (N=808) yn credu y dylid ei gynyddu hyd at 200% a 20.3% (N=645) am ei gynyddu hyd at 150% (siart isod).

Dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr yn y tabl isod ond gan nodi, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau yn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

	Hyd at 150%		Hyd at 200%		Hyd at 250%		Hyd at 300%		Dim barn		C'swm
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	320	15.7%	462	22.7%	70	3.44%	1,083	53.2%	100	4.9%	2,035
Perchen ail gartref	317	28.4%	338	30.3%	25	2.2%	259	23.2%	177	15.9%	1,116
Perchen eiddo gwag hirdymor	6	26.1%	8	34.8%	-	-	7	30.4%	2	8.7%	23
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	2	28.6%	-	-	-	-	1	14.3%	4	57.1%	7
Cyfanswm	645	20.3%	808	25.4%	95	3.0%	1,350	42.4%	283	8.9%	3,181

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor

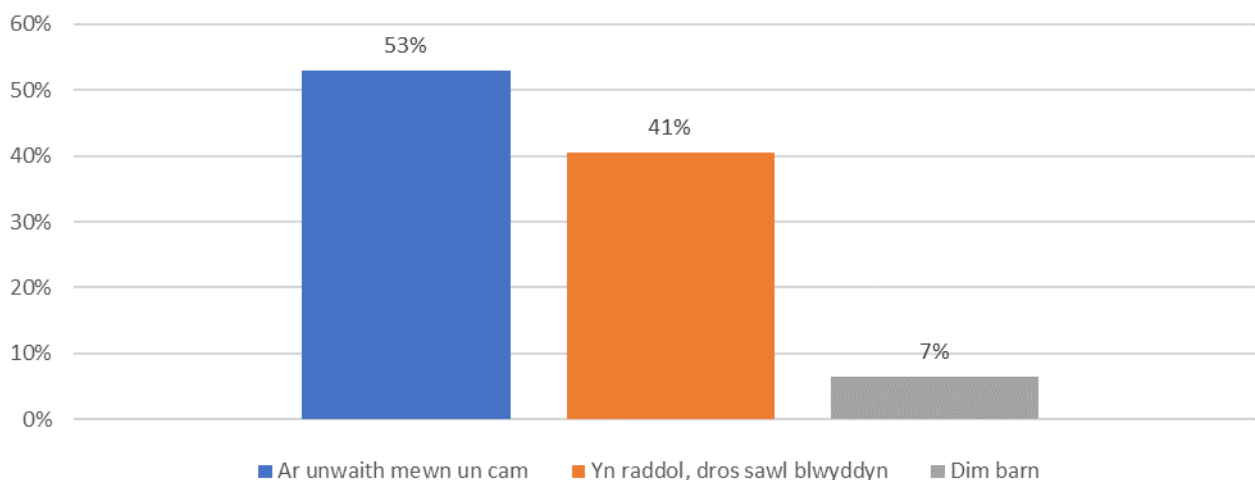
4.4 Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor gael ei gyflwyno?

Roedd hefyd cyfle i'r 3,181 o ymatebwyr oedd o'r farn bod cynyddu'r lefel premiwm treth cyngor ar eiddo gwag hirdymor yn briodol, roi eu barn ar sut dylai'r cynnydd gael ei gyflwyno.

Ymhlith yr ymatebwyr yma, roedd tua'u hanner (52.9%, N=1,684) yn credu dylid cynyddu'r premiwm ar unwaith mewn un cam, gyda 40.6% (N=1,290) yn credu dylid ei gyflwyno'n raddol dros sawl blwyddyn (siart isod).

Sut ddylai'r cynnydd yn y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor gael ei gyflwyno?

(Ymhlith ymatebwyr oedd o'r farn ei bod yn briodol cynyddu'r premiwm yn unig)

Unwaith eto dangosir y canlyniadau llawn fesul categori ymatebwyr isod ond gan nodi eto, gan nad oedd llawer o ymatebwyr sy'n berchen eiddo gwag hirdymor o blaid cynyddu'r premiwm o gwbl, bod y canrannau o fewn y categorïau yma yn seiliedig ar niferoedd bychan.

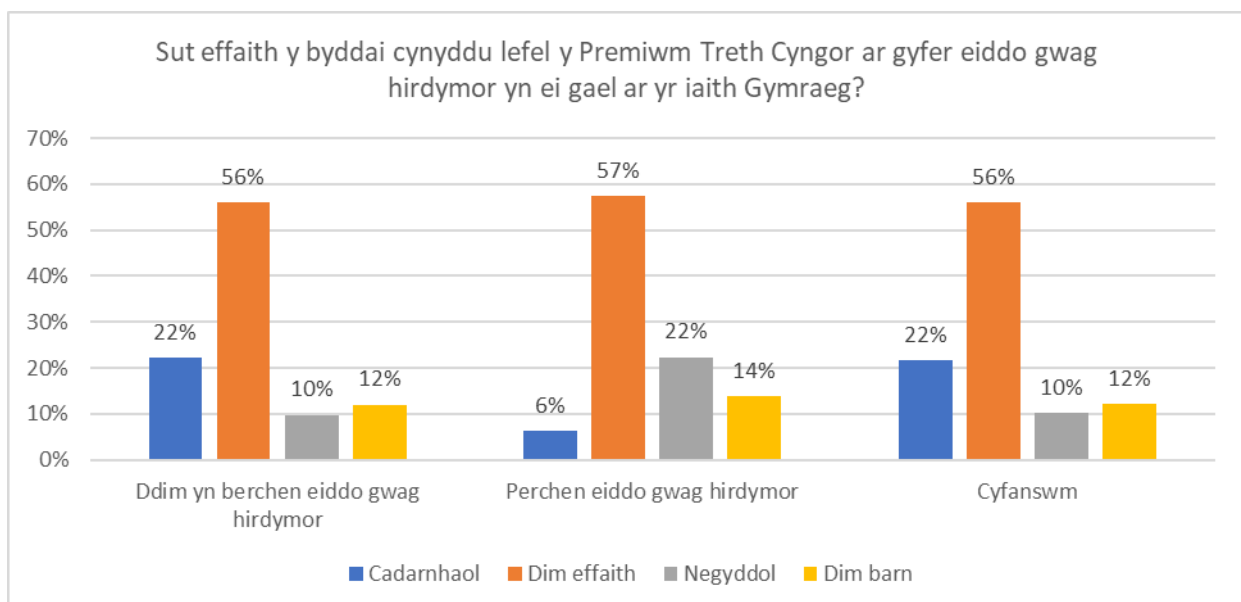
	Ar unwaith mewn un cam		Yn raddol, dros sawl blwyddyn		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,313	64.5%	645	31.7%	77	3.8%	2,035	100.0%
Perchen ail gartref	365	32.7%	623	55.8%	128	11.5%	1,116	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	5	21.7%	17	73.9%	1	4.3%	23	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	14.3%	5	71.4%	1	14.2%	7	100.0%
Cyfanswm	1,684	52.9%	1,290	40.6%	207	6.5%	3,181	100.0%

Cwestiwn ddim ond yn berthnasol i ymatebwyr oedd o blaid cynyddu'r premiwm ar eiddo gwag hirdymor

4.5 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Mewn cyfanswm roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (55.1%, N=3,433) yn meddwl na fyddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Roedd 21.7% (N=1,588) yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 10.2% (N=748) yn meddwl y byddai yna effaith negyddol.

O edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, fe welir (siart isod) bod perchnogion eiddo gwag hirdymor rywfaint yn fwy tueddol i gredu y byddai effaith negyddol ar y Gymraeg pe cynyddid y premiwm (a llai tueddol i gredu y byddai yna effaith gadarnhaol).

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p’run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio.

Mae’r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 58.7% o’r ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu na fyddai cynyddu lefel y premiwm yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg, gyda 21.4% yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol.

Roedd mwyafrif perchnogion ail gartrefi (67.3%) o’r farn na fyddai cynyddu’r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr iaith Gymraeg. Ond ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor, roedd y farn rywfaint yn fwy rhanedig gyda 45.3% o’r farn na

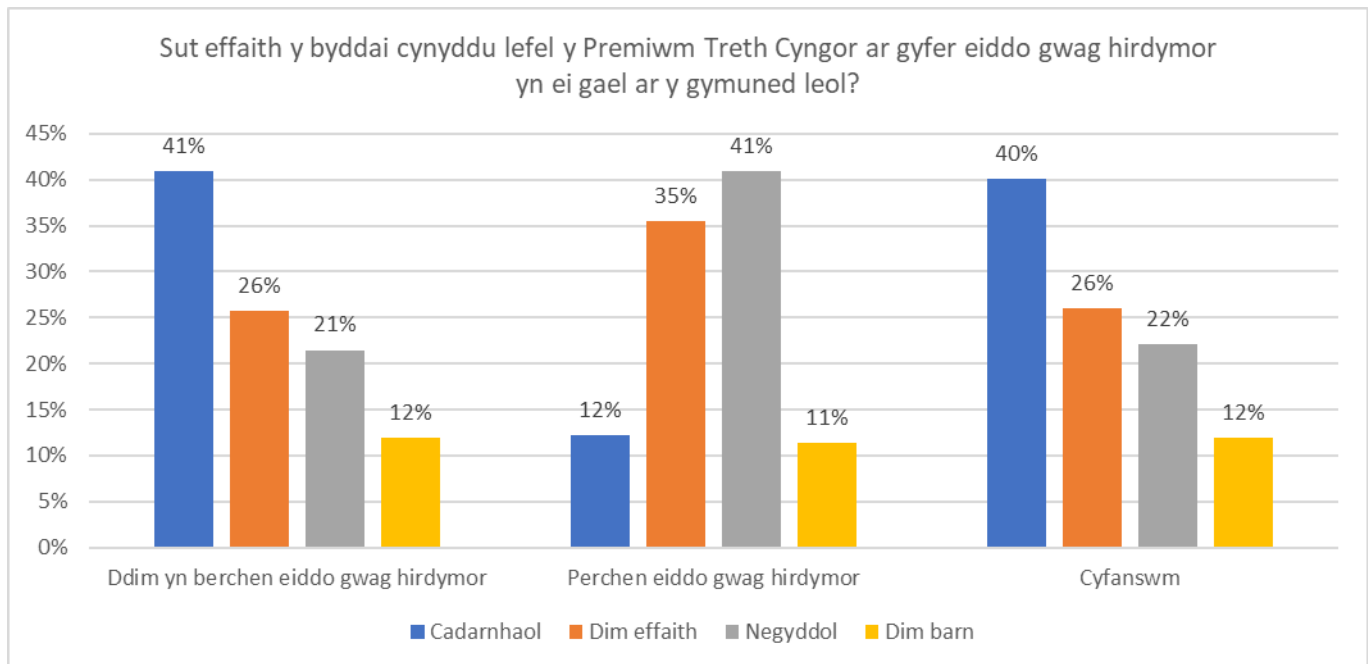
fyddai'n cael effaith ar y Gymraeg, 36.7% yn credu byddai'n cael effaith gadarnhaol a 9.5% yn credu byddai'n cael effaith negyddol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,339	36.7%	1,650	45.3%	346	9.5%	311	8.5%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	234	6.8%	2,321	67.3%	349	10.1%	543	15.8%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	14	7.0%	118	58.7%	43	21.4%	26	12.9%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	1	2.8%	18	50.0%	10	27.8%	7	19.4%	36	100.0%
Cyfanswm	1,588	21.7%	4,107	56.0%	748	10.2%	887	12.1%	7,330	100.0%

4.6 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar y gymuned leol?

Mewn cyfanswm roedd y farn ar y cwestiwn yma yn eithaf rhanedig gyda 40.0% (N=2,935) o'r ymatebwyr yn meddwl byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 26.0% (N=1,905) yn credu na fyddai effaith a 22.1% (N=1,619) o'r farn y byddai yna effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% (N=871) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahân ar ymatebion y rhai sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p’run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio

Mae’r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 42.3% o’r ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar y gymuned leol, gyda 34.8% yn credu na fyddai’n cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd y mwyafrif (53.6%) yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar y gymuned leol, 21.5% o’r farn na fyddai yna unrhyw effaith, ac 17.7% yn credu y byddai yna effaith negyddol.

Ymhlith y rhai sy’n berchen ar ail gartref roedd y farn yn rhanedig iawn gyda 30.1% o’r farn na fyddai unrhyw effaith, 27.6% o’r farn y byddai effaith gadarnhaol a 25.4% yn credu y byddai effaith negyddol.

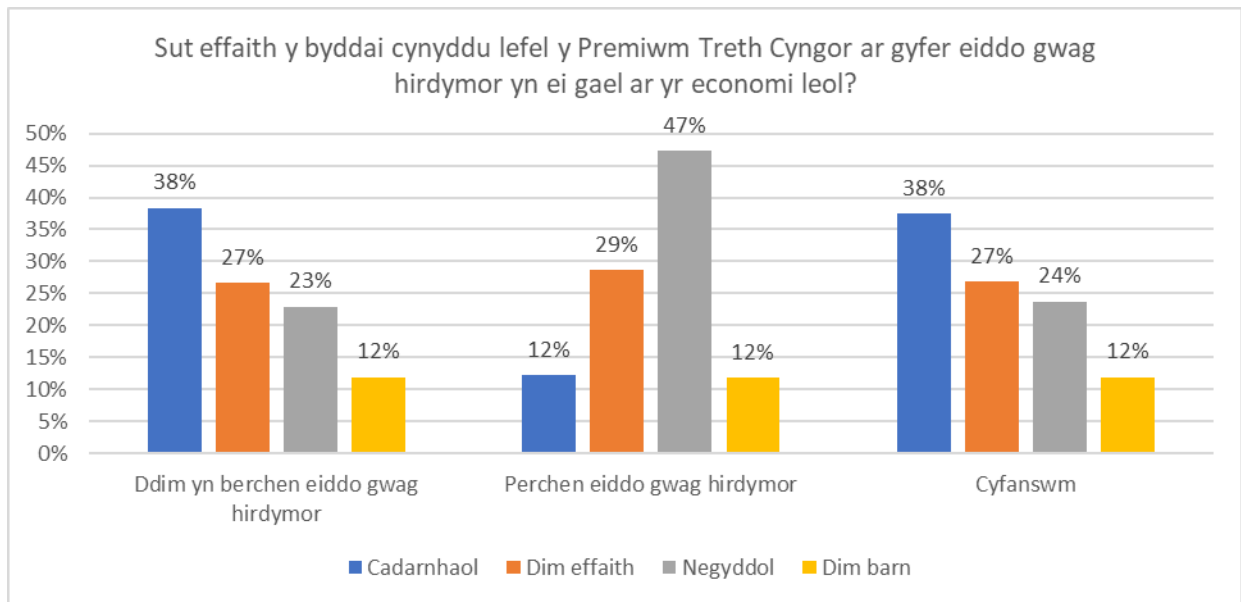
Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd 38.9% yn meddwl na fyddai effaith ar y gymuned leol, a 33.3% yn credu y byddai effaith negyddol.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,954	53.6%	783	21.5%	645	17.7%	264	7.2%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	952	27.6%	1,038	30.1%	877	25.4%	580	16.8%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	27	13.4%	70	34.8%	85	42.3%	19	9.5%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	2	5.6%	14	38.9%	12	33.3%	8	22.2%	36	100.0%
Cyfanswm	2,935	40.0%	1,905	26.0%	1,619	22.1%	871	11.9%	7,330	100.0%

4.7 Sut effaith y byddai cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar gyfer eiddo gwag hirdymor yn ei gael ar yr economi leol?

At ei gilydd 'roedd cryn wahaniaeth barn ar y cwestiwn yma hefyd gyda 37.5% (N=2,752) o'r holl ymatebwyr yn credu y byddai cynyddu lefel y premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol. Roedd 26.8% (N=1,964) o'r farn na fyddai unrhyw effaith, a 23.7% (N=1,740) yn credu y byddai effaith negyddol. Nid oedd gan 11.9% (N=874) o'r ymatebwyr farn ar hyn.

Fodd bynnag drwy edrych ar wahaniaethau rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor a'r rhai sydd ddim, gwelir gwahaniaeth sylweddol yn y farn fel ddangosir yn y siart isod.

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o’r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p’run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio

Mae’r tabl isod yn manylu ar yr ymateb fesul categori, ac yn dangos bod 48.3% o’r ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn credu byddai cynyddu lefel y premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol. Roedd 29.4% yn credu na fyddai cynyddu’r premiwm yn cael unrhyw effaith.

Ymhlith ymatebwyr sydd ddim yn berchen ar ail gartref nag eiddo gwag hirdymor roedd 49.3% yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol, 23.4% yn credu byddai’n cael unrhyw effaith ac 19.6% o’r farn y byddai’n cael effaith negyddol.

Ymhlith y rhai sy’n berchen ar ail gartref roedd y farn yn rhanedig gyda 30.2% yn teimlo na fyddai cynyddu’r premiwm ar eiddo gwag hirdymor yn cael unrhyw effaith ar yr economi leol, 26.8% yn meddwl y byddai yna effaith gadarnhaol a 26.5% yn credu y byddai yna effaith negyddol.

Ymhlith y nifer fychan o ymatebwyr sy’n berchen ar eiddo gwag hirdymor ac ail gartref roedd 41.7% yn credu y byddai cynyddu’r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi leol, a 25.0% yn credu na fyddai’n cael unrhyw effaith.

	Effaith gadarnhaol		Dim effaith		Effaith negyddol		Dim barn		Cyfanswm	
	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ddim yn berchen ail gartref nag eiddo gwag hirdymor	1,799	49.3%	854	23.4%	714	19.6%	279	7.7%	3,646	100.0%
Perchen ail gartref	924	26.8%	1,042	30.2%	914	26.5%	567	16.4%	3,447	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor	24	11.9%	59	29.4%	97	48.3%	21	10.4%	201	100.0%
Perchen eiddo gwag hirdymor ac ail gartref	5	13.9%	9	25.0%	15	41.7%	7	19.4%	36	100.0%
Cyfanswm	2,752	37.5%	1,964	26.8%	1,740	23.7%	874	11.9%	7,330	100.0%

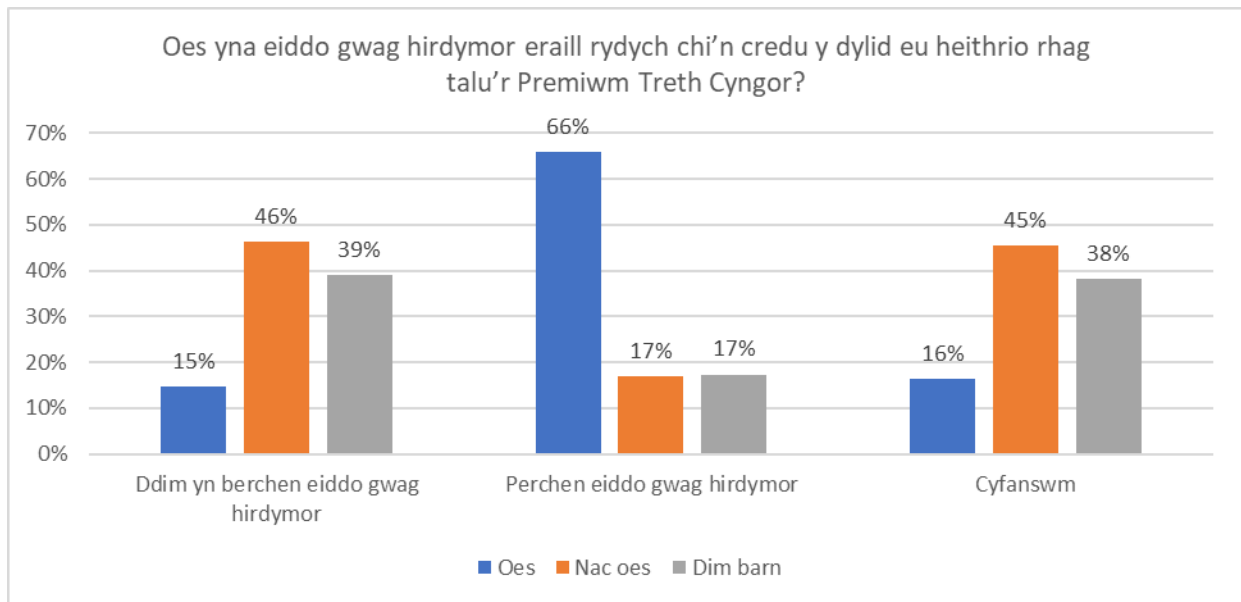
4.8 Oes yna eiddo gwag hirdymor eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor?

Mae'r eiddo gwag hirdymor canlynol wedi eu heithrio'n statudol rhag bod yn destun y Premiwm:

- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar werth - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anheddau sy'n cael eu marchnata fel rhai ar osod - gyda therfyn amser o un flwyddyn
- Anecsau sy'n ffurfio rhan, neu sy'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd
- Anheddau fyddai'n unig neu brif breswylfa rhywun pe na bai yn preswyllo yn llety'r Lluoedd Arfog

Roedd gan yr ymatebwyr gyfle i ystyried a oedd angen ychwanegu unrhyw fath o eiddo gwag hirdymor arall ar y rhestr. Bu i 16.3% (N=1,196) o'r ymatebwyr nodi bod angen gwneud hyn, gyda 45.4% (N=3,329) yn nodi nad oedd angen ychwanegu at y rhestr a 38.3% (N=2,805) heb farn.

Fel ddangosir yn y siart isod roedd ymatebwyr sy'n berchen ar eiddo gwag hirdymor yn fwy tebygol nag ymatebwyr eraill i awgrymu eithriadau i'r premiwm, gyda 65.8% (N=156) o holl berchnogion eiddo gwag hirdymor yn nodi hyn o'i gymharu ag 14.7% (N=1,040) o'r holl ymatebwyr eraill.

“Ddim yn berchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys ymatebwyr oedd yn berchen ail gartref (ond ddim eiddo gwag hirdymor), yn ogystal ag ymatebwyr oedd ddim yn berchen ar yr un o'r ddau

“Perchen eiddo gwag hirdymor” yn cynnwys holl ymatebwyr oedd yn berchen eiddo gwag hirdymor, p’run ai oeddent hefyd yn berchen ail gartref ai peidio

4.9 Nodwch unrhyw eiddo gwag hirdymor eraill rydych chi'n credu y dylid eu heithrio rhag talu'r Premiwm Treth Cyngor

Roedd gan y rhai nododd bod angen ychwanegu at y restr eithrio gyfle i fanlyu ar hyn. O'r 1,196 nododd “Oes” bu i 92.7% (N=1,109) fanlyu ar hynny mewn sylwadau.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Eiddo sydd yn cael gwaith adnewyddu sylweddol (anodd cael gweithwyr)	230	20.7%
Eiddo wedi eu hetifeddu/"probate"	188	17.0%
Gwag oherwydd wedi gorfod mynd i ofal/ysbyty	111	10.0%
Eiddo sydd wedi bod ar werth/i'w rentu am gyfnod hir	95	8.6%
Angen cynyddu'r cyfnod eithriad i fwy na 12mis	89	8.0%
Eiddo sydd ddim ffit i fyw ynddynt	79	7.1%
Pob eiddo gwag hirdymor	78	7.0%
Llety gwyliau	49	4.4%
Ail gartrefi sydd yn cael eu defnyddio	48	4.3%
Cytuno gyda'r rhestr	39	3.5%

Eiddo gwag sydd yn rhan o'r prif gartref ac yn anodd ei wahanu i'w werthu/rhentu e.e. eiddo ar ffermydd	36	3.2%
Eiddo wedi bod ym mherchnogaeth y teulu ers cenedlaethau	34	3.1%
Eiddo yn aros am ganiatad cynllunio/newid defnydd / trwy'r llysoedd	32	2.9%
Eiddo mewn perchnogaeth Cymry Cymraeg/person lleol	30	2.7%
Eiddo ble mae'r perchennog wedi gorfod mynd i ffwrdd i weithio ond yn bwriadu dychwelyd yn y dyfodol	26	2.3%
Eiddo gyda gwerth hanesyddol/rhestredig	26	2.3%
Eiddo gwag gyda busnes yn rhan ohono	16	1.4%
Eiddo sydd ddim yn derbyn gwasanaethau gan y Cyngor	15	1.4%
Ni ddylid codi mwy o dreth ar unrhyw eiddo boed yn wag neu beidio	14	1.3%
Angen gwell diffiniad o "hirdymor"	12	1.1%
Eiddo gwag ble mae'r perchennog yn bwriadu dod i fyw yn barhaol iddo yn y dyfodol	12	1.1%
Eiddo gwag yn berchen elusen/y gymuned	10	0.9%
Pwerau i'r Cyngor i orfodi rhywun werthu yr eiddo iddynt os ydi o wedi bod yn wag am gyfnod penodol	9	0.8%
Eiddo gyda cyfyngiadau neu weithredoedd cyfamod	9	0.8%
Eiddo gwag yn berchen i bensynwyr	8	0.7%
Eiddo ble mai cartref gwyliau oedd y pwrpas gwreiddiol	7	0.6%
Carafanau statig / chalet / annex	5	0.5%
Eiddo gwag oherwydd bod y perchennog yn y carchar	3	0.3%
Tai amlfeddiannaeth (HMO) gwag	3	0.3%
Angen edrych ar pob cais yn unigol	3	0.3%
Eiddo sydd wedi bod yn wag am llai na 5 mlynedd	2	0.2%
Eiddo ble mae pobl yn berchen arnynt ers blynyddoedd e.e. 10 mlynedd	2	0.2%
Perchennog eiddo hefo anabledd neu yn sâl hirdymor	1	0.1%
Eiddo masnachol	1	0.1%
Angen codi premiwm ar adeiladau masnachol gwag	1	0.1%
Ddim yn cytuno hefo'r rhestr - ddylai annex ddim cael eu heithrio	1	0.1%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

4.10 Unrhyw sylwadau eraill sydd gennych am eiddo gwag hirdymor

Bu i 32.9% (N=2,415) o'r ymatebwyr wneud sylw pellach am eiddo gwag hirdymor.

Sylwad	Nifer sylwadau	% o'r nifer roddodd sylwadau
Gyda gymaint o brinder tai yn yr ardal angen annog/cymhell perchnogion eiddo gwag hirdymor i'w gwerthu/rhentu i bobl leol	477	19.8%
Prynu Gorfodol gan y Cyngor ar ôl cyfnod penodol o eiddo fod yn wag - datblygu i fod yn gartrefi i bobl leol	306	12.7%
Ydi'r Cyngor wedi siarad efo perchnogion eiddo gwag i ddeall pam ei fod yn wag yn hytrach na chodi y premiwm - angen penderfynu lefel premiwm achos wrth achos	274	11.3%
Eiddo gwag hirdymor yn gallu bod yn fler a chael effaith ar eiddo cyfagos/delwedd yr ardal/fandaliaeth	260	10.8%
Eiddo gwag hirdymor yn llawer mwy o broblem i gymunedau na ail gartrefi	259	10.7%
Premiwm yn syniad da ond rhaid cael eithriadau e.e. pan mae rhywun yn gorfod mynd i gartref gofal/mynd drwy "probate"/gwaith adnewyddu sylweddol	238	9.9%
Eiddo gwag hirdymor yn ddim help i'r economi leol	200	8.3%
Dylai'r premiwm orfodi perchnogion wneud rhywbeth efo nhw	152	6.3%
Angen cynyddu'r cyfnod eithrio - mwy na 12 mis	127	5.3%
Grantiau i bobl leol ddatblygu eiddo gwag	122	5.1%
Ffordd ddiog gan y Cyngor i godi arian yn lle edrych ar eu gwariant	98	4.1%
Angen gwell diffiniad o "hirdymor" a'r gwahaniaeth rhwng ail gartref/llety gwyliau ac eiddo gwag	97	4.0%
Eiddo gwag hirdymor yn cael effaith ar y gymuned leol a'r iaith Gymraeg	93	3.9%
Byddai ffigyrau am nifer yr eiddo gwag sydd yng Ngwynedd wedi bod yn ddefnyddiol wrth ateb yr ymgynghoriad	80	3.3%
Bydd hyn yn arwain at fwy o eiddo gwag gael eu rhoi ar y farchnad	78	3.2%
Nid dyma'r amser i godi treth cyngor - costau byw ddigon uchel yn barod	77	3.2%
Eiddo gwag yn mynd yn anoddach i'w gwerthu/rhentu oherwydd sefyllfa'r economi	71	2.9%
Fe gaiff effaith negyddol ar dwristiaeth	69	2.9%
Caiff codi y premiwm o bosib yr effaith groes i'r hyn mae'n bwriadu ei gael	64	2.7%
Byddai premiwm yn rwystr i fuddsoddiad/gwariant yn yr ardal	59	2.4%
Nifer o'r eiddo gwag yma ddim yn mynd i fod yn addas ar gyfer anghenion tai yn y gymuned, gan gynnwys teuluoedd ifanc	56	2.3%

Angen sicrhau nad oes rhai yn cymryd mantais o'r eithriadau i osgoi talu treth ychwanegol	49	2.0%
Angen i Gyngor Gwynedd ganolbwyntio ar greu mwy o swyddi yn yr ardal	46	1.9%
Dylai eiddo gwag hirdymor ble nad oes unrhyw fwriad gwella neu werthu dalu y premiwm	45	1.9%
Dylai'r Cyngor fod wedi adeiladu llawer iawn mwy o dai fforddiadwy nac maent wedi ei wneud	42	1.7%
Oes tystiolaeth fod y premiwm 100% yn cael ei fuddsoddi yn y cymunedau?	41	1.7%
Angen edrych ar reolau cynllunio - gwneud hi yn haws dod a eiddo gwag yn ôl i ddefnydd / rheoliadau sydd ddim ond caniatáu pobl leol	40	1.7%
Dylai'r premiwm aros yn 100%	39	1.6%
Holiadur yn rhagfarnllyd a chul a ddim yn ddiuedd	34	1.4%
Angen deddfwriaethau pellach i warchod eiddo er lles cymunedau ac unigolion lleol ac nid eu cosbi	33	1.4%
Rhai eiddo gwag wedi bod ym mherchnogaeth y teulu ers canrifoedd	31	1.3%
Y premiwm yn mynd yn erbyn hawliau dynol/hiliol	31	1.3%
Dylid helpu pobl i adnewyddu adfeilion	29	1.2%
Angen canolbwyntio ar eiddo masnachol gwag yn gyntaf	27	1.1%
Rhai eiddo gwag wedi eu prynu er mwyn dod i fyw iddynt yn y dyfodol	26	1.1%
Dylai eiddo gwag dalu llai o dreth cyngor ac nid mwy - ddim yn derbyn dim gwasanaethau	20	0.8%
Dylai'r Cyngor helpu perchnogion i ddod ag eiddo i ddefnydd yn hytrach na'u cosbi: cydweithredu	20	0.8%
Ni ellid rhoi bai ar eiddo gwag am ddirywiad yn yr iaith Gymraeg	17	0.7%
Premiwm ddim yn deg os nad ydi o yn cael ei ddefnyddio yr un fath drwy'r wlad	16	0.7%
Angen gwneud yn glir/digon o rybudd pryd fydd y newidiadau yn digwydd	15	0.6%
Dylai premiwm fod yn daladwy gan bobl leol yn union yr un fath	13	0.5%
Rheolau llym ar gyfer landlordiaid yn stopio nhw rentu y tai i bobl	12	0.5%
Ni ddylid cynnwys eiddo sydd wedi eu dodrefnu er nad oes neb yn byw ynddynt	11	0.5%
Byddai codi'r premiwm yn cael effaith negyddol ar yr economi	10	0.4%
Dylid codi treth cyngor ar garafanau sydd yn ail-gartrefi	7	0.3%
Bydd hyn yn arwain at fwy o eiddo gwag droi yn lety gwyliau	7	0.3%
Ni fyddai codi'r premiwm yn cael llawer o effaith ynddo'i hun ar y defnydd o eiddo gwag	6	0.2%
Bydd codi y premiwm yn creu mwy o waith i staff y Cyngor e.e. mynd ar ôl rhai sydd ddim yn talu	4	0.2%
Eiddo gwag ddim yn broblem anferth yn yr ardal	4	0.2%
Cynnig canran premiwm gwahanol	2	0.1%

Ni ddylai neb o du allan i Wynedd gael ymgynghori ar y polisi Treth Cyngor	1	0.0%
Ni ddylid caniatau newid enwau eiddo i enwau Saesneg	1	0.0%
Dylai'r premiwm fod yn ddibynnol ar brofi incwm	1	0.0%

Gan fod nifer o ymatebwyr wedi gwneud mwy nag un sylwad mae'r niferoedd yn adio i fwy na 100%

Atodiad : Cwestiynau Cydraddoldeb

1. Rhyw

Categori	Nifer	Canran
Dynes / Benyw	3,162	43.1%
Dyn / Gwryw	3,491	47.6%
Dwi'n uniaethu mewn ffordd wahanol	25	0.3%
Gwell gennyf beidio â dweud	652	8.9%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

2. Oedran

Categori	Nifer	Canran
15 oed neu'n iau	1	0.0%
16 - 24 oed	106	1.4%
25 - 34 oed	428	5.8%
35 - 44 oed	772	10.5%
45 - 54 oed	1,474	20.1%
55 - 64 oed	1,806	24.6%
65 - 74 oed	1,405	19.2%
75 - 84 oed	626	8.5%
85 + oed	101	1.4%
Gwell gennyf beidio â dweud	611	8.3%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

3. Cenedligrwydd neu Hunaniaeth Genedlaethol

Categori	Nifer	Canran
Albanaidd	41	0.6%
Cymreig	2,556	34.9%
Gwyddelig o Ogledd Iwerddon	20	0.3%
Prydeinig	2,111	28.8%
Seisnig	1,702	23.2%
Arall	249	3.4%
Gwell gennyf beidio â dweud	651	8.9%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

4. Hil

Categori	Nifer	Canran
Asiaidd	15	0.2%
Cymysg / sawl grŵp ethnig	50	0.7%
Du / Affricanaidd / Caribiaidd	7	0.1%
Gwyn	6,319	86.2%
Sipsiwn / teithiwr Gwyddelig	1	0.0%
Arall	52	0.7%
Gwell gennyf beidio â dweud	886	12.1%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

5. Crefydd

Categori	Nifer	Canran
Bwdhaidd	15	0.2%
Cristion	3,744	51.1%
Hindw	3	0.0%
Iddewig	9	0.1%
Mwslim	8	0.1%
Sic	2	0.0%
Dim crefydd	2,249	30.7%
Arall	115	1.6%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,185	16.2%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

6. Rhywioldeb

Categori	Nifer	Canran
Deurywiol	49	0.7%
Dyn hoyw	61	0.8%
Dynes hoyw / lesbiaidd	28	0.4%
Heterorywiol / Strêt	5,660	77.2%
Arall	109	1.5%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,377	18.8%
Heb ateb	46	0.6%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

7. Hunaniaeth rhywedd wedi newid?

Categori	Nifer	Canran
Nac ydi	6,086	83.0%
Ydi	89	1.2%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,076	14.7%
Heb ateb	79	1.1%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

8. Anabledd

Categori	Nifer	Canran
Nac ydw	5,989	81.7%
Ydw	366	5.0%
Gwell gennyf beidio â dweud	975	13.3%
Cyfanswm Ymatebwyr	7,330	100.0%

9. Sgiliau Cymraeg

Categori*	Nifer	Canran
Siarad Cymraeg	2,593	35.4%
Deall Cymraeg ar lafar	2,591	35.3%
Darllen Cymraeg	2,024	27.6%
Ysgrifennu'n Gymraeg	1,670	22.8%
Ddim yn deall Cymraeg	1,741	23.8%
Gwell gennyf beidio â dweud	1,580	21.6%
Arall	229	3.1%

*modd dewis mwy nac un categori

Paratowyd yr adroddiad yma gan

Tîm Ymchwil

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyngor Gwynedd, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH

E-bost: ymchwil@gwynedd.llyw.cymru

Ffôn: 01286 679619

www.gwynedd.llyw.cymru/ymchwil

Asesu'r Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg ac Anfantais Economaidd-Gymdeithasol

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor (dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010) i ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb gwarchoddedig. Mae gan y Cyngor hefyd ddyletswyddau cyffredinol ychwanegol i sicrhau tegwch a meithrin perthnasau da. Rhaid felly gwneud asesiad amserol cyn gwneud penderfyniad ar unrhyw newid perthnasol (h.y. sy'n cael effaith ar bobl hefo nodwedd gwarchoddedig).

Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor, dan ofynion Safonau'r Gymraeg (Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011) ystyried yr effaith fydd newid mewn unrhyw bolisi neu weithdrefn (neu greu polisi neu weithdrefn o'r newydd), yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae'r ddogfen hon felly yn sicrhau bod y penderfyniadau yma'n diogelu ac yn hyrwyddo'r defnydd a wneir o'r Gymraeg.

O Ebrill 1af 2021 ymlaen mae gan y Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

I) Manylion

I.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Premiwm Treth Cyngor ar Eiddo Gwag Hir Dymor ac Ail Gartrefi

I.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Rhwng Ebrill 2018 a Mawrth 2021 roedd y Cyngor wedi bod yn codi premiwm o 50% ar Dreth Cyngor ail gartrefi ac eiddo gwag hir-dymor, ac ers 1 Ebrill 2021 cynyddwyd lefel y Premiwm i 100%. O 1 Ebrill 2023 bydd y ddeddfwriaeth wedi newid a bydd gan y Cyngor yr hawl i gynyddu lefel y Premiwm i 300%

Bydd angen i'r Cyngor llawn wneud ei benderfyniad ar y lefel Premiwm ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 yn ei gyfarfod ar 1 Rhagfyr 2022 a hynny ar sail argymhelliad sydd i'w benderfynu gan y Cabinet yn ei gyfarfod ar 22 Tachwedd.

Yn ei gyfarfod ar 27 Medi 2022, cytunodd y Cabinet i gynnal ymgynghoriad cyhoeddus ar sut dylai ymateb i'r newid deddfwriaeth sy'n galluogi'r Cyngor i gynyddu lefel y Premiwm y tu hwnt i'r 100% presennol.

I.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

I.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

15 Rhagfyr 2020. Dechreuodd yr asesiad hwn ar ôl i'r Cabinet benderfynu y byddai'n cynnal ymgynghoriad cyhoeddus er mwyn darganfod barn y cyhoedd ar y cynnig i newid graddfa'r Premiwm.

Mae'r asesiad wedi cael ei adolygu a'i ddiweddarau yn Tachwedd 2021 er mwyn cymryd ystyriaeth o'r Cyngor ddyletswydd i roi sylw dyledus i ddod i'r afael ag anfantais economaidd-gymdeithasol mewn penderfyniadau strategol.

Mae wedi cael ei addasu a'i ddiweddarau ymhellach yn Hydref / Tachwedd 2022 er mwyn ystyried canlyniadau'r ymgynghoriad cyhoeddus a lansiwyd ym Medi 2022

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r budd-ddeiliaid neu bartneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

Mae gan y Cyngor y grym o dan Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (fel y'i diwygiwyd) i addasu lefel y Premiwm hyd at 300% o 1 Ebrill 2023 ymlaen, wedi i'r Ddeddf gael ei addasu gan *Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Anheddau Gwag Hirdymor ac Anheddau a Feddiennir yn Gyfnodol) (Cymru) 2022 (SI 2022/370 Cy.90)*. Yr uchafswm blaenorol oedd 100%. Fodd bynnag, mae'n ddisgwyliad echblyg i ni ymgynghori hefo'r cyhoedd a rhanddeiliaid allweddol. Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus, gyda sylw wedi ei roi yn y wasg lleol ac ar wefannau cymdeithasol, ac ysgrifennodd y Cyngor at berchnogion eiddo sy'n destun y Premiwm.

Y partneriaid a rhanddeiliaid allweddol oedd:

Trigolion Gwynedd
Trethdalwyr ar eiddo gwag ac ail gartrefi

Bu cydweithio gyda nifer o bartneriaid mewnol, e.e.:

Adran Cyllid
Adran Cefnogaeth Gorfforaethol
Aelodau Cabinet Cyngor Gwynedd
Y Cyngor Llawn

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei cymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion gwarchoddedig, ynglŷn â'r iaith Gymraeg neu â chymunedau (un ai oherwydd lleoliad neu oherwydd angen) sy'n byw ag anfantais economaidd-gymdeithasol?

Rydym wedi ymdrechu i adnabod unigolion gyda nodweddion gwarchoddedig gan fod yr ymgynghoriad cyhoeddus yn gofyn i'r ymatebwyr ein hysbysu o unrhyw nodweddion gwarchoddedig fel bod modd ystyried rhain wrth ddatblygu'r polisi.

Roedd yr ymgynghoriad yn un cyhoeddus ac roedd yr holiadur ar gael i unrhyw un i'w lenwi ar-lein. Cyhoeddwyd dau ddatganiad i'r wasg yn codi ymwybyddiaeth ohono, a defnyddiwyd cyfryngau cymdeithasol i godi ymwybyddiaeth.

Ysgrifennodd y Cyngor at bob aelwyd oedd yn destun y Premiwm gyda llythyr yn tynnu eu sylw at yr ymgynghoriad. Lle roedd y cyfeiriad gohebiaeth gwahanol wedi ei gofnodi yn y system Treth Cyngor, defnyddiwyd hwnnw. Roedd y llythyr yn cyfeirio at wefan y Cyngor a'r cyfle i lenwi'r holiadur yno, ond roedd gwefan y Cyngor yn nodi y gallai unrhyw un gysylltu gyda'r Cyngor os oeddynt yn dymuno derbyn copi papur o'r ymgynghoriad.

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus rhwng 30 Medi a 28 Hydref 2022. Derbyniwyd 7,330 o ymatebion ar yr holiadur ffurfiol, yn ogystal ag oddeutu 100 o lythyrau a negeseuon ar wahân yn mynegi anffodlonrwydd gyda'r cynnig. Roedd 7,277 o ymatebion i'r holiadur ar-lein a 53 o ymatebion papur. Dyma'r nifer fwyaf o ymatebion mae'r Cyngor wedi ei weld i unrhyw ymgynghoriad yn y blynyddoedd diwethaf

Roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr (50.3%, N=3,684) yn berchen ar un ai ail gartref neu annedd gwag hirdymor yng Ngwynedd (neu'r ddau).

Mewn cyfanswm roedd tri-chwarter yr ymatebwyr (75.0%, N=5,497) o'r farn nad yw'n briodol cynyddu lefel y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi. Roedd 24.1% (N=1,764) yn credu ei bod yn briodol ei gynyddu, gyda 0.9% (N=69) heb farn. Fodd bynnag drwy wahanu'r atebion rhwng ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref a'r rhai sydd ddim, gwelir rhywfaint o wahaniaeth barn gyda mwyafrif llethol yr ymatebwyr sy'n berchen ar ail gartref yn gwrthwynebu cynyddu lefel y premiwm. Ymhlith ymatebwyr nad ydynt yn berchen ar ail gartref roedd y farn yn fwy rhanedig, ond gyda'r mwyafrif yma hefyd o'r farn na fyddai'n briodol cynyddu'r premiwm

Gofynnwyd am sylwadau ymatebwyr ar effaith y Premiwm ar nifer o agweddau o faterion cymdeithasol. Roedd nifer o'r rhai oedd yn gwrthwynebu'r cynnydd yn nodi eu bod yn berchen ar eu heiddo yng Ngwynedd ers sawl blwyddyn, ac yn hoff iawn o'r ardal. Ar y llaw arall, roedd rhai o'r rhai oedd yn ymateb yn honni fod cymhelliad hiliol tu ôl i'r bwriad i godi Premiwm gan fod y Cyngor yn erbyn pobl o'r tu allan i Wynedd a'i fod yn hiliol. Ni gyflwynwyd unrhyw dystiolaeth i gefnogi'r farn yma.

Mae dau gategori gwahanol o eiddo sy'n destun y Premiwm, sef ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor.

Ychydig iawn o bobl sydd eisiau talu mwy o dreth, ac roedd gwrthwynebiad chwyrn gan berchnogion ail gartrefi yn arbennig. Mae'n sefyll i reswm byddai cynyddu lefel y Premiwm yn cael effaith ariannol ar yr unigolion yma, ond ni welwyd dystiolaeth y byddai unrhyw grŵp gwarchoddedig yn cael eu heffeithio. Serch hynny, mae nifer o'r rhai sydd wedi ymateb i'r ymholiad yn honni fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol, gwrth-Seisnig, er nad oes unrhyw wahaniaethu yn bodoli pan yn gosod y premiwm.

Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys holiadur cydraddoldeb. Roedd hyn yn awgrymu fod cyfran uwch o berchnogion ail gartrefi na'r boblogaeth gyffredinol yn bobl hŷn.

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn caniatáu i'r Cyngor weithredu'n bositif tuag at rhai carfannau os oes dystiolaeth o angen ("cymryd camau i fodloni anghenion pobl o grwpiau gwarchoddedig ble mae'r rhain yn wahanol i anghenion pobl eraill"). Mae sawl astudiaeth gan

y Cyngor wedi adnabod fod problem yn bodoli gyda argaeledd tai i deuluoedd ifanc Gwynedd, felly rydym wedi adnabod problem ac yn cymryd camau i ddelio gyda hynny. Mae pobl ifanc wedi ei prasio allan o'r farchnad dai leol.

Ar 9 Tachwedd 2022 roedd:

- 4,564 eiddo yn destun y Premiwm ar ail-gartrefi (Dosbarth B)
- 229 o ail gartrefi pellach yn Dosbarth B ond ddim yn talu'r Premiwm gan eu bod yn destun un o'r eithriadau a amlinellir yn Rhan 8 isod.
- 753 eiddo o fewn Dosbarth A lle mae'r meddiant yn cael ei wahardd am gyfnod o 28 diwrnod o leiaf yn y flwyddyn berthnasol.

Ar yr un adeg, roedd 1,099 eiddo yn destun y Premiwm ar annedd gwag hirdymor.

Astudiaeth Effaith Tai Gwyliau

Ystyriaeth allweddol gan y Cyngor wrth pan yn gosod Premiwm 2023/24 fydd yr adroddiad manwl Gwaith Ymchwil Tai Gwyliau a gyflwynwyd i gyfarfod y Cabinet ar 15 Rhagfyr 2020:

https://democratiaeth.gwynedd.llyw.cymru//documents/s27960/Eitem%207%20-%20Adroddiad_GwaithYmchwilTaiGwyliau.pdf?LLL=1

Mae hyn yn dilyn astudiaeth debyg a gynhaliwyd yn 2013.

Mae'r adroddiad hwn yn dangos fod cyfanswm nifer y cartrefi gwyliau (ail gartrefi ac unedau gwyliau hunan-ddarpar) o fewn Gwynedd yn parhau i gynyddu, ac yn gofyn am ymrwymiad y Cabinet i gymryd camau pendant i ymdrin â'r sefyllfa.

Mae'r astudiaeth yn ganlyniad gwaith ymchwil manwl sydd wedi cael ei gynnal dros y misoedd diwethaf, ac mae'n amlygu fod nifer o ffactorau sy'n dylanwadu ar stoc dai Gwynedd. Mae'n adeiladu ar astudiaethau sydd wedi cael eu cynnal yn y gorffennol ac yn amlygu fod materion dybryd sy'n parhau angen sylw, a fod y sefyllfa o fewn cymunedau Gwynedd, yn enwedig y rhai sy'n denu ymwelwyr, yn dwysau.

Tra fod sgôp yr astudiaeth yn ymestyn i faterion cynllunio hefyd, rhoddir sylw blaenllaw i'r cymhelliad ariannol sydd yn bodoli o fod yn berchennog tŷ gwyliau yn ogystal â'r fantais trethiannol sy'n bodoli o fod yn cwrdd â'r trothwyon cyfreithiol ar gyfer trosglwyddo eiddo i'r gyfundrefn ardrethi annomestig (nid yw'r eiddo hyn yn destun y Premiwm).

Gwerth eiddo

Mae bandiau Treth Cyngor ail gartrefi yn gyffredinol uwch nag eiddo Gwynedd yn gyffredinol. Yn Hydref 2022, roedd 32.1% o ail gartrefi Gwynedd ym Mand Treth Cyngor E neu uwch, o'i gymharu â 22.1% o eiddo Gwynedd yn gyffredinol. Ar y llaw arall, mae bandiau eiddo gwag hir dymor yn is. Dim ond 17.6% o'r eiddo yma sydd yn mand E neu uwch.

Un o'r themâu oedd yn dod o'r ymgynghoriad oedd fod nifer o ail gartrefi yn gartref teuluol oedd wedi cael eu hetifeddu a'u cadw gan y teulu, neu fod yr eiddo wedi bod ym mherchnogaeth y teulu fel ail gartref ers nifer o flynyddoedd.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

Ar wahân i ymdeimlad rhai ymatebwyr fod Cyngor Gwynedd yn gyffredinol hiliol am ystyried codi'r Premiwm ac yna ei gynyddu, nid oes dystiolaeth wedi ei dderbyn i gefnogi hynny gan fod astudiaethau wedi cael eu cynnal sy'n awgrymu fod angen cymryd camau i weithredu i fynd i'r afael â phroblemau tai mewn ardaloedd gwledig o Wunedd.

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb isod. Beth yw'r effaith fydd y polisi/gwasanaeth newydd neu'r newidiadau arfaethedig yn ei gael ar bobl hefo'r nodweddion hyn? Mae hefyd angen ystyried yr effaith ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac ar y Gymraeg.

Nodweddion	Sut fath o effaith? *	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Positif	Bwriad y polisi o godi premiwm yw i fynd i'r afael â'r sefyllfa nad oes tai ar gael i bobl leol, ac mae'r effaith yn bositif ar y garfan yma.
	Negyddol	Bydd y polisi yn effeithio ar bobl o'r tu allan i Wynedd ac mae rhai o ymatebwyr i'r ymgynghoriad cyhoeddus yn honni y byddai'r Polisi yn hiliol gan ei fod yn targedu pobl o'r tu allan i Gymru. Fodd bynnag, nid oes unrhyw ystyriaeth o hil perchnogion yr eiddo pan fydd premiwm yn cael ei godi ar ail gartrefi ac eiddo gwag hir dymor. Codir y Premiwm ar bob ail gartref ac eiddo gwag hirdymor heb wahaniaethu mewn unrhyw fodd ar lle mae'r perchnogion yn byw na beth yw eu hil neu genedligrwydd. Er hynny, rydym yn cydnabod fod yr ymgynghoriad cyhoeddus yn dangos fod cyfran arwyddocaol o berchnogion ail gartrefi yn adnabod eu hunain fel Saeson ac felly mae'n debyg y bydd y polisi yn cael effaith ariannol negyddol ar y garfan yma. Serch hynny, bydd yr arian yn cael ei ddefnyddio i ddatblygu'r farchnad dai ar gyfer pobl leol, sy'n ddeiliant positif.
Anabledd	Ansylweddol	Mae posibilrwydd bychan o wahaniaethau yn anuniongyrchol ar sail anabledd o oes rhywun anabl yn cadw eiddo sydd wedi ei addasu yng Ngwynedd gan nad oes modd iddynt gael gwyliau mewn man arall.
Rhyw	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Oedran	Positif	Dangosodd astudiaeth yn 2013 fod gwneuthuriad demograffig y cymunedau sydd â chyfrannau uchel o ail gartrefi yn wahanol; yn gyffredinol, mae'r boblogaeth breswyl yn 'hyn'. Mae hyn yn effeithio ar gydbwysedd y cymunedau a bydd yn cael effaith ar wydnwch a chynladwyedd yr ardaloedd hyn yn y dyfodol.

		<p>Aethpwyd ymlaen i nodi fod proffiliau perchnogion ail gartrefi eu hunain yn awgrymu eu bod yn gyffredinol yn ganol oed neu wedi ymddeol, ac yn gyfoethocach na'r cyfartaledd cenedlaethol. Fe wnaeth Shelter (2011) (<i>Taking Stock, an assessment of under utilisation of housing stock in England</i>) amcangyfrif fod 60% o berchnogion ail gartrefi yn genedlaethol rhwng 45 a 60 mlwydd oed o gymharu â 40% ar draws yr holl perchen-feddiant yn y grŵp oedran hwn. Mae ymatebion yr ymgynghoriad cyhoeddus cyfredol wedi awgrymu yr un peth.</p> <p>Felly, mae tystiolaeth fod y rhai fydd ar eu colled yn ariannol yn hŷn, ond disgwylir y bydd y bobl hŷn sy'n byw yn yr ardaloedd perthnasol trwy'r flwyddyn ar eu hennill gan y bydd y gymdeithas leol yn fwy gwydn a chynaliadwy.</p> <p>Serch hynny, mae tystiolaeth gryf fod darparwyr gofal yn wynebu trafferthion recriwtio dybryd. Mae sicrhau cydbwysedd cymunedol yn hollbwysig er mwyn cael digon o bobl ieuengach i warchod a rhoi gofal i bobl hŷn, a bwriad y polisi o godi Premiwm ydi helpu pobl ifanc i aros yn yr ardal leol trwy allu darparu cartrefi lleol iddynt. Ar y cyfan, felly, bydd y polisi yn cael effaith bositif gan ei fod yn helpu teuluoedd ifanc i gael cartref. Bydd hyn wedyn yn rhoi effaith mwy bositif na negyddol ar gydbwysedd cymunedol.</p>
Cyfeiriadedd rhywiol	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Ailbennu rhywedd	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Beichiogrwydd a mamolaeth	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Priodas a phartneriaeth sifil	Dim	Dim effaith wedi ei adnabod
Yr iaith Gymraeg	Positif	Bydd effaith anuniongyrchol ar yr iaith gan mai pwrpas codi premiwm yw i annog perchnogion eiddo gwag hir dymor ac ail gartrefi i ddychwelyd yr eiddo i'r stoc dai lleol, neu i dalu Treth Cyngor ychwanegol. Mae cynnyrch y Premiwm hyd yma wedi ei ddefnyddio i diwallu anghenion tai lleol. Mae cefnogi'r iaith Gymraeg, felly, yn rhan greiddiol o'r polisi yma.

		Yn benodol, bydd effaith bositif ar gydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy.
Anfantais Economaidd-Gymdeithasol	Positif	<p>Wrth benderfynu yn Chwefror 2021 i argymhell i'r Cyngor llawn gynyddu lefel y Premiwm i 100%, nododd aelodau'r Cabinet fod argyfwng tai o fewn y sir. Pwysleisiwyd yr egwyddor fod y Cyngor yn awyddus i drigolion gael cartrefi yn eu cymunedau, i sicrhau cymunedau sydd yn ffynnu. Ategyd fod tai yn flaenoriaeth ac fod gofyn i sicrhau adnoddau ychwanegol er mwyn gweithredu'r Strategaeth Dai.</p> <p>Mae'r y grym i godi premiwm wedi ei gyflwyno trwy Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ac mae'r canllawiau statudol yn nodi:</p> <p><i>Bwriadwyd i'r disgrisiwn a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm fod yn gyfrwng i gynorthwyo awdurdodau lleol i wneud y canlynol:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>adfer defnydd cartrefi gwag hirdymor er mwyn darparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a</i> • <i>chynorthwyo awdurdodau lleol i gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynaladwyedd cymunedau lleol.</i>

3.2 Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i gyfrannu'n bositif i gymdeithas decach trwy hybu cydraddoldeb a pherthynas dda yn ei weithgareddau ym meysydd oedran, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, crefydd, hil, trawsrywedd, anabledd a beichiogrwydd a mamolaeth. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith?*	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Nac ydi	
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Bydd hyn yn rhoi cyfle cyfartal i bobl leol sy'n methu fforddio cartref ar hyn o bryd. Mae'r sefyllfa tai ar hyn o bryd yn anghyfartal a bwriad y penderfyniad ydi sefydlogi ac unioni'r sefyllfa yma.
Meithrin perthnasau da	Ydi	<p>Gall y polisi o godi Premiwm hyrwyddo perthnasau da gyda pobl o fewn cymunedau Gwynedd os ydi'r Polisi yn rhoi cyfle iddynt cael gwell cartref, neu gartref cyntaf, gan fod nifer y tai gwyliau ac anheddau gwag yn cael ei ganfod fel cael effaith andwyol ar allu pobl lleol i gael lle i fyw. Gall polisi o godi Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi ac anheddau gwag wella'r perthnasau os ydi trigolion Gwynedd yn teimlo fod y polisi'n gymorth iddynt fod â gwell cyfle i gael cartref yn eu hardal leol.</p> <p>Mae rhai perchnogion ail gartrefi wedi honni yn eu hymateb i'r ymgynghoriad y bydd cynyddu lefel y Premiwm yn achosi drwg-deimlad cymunedol, ond nid oes unrhyw dystiolaeth i law gefnogi'r honiad yma. Mae'r anghyfartaledd presennol yn fwy tebygol o greu drwgdeimlad.</p>

3.3 Sut mae eich cynnig yn sicrhau eich bod yn gweithio yn unol â gofynion Safonau'r Iaith Gymraeg (Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011), i sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y manteisir ar bob cyfle i hyrwyddo'r Gymraeg (y tu hwnt i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog) a chynyddu cyfleoedd i ddefnyddio a dysgu'r iaith yn y gymuned?

Fel nodir yn 3.1 uchod, bydd effaith bositif ar gydbwysedd cymunedau gan fod cynnyrch y premiwm yn ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol i brynu tŷ fforddiadwy.

3.4 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer er mwyn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, ac i leihau neu atal unrhyw effeithiau andwyol y gallai'r polisi/ymarfer ei gael ar yr iaith Gymraeg?

Polisi trethiant yw hwn, a credwn fod y polisi cyfredol yn mynd hyd eithaf ein gallu cyfreithiol a statudol yn hynny o beth o safbwynt cael effaith bositif ar yr iaith.

3.5 Sut mae'r cynnig yn dangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i fynd i'r afael ag anghyfarfod o achos anfantais economaidd-gymdeithasol? (Sylwch fod hyn yn ymwneud â chau bylchau anghydraddoldeb yn hytrach na gwella canlyniadau i bawb yn unig).

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Cynllun Gweithredu Tai yn Rhagfyr 2020 sy'n cynnwys ystod o brosiectau yn eu lle i wneud y defnydd o gynnyrch y Premiwm er mwyn mynd i'r afael ag achosion o anfantais economaidd-gymdeithasol. Yr egwyddor sylfaenol yw fod y rhai sy'n gallu fforddio sawl eiddo yn cynorthwyo'r rhai mwyaf bregus mewn cymdeithas sy'n methu cael cartrefi o gwbl. Y prosiectau yn y Cynllun Gweithredu Tai sy'n gwneud defnydd o arian y Premiwm yw:

- Cynlluniau tai â chefnogaeth i'r digartref
- Llety â chefnogaeth i ieuencid digartref
- Unedau hunan-gynhaliol ar gyfer unigolion ag anghenion cymdeithasol dwys
- Pecynnau cefnogaeth i landlordiaid preifat
- Llety a chefnogaeth ychwanegol yn Arfon
- Adeiladu mwy o dai cymdeithasol na'r hyn y gellir ei ariannu drwy'r grant tai cymdeithasol
- Datblygu tai ein hunain er mwyn cynyddu'r cyfleoedd i drigolion Gwynedd gystadlu yn y farchnad dai.
- Ymgynghori gyda chymunedau er mwyn sefydlu eu anghenion tai

- Plotiau hunan adeiladu
- Grantiau Prynwyr Tro Cyntaf i adnewyddu tai gwag
- Eithriad Treth Cyngor ar dai gwag i brynwyr tro cyntaf
- Cynllun cymorth prynu
- Prynu tir adeiladu ar gyfer y dyfodol
- Elfen trigiannol mewn cynlluniau adfywio cymunedol
- Sefydlu gwasanaeth Cadwraeth Ynni newydd i berchnogion tai er mwyn cyfrannu tuag at ein dyhead i fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd
- Cynllun peilot Tai Arloesol
- Ariannu'r diffyg ariannol yn achosion busnes tai arloesol
- Tai gyda chefnogaeth – ieuencid
- Tai gofal estynedig – henoed
- Tai gyda chefnogaeth – oedolion gydag anghenion dwys
- Cartrefi addas i blant gyda anghenion corfforol dwys
- Frondeg, Caernarfon
- Benthyciadau di log i wella cyflwr tai
- Siop un stop i faterion Tai

3.6 Pa fesurau neu newidiadau eraill y gallech eu cynnwys i gryfhau neu newid y polisi / arfer i ddangos eich bod wedi rhoi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol, yn unol â'r Ddeddf Economaidd-Gymdeithasol?

Credwn fod y polisi eisoes yn dangos ymrwymiad llwyr i roi sylw dyledus i'r angen i leihau canlyniadau anghyfartal o ganlyniad i anfantais economaidd-gymdeithasol ac nad oes angen mesurau neu newidiadau eraill.

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, bositif ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Un o'r prif ganlyniadau'r Premiwm ydi ariannu'r Cynllun Gweithredu Tai. Bydd y cynllun hwn yn mynd i'r afael ag anghysondeb cymdeithasol o fewn Gwynedd. Mae'r Aseiad Effaith Cydraddoldeb a gwblhawyd wrth baratoi'r Cynllun Gweithredu Tai yn nodi'r camau positif iawn fydd yn deillio o weithredu'r Cynllun, gyda chymorth ariannol y Premiwm:

[Microsoft Word - 0.2Aseiad Effaith Cydraddoldeb CGT.doc \(llyw.cymru\)](#)

Bwriad y Premiwm yw anelu i leihau anghydraddoldeb o fewn cymunedau Gwynedd, ac mae'n cyfrannu at hynny drwy ariannu prosiectau penodol.

Mae manylion am asesiad o safbwynt Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i'w gael yng nghorff yr adroddiad i'r Cabinet.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r uchod? Beth yw'r rheswm am hyn?

Dau garfan benodol o'r boblogaeth fydd yn destun y premiwm, sef perchnogion ail gartrefi, a perchnogion tai gwag hir dymor.

Dylid nodi fod ymatebion i'r ymgynghoriad, ynghyd ag astudiaethau cenedlaethol yn awgrymu'n gryf fod perchnogion ail gartrefi yn dueddol o fod yn bobl hŷn. Mae nifer o'r ymatebion i'r ymgynghoriad yn awgrymu fod rhai o'r perchnogion hŷn yma yn "asset rich / cash poor". Hynny yw, maent wedi prynu'r eiddo ers sawl blwyddyn neu wedi ei etifeddu, ond nid yw eu hincwm o reidrwydd yn uchel. Mae hyn yn y pen draw yn codi gronyn o amheuaeth os yw'r Cyngor yn gwireddu ei ddyletswyddau statudol, ond rhaid pwysu hynny yn erbyn y tlodi, diweithdra a digartrefedd sydd yng nghefn gwlad Gwynedd. Yn ôl y Cynllun Gweithredu Tai, mae 59% o drigolion Gwynedd wedi cael eu prisio allan o'r farchnad yng Ngwynedd.

Mae nifer o'r ymatebion i'r ymgynghoriad cyhoeddus wedi datgan fod y Polisi yma yn un hiliol gan ei fod yn targedu unigolion sydd yn byw y tu allan i Gymru. Fodd bynnag, mae'r Premiwm yn cael ei godi ar bob eiddo sy'n ail gartref neu'n eiddo gwag hirdymor heb ystyried y perchnogaeth. Mae cyfran arwyddocaol o berchnogion ail gartrefi yn adnabod eu hunain fel Saeson, a byddai cynyddu'r Premiwm yn cael effaith ariannol negyddol ar y garfan yma.

Mae cyfraith achos wedi sefydlu y bydd gwahaniaethu anuniongyrchol yn cael ei gymryd fel bod wedi digwydd pan fyddai darpariaeth, maen prawf neu arfer sy'n ymddangos yn niwtral, yn rhoi personau o darddiad hiliol neu ethnig o dan anfantais benodol o'i gymharu â phersonau eraill, oni bai bod darpariaeth, maen prawf neu arfer yn cael ei gyfiawnhau'n wrthrychol gan nod cyfreithlon a'r modd o gyflawni'r nod hwnnw yn briodol ac angenrheidiol.

Wrth wneud penderfyniad ar y Premiwm, felly, rhaid bod yn ymwybodol o'r posibilrwydd fod gwahaniaethu anuniongyrchol yn bodoli. Er mai defnydd eiddo sy'n golygu os yw Premiwm yn daladwy arno neu beidio, nid ei berchnogaeth, mae canlyniad yr ymgynghoriad yn awgrymu fod perchnogion eiddo o'r fath yn dueddol o fod yn Saeson ac yn bobl hŷn ac mae angen bod yn ymwybodol o'r risg o wahaniaethu anuniongyrchol yn erbyn y carfannau hyn.

Fodd bynnag, mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn datgan fod hyn yn gyfreithiol os yw'r polisi yn fodd cymesur o gyflawni nod ddilys, ac yn yr achos hwn mae'n fodd o wireddu gweithrediad gadarnhaol, sef mynd i'r afael ag argyfwng tai i bobl leol.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewiswch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	✓
Dim camau pellach ar hyn o bryd, mae'n gynamserol i benderfynu, neu does dim digon o dystiolaeth	

4.4 Os yn parhau hefo'r cynllun, pa gamau fyddwch chi'n cymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Mae ychydig o dystiolaeth y byddai cynyddu'r premiwm ar ail-gartrefi yn gwahaniaethau yn erbyn grŵp gwarchoddedig, gyda data yn awgrymu fod perchnogion ail gartrefi yn tueddu i fod yn bobl hŷn ac yn adnabod eu hunain fel Saeson. Bwriad y polisi o safbwynt Premiwm Treth Cyngor yw cydnabod fod eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi yn cynyddu rhai o broblemau cymdeithasol Gwynedd, a dylai'r perchnogion wneud cyfraniad ariannol i liniaru peth o'r anfanteision maent yn eu hachosi.

Mae honiad fod y polisi o godi'r Premiwm yn un hiliol oherwydd lle mae perchnogion ail gartrefi yn byw, ond mae nifer o'r rhai sydd wedi ateb yr ymgynghoriad yn nodi mai Cymry sydd yn berchen ar eiddo yng Ngwynedd tra fod eu prif gartref y tu allan i Gymru. Bydd y Premiwm yn cael ei godi yn seiliedig ar nodweddion yr eiddo, nid nodweddion y perchennog, a bydd effaith bositif os ydi teuluoedd lleol yn gallu fforddio prynu eiddo yn eu hardal leol yn hytrach na gorfod symud i ffwrdd i gael cartref. Mae cydnabyddiaeth fod effaith ariannol negyddol ar bobl sy'n byw tu allan i Wynedd, gyda nifer helaeth ohonynt yn adnabod eu hunain fel Saeson. Yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 mae cynyddu lefel y Premiwm yn fodd cymesur o gyflawni nod ddilys, sef ariannu Cynllun Gweithredu Tai sy'n mynd i'r afael â peth o'r niwed mae ail gartrefi ac anheddau gwag yn eu hachosi i gymunedau Gwynedd.

Mae unigolion sydd o blaid ac yn erbyn codi'r Premiwm wedi mynegi anfodlonrwydd gyda'r un cwestiwn ar effaith y Premiwm ar yr economi (gan honni ei fod yn "arwain"), sy'n awgrymu fod y balans y cwestiynau yn gywir.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

Mater gwleidyddol yn y pen draw yw lefel y Premiwm, wedi ei gymryd ar sail y dystiolaeth sydd i law. Bydd yr aelodau etholedig yn dod i benderfyniad ar y balans briodol i'w gael rhwng y gost ychwanegol i berchnogion ail gartrefi ac eiddo gwag hirdymor a'r cymhelliant cysylltiedig o ddod ag eiddo yn ôl i ddefnydd, yn erbyn y lles cymdeithasol fyddai'n deillio o'r gallu i wireddu cynlluniau penodol i fynd i'r afael ag anghysondeb cymdeithasol.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Bydd rhaid cael penderfyniad y Cyngor llawn yn flynyddol ar gyfer gosod lefel y Premiwm. Bydd yr Adran Gyllid yn parhau i gadw golwg ar newidiadau ar statws eiddo gwag hirdymor ac ail gartrefi, ac yn gweithredu fel bo'r angen i asesu os oes materion cydraddoldeb tu ôl i'r trosglwyddo i ardrethi annomestig.

Eitem 7

CYFARFOD:	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD:	17 TACHWEDD 2022
TEITL:	RHEOLAETH TRYSORLYS 2022-23 ADOLYGIAD CANOL BLWYDDYN
PWRPAS:	Mae Cod Ymarfer CIPFA yn argymhell y dylid cynhyrchu adroddiad ar wir weithgarwch Rheolaeth Trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol gyfredol.
ARGYMHELLIAD:	DERBYN YR ADRODDIAD ER GWYBODAETH
AWDUR:	DELYTH JONES-THOMAS, RHEOLWR BUDDSODDI

CRYNODEB GWEITHREDOL

Yn ystod y cyfnod chwe mis rhwng 1 Ebrill a 30 Medi 2022, arhosodd gweithgarwch benthyca a buddsoddi'r Cyngor o fewn y cyfyngiadau a osodwyd yn wreiddiol. Nid oedd unrhyw fanciau lle'r oedd y Cyngor wedi adnau arian wedi methu ad-dalu. Ymhellach, amcangyfrifir bydd gwir incwm buddsoddi'r Cyngor yn sylweddol uwch na'r incwm disgwylidig yng nghyllideb 2022/23.

1. CYFLWYNIAD

Mae Cod Ymarfer y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth ar gyfer Rheoli Trysorlys (Cod TM CIPFA) yn ei gwneud yn ofynnol i gynghorau adrodd ar berfformiad y swyddogaeth rheoli trysorlys o leiaf ddwywaith y flwyddyn (canol y flwyddyn a diwedd y flwyddyn). Mae'r adroddiad yma yn darparu diweddariad canol blwyddyn.

Cymeradwywyd strategaeth rheoli trysorlys y Cyngor gan y Cyngor llawn ar 3 Mawrth 2022. Mae'r Cyngor wedi benthyca a buddsoddi symiau sylweddol o arian ac mae felly'n agored i risgiau ariannol, gan gynnwys colli arian a fuddsoddwyd ac effaith refeniw cyfraddau llog sy'n newid. Mae adnabyddiaeth lwyddiannus, monitro a rheolaeth risg yn ganolog i strategaeth rheolaeth trysorlys y Cyngor.

Cyhoeddodd CIPFA ei God Ymarfer Rheoli'r Trysorlys diwygiedig a'i God Darbodus ar gyfer Cyllid Cyfalaf ym mis Rhagfyr 2021. Mae'r newidiadau allweddol yn y ddau god yn ymwneud â rhesymau a ganiateir i fenthyca, gwybodaeth a sgiliau, a rheoli buddsoddiadau nad ydynt yn ymwneud â'r trysorlys. Daeth yr egwyddorion o fewn y ddau god i rym ar unwaith er y gallai awdurdodau lleol ohirio cyflwyno'r gofynion adrodd diwygiedig o fewn y Codau diwygiedig tan flwyddyn ariannol 2023/24 os yw'r rhain y mae'r Cyngor wedi dewis gwneud.

Mae rheoli risg trysorlys yn y Cyngor yn cael ei wneud o fewn fframwaith y Cod TM. Mae'r Cod hwn bellach hefyd yn cynnwys gofynion ychwanegol helaeth ar gyfer buddsoddiadau gwasanaeth a masnachol, ymhell y tu hwnt i'r rhai yn fersiwn 2017.

2. CYD-DESTUN ALLANOL

Y cefndir economaidd: Mae'r gwrthdaro parhaus yn yr Wcráin wedi parhau i roi pwysau ar chwyddiant byd-eang ac mae'r rhagolygon economaidd ar gyfer twf y DU a'r byd yn parhau'n wan. Cynyddodd ansicrwydd sefyllfa wleidyddol y DU ymhellach tua diwedd y cyfnod yn dilyn y 'digwyddiad cyllidol'.

Parhaodd y sefyllfa economaidd yn ystod y cyfnod Ebrill i Fedi i gael ei effeithio gan brisiau olew, nwy a nwyddau uchel, chwyddiant uchel parhaus a'i effaith ar gostau byw defnyddwyr gyda dim diwedd ar fin digwydd i'r elyniaeth rhwng Rwsia a Wcráin a'i heffaith gysylltiedig ar y gadwyn gyflenwi ynghyd a pholisi dim-Covid Tsieina.

Roedd rhethreg a chamau gweithredu'r Banc Canolog yn parhau'n gadarn. Fe wnaeth Banc Lloegr, y Gronfa Ffederal a Banc Canolog Ewrop i gyd wthio cyfraddau llog i fyny dros y cyfnod ac ymrwmo i frwydro yn erbyn chwyddiant, hyd yn oed pan oedd y canlyniadau yn ôl pob tebyg yn ddirwasgiadau yn y rhanbarthau hynny.

Arhosodd chwyddiant y DU yn eithriadol o uchel. Tarodd CPI pennawd blynyddol 10.1% ym mis Gorffennaf, y gyfradd uchaf ers 40 mlynedd, cyn disgyn yn gymedrol i 9.9% ym mis Awst. Cofrestrodd RPI 12.3% ym mis Gorffennaf ac Awst. Cynyddodd y rheoleiddiwr ynni, Ofgem, y cap ar brisiau ynni 54% ym mis Ebrill, tra bod cynnydd pellach yn y cap o fis Hydref, a fyddai wedi gweld aelwydydd â defnydd ynni cyfartalog yn talu dros £3,500 y flwyddyn, wedi'i lesteirio gan lywodraeth y DU yn camu i ddarparu tua £150 biliwn o gymorth i gyfyngu biliau i £2,500 bob blwyddyn tan 2024.

Parhaodd y farchnad lafur yn dynn drwy'r cyfnod ond roedd rhywfaint o dystiolaeth o leddfu'r galw a gostyngiad yn y cyflenwad. Gostyngodd y gyfradd ddiweithdra 3m y flwyddyn ar gyfer mis Ebrill i 3.8% a gostyngodd ymhellach i 3.6% ym mis Gorffennaf. Er ei fod bellach yn is na'r lefelau cyn-bandemig, roedd y gostyngiad diweddar wedi'i ysgogi gan gynnydd mewn anweithgarwch yn hytrach na'r galw am lafur. Roedd twf cyflog ym mis Gorffennaf yn 5.5% ar gyfer cyfanswm tâl (gan gynnwys taliadau bonws) a 5.2% ar gyfer tâl rheolaidd. Ar ôl ei addasu ar gyfer chwyddiant, fodd bynnag, roedd y twf yng nghyfanswm y tâl yn -2.6% a -2.8% ar gyfer tâl rheolaidd.

Gydag incwm gwario wedi'i wasgu a biliau ynni uwch eto i ddod, gostyngodd hyder defnyddwyr i'r lefel isaf erioed o -44 ym mis Awst, i lawr -41 yn y mis blaenorol. Gostyngodd CMC chwarterol -0.1% yn y chwarter Ebrill-Mehefin wedi'i ysgogi gan ostyngiad mewn allbwn gwasanaethau, ond ychydig yn well na'r gostyngiad o 0.3% a ddisgwylir gan Fanc Lloegr.

Cynyddodd Banc Lloegr y Gyfradd Banc swyddogol i 2.25% dros y cyfnod. O 0.75% ym mis Mawrth, gwthiodd y Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC) drwy godiadau o 0.25% ym mhob un o'r ddau gyfarfod MPC canlynol, cyn heicio 0.50% ym mis Awst ac eto ym mis Medi. Pleidleisiwyd cynnydd mis Awst gan fwyafrif o 8-1, gydag un aelod o'r MPC yn ffafrio codiad mwy cymedrol o 0.25%. Roedd pleidlais mis Medi yn 5-4, gyda phum pleidlais am gynnydd o 0.5%, tair am gynnydd o 0.75% ac un am gynnydd o 0.25%. Nododd y Pwyllgor fod disgwyl i bwysau chwyddiant domestig barhau'n gryf ac felly o ystyried rhethreg gref barhaus ynghylch mynd i'r afael â chwyddiant, dylid disgwyl cynnydd pellach yn y Gyfradd Banc.

Ar 23 Medi cyhoeddodd llywodraeth y DU, yn dilyn newid arweinyddiaeth, lu o fesurau mewn 'cyllideb fach', gan lacio polisi cyllidol gyda'r bwriad o hybu cyfradd twf tueddiadau'r DU i 2.5%. Gydag ychydig o fanylion ar sut y byddai benthyca'r llywodraeth yn cael ei ddychwelyd i lwybr cynaliadwy, ymatebodd y marchnadoedd ariannol yn negyddol. Cododd cynnyrch giltiau yn ddramatig rhwng 0.7% - 1% ar gyfer pob aeddfedrwydd gyda'r cynnydd mwyaf amlwg ar gyfer giltiau â dyddiad byrrach. Roedd y cynnydd cyflym mewn enillion gilt yn gadael cronfeydd pensiwn yn agored i niwed, gan ei fod wedi arwain at alwadau elw ar eu cyfnewidiadau cyfradd

Ilog ac yn peri risg o sbarduno adbrynu asedau ar raddfa fawr ar draws eu portffolios i fodloni'r galwadau hyn. Daeth yn angenrheidiol i Fanc Lloegr ymyrryd i gadw sefydlogrwydd y farchnad trwy brynu giltiau hirhoedlog, er mai mesur dros dro oedd hynny, sydd wedi cael yr effaith a ddymunir gyda chynnyrch giltiau 50 mlynedd yn gostwng dros 100bps mewn un diwrnod.

Nododd llunwyr polisi Banc Lloegr y byddai unrhyw effaith chwyddiant o ganlyniad i gynnydd yn y galw yn cael ei fodloni gyda thynhau ariannol, gan godi'r posibilrwydd o Gyfradd Banc llawer uwch ac effeithiau negyddol ar y farchnad dai.

Ar ôl taro 9.1% ym mis Mehefin, gostyngodd chwyddiant blynyddol yr UD ym mis Gorffennaf ac Awst i 8.5% ac 8.3% yn y drefn honno. Parhaodd y Gronfa Ffederal â'i frwydr yn erbyn chwyddiant dros y cyfnod gyda chynnydd o 0.5% ym mis Mai ac yna tri chynnydd o 0.75% ym Mehefin, Gorffennaf a Medi, gan fynd â chyfraddau polisi i ystod o 3% - 3.25%.

Cyrhaeddodd chwyddiant CPI Ardal yr Ewro 9.1% blwyddyn/blwyddyn ym mis Awst, gyda phrisiau ynni yn brif gyfrannwr ond hefyd pwysau cryf ar i fyny oherwydd prisiau bwyd. Mae chwyddiant wedi cynyddu'n gyson ers mis Ebrill o 7.4%. Ym mis Gorffennaf cynyddodd Banc Canolog Ewrop gyfraddau llog am y tro cyntaf ers 2011, gan wthio ei gyfradd adneuo o -0.5% i 0% a'i brif gyfradd ail-ariannu o 0.0% i 0.5%. Dilynwyd hyn ym mis Medi gan godiadau pellach o 0.75% i'r ddwy gyfradd bolisi, gan fynd â'r gyfradd adneuo i 0.75% a'r gyfradd ail-ariannu i 1.25%.

Marchnadoedd ariannol: Roedd ansicrwydd yn parhau o ran rheolaeth ar deimladau'r farchnad ariannol ac roedd arenillion bondiau'n parhau'n gyfnewidiol, gan barhau â'u tuedd gyffredinol ar i fyny wrth i bryder ynghylch chwyddiant uwch a chyfraddau llog uwch barhau i ddominyddu. Tua diwedd mis Medi, gwaethygyd anweddolrwydd yn y marchnadoedd ariannol yn sylweddol gan gynlluniau cyllidol llywodraeth y DU, gan arwain at gyflymiad yng nghyfradd y cynnydd mewn arenillion giltiau a gostyngiad yng ngwerth y bunt.

Oherwydd pwysau ar gronfeydd pensiwn, cyhoeddodd Banc Lloegr ymyrraeth uniongyrchol yn y farchnad giltiau i gynyddu hylifedd a lleihau cynnyrch.

Dros y cyfnod cynyddodd y cynnyrch giltiau meincnod 5 mlynedd y DU o 1.41% i 4.40%, cododd y cynnyrch giltiau 10 mlynedd o 1.61% i 4.15%, y cynnyrch 20 mlynedd o 1.82% i 4.13% a'r cynnyrch 50 mlynedd o 1.56% i 3.25%. Roedd y Gyfradd Sterling Dros Nos (SONIA) ar gyfartaledd yn 1.22% dros y cyfnod.

Adolygiad Credyd: Ym mis Gorffennaf adolygodd Fitch y rhagolygon ar Standard Chartered o negyddol i sefydlog gan ei fod yn disgwyl i broffidioldeb wella diolch i'r amgylchedd cyfraddau llog uwch. Adolygodd Fitch hefyd y rhagolygon ar gyfer Banc Nova Scotia o negyddol i sefydlog oherwydd ei broffil busnes cadarn.

Hefyd ym mis Gorffennaf, diwygiodd Moody's y rhagolygon ar Bayerische Landesbank i gadarnhaol ac yna ym mis Medi adolygodd S&P y rhagolygon GLA i sefydlog o negyddol gan ei fod yn disgwyl i'r awdurdod aros yn wydn er gwaethaf pwysau o ragolygon macro-economaid gwannach ynghyd â chwyddiant a chyfraddau llog uwch.

Ar ôl cwblhau ei adolygiad llawn o'i gyngor credyd ar adneuoan ansicredig mewn banciau yn y DU a'r tu allan i'r DU, ym mis Mai estynnodd Arlingclose y terfyn hyd uchaf ar gyfer pum banc yn y DU, pedwar banc Canada a phedwar banc Almaeneg i chwe mis. Yr hyd hiraf ar gyfer adneuoan ansicredig gyda banciau eraill yn y DU a'r tu allan i'r DU ar restr argymelledig Arlingclose yw 100 diwrnod. Nid oedd yr argymhellion hyn wedi newid ar ddiwedd y cyfnod.

Parhaodd Arlingclose i fonitro ac asesu lefelau cyfnewid diffyg credyd am arwyddion o straen credyd ond ni wnaeth unrhyw newidiadau i'r rhestr gwrthbartion na'r cyfnodau a argymhellir.

Serch hynny, disgwylir i anwadalrwydd cynyddol y farchnad aros yn nodwedd, o leiaf yn y tymor agos ac, fel erioed, mae'r sefydliadau a'r cyfnodau ar restr gwrthbartion y Cyngor a argymhellwyd gan Arlingclose yn parhau i gael eu hadolygu'n gyson.

3. CYD-DESTUN LLEOL

Ar 31 Mawrth 2022 roedd gan y Cyngor fuddsoddiadau net o £7m oherwydd gweithgareddau referniw a chyfalaf. Mae angen sylfaenol y Cyngor i fenthycia er dibenion cyfalaf yn cael ei fesur gan y Gofyn Benthycia Cyfalaf (CFR), tra mai'r cronfeydd defnyddiadwy a chyfalaf gweithredol yw'r adnoddau sylfaenol sydd ar gael i'w buddsoddi.

Mae'r symudiadau yn cael eu crynhoi yn y tabl isod.

Crynodeb o'r Fantolen –

	31.3.22 Gwir £m
CFR	169
Llai : *Ymrwymiadau dyled eraill	(1)
CFR Benthyciadau	168
Llai: Cronfeydd defnyddiadwy	(143)
Llai: Cyfalaf Gweithredol	(18)
Benthyciadau net	7

*Iesau cyllido, ymrwymiadau PFI

Strategaeth gyfredol y Cyngor yw cynnal benthyciadau a buddsoddiadau islaw eu lefelau sylfaenol, a elwir weithiau yn benthycia mewnol, er mwyn lleihau risg a chadw costau llog yn isel.

Dangosir sefyllfa rheoli'r trysorlys ar 30 Medi 2022 a'r newid yn ystod y cyfnod yn y tabl isod.

Crynodeb Rheolaeth Trysorlys

	31.3.22 Balans £m	Symudiad 6 mis £m	31.9.22 Balans £m
Benthyciadau tymor hir	(101.8)	0.0	(101.8)
Benthyciadau tymor byr	(1.6)	0.0	(1.6)
PFI	(1.4)	0.0	(1.4)
Cyfanswm Benthyciadau	(104.8)	0.0	(104.8)
Buddsoddiadau tymor byr	79.8	(23.6)	56.2
Arian a Chywerthydd arian	18.1	36.2	54.3
Cyfanswm buddsoddiadau	97.9	12.6	110.5
Benthyciadau net	(6.9)	12.6	5.7

4. DIWEDDARIAD BENTHYCA

Mae Cod Darbodus 2021 CIPFA yn nodi'n glir na ddylai awdurdodau lleol fenthyca i fuddsoddi'n bennaf ar gyfer enillion ariannol ac nad yw'n ddarbodus i awdurdodau lleol wneud unrhyw benderfyniad buddsoddi neu wariant a fydd yn cynyddu'r gofyniad cyllido cyfalaf, ac a allai, felly, arwain at fenthyca newydd, oni bai ei fod yn ymwneud yn uniongyrchol ac yn bennaf â swyddogaethau'r Cyngor.

Nid yw benthyciadau PWLB ar gael bellach i awdurdodau lleol sy'n bwriadu prynu asedau buddsoddi yn bennaf ar gyfer elw ac mae'r Cyngor yn bwriadu osgoi'r gweithgaredd hwn er mwyn cadw ei fynediad at fenthyciadau PWLB.

5. STRATEGAETH BENTHYCA

Ar 30 Medi 2022, roedd gan y Cyngor £101.8m o fenthyciadau fel rhan o'i strategaeth ar gyfer ariannu rhaglenni cyfalaf blynyddoedd blaenorol, a £1.6m ar gyfer prosiectau penodol. Crynhoi'r benthyciadau sy'n ddyledus ar 30 Medi yn tabl isod.

Sefyllfa Benthycia

	31.3.22	Symudiad	30.9.22	30.9.22
	Balans	6 mis	Balans	Cyfradd
	£m	£m	£m	%
Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB)	85.6	0.0	86.9	5.71
Banc (tymor hir)	16.2	0.0	16.2	4.22
Prosiectau Penodol	1.6	0.0	1.6	n/a
Cyfanswm Benthyciadau	103.4	0.0	103.4	

Prif amcan y Cyngor wrth fenthyca yw taro cydbwysedd risg isel priodol rhwng sicrhau costau llog isel a sicrhau sicrwydd cost dros y cyfnod y mae angen cyllid ar ei gyfer, gyda hyblygrwydd i ail-negodi benthyciadau pe bai cynlluniau hirdymor y Cyngor yn newid yn amcan eilaidd. Mae strategaeth fenthyca'r Cyngor yn parhau i fynd i'r afael â mater allweddol fforddiadwy heb gyfaddawdu ar sefydlogrwydd dyledion tymor hir y portffolio benthycia.

Dros y cyfnod Ebrill-Medi cododd cyfraddau PWLB tymor byr yn ddramatig, yn enwedig ar ddiwedd mis Medi ar ôl i 'gyllideb fach' y Canghellor gynnwys toriadau treth heb ei ariannu a benthycia ychwanegol i ariannu cymorthdaliadau prisiau ynni defnyddwyr. Roedd anweddolrwydd eithriadol yn bygwth y sefydlogrwydd ariannol, gan olygu bod angen ymyrraeth Banc Lloegr yn y farchnad giltiau. Dros gyfnod o bedair awr ar hugain cynyddodd rhai cyfraddau PWLB i 6%, cyn i'r ymyriad gael yr effaith ddymunol, gan ddod â chyfraddau yn ôl i lawr dros 1% ar gyfer rhai aeddfedrwydd. Cyfnod gwirioneddol wyllt a digynsail mewn marchnadoedd incwm sefydlog, gydag effaith uniongyrchol ar gyfraddau PWLB.

Cododd cyfraddau llog dros 2% yn ystod y cyfnod yn y tymor hir a byr. Fel arwydd, cododd y gyfradd sicrwydd aeddfedrwydd 5 mlynedd o 2.30% ar 1 Ebrill i 5.09% ar 30 Medi; dros yr un cyfnod cododd y gyfradd sicrwydd aeddfedrwydd 30 mlynedd o 2.63% i 4.68%.

Mae'r Cyngor yn ystyried ei bod yn fwy cost effeithiol yn y tymor byr i ddefnyddio adnoddau mewnol a defnyddio benthyciadau tymor byr pan fo angen. Mae'r strategaeth hon yn galluogi'r Cyngor i leihau costau benthycia net (er gwaethaf colli incwm buddsoddi) a lleihau risg gyffredinol y trysorlys.

6. GWEITHGAREDD BUDDSODDI

Mae Cod TM diwygiedig CIPFA yn diffinio buddsoddiadau rheoli'r trysorlys fel y rhai sy'n codi o lif arian y Cyngor neu weithgaredd rheoli risg trysorlys sydd yn y pen draw yn cynrychioli balansau y mae angen eu buddsoddi nes bod angen yr arian parod i'w ddefnyddio yn ystod busnes.

Mae gan y Cyngor gronfeydd wedi'u buddsoddi, sy'n cynrychioli incwm a dderbynnir cyn gwariant ynghyd â balansau a chronfeydd wrth gefn. Yn ystod y 6 mis, roedd balans buddsoddiadau'r Cyngor yn amrywio rhwng £82.3 a £170.8 miliwn oherwydd gwahaniaethau amseru rhwng incwm a gwariant. Dangosir sefyllfa'r buddsoddiadau yn ystod y cyfnod yn y tabl isod.

Sefyllfa Buddsoddi Trysorlys

	31.3.22	Symudiad	30.9.22	30.9.22
	Balans	6 mis	Balans	Incwm
	£m	£m	£m	%
Banciau a chymdeithasau adeiladu (ansicredig)	23.1	10.2	33.3	1.64
Awdurdodau Lleol	30.0	(15.0)	15.0	1.97
Cronfeydd Marchnad Arian	17.0	36.0	53.0	2.07
Cronfeydd Cyfun	9.8	(0.6)	9.2	4.76
Swyddfa Rheoli Dyledion	18.0	(18.0)	0.0	d/b
Cyfanswm Buddsoddiadau	97.9	12.6	110.5	

Mae Cod CIPFA a chanllaw'r llywodraeth yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor fuddsoddi ei arian yn ddarbodus, gan roi ystyriaeth i ddiogelwch a hylifedd ei fuddsoddiadau cyn ceisio am y gyfradd enillion uchaf, neu'r cynnyrch uchaf. Amcan y Cyngor wrth fuddsoddi arian yw taro'r cydbwysedd cywir rhwng risg ac enillion, gan leihau'r risg o beri colledion o fuddsoddiadau'n diffygdalu a'r risg o dderbyn incwm sy'n anaddas o isel ar fuddsoddiadau.

Gyda'r cynnydd yng Nghyfradd y Banc dros y cyfnod dan sylw, a chyda'r posibilrwydd o fwy o gynnydd i ddod, cododd cyfraddau arian parod cyfnod byr, a oedd wedi amrywio rhwng 0.7% - 1.5% ar ddiwedd mis Mawrth, tua 1.5% dros nos/ aeddfedrwydd 7 diwrnod a bron i 3.5% ar gyfer aeddfedrwydd 9-12 mis.

Erbyn diwedd mis Medi, roedd y cyfraddau ar adneuo DMADF yn amrywio rhwng 1.85% a 3.5%. Roedd dychweliadau'r Cyngor o Gronfeydd Marchnad Arian yn amrywio rhwng 0.54% - 0.58% y flwyddyn yn dechrau mis Ebrill a rhwng 1.96% a 2.17% ar ddiwedd mis Medi.

Dalier £10m o fuddsoddiadau'r Cyngor mewn cronfeydd eiddo, aml-ased ac ecwiti cyfun strategol a reolir yn allanol lle mae diogelwch a hylifedd tymor byr yn llai o ystyriaeth, ac yn hytrach yr amcanion yw incwm refeniw rheolaidd a sefydlogrwydd prisiau hirdymor. Gan nad oes dyddiad aeddfedrwydd diffiniedig gan y cronfeydd hyn, ond maent ar gael i'w tynnu'n ôl ar ôl cyfnod rhybudd, mae eu perfformiad a'u sefydlogrwydd parhaus wrth gyflawni amcan buddsoddi'r Cyngor yn cael eu hadolygu'n rheolaidd.

Gweler perfformiad ein cronfeydd eiddo, aml-ased ac ecwiti cyfun hyd at 30 Medi 2022 isod:

STRATEGIC POOLED FUND PORTFOLIO			GWYNEDD				From:	30/09/2021	To:	30/09/2022
FUND NAME	ASSET CLASS	No of Units Held in Period	Current Value £	Capital Growth £	Dividends Earned £	Holding Period (yrs)	Capital Return	Income Return	Total Return	Volatility
AEGON (KAMES) DIVERSIFIED MONTHLY INCOME FUND	MULTI ASSET	1,158,480	1,052,132	-202,815	69,928	1.0	-16.16%	5.57%	-10.59%	10.5%
CCLA - LAMIT PROPERTY FUND	PROPERTY	1,524,344	5,219,354	505,472	180,086	1.0	10.72%	3.82%	14.54%	5.9%
NINETY ONE (INVESTEC) DIVERSIFIED INCOME FUND	MULTI ASSET	1,228,153	1,080,434	-126,693	43,345	1.0	-10.50%	3.59%	-6.90%	4.4%
SCHRODER INCOME MAXIMISER FUND	EQUITY - UK	5,173,994	1,824,350	-243,178	163,069	1.0	-11.76%	7.89%	-3.87%	14.9%
GRAND TOTAL			9,176,269	-67,214	-456,428	1.0	-0.73%	-4.94%	4.21%	6.3%
			Unrealised capital loss since purchase:	-823,731	Annualised income return:		-4.94%			

Mae'n amlwg bod y gwerth cyfalaf cyfun o £9.176m yn llai na'r buddsoddiad cychwynnol o £10m. Gwneir buddsoddiadau cronfa strategol gan wybod y bydd gwerthoedd cyfalaf yn symud i fyny ac i lawr ar fisoedd, chwarteri a hyd yn oed blynnyddoedd; ond gyda'r hyder y bydd cyfanswm yr enillion dros gyfnod o dair i bum mlynedd yn uwch na chyfraddau llog arian parod. Byddwn yn cynnal ein buddsoddiad yn y tymor canolig.

Meincnodi Buddsoddi

Mae'r dilyniant o'r metrigau risg ac adenillion fel y dangosir yn y detholiadau o feincnodau buddsoddi chwarterol Arlingclose yn y tabl isod.

	Sgôr Risg	Statws Credyd	Datguddiad 'Bail-in'	Aeddfedwydd Cyfartaledd Pwysol (diwrnodau)	Cyfradd Adennill %
30.06.2022	4.55	A+	60%	29	1.42
30.09.2022	4.92	A+	80%	36	2.32
AL tebyg	3.93	AA-	39%	74	2.06
Bob AL	4.29	AA-	55%	18	2.06

Perfformiad Rheolaeth Trysorlys

Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol ei weithgareddau rheoli trysorlys o ran ei effaith ar y gyllideb refeniw a'i berthynas â meincnod cyfraddau llog.

Cyllideb incwm buddsoddi'r Cyngor am y flwyddyn yw £0.4m, ond amcangyfrifir bod yr incwm buddsoddi disgwylidig gwirioneddol ar gyfer y flwyddyn 2022/23 yn sylweddol uwch yn £1.8m oherwydd cynnydd yn y gyfradd sylfaenol a chynnydd a ragwelir yn y dyfodol.

7. CYDYMFFURFIO

Gall y Pennaeth Cyllid gadarnhau bod gweithgareddau rheoli trysorlys a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod yn cydymffurfio gyda Chod Ymarfer CIPFA a Strategaeth Rheoli Trysorlys cymeradwy'r Cyngor.

Arhosodd benthyciadau a buddsoddiadau'r Cyngor ymhell o fewn y terfynu a osodwyd yn wreiddiol.

Ffin Dyled

	Uchafswm yn y cyfnod	30.9.22 Gwir	2022/23 Ffin Gweithredol	2022/23 Ffin Awdurdodedig	Cydymffurfio
Benthyciadau	£103.4m	£103.4m	£184m	£194m	✓
PFI a Prydlesau Cyllid	£1.4m	£1.4m	£6m	£6m	✓
Cyfanswm Dyled	£104.8m	£104.8m	£190m	£200m	✓

Cyfyngiadau Buddsoddi

	Uchafswm Gwrthbarti yn y cyfnod	30.9.22 Gwir	2022/23 Terfyn Gwrthbarti	Cydymffurfio
Llywodraeth y DU	£61m	£0m	Diderfyn	✓
Awdurdodau lleol ac endidau llywodraeth eraill	£5m	£5m	£10m	✓
Buddsoddiadau â sicrwydd	£0m	£0m	£10m	✓
Banciau (ansicredig)	£5m	£5m	£5m	✓
Cymdeithasau adeiladu (ansicredig)	£5m	£5m	£5m	✓
Darparwyr cofrestredig (ansicredig)	£0m	£0m	£5m	✓
Cronfeydd marchnad arian	£10m	£10m	£10m	✓
Cronfeydd cyfun strategol	£5m	£5m	£10m	✓
Ymddiriedolaethau buddsoddi ystâd real	£0m	£0m	£10m	✓
Buddsoddiadau eraill	£0m	£0m	£5m	✓

Dangosyddion Rheolaeth Trysorlys

Mae'r Cyngor yn mesur a rheoli ei ddatguddiad at risgiau rheolaeth trysorlys wrth ddefnyddio'r dangosyddion canlynol.

Diogelwch: Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol i ddangos ei sensitifrwydd i risg credyd trwy fonitro sgôr credyd cyfartalog yn ôl cyfran gwerth ei bortffolio buddsoddi. Caiff hyn ei gyfrifo trwy roi sgôr i bob buddsoddiad (AAA=1, AA+=2, ac ati) a chymryd y cyfartaledd rhifyddol, gan bwysu'r cyfartaledd yn ôl maint pob buddsoddiad.

	Gwir	Targed	Cydymffurfio
Sgôr credyd cyfartal y portffolio	4.9	6.0	✓

Hylifedd: Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu mesur gwirfoddol i ddangos ei sensitifrwydd i risg hylifedd trwy fonitro faint o arian sydd ar gael i gwrdd â thaliadau annisgwyl.

	30.9.22 Gwir	2022/23 Targed	Cydymffurfio
Cyfanswm arian ar gael o fewn 3 mis	£81.3m	£10m	✓

Datguddiad Cyfraddau Llog: Nod y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Cyngor i risg cyfraddau llog. Roedd y terfynau uchaf ar effeithiau referniw o gynnydd a chwmp o 1% mewn cyfraddau llog fel a ganlyn:

Dangosydd risg cyfradd llog	30.9.22 Gwir	Cyfyngiad 2022/23	Cydymffurfio
Y terfyn uchaf ar effaith referniw blwyddyn o gynnydd o 1% mewn cyfraddau llog	£878,000	£643,000	x
Y terfyn uchaf ar effaith referniw blwyddyn o gwmp o 1% mewn cyfraddau llog	£878,000	£643,000	x

Ni chydymffurfiwyd â'r dangosydd hwn gan fod yr amgylchedd cyfraddau llog yn sylweddol wahanol i'r adeg y gosodwyd y strategaeth. Nid oes gan y Cyngor unrhyw fenthyciadau cyfradd amrywiol felly nid oes unrhyw effaith negyddol, ond disgwylir i gyllideb referniw'r Cyngor elwa o enillion llog uwch yn y tymor byr.

Strwythur Aeddfedrwydd Benthyciadau: Nod y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Cyngor i risg ail gyllido. Roedd y terfynau uchaf ac isaf ar strwythur aeddfedrwydd benthyciadau cyfradd sefydlog fel a ganlyn:

	Uchaf	Isaf	Gwir	Cydymffurfio
O dan 12 mis	1.29%	25%	0%	✓
12 mis ac o fewn 24 mis	2.14%	25%	0%	✓
24 mis ac o fewn 5 mlynedd	14.21%	50%	0%	✓
5 mlynedd ac o fewn 10 mlynedd	5.61%	75%	0%	✓
10 mlynedd a throsodd	76.76%	100%	0%	✓

Mae'r cyfnodau amser yn dechrau ar ddiwrnod cyntaf pob blwyddyn ariannol. Y dyddiad aeddfedrwydd yw'r dyddiad cynharaf y gall y sawl sydd wedi rhoi'r benthyciad fynnu ad-daliad.

Prif Symiau a Fuddsoddir am Gyfnodau sy'n Fwy na 364 diwrnod: Pwrpas y dangosydd hwn yw rheoli pa mor agored yw'r Cyngor i'r risg o fynd i golledion trwy orfod ad-dalu ei fuddsoddiadau'n gynnar. Roedd y terfynau ar gyfanswm y prif swm a fuddsoddir i aeddfedu'n derfynol tu hwnt i ddiwedd y cyfnod fel a ganlyn:

	2022/23	2023/24	2024/25
Y prifswm a fuddsoddir y tu hwnt i ddiwedd y flwyddyn	£0m	£0m	£0m
Terfyn ar brifswm a fuddsoddir tu hwnt i ddiwedd y flwyddyn	£20m	£20m	£20m
Cydymffurfio	✓	✓	✓

8. HYFFORDDIANT BUDDSODDI

Yn ystod y cyfnod, mae swyddogion wedi mynychu hyfforddiant buddsoddi gydag Arlingclose a CIPFA sy'n berthnasol i'w swyddi.

9. RHAGOLYGN AR GYFER GWEDDILL 2022/23

	Current	Dec-22	Mar-23	Jun-23	Sep-23	Dec-23	Mar-24	Jun-24	Sep-24	Dec-24	Mar-25	Jun-25	Sep-25
Official Bank Rate													
Upside risk	0.00	0.50	0.75	0.75	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Arlingclose Central Case	2.25	4.25	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	4.75	4.25	3.75	3.25
Downside risk	0.00	-1.00	-1.00	-0.75	-0.50	-0.50	-0.50	-0.75	-1.25	-1.50	-1.75	-1.75	-1.75

Mae Arlingclose yn disgwyl i Gyfradd y Banc godi ymhellach yn ystod 2022/23 i gyrraedd 5% erbyn diwedd y flwyddyn.

Mae'r MPC yn arbennig o bryderus am oblygiadau llacio cyllidol o ran galw, y farchnad lafur dynn, gwendid sterling a pharodwydd cwmnïau i godi prisiau a chyflogau.

Gall yr MPC felly godi'r Gyfradd Banc yn gyflymach ac i lefel uwch i leihau'r galw cyfanredol a lleihau'r risg o chwyddiant uwch parhaus. Mae Arlingclose bellach yn disgwyl i Gyfradd y Banc gyrraedd uchafbwynt o 5.0%, gyda chynnydd o 200bps y flwyddyn galendr hon.

Bydd y cam hwn gan yr MPC yn arafu'r economi, gan olygu bod angen toriadau yn y Gyfradd Banc yn ddiweddarach yn 2024.

Bydd cynnyrch giltiau yn wynebu pwysau cynyddol bellach yn y tymor byr oherwydd llai o hyder ym mholisi cyllidol y DU, disgwyliadau chwyddiant uwch a gwerthiant asedau gan Banc Lloegr. O ystyried y cynnydd sydyn diweddar mewn adenillion giltiau, mae'r risgiau bellach wedi'u cydbwysu'n fras i'r naill ochr a'r llall. Dros y tymor hwy, rhagwelir y bydd adenillion giltiau yn gostwng ychydig dros y cyfnod a ragwelir.

Cefndir:

Mae llunwyr polisi ariannol ar ei hôl hi gyda dim ond codi cyfraddau 50bps ym mis Medi. Roedd hyn cyn i'r "Gyllideb Fach", a gafodd ei derbyn yn wael gan y marchnadoedd, sbarduno rhediad mewn giltiau gyda chynnydd mawr mewn cynnyrch a gostyngiad pellach mewn sterling. Mewn symudiad o dueddiadau diweddar, canfyddir bod y ffocws nawr ar gefnogi sterling tra hefyd yn canolbwyntio ar ddarostwng chwyddiant uchel.

Bellach mae mwy o bosibilrwydd o gyfarfod arbennig o MPC Banc Lloegr i godi cyfraddau i gefnogi'r sterling. Wedi'i ddilyn gan safiad mwy grymus dros bryderon ynghylch y rhagolygon cyllidol llacach. Mae'r MPC felly yn debygol o godi Cyfradd Banc yn uwch nag a fyddai wedi bod yn angenrheidiol fel arall o ystyried y gostyngiad yn y galw eisoes. Gallai dirywiad economaidd hirfaith ddilyn.

Mae ansicrwydd ar lwybr cyfraddau llog wedi cynyddu'n aruthrol oherwydd y risg bosibl o bethau anhysbys a allai gynnwys, er enghraifft, gornest arall i arweinyddiaeth y Ceidwadwyr, etholiad cyffredinol, neu newidiadau treth bellach gan gynnwys gweithredu trethi ffawdelw.

Mae agwedd siec wag y llywodraeth at gapiau ar brisiau ynni, ynghyd â marchnadoedd ynni rhyngwladol wedi'u prisio mewn doleri, yn cyflwyno diffyg cyfatebiaeth ariannol sydd wedi cyfrannu at ddirywiad sylweddol mewn sterling a chynnydd sydyn mewn enillion giltiau a fydd yn bwydo drwodd i fenthyciadau a morgesei defnyddwyr a chostau cyllid busnesau.

Mae polisi llywodraeth y DU wedi lliniaru rhywfaint o'r cynnydd disgwylidig mewn chwyddiant ynni ar gyfer aelwydydd a busnesau gan fflatio'r brig ar gyfer CPI, tra'n ymestyn hyd y CPI uwch. Gallai gwendid arian cyfred parhaus ychwanegu pwysau chwyddiant.

Mae'n ymddangos bod economi'r DU eisoes mewn dirwasgiad, gyda gweithgaredd busnes a gwariant aelwydydd yn gostwng. Mae'r rhagolygon tymor byr i ganolig ar gyfer economi'r DU yn gymharol llwm.

Mae cynnyrch bond byd-eang wedi neidio wrth i fuddsoddwyr ganolbwyntio ar gyfraddau polisi uwch a mwy cyson yr UD. Mae'r cynnydd yn enillion bondiau llywodraeth y DU wedi bod yn fwy amlwg, oherwydd dirywiad ymddangosiadol yn hyder buddsoddwyr a chynnydd mewn disgwyliadau cyfraddau llog, yn dilyn symudiad llywodraeth y DU i fenthyca i lacio polisi cyllidol. Bydd cynnyrch gilt yn parhau i fod yn uwch oni bai bod cynlluniau'r llywodraeth yn cael eu hystyried yn ariannol gyfrifol.

Gallai effaith cynnydd yn y Gyfradd Sylfaenol ar y farchnad dai weithredu fel "torrwr cylched" sy'n atal cyfraddau rhag codi llawer y tu hwnt i 5.0%, ond mae hyn yn parhau i fod yn ansicr.

Eitem 8

CYFARFOD:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	17 TACHWEDD 2022
TEITL:	ADRODDIAD BLYNYDDOL CWYNION A GWELLA GWASANAETH 2021/22
PWRPAS:	RHOI TROSOLWG O DREFNIADAU A PHERFFORMIAD Y CYNGOR YNG NGHYSWLLT YMDRIN A CHWYNION A GWELLA GWASANAETHAU YN YSTOD 2021/22
AWDUR:	IAN JONES, PENNAETH CEFNOGAETH GORFFORAETHOL
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD MENNA JONES

Cyflwynodd yr Arweinydd Portffolio, y Cyngorydd Menna Jones yr Adroddiad i'r Cabinet ar 25th o Hydref, a chredwn bod cynnwys yr Adroddiad yn briodol ar gyfer Adroddiad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ogystal.

Derbyniwyd diolch a chydabyddiaeth o gynnydd gan yr Aelodau Cabinet, ni dderbyniwyd unrhyw sylwadau nac awgrymiadau pellach ar yr adroddiad.

1. PWRPAS

Pwrpas yr adroddiad yw rhoi trosolwg o drefniadau a pherfformiad y Cyngor yng nghyswllt ymdrin a chwynion a gwella gwasanaethau yn ystod 2021/22 gan amlygu llwyddiannau, sialensiau a datblygiadau.

Cyflwynir dadansoddiad o ddata meintiol ac ansoddol, sy'n fesur o berfformiad y Cyngor yn y cyd-destun hwn.

Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad a chynnig unrhyw sylwadau neu awgrymiadau perthnasol.

2. RÔL Y PWYLLGOR

Mae gofyn ar i'r Pwyllgor sicrhau bod trefniadau effeithiol ar gyfer ymdrin a chwynion o fewn y Cyngor.

Gwahoddir y Pwyllgor i ystyried yr wybodaeth a gyflwynir, a chynnig unrhyw sylwadau neu awgrymiadau perthnasol.

3. CYFLWYNIAD

3.1 Cefndir

Cyflwynwyd "Trefn Cwynion a Gwella Gwasanaeth" y Cyngor yn 2015, wedi ei llunio dan oruchwyliaeth Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Mae'n cyd-fynd â chanllawiau Llywodraeth Cymru, ac felly'n gyson gyda threfniadau cwynion cyrff cyhoeddus eraill.

Mabwysiadwyd y drefn gan y Cabinet gyda'r amcan o ddod â buddiant penodol i'r dinesydd drwy ganolbwyntio ar y datrysiad yn hytrach na'r broses yn ogystal a chaniatáu i swyddogion ymdrin yn gyflymach â chwynion.

Symudwyd perchnogaeth ymateb i gwynion i'r Adrannau unigol, ond gyda swyddogaeth cydgordio a chynnig arweiniad yn parhau dan arweiniad y Swyddog Monitro a gyda chymorth y Swyddog Gwella Gwasanaeth.

Diweddarwyd y Polisi Pryderon a Chwynion ar 1 Ebrill 2021, a throsglwyddwyd y cyfrifoldeb am weithredu'r drefn Cwynion a Gwella Gwasanaeth i'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol dan ofal y Swyddog Gwella Gwasanaeth o fewn y tîm Dysgu a Datblygu'r Sefydliad.

Dylid nodi nad yw'r drefn hon yn berthnasol i ddefnyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol, gan fod trefn statudol ar wahân ar eu cyfer hwy. Mae'r ysgolion hefyd yn gweithredu eu trefniadau cwynion eu hunain.

3.2 Ymateb i Gwynion - Eglurhad o'r termau a ddefnyddir

3.2.1 Datrys Cŵyn Anffurfiol

Achwynydd yn cysylltu'n anffurfiol gyda'r Swyddog Gwella Gwasanaeth neu'r Gwasanaeth perthnasol i ddatrys y pryder.

3.2.2 Ymchwiliad i Gŵyn Ffurfiol

Ymchwiliad yn cael ei gynnal o fewn yr Adran berthnasol i'r gŵyn, gan swyddog sydd ar lefel ddigon uchel ac sy'n annibynnol o ffynhonnell y gŵyn.

3.2.3 Cŵyn i'r Ombwdsmon

Gall achwynydd fynd â'r gŵyn at yr Ombwdsmon os yw'n anfodlon gydag ymateb ffurfiol y Cyngor.

Wedi edrych ar y gŵyn, gall yr Ombwdsmon benderfynu ar un o'r canlynol:

- *Dim Ymchwiliad* – ble mae'r Ombwdsmon yn fodlon gyda'r ffordd y mae'r awdurdod wedi ymdrin â'r mater, ac yn teimlo nad oes angen ymchwilio ymhellach. Gall hefyd fod yn fater sydd tu hwnt i'r awdurdodaeth.
- *Cynamserol* - os yw'r Ombwdsmon o'r farn nad yw'r awdurdod wedi cael cyfle i ystyried y mater.
- *Cynnal ymchwiliad pellach* - ble mae'r Ombwdsmon yn teimlo bod angen ymchwilio ymhellach, i asesu sut mae'r awdurdod wedi ymdrin â'r mater.
- *Setliad* – ble mae cytundeb gyda'r achwynydd, ac maent yn derbyn y datrysiad

4. AMLDER YR ADRODDIAD

Oherwydd amgylchiadau unigryw y blynyddoedd diwethaf, mae'r cyfnod o adrodd i'r Cabinet wedi amrywio rhwng 6 mis a 12 mis. Mae'r Polisi Pryderon a Chwynion yn nodi cyflwyno adroddiad i'r Tîm Uwch Arweinyddiaeth pob chwarter a'r Cabinet ddwy waith y flwyddyn a dyma yw'r bwriad i'r dyfodol.

Mae data 'byw' ar gael i Benaethiaid Adran, Tîm Uwch Arweinyddiaeth, y Cabinet a'r Pwyllgor unrhyw adeg ar ofyn.

Mae'r adroddiad yma'n crynhoi'r datblygiadau ar gyfer y cyfnod 01.04.2021 - 31.03.2022, gan ganolbwyntio ar Gwynion Ffurfiol Dilys yn ogystal a chwynion a gyflwynwyd i'r Ombwdsmon.

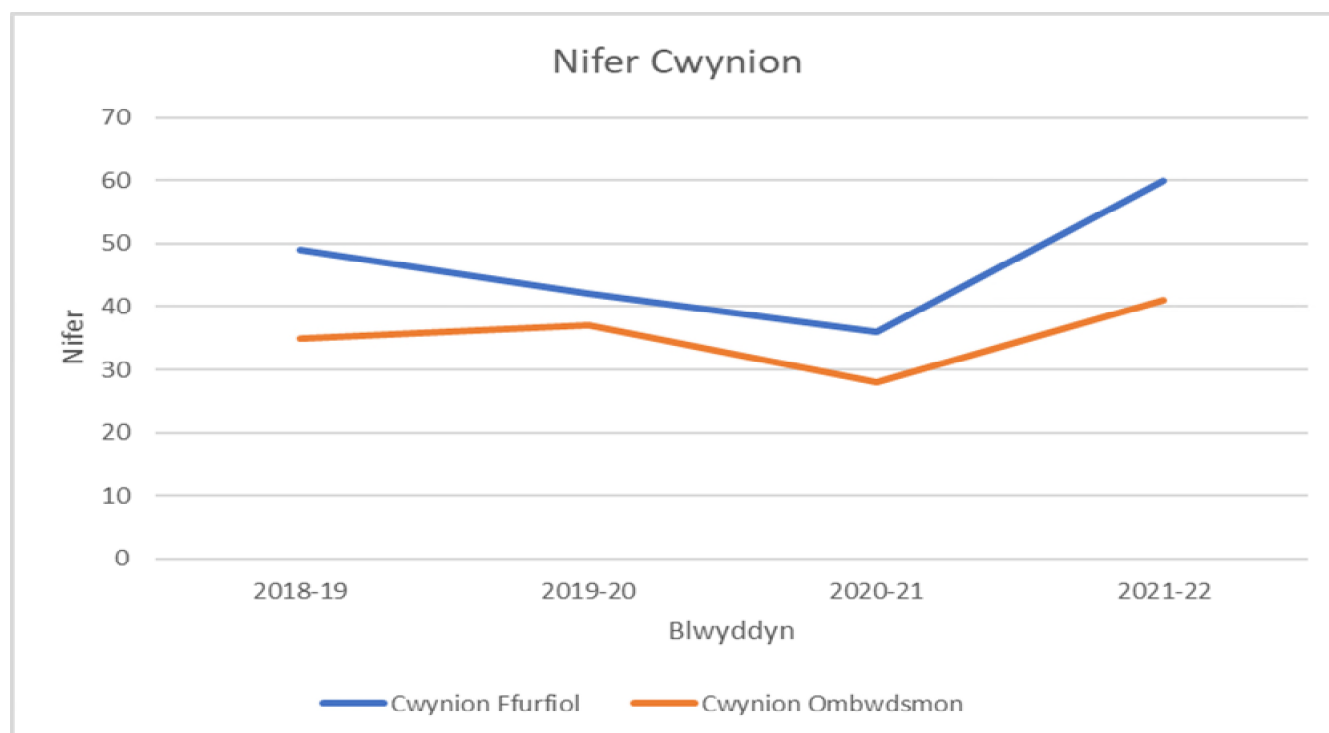
5. DATA MEINTIOL

5.1 Nifer Cwynion: Sefyllfa Bresennol

Math o Gwynion	Nifer 2020/21 (01/04/2020 - 31/03/2021)	Nifer 2021/22 (01/04/2021 - 31/03/2022)
Cwynion Ffurfiol (Dilys)	36	60
Cwynion at yr Ombwdsmon	28: 15 Dim Ymchwiliad 5 Cynamserol 0 Heb gael ateb 6 Setliad 0 Ymholiad 1 Ymchwiliad wedi cau 1 Adroddiad 0 Cwyn wedi ei dynnu nol	41: 33 Dim Ymchwiliad 2 Cynamserol 0 Heb gael ateb 5 Setliad 0 Ymholiad 0 Ymchwiliad wedi cau 0 Adroddiad 1 Cwyn wedi ei dynnu nol

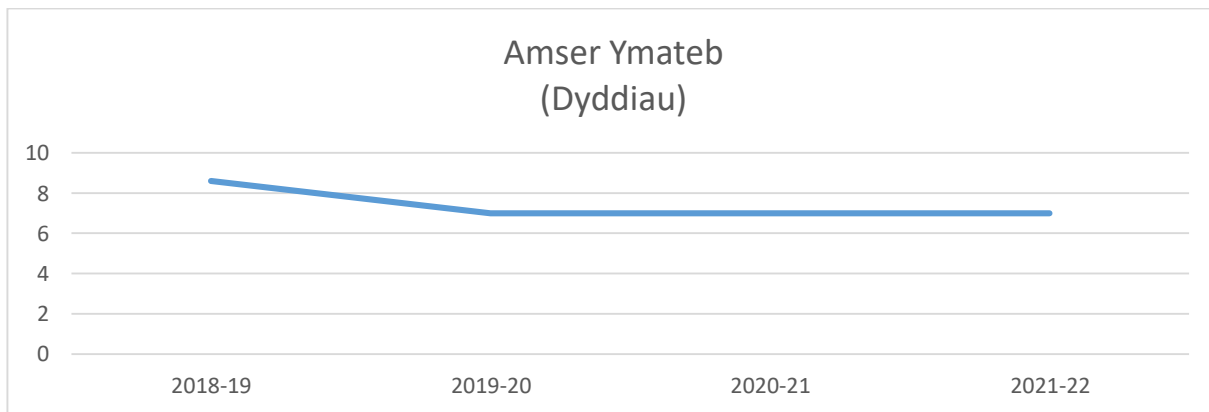
5.2 Nifer Cwynion: Sefyllfa Dros Gyfnod ers 2018-19

Math o Gwynion	Nifer 2018-19	Nifer 2019-20	Nifer 2020-21	Nifer 2021-22
Cwynion Ffurfiol Dilys	49	42	36	60
Cwynion at yr Ombwdsmon	35	37	28	41

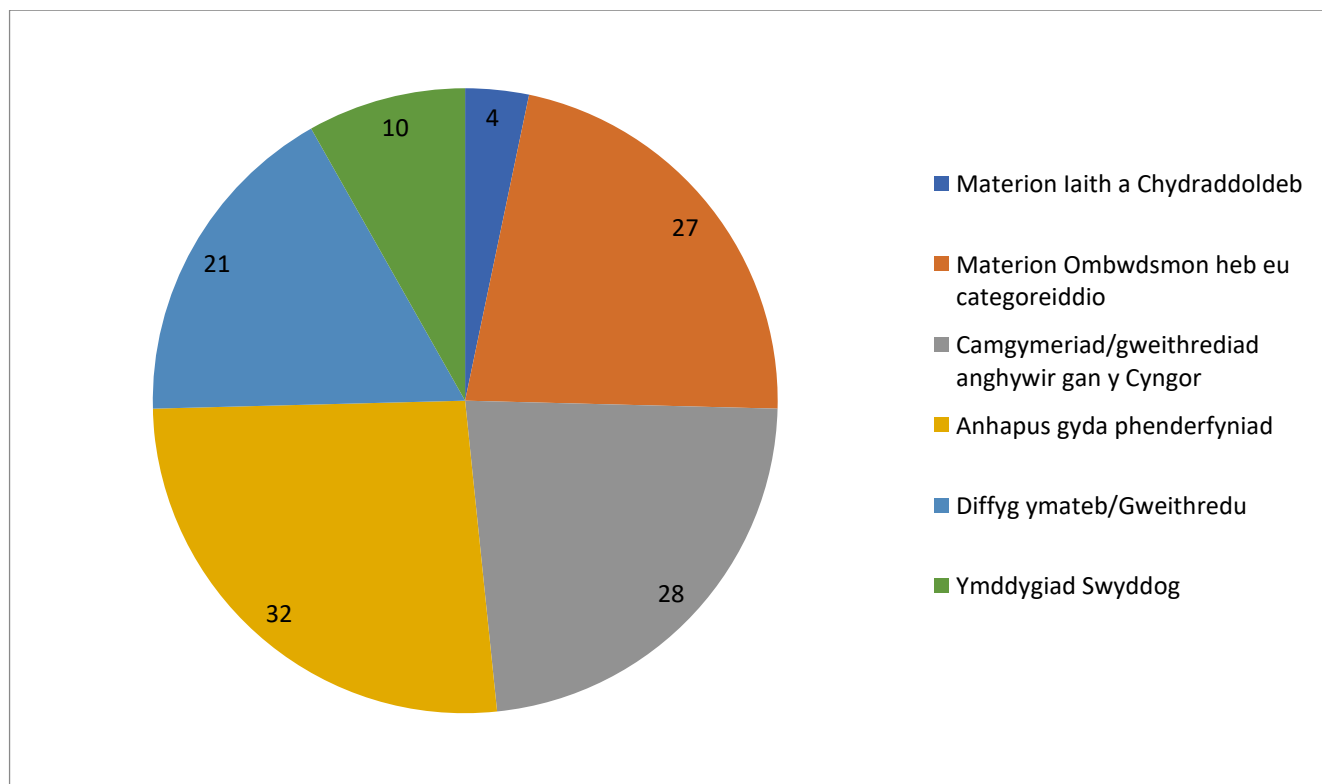
5.3 Amser Ymateb Dros Gyfnod ers 2018-19

2018-19	2019-20	2020-21	2021-22
8.6 diwrnod	7 diwrnod	7 diwrnod	7 diwrnod

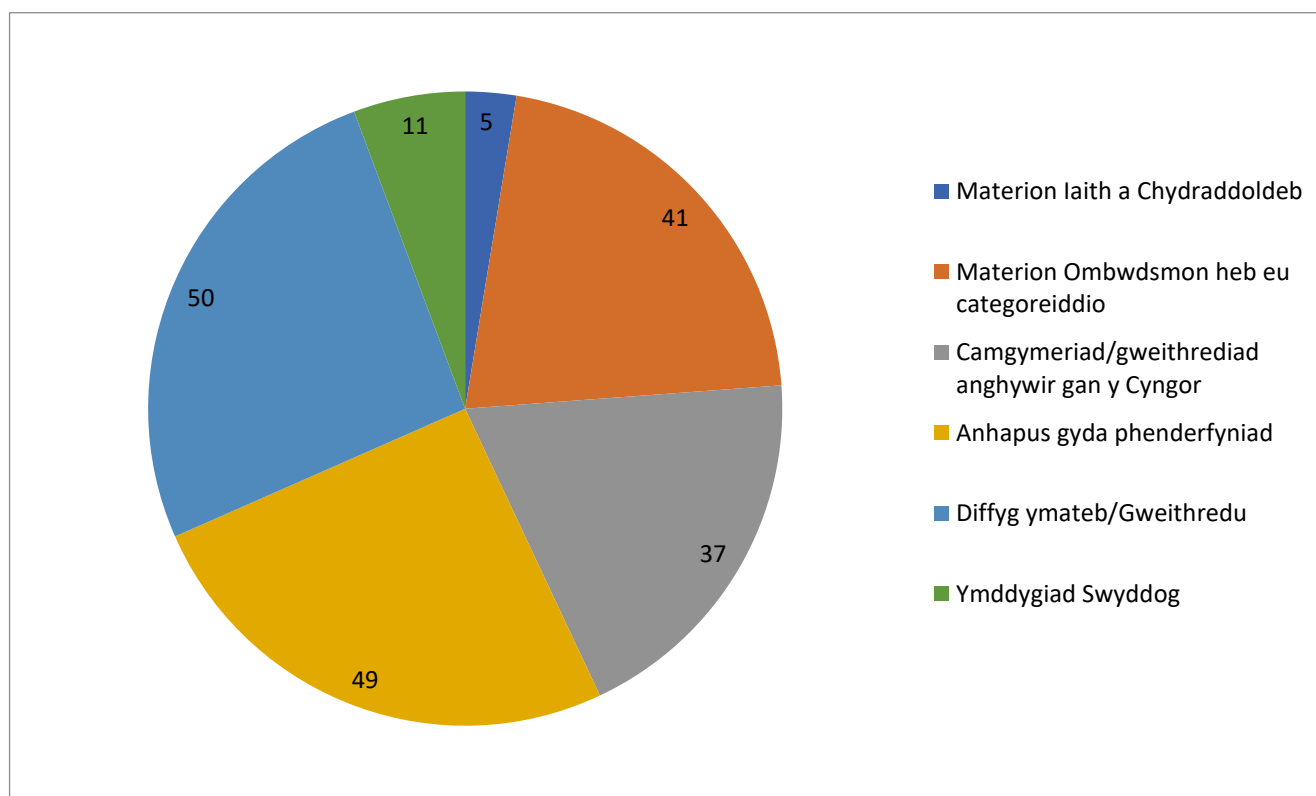

6. DADANSODDIAD O'R CWYNION (Cyffredinol)

Mesul Categori Blwyddyn 2020/21 Chwarter 1 – 4

Mesul Categori Blwyddyn 2021/22 Chwarter 1 – 4

Dadansoddiad fesul Adran – Gweler Atodiad 1

Gellir darparu gwybodaeth fanwl am Gwynion penodol pe dymunir.

7. PRIF NEGESEUON

- Gwelwyd gostyngiad yn gyntaf, wedyn cynnydd sylweddol mewn Cwynion Ffurfiol yng nghyfnod y pandemig, ond mae'r nifer Cwynion i'r Ombwdsmon wedi aros yn gyson. SYLWAD: *Gwelir patrwm tebyg gan y mwyafrif o Awdurdodau (cadarnhad gan yr Ombwdsmon).*
- Mae'r patrwm / tueddiad dros gyfnod hirach yn dangos bod nifer Cwynion Ffurfiol wedi gostwng yn raddol ers 2018-19, ond wedi cynyddu yn ddiweddar.
- Amser ymateb wedi aros yn gyson ar 7 diwrnod (8.6 diwrnod yn 2018-19).
- Gwelwyd newid mewn diwylliant gyda Gwasanaethau ar y cyfan yn derbyn cwynion mewn ffordd fwy positif ac adeiladol er mwyn dysgu ohonynt, gyda'r amser ymateb yn gostwng.

8. LLYTHYR BLYNYDDOL YR OMBWDSMON A DATA CENEDLAETHOL

Mae Llythyr Blynyddol (2021/22) yr Ombwdsmon i Gyngor Gwynedd newydd ei dderbyn (**Atodiad 2**).

Bwriedir i'r llythyr gynorthwyo aelodau i graffu ar berfformiad cwynion y Cyngor ac adnabod unrhyw gamau i'w cymryd o ganlyniad.

Fel a ofynnir yn y llythyr byddwn yn:

- Ymgysylltu â gwaith Safonau Cwynion yr Ombwdsmon
- Rhoi hyfforddiant i staff
- Darparu data cwynion
- Rhoi gwybod i'r Ombwdsmon am ganlyniad ystyriaethau a chamau gweithredu arfaethedig y cyngor yng nghyswllt y materion uchod erbyn 30 Medi.

Gan nad oedd yn bosib adrodd i'r Cabinet cyn hyn mae neges eisoes wedi caei ei anfon at yr Ombwdsmon yn egluro'r sefyllfa. Nodi'r dyddiadau adrodd a hefyd ein camau gweithredu, er mwyn sicrhau ein bod yn cydymffurfio a gofynion y Llythyr Blynyddol.

Cyflwynir data Cenedlaethol gan Swyddfa'r Ombwdsmon fel atodiadau i'r Llythyr Blynyddol, sy'n crynhoi ffigurau Cwynion a adroddwyd gan Awdurdodau Cymru.

Cysylltwyd efo Swyddog Ombwdsmon i ofyn am ddehongliad o'r ffigurau. Croesawyd ein ymholiad gan nodi y bysent yn dymuno i bob Awdurdod ystyried y data yn ofalus fel ni.

Nodwyd y canlynol (ar lafar):

- Ni ddylid ystyried y tabl fel "*league table*"
- Nid yw niferoedd isel yn golygu fod Cynghorau yn well na rhai efo nifer uchel, gan nad oedd Cynghorau o bosib wedi cofnodi eu cwynion yn yr un modd
- Mae ffigurau Gwynedd yn ymddangos yn realistig
- Mae trefn Gwynion Gwynedd yn amlwg yn gweithio, ac rydym yn barod i ddysgu gwersi o Gwynion

9. EDRYCH I'R DYFODOL / CAMAU NESAF

Er gwybodaeth y sefyllfa hyd yma eleni ydi -.....

- 20 Cwyn Ffurfiol Dilys rhwng 01/04/22 a 31/08/22
- 15 Cwyn Ombwdsmon rhwng 01/04/22 a 31/08/22

(11 Dim Ymchwiliad; 2 Dim Ymchwiliad – Cynamserol; 1 Setliad; 1 Ymchwiliad)

Oherwydd y ffordd mae Swyddfa'r Ombwdsmon yn cofnodi eu data, mae'r ffaith fod y Gwasanaeth Ailgylchu a Gwastraff yn trosglwyddo i'r Gwasanaeth Amgylchedd yn mynd i'w gwneud yn haws i gysoni ffigurau efo Llythyr Blynyddol yr Ombwdsmon o hyn allan. Yn flaenorol roedd cryn waith dadansoddi gan nad oeddem yn gallu eu cofnodi yn yr un modd yn anffodus.

Rydym wedi cydweithio'n agos efo Swyddog Hyfforddi, Swyddfa'r Ombwdsmon ar ddatblygu hyfforddiant 'Gofal Cwsmer' drwy ddefnyddio cwynion fel arf dysgu. Cafwyd adborth cadarnhaol iawn gan fynychwyr y cwrs peilot a'r sesiwn bellach a gafodd ei gynnal, ac mae rhaglen o sesiynau pellach wedi'i threfnu ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod.

Ein bwriad yw parhau i weithio gyda timau rheoli adrannol a swyddogion o fewn y Gwasanaethau i sicrhau dealltwriaeth o'r drefn Gwynion a chael ymrwymiad i'w gweithredu. Yn sgil hyn, gobeithiwn leihau'r amser ymateb i Gwynion, a pharhau i Wella Gwasanaeth.

Mae gwaith yn mynd ymlaen ar hyn o bryd i greu Hyfforddiant newydd "Ateb Gohebiaeth" gan fod ymchwiliad diweddar i hyn wedi amlygu nad yw pawb yn gweld y pwysigrwydd o ymateb yn amserol.

Mae'r Wal Lwyddiannau yn dal i dyfu, a da iawn ydi gweld fod nifer helaeth o Ddiolchiadau/Canmoliaethau wedi'u derbyn gan y cyhoedd. Mae gweld gwerthfawrogiad y cyhoedd yn gymorth mawr i godi morâl staff, yn enwedig y rhai sydd ar y rheng flaen.

ATODIAD 1

	ADRAN	GWASANAETH	CYFNOD	CATEGORI Y GWYN	NATUR Y GWYN / RHWYSTR	GWERSI A DDYSGWYD	YMATEB I'R CWYNYDD	CAMAU GWELLA GWASANAETH	SYLWADAU Plis nodwch fod y Cwynion wedi eu nodi o dan "Categori" nid o reidrwydd am fod eu natur i gyd yn hollol yr un fath
Tud. 128	Tai & Eiddo	Tai	01/04/2021 – 31/03/2022	Diffyg ymateb/gweithredu	Cwsmer yn teimlo iddi gael ei gadael i lawr, gan nad oedd wedi cael unrhyw ymateb i'w chais am dy gan y tîm Opsiynau Tai. Dim modd siarad efo'r swyddog perthnasol – wedi gadael negeseuon ond y swyddog ddim yn ei ffonio hi'n ôl.	Angen cadw cysylltiad rheolaidd gyda chleientiaid er mwyn bod yn ymwybodol o unrhyw ddatblygiadau a newid mewn amgylchiadau.	Ymddiheuro i'r cwsmer am y diffyg ymateb amserol a rhoi eglurhad o'r sefyllfa. Sicrhau i'r cwsmer mai'r swyddog dan sylw oedd y gorau i ddelio a'i chais gan ei bod yn ymwybodol o'i chefnidir a'i sefyllfa. Cynnig cyfarfod efo'r cwsmer a swyddogion eraill i geisio symud y mater yn ei flaen. Rhoi diweddariad i'r cwsmer fod ei chais ar y system ac ym mha Fand oedd hi.	Staff yn creu nodyn atgoffa ar galendrau 'Outlook' - i'w hatgoffa i gysylltu gyda chleientiaid o leiaf unwaith bob tair wythnos. Staff yn dynodi amser penodol bob diwrnod i ymateb i alwadau ffôn ac ymholiadau. Cynnal 'Adolygiad Gwasanaeth' llawn, ac astudio'r camau i roi gwasanaeth - yn dilyn cais gan gleient digartref.	10 cwyn o dan y categori yma
	Tai ac Eiddo	Tai	01/04/2021- 31/03/2022	Ymddygiad Swyddog	Cwsmer yn anhapus efo sut cafodd ei thrin ar y ffon wedi iddi gysylltu a'r Gwasanaeth.	Angen sicrhau fod staff yn rhoi'r Gofal Cwsmer gorau gallent bob amser. Rhaid bod yn sensitif i deimladau'r cwsmer a dangos empathi pan yn bosib, er ar adegau rydym yn deall fod cwsmeriaid yn gallu bod yn tu hwnt o heriol.	Uwch Reolwr y Gwasanaeth wedi anfon i'r cwsmer yn ymddiheuro am yr oedi mewn ymateb ac yn egluro fod y Rheolwr i ffwrdd yn sâl ar hyn o bryd ag y daw nol ati cyn gynted ag y bydd yn ôl yn ei waith. Yn dilyn dychwelyd i'w waith Rheolwr wedi ymateb i'r cwsmer, yntau eto wedi ymddiheuro am y gwasanaeth gofal cwsmer gwael a gafodd. Hefyd wedi cynnig iddi apelio yn erbyn y penderfyniad os yw'n dymuno. Nodi ei fod wedi ymrwymo i'r staff i gyd yn eu tro fynychu hyfforddiant Gofal Cwsmer sydd ar gael gan y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu Sefydliad.	Rheolwr y Gwasanaeth wedi holi am Hyfforddiant Gofal Cwsmer i'w staff ac yn trefnu eu bod i gyd yn ymrwymo i fynychu'r Hyfforddiant hwnnw y eu tro.	1 cwyn o dan y categori yma
	Tai ac Eiddo	Tai	01/04/2021 – 31/03/2022	Camgymeriad/gweithrediad anghywir gan y Cyngor	Cwsmer yn cwyno am ddiffyg gweithrediad cywir gan y Gwasanaethau Digartrefedd ac Opsiynau Tai parthed ei chais am eiddo. Felly mae hi yn teimlo ei bod wedi colli allan ar fod ar restr am fwy nac un tŷ. Cwsmer wedi tynnu Swyddog o Shelter a'i Aelod Seneddol i fewn i'r mater hefyd. Hefyd yn holi am daliad grant gafodd addewid amdano.	I barhau i adolygu gweithrediad Polisiâu Cenedlaethol perthnasol yn y maes yn rheolaidd. Sicrhau fod taliadau grant yn dal i gael eu trefnu ar frys i gwsmeriaid os ydynt wirioneddol eu hangen.	Uwch Reolwr wedi cysylltu efo'r cwsmer i roi sicrhau iddi fod y mater yn derbyn sylw gan y Gwasanaeth. Anfonwyd y Polisiâu a/neu'r linciau perthnasol i'r Polisiâu Cenedlaethol at y cwsmer. Swyddog wedi ymateb i'r cwsmer yn egluro bod taliad o'r grant ar y ffordd iddi. Cwsmer yn anfodlon efo'r ymateb a gafodd ac felly wedi mynd a'i chwyn ymlaen at yr Ombwdsmon. Mater o dan sylw'r Ombwdsmon ar hyn o bryd.	Angen sicrhau fod taliadau grant i gwsmer yn dal i gael eu talu heb oediad pan fod sefyllfa frys yn codi.	1 cwyn o dan y categori yma

ATODIAD 1

4	Cyllid	Refeniw a Incwm	01/04/2021 – 31/03/2022	Diffyg ymateb/gweithredu	Cwsmer wedi cwyno na chafodd ymateb i'w ohebiaeth gan y Gwasanaeth ers dros 3 mis neu fwy.	Pawb i geisio sicrhau fod gohebiaeth yn cael ei gydnabod a'i ymateb o fewn amserlen realistig gan geisio cydymffurfio a Polisi Ateb Gohebiaeth y Cyngor	Pennaeth Cynorthwyol y Gwasanaeth wedi ymchwilio gan gynnig ymddiheuriad llawn i'r cwsmer am y diffyg ymateb. Hefyd wedi egluro'r sefyllfa yn llawn a chlir iddo o ran Treth Cyngor.	Pawb i geisio sicrhau ymateb ar eu cyfle cyntaf i ohebiaeth gan gwsmeriaid. Os nad oes modd ymateb yn llawn yn fuan am beth bynnag reswm, yna anfon nodyn cydnabod pellach i'r un sydd yn dod yn syth o'r system yn egluro fod y mater yn derbyn sylw.	3 gwyn o dan y categori yma
5	Cyllid	Incwm a Refeniw	01/04/2021 – 31/03/2022	Camgymeriad/gweithrediad anghywir gan y Cyngor	Cwsmer yn cwyno am iddi dderbyn gwys oherwydd camgymeriad ar ran y Gwasanaeth	Fod angen atgoffa staff i fod yn ofalus a chymryd cam yn ôl weithiau pan yn gweithredu a rhoi eu hunain yn esgidiau'r cwsmer.	Pennaeth Cynorthwyol y Gwasanaeth a'r Rheolwr perthnasol o fewn y Gwasanaeth wedi ymchwilio i'r mater ac wedi sylweddoli fod camgymeriad wedi bod efo'r cyfrif. Wedi egluro hyn wrth y cwsmer ac wedi ymddiheuro yn ddiffuant am y camgymeriad a'r loes a achoswyd iddi.	Nodyn atgoffa i staff i gyd am oblygiadau camgymeriadau o'r fath. Gofyn iddynt i gyd fod yn ofalus iawn wrth wneud unrhyw newidiadau rhag cael cwyn o'r fath eto.	5 cwyn o dan y categori yma
6	Economi a Chymuned	Morwrol	01/04/2021 - 31/03/2022	Materion laith a Chydraddoldeb	Derbyniwyd cwyn gan gwsmer oedd yn defnyddio sgwter "mobility" i fynd o gwmpas. Ei gwyn oedd nad oedd yn gallu cael mynediad i draethau. Y rhai lle roedd yn cael mynediad nid oedd ganddo hawl mynd a chi yno.		Rheolwr wedi ymateb i'r cwsmer yn egluro beth oedd y Polisi Mynediad i Draethau. Gan egluro fod modd mynd ar bob traeth heblaw 2 ar hyn o bryd. Nodi hefyd fod y Polisi ar fin cael ei adolygu felly efallai byddai'r sefyllfa yn newid.	Asesiad Cydraddoldeb yn cael ei wneud fel arfer wrth newid Polisiâu.	1 cwyn o dan y categori yma
Tud. 129	Economi a Chymuned	Morwrol	01/04/2021 – 31/03/2022	Anhapus efo penderfyniad	Cwsmer wedi cwyno yn syth i'r Pennaeth Gwasanaeth am ei fod wedi derbyn anfoneb i dalu ffioedd lansio. Nid oedd yn credu ei bod yn ofynnol iddo dalu'r ffioedd dan sylw ac yn wir 'roedd yn credu fod rheolau GDPR wedi cael eu torri, gan ei fod yn honni fod aelod o staff wedi rhannu ei fanylion efo Gwasanaeth arall. Hefyd cwyno am ddiffyg ymateb i'w ohebiaeth blaenorol i'r Gwasanaeth.	Er nad oedd unrhyw reolau GDPR wedi eu torri roedd yn dda o beth i atgoffa pawb o'r rheolau dan sylw. Hefyd yn bwysig atgoffa'r staff o'r rheidrwydd i gadw at ofynion Ateb i Ohebiaeth sef cydnabod o fewn 7 diwrnod ac ateb o fewn 15 diwrnod lle'n bosib. Os yn methu cadw at yr amserlen yna anfon nodyn pellach ar ôl y nodyn cydnabod at y cwsmer i'w diweddarau am y sefyllfa.	Rheolwr Gwasanaeth wedi ymchwilio'n llawn i'r cwynion amrywiol. Nid oedd sail i'r gwyn GDPR, gan fod y manylion yn glir ar safle we y cwmni, felly nid oedd rheolau wedi eu torri yn yr achos yma. Rheolwr wedi ymddiheuro am y diffyg ymateb i'r ohebiaeth flaenorol gan gyfaddef fod y Gwasanaeth wedi methu fan hyn. Hefyd wedi cynnig eglurhad llawn i'r cwsmer am y rhesymeg o orfod talu ffioedd lansio.	Atgoffa staff o'r rheidrwydd i gydymffurfio a'r Polisi Ymateb i Ohebiaeth. Hefyd atgoffa staff o reolau GDPR.	1 cwyn o dan y categori yma
	8	Addysg	Anableddau Dysgu	01/04/2021 – 31/03/2022	Ymddygiad Swyddog	Cwyn gan gwsmer fod swyddog wedi galw yn ei chartref yn ddi-rybudd heb apwyntiad. Nodi nad oedd wedi derbyn unrhyw ohebiaeth am y mater.	Trefnu i ebostio cwsmeriaid os yn addas o hyn allan i arbed problem o'r fath eto o ran diffyg llythyr yn eu cyrraedd.	Swyddog o'r Gwasanaeth wedi cysylltu nol efo'r cwsmer yn ymddiheuro am unrhyw boen mae'r mater wedi ei achosi iddi hi a'r teulu. Egluro fod llythyr wedi cael ei anfon allan ac ymddiheuro os na chafodd y llythyr am ryw reswm.	Wedi trefnu i gysylltu a'r cwsmer ar ebost o hyn allan rhag ofn trafferthion pellach efo'r post yn ei chyrraedd. Hefyd swyddog yn cynnig cyfarfodydd dros Teams i'w trefnu ar adeg cyfleus i'r ddwy ochr.

ATODIAD 1

9	Addysg	Anabledau Dysgu ac Ysgolion	01/04/2021-31/03/2022	Diffyg ymateb/gweithredu	Cwsmer yn cwyno nad oedd yn teimlo fod Pennaeth a Llywodraethwyr Ysgol yn gwneud digon i'w chynorthwyo efo problem roedd yn ei gael o ran plant yn ei phoeni yn ystod amser ysgol a thu allan i oriau ysgol. Felly wedi cysylltu drwy'r drefn Gwynion i uchafu ei chwyn gan fod trefn yr Ysgol wedi methu.	Angen i swyddogion y Gwasanaeth dderbyn a deall fod trefn Gwynion Gorfforaethol mewn lle a bod angen iddynt gydymffurfio a'r drefn honno pan fo chwyn yn eu cyrraedd lle mae methiant drwy'r drefn Ysgol	Swyddog o'r Gwasanaeth wedi mynd nol at y cwsmer yn egluro fod Polisi newydd mewn lle yn yr Ysgol ac awgrymu iddi ddilyn y drefn unwaith eto ac ail gyflwyno ei chwyn. Pennaeth newydd yn yr Ysgol yn ceisio symud y mater yn ei flaen. Hefyd Pennaeth y Gwasanaeth wedi cymryd diddordeb yn y mater ac yn cysylltu a'r cwsmer i ymddiheuro am y camddealltwriaeth blaenorol parthed ei chwyn.	Angen sicrhau fod y Swyddogion yn deall y drefn Pryderon a Chwynion Gorfforaethol ac yn sylweddoli fod y drefn yna am reswm i gynorthwyo y ddwy ochr i ddod i ddatrysiaid ac i weld cyfleoedd i Wella Gwasanaeth.	3 chwyn o dan y categori yma
10	Addysg	Ysgolion	01/04/2021 – 31/03/2022	Anhapus efo penderfyniad	Rhiant yn anhapus efo'r ffaith nad yw ei mhab yn cael "interim alternative education" am ei fod yn methu mynychu'r ysgol. Teimlo eu bod yn cael eu gadael i lawr gan y Gwasanaeth.	Angen sylweddoli beth yw anghenion pob plentyn, efallai nad ydi beth sydd yn siwtio'r mwyafrif yn siwtio pawb.	Y Gwasanaeth wedi egluro wrth y cwsmer eu bod am drefnu i'r holl swyddogion sydd yn berthnasol i'r achos gyfarfod yn dilyn cyfnod gwyliau i weld beth fyddai'r gefnogaeth orau y gellid ei gynig i'r teulu	Sicrhau fod y Gwasanaeth yn sylweddoli y pwysigrwydd o'r gefnogaeth i deuluoedd. Ceisio trefnu cyfathrebu gwell efo'r teuluoedd os nad ydynt yn sicr o'u gofynion.	2 chwyn o dan y categori yma
Tud. 130	Amgylchedd	Cynllunio	01/04/2021 – 31/03/2022	Diffyg ymateb/gweithredu	Cwsmer yn cwyno am ddiffyg ymateb gan y Gwasanaeth Gorfodaeth	Angen sicrhau fod ffeiliau yn cael eu hagor i bob achos yn amserol	Pennaeth Cynorthwyol wedi trefnu ymchwiliad ac wedi ymddiheuro yn ddiffuant i'r cwsmer am y diffyg ymateb blaenorol. Egluro fod camgymeriad wedi bod yn fewnol ond fod y mater bellach wedi ei gywiro. Egluro hefyd fod pwysau gwaith aruthrol ar y Gwasanaeth yn anffodus.	Wedi trefnu i ddarparwr arbenigol allanol i ddilyn y mater i fyny er mwyn cael rhoi sylw cywir a buan i'r mater a chynnig datrysiaid i'r cwsmer.	8 gwyn o dan y categori yma
	Amgylchedd	Llwybrau	01/04/2021 – 31/03/2022	Camgymeriad/gweithrediad anghywir ar ran y Cyngor	Cwyn gan gwsmer na chawsant wybod am ddatblygiad llwybr yn mynd dros eu tir. Doedd swyddogion y Cyngor ddim wedi ymgynghori efo nhw ar y mater	Sylweddoli pwysigrwydd ymgysylltu efo pawb lle mae achos o'r fath yn effeithio arnynt	Rheolwr y Gwasanaeth wedi cysylltu a'r cwsmer gan ymddiheuro yn ddiffuant am y diffyg ymgysylltu yn yr achos yma. Nodi y byddai'n sicrhau y byddai'r swyddog perthnasol yn cysylltu efo'r cwsmer ar ei gyfle cyntaf rôl dychwelyd o'i wyliau	Ceisio sicrhau nad oedd sefyllfa o'r fath yn codi eto drwy atgoffa'r staff perthnasol o bwysigrwydd ymgysylltu.	1 gwyn o dan y categori yma
13	Amgylchedd	Trafnidiaeth	01/04/2021 – 31/03/2022	Anhapus efo Penderfyniad	Cwmni Tacsï wedi cyflwyno mater o dan drefniant caffael i'r drefn gwynion.	Cyfeiriwyd y mater i'r broses briodol a darparwyd ateb i'r cwmni.	Pennaeth wedi cysylltu yn ôl efo'r cwsmer yn egluro'r sefyllfa a gofynion y broses dendro.	Caffael a Trafnidiaeth wedi bod yn ail edrych ar y broses dendro er mwyn gwneud dogfennaeth yn fwy eglur o hyn allan.	1 chwyn o dan y categori yma
14	Amgylchedd	Trafnidiaeth	01/04/2021 – 31/03/2022	Materion laith a Chydraddoldeb	Cwsmer yn cwyno am fod y tacsï oedd yn mynd a'i blentyn i ac o'r ysgol wedi cael ei newid ar fyr rybudd. Oherwydd y math o anghenion arbennig sydd gan y plentyn 'roedd newidiadau fel hyn yn creu problemau mawr iddynt fel teulu.	Sylweddoli pwysigrwydd cysylltu efo'r cwsmeriaid ymhob achos, gan y gall rhywbeth fyddai'n ymddangos yn fach i un person greu problem fawr i berson arall	Y Gwasanaeth wedi cysylltu a'r cwsmer ac wedi ymddiheuro am y problemau a achoswyd oherwydd y broses dendro gymerodd le. Nodi fod diffygion wedi bod yn y drefn a'u bod ar y cyd efo'r Uned Caffael yn ail edrych ar y broses efo'r bwriad o'i gwella.	Ail edrych ar y trefniadau tendro i sicrhau nad oes problemau o'r fath yn codi eto. Trafod ymestyn cyfnod tendro i dair blynedd o hyn allan.	1 chwyn o dan y categori yma
15	Amgylchedd	Trwyddedu	01/04/2021-31/03/2022	Camgymeriad/gweithrediad anghywir gan y Cyngor	Cwsmer wedi cwyno fod ei manylion personol wedi cael eu rhannu efo eraill gan y Gwasanaeth a thrwy hynny fod Rheolau GDPR wedi cael ei torri.	Gwasanaeth wedi cyfeirio eu hunain i'r Swyddog Diogelu Data am ymchwiliad yn syth ar ddarganfod y camgymeriad. Angen	Rheolwr y Gwasanaeth wedi anfon ymddiheuriad i bawb oedd yn rhan o hyn ar ei chyfle cyntaf wedi i'r Gwasanaeth sylweddoli fod camgymeriad wedi digwydd. Hefyd wedi egluro wrthynt fod y Gwasanaeth wedi cysylltu efo'r	Angen atgoffa pawb o'r pwysigrwydd o gydymffurfio a'r Ddeddf Diogelu Data. Peidio torri amodau y Ddeddf ayyb. Hefyd gofyn i staff nodi os oeddent wedi gwneud camgymeriad	1 chwyn o dan y categori yma

ATODIAD 1

						atgoffa staff o oblygiadau GDPR a'r angen i anfon copi cudd os yn anfon ebost at lawer ar yr un pryd.	Swyddog Diogelu Data yn wirfoddol yn gofyn iddi ymchwilio i'r sefyllfa o dorri amodau GDPR. Swyddog Diogelu Data wedi cadarnhau ei bod wedi cynnal ymchwiliad llawn ac yn bwriadu ail ymweld a'r mater eto o fewn 3 mis i sicrhau fod pethau wedi gwella.	er mwyn medru edrych ar y sefyllfa yn syth.	
16	Oedolion, lechyd a Llesiant	Oedolion	01/04/2021 – 31/03/2022	Ymddygiad Swyddog	Darparwyr Gofal yn cwyno am ymddygiad swyddog a'r diffyg cyfathrebu ymhellach efo nhw ar y materion roedd wedi eu codi.	Angen sicrhau cyfathrebu gwell efo Darparwyr Gwasanaeth.	Swyddog Gofal Cwsmer wedi ymchwilio i'r mater ac wedi cysylltu efo'r cwsmer gan ymddiheuro am unrhyw ddiffygion yn y system. A nodi eu bod wedi dysgu gwersi o'r gwyn.	Cofnodi y byddai ffonio Darparwr i drafod pethau yn well yn aml nac anfon ebost. Ymarfer da fyddai cadarnhau y sgwrs/pwyntiau perthnasol ar ebost wedyn.	1 cwyn o dan y categori yma
17	Oedolion, lechyd a Llesiant	Oedolion	01/04/2021- 31/03/2022	Camgymeriad/gweithrediad anghywir gan y Cyngor	Cwsmer yn teimlo nad oedd y Gwasanaeth wedi rhoi digon o eglurder i'r teulu am faterion ariannol pan yn trefnu pecyn cefnogi i aelod o'r teulu.	Angen sicrhau yn y dyfodol fod trefn gadarn mewn lle i drafod materion ariannol fel hyn efo'r teulu ar y cyfle cyntaf rhag cael cwyn tebyg eto.	Swyddog Gofal Cwsmer wedi ymchwilio ac ymateb yn llawn i'r gwyn gan ymddiheuro am unrhyw ddiffyg trafodaeth ac egluro i'r cwsmer beth oedd wedi digwydd. Cwsmer wedi dod nol i ddiolch am yr ymateb ac eglurhad ac yn dweud ei fod yn fodlon efo'r ymateb ond yn gofyn i'r Gwasanaeth geisio sicrhau nad oedd hyn yn digwydd i neb eto.	Pennaeth y Gwasanaeth wedi diolch i bawb oedd yn rhan o'r ymchwiliad/ymateb. 'Roedd yn sicr yn gweld cyfle i ddysgu gwersi i arbed cwyn tebyg yn y dyfodol. Felly byddai yn gofyn i Uwch Reolwyr sicrhau bod neges glir ynglŷn a'r angen i egluro a thrafod yr elfennau ariannol yn llawn gyda unigolion a/neu teuluoedd yn cael eu rhannu gyda'r holl staff perthnasol o fewn pythefnos.	1 cwyn o dan y categori yma
18	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	PAB	01/04/2021 – 31/03/2022	Diffyg ymateb/gweithredu	Cwyn gan gwsmer am ddiffyg ymateb gan y Gwasanaeth Priffyrdd. Roedd yn aros am ateb am waith oedd wedi cael ei wneud ger ei gartref.	Sicrhau fod swyddogion yn ceisio cysylltu nol efo cwsmeriaid ar eu cyfle cyntaf yn dilyn ymchwilio i'w ymholiad/pryder/cwyn	Mater wedi ei basio i'r Gwasanaeth yn y lle cyntaf drwy Galw Gwynedd. Oherwydd y diffyg ymateb gan y Gwasanaeth ddaru'r mater droi'n gwyn. Rheolwr ardal wedi cysylltu nol efo'r cwsmer i gael datrysiaid i'r sefyllfa.	Atgoffa pawb o'r pwysigrwydd o ymateb i gwsmeriaid yn brydlon.	7 cwyn yn y categori yma
19	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	PAB	01/04/2021 – 31/03/2022	Camgymeriad/gweithrediad anghywir gan y Gwasanaeth	Cwsmer yn cwyno ei bod dal heb dderbyn cyfarpar gwastraff ac ailgylchu er ei bod wedi gwneud cais ers peth amser	Sicrhau fod cyfarpar sydd ar gael yn cael eu dosbarthu ar y cyfle cyntaf. Sylweddoli y pwysigrwydd o adael i'r cwsmer wybod beth sydd yn digwydd bob amser	Rheolwr wedi trefnu ymchwiliad ac ymateb i'r cwsmer ac wedi ymddiheuro am nad oedd wedi derbyn y cyfarpar ynghynt. Eglurodd wrth y cwsmer fod diffyg ar ambell gyfarpar ar y pryd oherwydd y gofyn amdanynt ond nododd nad oedd hyn yn esgus na chafodd beth oedd ar gael cyn gynted ag y bo modd.	Ceisio sicrhau fod cyfarpar ar gael yn gyson, fel na ddylai cwsmeriaid orfod aros yn hir amdanynt. Sicrhau ymhellach os oes un math o gyfarpar ar archeb a ddim ar gael ar y pryd dylid dosbarthu'r gweddill ac egluro wrth y cwsmer pryd i ddisgwyl y cyfarpar sydd ar archeb.	4 cwyn yn y categori yma
20	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	PAB	01/04/2021 – 31/03/2022	Ymddygiad swyddog	Cwsmer yn cwyno fod dwy lori ailgylchu wedi parcio ar y ffordd wrth ochrau eu gilydd, ac 'roedd yn ymddangos fod y criwiau yn cael sgwrs. Yn ôl y cwsmer roedd yn creu sefyllfa berygl i bobl eraill oedd yn ceisio trafailio ar y ffordd.	Sicrhau fod staff yn cael eu hatgoffa o bolisiau perthnasol o ran Ymddygiad ayyb	Arweinydd Tim wedi cysylltu efo'r cwsmer ac wedi ymddiheuro am y sefyllfa. Wedi egluro y rheswm bu'r i'r sefyllfa godi a hefyd wedi cadarnhau fod y staff wedi cael eu hatgoffa am ddiogelwch ar y ffordd ayyb	Ceisio sicrhau nad oes digwyddiad fel hyn yn digwydd eto. Er mae ceisio helpu eu gilydd roedd y criwiau yn dilyn newid trefn teithiau nid ddylent fod wedi stopio wrth ochrau eu gilydd ar y ffordd fawr i drafod hyn a thrwy hynny creu sefyllfa beryglus iddynt eu hunain ac i eraill.	2 cwyn yn y categori yma
21	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	PAB	01/04/2021 – 31/03/2022	Anhapus efo Penderfyniad	Cwyn wedi ei derbyn gan gwsmer oedd yn nodi ei bod hi a'i	Ceisio addysgu preswylwyr i gymryd	Gwasanaeth Gwastraff a Gofal Stryd wedi cydweithio ar ddatrysiaid i'r sefyllfa.	Os oes problem gyffelyb yn digwydd mewn lleoliad arall, edrych yn ôl i	1 cwyn yn y categori yma

ATODIAD 1

					chymdogion wedi bod yn cwyno am finiau yn cael eu gadael allan ar y palmentydd o un wythnos i'r llall gan breswylwyr. Roedd hyn yn denu gwylanod ayyb i'r stryd. Mater wedi bod yn rhygnu ymlaen ers dros 2 flynedd.	cyfrifoldeb i ailgylchu mwy a chadw eu cyfarpar yn dilyn casgliadau. Cofio diweddarau cwsmeriaid o ddatblygiadau	Wedi llythyru'r preswylwyr gan roi rhybudd oni fyddai'r biniau yn cael eu cadw ganddynt yna byddai'r Cyngor yn mynd a nhw o'r stryd ar ddyddiad penodol. Hyn wedi ei ddilyn i fyny.	weld beth weithiodd yn dda a chymryd yr un camau pe byddai angen. Cofio cadw mewn cysylltiad efo'r cwsmeriaid.	
22	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	PAB	01/04/2021 – 31/03/2022	Materion laith a Chydraddoldeb	Cafwyd cwyn gan gwsmer am nad oedd adnoddau addas ar gael mewn toiledau dynion i newid babi. Roedd hyn yn torri rheolau Cydraddoldeb.	Ceisio sicrhau fod y Gwasanaeth yn cydymffurfio a rheolau cydraddoldeb o hyn allan drwy ddarparu adnoddau lle mae'n bosib. Sylweddoli y pwysigrwydd o fynd yn ôl at gwsmeriaid i roi diweddariad iddynt am y sefyllfa	Gwasanaeth wedi cynnig ymddiheuriad i'r cwsmer am y diffyg adnoddau ac egluro fod Strategaeth ar y gweill i gynnwys adnoddau mewn mwy o doiledau yn y dyfodol. Eglurwyd hefyd yn anffodus nad oedd pob adeilad yn addas i osod cyfarpar o'r fath oherwydd y math o adeilad, oedran yr adeilad ayyb. Eglurwyd fod rhai toiledau erbyn hyn o dan ofal Cyngorau Cymuned.	Sicrhau fod swyddogion yn sylweddoli y pwysigrwydd o ddilyn materion i fyny a diweddarau cwsmer yn rheolaidd ar unrhyw ddatblygiadau.	2 cwyn yn y categori yma
23	Cefnogaeth Gorfforaethol	Cyswllt Cwsmer	01/04/2021 - 31/03/2022	Diffyg ymateb/gweithredu	Cwsmer yn cwyno am sut y bu iddi gael ei thrin ar y ffon gan aelod o staff y Gwasanaeth. Cafodd ei phasio o un swyddog i'r llall.	Fod angen atgoffa yr holl staff o'u hymddygiad ar y ffon efo cwsmeriaid. Hefyd eu hatgoffa beth i wneud mewn amgylchiadau o'r fath rhag ofn i sefyllfa debyg godi eto.	Rheolwr wedi cysylltu efo'r cwsmer ar y ffon yn y lle cyntaf ac wedi ymddiheuro am y sefyllfa. Wedi egluro i'r cwsmer mai system hunan wasanaeth sydd mewn lle i wneud y math o daliad roedd yn sôn amdano ar y diwrnod. Dim ond mewn argyfwng mae'n Gwasanaeth yn derbyn taliadau fel hyn. Nid oedd y Gwasanaeth wedi cael rhybudd fod problemau efo'r system gan Wasanaeth arall ac felly nid oedd y neges wedi ei rannu efo'r staff i nodi efallai y gellid cael ymholiadau ar y mater.	Arweinydd Tim i gysylltu efo'r Gwasanaeth perthnasol i geisio cael cyfathrebu gwell rhag i'r un peth ddigwydd eto rhywdro. Pe byddai'r Gwasanaeth wedi cael gwybod am y problemau yna mi fyddent wedi bod yn fwy barod am y sefyllfa. Sicrhau fod staff i gyd yn cael eu hyfforddi ar beth i'w wneud efo'r system mewn sefyllfa o'r fath.	1 cwyn yn y categori yma
24	Cyfreithiol	Cyfreithiol	01/04/2021- 31/03/2022	Diffyg ymateb/gweithredu	Cwsmer yn cwyno am ddiffyg ymateb gan y Gwasanaeth i bedwar gohebiaeth roedd wedi ei hanfon atynt	Atgoffa pawb o'r staff am y pwysigrwydd o fynd nol at gwsmer efo diweddariad rheolaidd os nad oeddent yn gallu ymateb yn llawn	Yn dilyn derbyn 4 nodyn atgoffa gan yr SGG fe ddaru'r Pennaeth Gwasanaeth gadarnhau fod ymateb wedi mynd allan i'r cwsmer.	Ceisio sicrhau cyfathrebu gwell o fewn y Gwasanaeth efo'r cwsmeriaid. Eu hatgoffa o'r Polisi Ateb Gohebiaeth a hefyd y Polisi Ymateb i Bryderon a Chwynion.	1 cwyn o dan y categori yma

Eitem 9

ENW'R PWYLLGOR	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD Y CYFARFOD	17 Tachwedd 2022
TEITL YR EITEM	Deddf Llywodraeth Leol 2021 - Hunanasesiadau
AMCAN	Cyflwyno drafft o ddogfen Hunanasesiad Cyngor Gwynedd ar gyfer 2021/22 ar gyfer ystyriaeth y pwyllgor.
ARGYMHELLIAD	Gofynnir i Aelodau ystyried cynnwys y ddogfen drafft ar gyfer 2021/22 gan gynnig unrhyw sylwadau ac argymhellion.
AWDUR	Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor

1. CEFNDIR

- 1.1. Dyma adroddiad sy'n cyflwyno Hunanasesiad Perfformiad cyntaf y cyngor gan edrych yn ôl ar 2021/22. Nodir fod yr adroddiad yn ofyn statudol newydd o dan **Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021**.
- 1.2. Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer fframwaith deddfwriaethol newydd a diwygiedig ar gyfer etholiadau llywodraeth leol, democratiaeth, llywodraethu a pherfformiad. Mae'n disodli'r ddyletswydd a nodir ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009
- 1.3. Golyga bod yn rhaid i gyngor lunio adroddiad hunanasesu mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol. Mae'n rhaid i'r adroddiad nodi ei gasgliadau ynghylch i ba raddau y bodlonodd y gofynion perfformiad yn ystod y flwyddyn ariannol honno, ac unrhyw gamau y mae'n bwriadu eu cymryd, neu y mae wedi'u cymryd eisoes, er mwyn cynyddu'r graddau y mae'n bodloni'r gofynion perfformiad. Y gofynion perfformiad yw i ba raddau:-
 - y mae'n arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
 - y mae'n defnyddio ei adnoddau yn ddarvoudus, yn effeithlon ac yn effeithiol;
 - y mae ei lywodraethiant yn effeithiol er mwyn cyflawni'r uchod.
- 1.4. Ar ei lefel symlaf, mae a wnelo hunanasesu â'r ffordd y mae'r cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad ac yn ymateb i'r cwestiynau canlynol:
 - Pa mor dda rydyn ni'n gwneud?
 - Sut rydyn ni'n gwybod hynny?
 - Beth allwn ni ei wneud yn well a sut?
- 1.5. Mae dyletswydd i gyhoeddi adroddiad sy'n nodi casgliadau'r hunanasesiad unwaith mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol ac i gwblhau'r gwaith "cyn gynted ag bo'n rhesymol ymarferol ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi."
- 1.6. Nodir dyletswydd hefyd i ymgynghori o leiaf unwaith mewn blwyddyn ariannol gyda phobl leol, busnesau lleol, staff y cyngor a'r undebau llafur. Dylid defnyddio'r ymgynghoriadau hyn i gael adborth ar y graddau y mae'r awdurdod yn cyflawni'r gofynion perfformiad.

2. HUNANASESIAD O BERFFORMIAD Y CYNGOR

- 2.1. Mae'r cyngor eisoes yn casglu llawer o'r dystiolaeth ac yn cyhoeddi dogfennau sy'n cynnwys y math o wybodaeth sy'n ddisgwyliedig i ni ei gynnwys o fewn yr hunanasesiad. Mae hyn yn cynnwys dogfennau megis (ond ddim yn gyfyngedig i) adroddiadau blynyddol Perfformiad, Cydraddoldeb, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Datganiad Cyfrifon Blynyddol a'r Datganiad Llywodraethu. O ganlyniad, rydym wedi ceisio cadw'r ddogfen hunan asesiad yn gymharol gryno gan gyfeirio tuag at nifer o'r dogfennau lle ceir gwybodaeth bellach er mwyn ceisio osgoi dyblygu.
- 2.2. Y Grŵp Llywodraethu sydd wedi arwain/cymryd trosolwg o'r broses hyn o fewn y cyngor er mwyn sicrhau fod y gwaith yn cael ei berchnogi a'i arwain ar lefel strategol.
- 2.3. Mae'r canllawiau a gyhoeddwyd gan y Llywodraeth yn awgrymu y dylid defnyddio'r saith maes corfforaethol sy'n gyffredin i drefniadau llywodraethu corfforaethol cyrff cyhoeddus (fel sydd wedi eu hadnabod yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015) fel fframwaith ar gyfer yr hunan asesiad, sef:
- Cynllunio corfforaethol
 - Cynllunio ariannol
 - Cynllunio'r gweithlu (pobl)
 - Caffael
 - Asedau
 - Rheoli risg
 - Rheoli Perfformiad
- 2.4. Mae'r Canllawiau Statudol yn nodi'r angen i gynnwys y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn y broses er mwyn rhoi cyfle iddynt gyflwyno unrhyw sylwadau ac argymhellion fel yr amlinellir yn y blwch isod (sydd wedi ei dynnu'n uniongyrchol o'r ddogfen).

Cynnwys pwyllgor llywodraethu ac archwilio'r cyngor

Para 2.40 Mae'n rhaid i'r cyngor drefnu bod drafft o'i adroddiad hunanasesu ar gael i'w bwylgor llywodraethu ac archwilio. Mae'n rhaid i'r pwyllgor adolygu'r adroddiad drafft a gall wneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau neu'r camau y mae'r cyngor yn bwriadu eu cymryd.

Para 2.41 Os na fydd y cyngor yn gwneud newid a argymhellwyd gan y pwyllgor llywodraethu ac archwilio, mae'n rhaid iddo nodi'r argymhelliad a'r rhesymau pam na wnaeth y cyngor y newid yn yr adroddiad hunanasesu terfynol.

- 2.5. Fel sydd wedi ei nodi eisoes y flwyddyn hon yw'r tro cyntaf i ni gynnal yr hunan asesiad a'r tro hwn bydd yn cael ei gyhoeddi fel dogfen sy'n sefyll ar ei ben ei hun. I'r dyfodol y bwriad yw integreiddio'r gwaith gyda threfniadau herio perfformiad y Cyngor gan gynnwys yr hunanasesiad o fewn yr **Adroddiad Perfformiad Blynyddol** fel bod yr holl wybodaeth o fewn yr un ddogfen. Mae'r ddogfen hon yn arfer cael ei pharatoi yn ystod mis Ebrill/Mai er mwyn ei chyflwyno i gyfarfod o'r Cyngor Llawn i'w chymeradwyo ar ddechrau mis Gorffennaf.

2.6. Byddai peidio â chyhoeddi Hunanasesiad yn debygol o arwain at argymhellion statudol gan Archwilio Cymru, fyddai hefo goblygiadau i enw da'r Cyngor.

3. CAMAU NESAF

3.1. Bydd drafft o'r Hunanasesiad, ynghyd â unrhyw sylwadau neu argymhellion gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cael eu cyflwyno i'r Cabinet ar y 25ain o Dachwedd ac i'r Cyngor Llawn ar gyfer ei gymeradwyo ar y 1af o Ragfyr.

4. ARGYMHELLIAD

4.1. Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried yr Hunanasesiad Drafft ar gyfer 2021/22 sy'n ymddangos yn yr atodiad a chynnig unrhyw argymhellion ar gyfer newidiadau os oes rhai.

Atodiad 1 – Hunanasesiad Cyngor Gwynedd (Drafft) 2021/22

Deddf Llywodraeth Leol 2021 - Hunanasesiad Cyngor Gwynedd (Drafft) 2021/22

Cefndir

Dyma adroddiad sy'n adlewyrchu hunanasesiad cyntaf Cyngor Gwynedd fel y disgwylir o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Ar ei lefel symlaf, wnelo hunanasesu â'r ffordd y mae'r Cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad, hynny yw, pa mor dda mae'n gwneud? Sut mae gwybod hynny? A, beth all wneud er mwyn gwella a sut?

Mae'r Ddeddf yn ei wneud yn ofynnol i bob Cyngor yng Nghymru adolygu'n barhaus i ba raddau y mae'n bodloni'r 'gofynion perfformiad', hynny yw i ba raddau:-

- y mae'n arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
- y mae'n defnyddio ei adnoddau yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol;
- y mae ei lywodraethiant yn effeithiol er mwyn cyflawni'r uchod.

Bwriad y broses hunanasesu yw annog gonestrwydd, gwrthrychedd a thryloywder ynghylch perfformiad a llywodraethu'r Cyngor, gan gynnwys ei gydberthnasau allweddol rhwng arweinwyr gwleidyddol a swyddogion a'r ffordd y maent yn cael eu rheoli. Byddai dull gweithredu effeithiol yn cael ei berchenogi a'i arwain ar lefel strategol, ond byddai hefyd yn cynnwys aelodau a swyddogion ar bob lefel o'r sefydliad ac amrywiaeth o bobl ar draws cymunedau a phartneriaid.

Er bod y ddyletswydd hon yn newydd dylid nodi fod y Cyngor eisoes yn paratoi nifer o ddogfennau sy'n cynnwys y math o wybodaeth sy'n ddisgwylidig i ni ei gynnwys o fewn yr hunan asesiad. Mae hyn yn cynnwys dogfennau megis adroddiadau blynyddol Perfformiad, Cydraddoldeb, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Datganiad Cyfrifon Blynyddol a'r Datganiad Llywodraethu.

Yn y gorffennol mae ein trefniadau adrodd ar berfformiad wedi bod yn canolbwyntio ar gynnydd prosiectau o dan ein blaenoriaethau gwella, sef:

- Creu economi hyfyw a ffyniannus
- Rhoi cyfle i bob disgybl gael y cyfle i gyflawni ei botensial
- Lleihau anghydraddoldeb o fewn y sir
- Sicrhau mynediad at gartref addas
- Helpu pobl i fyw eu bywydau trwy gyfrwng y Gymraeg
- Helpu pobl sydd angen cefnogaeth i fyw eu bywydau fel y dymunant
- Rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud
- Ymateb i'r argyfwng newid hinsawdd

Ceir copi o Adroddiad Perfformiad Blynyddol y Cyngor ar gyfer 2021/22 [yma](#). Bydd yr hunan asesiad yn golygu ein bod hefyd yn edrych ar ein perfformiad yn erbyn meysydd llywodraethu corfforaethol.

Mae'r ddogfen hon yn grynodedd lefel uchel o hunan asesiad strategol o berfformiad y Cyngor yn ystod 2021/22 gyda'r canlyniadau yn seiliedig ar dystiolaeth o'r dogfennau a restrir uchod.

Cynhelir cyfarfodydd herio perfformiad ar lefel Adrannol bob yn ail fis sy'n edrych ar gynnydd prosiectau blaenoriaeth, perfformiad gwasanaethau a'r ymateb i'r prif risgiau o fewn y Gofrestr Risg Corfforaethol. Mae'r wybodaeth wedyn yn bwydo i mewn i adroddiadau perfformiad rheolaidd a gyflwynir gan bob Aelod Cabinet yn ystod y flwyddyn ynghyd ac Adroddiad Perfformiad Blynyddol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

I'r dyfodol bydd yr adroddiadau hyn hefyd yn rhoi sylw i'r cynnydd yn erbyn y materion fydd angen sylw a gaiff eu hadnabod o fewn yr hunan asesiad. Rhain yw'r dogfennau sy'n rhoi gwybodaeth o sut mae'r wedi perfformio yn erbyn ein blaenoriaethau yn 2021/22 gan gynnwys cynnydd yn erbyn ein hamcanion llesiant. Y flwyddyn hon yw'r tro cyntaf i ni gynnal yr hunan asesiad a'r tro hwn bydd yn cael ei gyhoeddi fel dogfen sy'n sefyll ar ei ben ei hun. Y bwriad yw integreiddio'r gwaith gyda threfniadau herio perfformiad y Cyngor gan gynnwys yr hunanasesiad o fewn yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol fel bod yr holl wybodaeth o fewn yr un ddogfen yn y dyfodol.

Mae'r ddogfen yn cynnwys asesiad o'n trefniadau llywodraethu gan ddefnyddio'r saith maes corfforaethol sy'n gyffredin i drefniadau llywodraethu corfforaethol cyrff cyhoeddus, fel yr awgrymir o fewn canllawiau statudol Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, fel fframwaith ar gyfer yr hunan asesiad, sef:

1. Cynllunio corfforaethol
2. Cynllunio ariannol
3. Cynllunio'r gweithlu (pobl)
4. Caffael
5. Asedau
6. Rheoli risg
7. Rheoli Perfformiad

Penderfynwyd hefyd i gynnwys pennawd penodol am y gwaith ymgysylltu sy'n digwydd â thrigolion, staff, budd-ddeiliaid ac Undebau Llafur.

Rydym eisoes wedi nodi fod llawer o'r dystiolaeth ar gyfer yr hunan asesiad yn deillio o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac mae'r tabl isod yn amlinellu'r cyswllt sydd rhwng y meysydd o risgiau llywodraethu sydd wedi eu hadnabod o fewn y ddogfen hynny a'r themâu ar gyfer yr hunan asesiad.

Themâu hunan asesiad	Meysydd o risg Llywodraethu
Cynllunio Corfforaethol	Cyfeiriad a gweledigaeth Cynaliadwyedd Cyfreithlondeb Bod yn agored Arweinyddiaeth Diwylliant Ymddygiad Penderfyniadau

	Rhanddeiliaid Cynllunio gweithrediadau Adolygu deilliannau
Cynllunio Ariannol	Cyllid Cynllunio gweithrediadau
Cynllunio'r Gweithlu (pobl)	Cynllunio'r gweithlu
Caffael	
Asedau	Asedau eiddo Asedau technoleg gwybodaeth Gwybodaeth
Rheoli Risg	Rheoli risg Rheolaeth fewnol Adolygu deilliannau Iechyd, Diogelwch a Llesiant?
Rheoli Perfformiad	Perfformiad Atebolrwydd Adolygu deilliannau
Ymgysylltu	Ymgysylltu

1. Cynllunio Corfforaethol

Mae Cyngor Gwynedd yn gosod ei weledigaeth a'i flaenoriaethau yn glir, a hynny drwy ei Gynllun Corfforaethol -[Cynllun y Cyngor 2018-2023](#). Cyhoeddwyd y Cynllun pum mlynedd yn ôl yn 2018, a phob blwyddyn wedi hynny cyhoeddir Cynllun blynyddol sy'n cynnwys adolygiad o'r holl brosiectau blaenoriaeth. Mae hyn yn digwydd drwy drafodaethau rhwng yr Aelodau Cabinet, yr Adrannau a'r Tîm Rheoli. Mae ymgysylltu pellach â gweddill yr Aelodau hefyd yn rhan o drefniadau adolygu ac ym mis Tachwedd 2021 cynhaliwyd dau sesiwn rhithiol er mwyn rhoi'r cyfle iddynt roi sylwadau ar y blaenoriaethau a sicrhau perchnogaeth wleidyddol o'r Cynllun. Mae trefn mewn lle i adolygu'r prosiectau blaenoriaeth yn gyson er mwyn sicrhau eu bod yn cyflawni, ac i adnabod unrhyw rwystr sy'n gall achosi llithriad. Cyflwynir adroddiadau perfformiad gan aelodau unigol i'r Cabinet ddwy waith y flwyddyn yn ogystal â diweddariad cryno iawn o gynnydd holl brosiectau Cynllun y Cyngor dair gwaith y flwyddyn (mis Gorffennaf/Medi, mis Rhagfyr a mis Mawrth). Cyhoeddir yr [Adroddiad Perfformiad blynyddol ar gyfer 2021/22](#) ym mis Gorffennaf a gwelir fod y mwyafrif o brosiectau wedi eu cyflawni. Dyma adroddiad cytbwys sydd hefyd yn tynnu sylw at unrhyw fethiant pan nad oedd yn bosib cyflawni o fewn yr amserlen, fel gwelir efo prosiect darpariaeth addysg ôl 16 yn Arfon.

Mae lle i wella a chryfhau rôl yr Aelodau Craffu yn y gwaith Cynllunio Corfforaethol gan sicrhau fod cyswllt rhwng y rhaglen Craffu a gwireddu blaenoriaethau Cynllun y Cyngor a hefyd dal y Cabinet i gyfrif ynghylch perfformiad. Ar ddechrau 2022/23 cyflwynwyd trefn herio perfformiad newydd sy'n cryfhau yn ymarferol rôl yr aelodau craffu yn y cyfarfodydd herio perfformiad, ac felly eu cyswllt â'r Cynllun Corfforaethol (gwelir adran 'Rheoli Perfformiad' yn yr hunan asesiad am ragor o fanylion).

Nodir hefyd fod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi ei chael hi'n anodd i ddenu aelodau llewg addas i fod ar y pwyllgor fel sy'n ofynnol o fewn y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021 sy'n golygu nad oes gennym y nifer ddisgwyliedig o aelodau llewg ar hyn o bryd.

Mae ein cynlluniau corfforaethol yn cyd-fynd hefo gofynion/canllawiau statudol neu ddeddfwriaeth berthnasol ond mae lle i gryfhau'r cyswllt hwn. Tra bod dogfen megis Cynllun y Cyngor 2022/23, yn gyffredinol yn cyfarch gofynion statudol penodol Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac yn cyfeirio at yr amcanion a'r pum ffordd o weithio, ychydig o dystiolaeth sydd ei fod wedi treiddio fel elfen sylfaenol o osod cyfeiriad ac wedi ei brif ffrydio. Mae gwaith pellach ei angen er mwyn sicrhau fod y Ddeddf Llesiant a gofynion statudol eraill yn integreiddio'n llawn o fewn ein fframweithiau cynllunio corfforaethol, yn hytrach na gwneud hynny mewn ffordd sy'n ymatebol a thameidiog ei natur. Mae rôl Swyddogion Statudol angen bod yn fwy creiddiol wrth osod trywydd, ac ar hyn o bryd maent yn tueddu cael eu cynnwys yn rhy hwyr mewn materion.

Mae gwaith eisoes ar waith er mwyn edrych ar sut i greu strwythur a threfniadau gwell ar gyfer Cynllun y Cyngor 2023-28. Bwriedir hefyd edrych ar sut mae gofynion statudol y Ddeddf yn cyd-fynd hefo egwyddorion Ffordd Gwynedd, sef y diwylliant o weithio mae'r Cyngor wedi ei fabwysiadu er mwyn sicrhau ei fod yn ystyriaeth greiddiol wrth gynllunio ond hefyd ein bod yn medru tystiolaethu sut yr ydym yn cyfrannu at yr egwyddorion.

Nid oes trefn ffurfiol yn bodoli ar gyfer hunanasesu gan ddefnyddio gwybodaeth gyfredol (er enghraifft, adroddiadau Archwiliadau, adborth gan gwsmeriaid, cyflawniadau) i lywio Cynlluniau Adran. Erbyn hyn mae'r mwyafrif o Wasanaethau wedi sefydlu pwrpasau sy'n berthnasol i drigolion y sir ac hefo mesurau meintiol sy'n dangos cyfraniad i'r pwrpas. Nodir fodd bynnag fod y trefniadau yn amrywio o ar draws y Cyngor gyda rhai Adrannau hefo trefniadau mwy aeddfed nag eraill. *(Mae fframwaith rheoli perfformiad y Cyngor yn datblygu'n dda er bod gweithredu'n amrywiol ar hyn o bryd, ac mae'n anodd llywio'r broses adrodd - Adolygiad o Reoli Perfformiad – Cyngor Gwynedd: Archwilio Cymru – Ionawr 2022.)*

Yn gyffredinol, mae gan y Cyngor drefn llywodraethu addas yn ei le. Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn ddogfen gyhoeddus sydd yn gosod allan y trefniadau llywodraethu ac mae canllaw yn cael ei ddarparu er mwyn yn atgyfnerthu hyn. Mae'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn cadw trosolwg o faterion llywodraethu o fewn y Cyngor. Mae'r Grŵp yn cynnwys y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, y Swyddog Adran 151, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Gorfforaethol, y Rheolwr Risg & Yswiriant a'r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor.

Yn ogystal, mae'r Cyngor yn cyhoeddi Datganiad Llywodraethu blynyddol sy'n amlinellu ein trefniadau llywodraethu a'u heffeithiolrwydd gan ddilyn egwyddorion Fframwaith CIPFA/Solace Delivering Good Governance in Local Government. Ceir copi o [Ddatganiad Llywodraethu 2021/22 yma](#).

Beth sy'n dda?

- Gweledigaeth a blaenoriaethau clir wedi ei nodi o fewn Cynllun y Cyngor.
- Trefn mewn lle er mwyn adolygu blaenoriaethau Cynllun y Cyngor yn gyson a rheolaidd.
- Perchnogaeth wleidyddol o Gynllun y Cyngor, gyda'r Aelodau Cabinet ac Aelodau eraill yn rhan o'r broses o'i ddatblygu ac adolygu.

Beth sydd angen ei wella?

Gwelliant	Cyfrifoldeb
Byddwn yn:	
<ul style="list-style-type: none"> • cryfhau rôl yr Aelodau Craffu yn y gwaith cynllunio corfforaethol fel bod mwy o gyswllt hefo'r rhaglen craffu a sicrhau eu bod yn dal Aelodau Cabinet i gyfrif. 	<p>Tîm Arweinyddiaeth/Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Byddwn yn edrych i gryfhau ein trefniadau mewnol er mwyn sicrhau fod gofynion/canllawiau statudol neu ddeddfwriaeth yn elfen greiddiol ac wedi eu hintegreiddio'n well hefo ein gwaith cynllunio corfforaethol. 	<p>Tîm Arweinyddiaeth/Swyddogion Statudol</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu ein trefniadau hunan asesu ar sail profiadau'r flwyddyn gyntaf gan hefyd edrych ar arfer da o fewn Cyngorau eraill. 	<p>Grŵp Trefniadau Llywodraethu/Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor</p>

2. Cynllunio Ariannol

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol.

Er gwaethaf argyfwng Covid-19 a'r gofynion parhaus i gyflawni arbedion heriol, mae sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2021/22 yn cadarnhau y bu rheolaeth ariannol effeithiol. Yn 2021/22 roedd y Cyngor yn tanwario, ac fe gymeradwyodd aelodau'r Cabinet danwariant net gwasanaethau o £791,000 am y flwyddyn. Fodd bynnag, mae pwysau sylweddol yn parhau yn yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol, gan olygu eu bod wedi gorwario yn ystod y flwyddyn. Mae'r sefyllfa yma bellach o dan adolygiad parhaus.

Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer cynllunio a rheoli'n ariannol i sicrhau parhad gwasanaeth, gan gynnwys cyfrifwyr ac archwilwyr mewnol, dan arweiniad y prif swyddog cyllid. Mae gan archwilwyr mewnol ffocws ar drefniadau effeithiol a rheolaethau mewn systemau ariannol, tra mae'r cyfrifwyr yn gweithio'n agos gyda'r adrannau ac yn annog perchnogaeth rheolwyr o'u systemau, perfformiad, a phriodoldeb ariannol.

Pob blwyddyn mae'r Cyngor yn paratoi ei [Strategaeth Ariannol](#) sy'n sicrhau Cyllideb gytbwys (balanced) er mwyn sicrhau parhad gwasanaeth. Mae'r Cyngor hefyd yn cyhoeddi [Datganiad o'r Cyfrifon](#) ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol sy'n dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario. Mae'r gwaith o adolygu gwariant yn erbyn cyllidebau, a monitro fod arbedion wedi'u cyflawni gan holl adrannau'r Cyngor, yn sicrhau fod y gwasanaethau yn gweithredu'n effeithlon. Yn Medi 2021, cyhoeddodd Archwilio Cymru adroddiad oedd yn cadarnhau fod rheolaeth ariannol y Cyngor yn dda. Mae'r adroddiad i'w weld [yma](#).

Fodd bynnag, un argymhelliad oedd bod angen edrych fwy i'r dyfodol er mwyn rhagweld sefyllfa ariannol y sefydliad am y blynyddoedd nesaf. Mae Cynllun Ariannol Tymor Canolig Cyngor Gwynedd wedi bod dan adolygiad barhaus ers cychwyn blwyddyn ariannol, wrth i'r bwlch ariannol sydd yn wynebu'r Cyngor (fel pob awdurdod lleol arall) gynyddu'n gyflym wrth i effaith lefelau chwyddiant digynsail effeithio ar allu'r Cyngor i ariannu ei wasanaethau. Bydd rhaglenni arbed yn un o brif flaenoriaethau'r Cyngor wrth ymateb i'r sefyllfa ariannol yma, a byddwn yn adrodd i aelodau, staff a'r cyhoedd yn rheolaidd am y sefyllfa. O ganlyniad i hynny, bydd Strategaeth Ariannol Tymor Canolig addasedig yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet pan fydd setliad ariannol 2023/24, a ddangosol ar gyfer 2024/25, yn dod yn fwy cadarn yn Rhagfyr 2022. Bydd hyn yn helpu'r Cyngor edrych ar sut i blethu ei drefniadau Cynllunio Ariannol hefo gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Bydd hyn yn helpu'r Cyngor edrych ar sut i blethu ei drefniadau Cynllunio Ariannol hefo gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'r Cyngor hefyd angen rhoi ystyriaeth bellach i sut y gall gynnwys trigolion mewn penderfyniadau ariannol arwyddocaol. Yn y gorffennol mae'r Cyngor wedi ymgynghori ar ei gynlluniau i gyflawni arbedion yn achlysurol, er enghraifft, drwy ymarferiad Her Gwynedd yn 2016 ac ymgynghoriad Strategaeth Ariannol yn 2019. Mae hefyd yn cynnal gweithdai gydag

Aelodau ar lefel y dreth Cyngor ac yn ymgysylltu ar Drethi Annomestig yn flynyddol. Mae'r Cyngor yn cydnabod fod angen bod yn fwy agored ynghylch penderfyniadau ariannol gan ymgysylltu yn fwy aml, er mwyn sicrhau fod pobl Gwynedd yn cael mewnbwn ar benderfyniadau.

Beth sy'n dda?

- Y Cyngor wedi tanwario yn ystod 2021/22.
- Mae gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer cynllunio a rheoli'n ariannol ac mae archwilwyr allanol yn cadarnhau fod rheolaeth ariannol y Cyngor yn dda.

Beth sydd angen ei wella?

Gwelliant	Cyfrifoldeb
Byddwn yn:	
<ul style="list-style-type: none"> • Edrych i'r dyfodol er mwyn rhagweld sefyllfa ariannol hirdymor y Cyngor drwy baratoi Strategaeth Ariannol Tymor Canolig. 	Pennaeth Cyllid
<ul style="list-style-type: none"> • Ystyried y ffyrdd mwyaf o ymgysylltu a chynnwys trigolion mewn penderfyniadau ariannol arwyddocaol a gweithredu 	Pennaeth Cyllid/Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu

3. Cynllunio'r Gweithlu (Pobl)

Mae adborth aelodau staff yn dangos fod y Cyngor, ar y cyfan, yn 'le da i weithio', ac o'i gymharu ag arolwg a gynhaliwyd yn 2019, roedd canlyniadau 2021 yn dangos fod cynnydd yn 'sgôr' y datganiad yma. Mae gwaith pellach i wneud, fodd bynnag, yn y meysydd gwerthfawrogiad staff a chyflogau teg. (Gwelir y bennod Ymgysylltu am fwy o wybodaeth am yr Arolwg Llais Staff).

Er mwyn sicrhau fod y Cyngor mewn sefyllfa i ddarparu gwasanaethau sydd yn rhoi pobl Gwynedd yn y canol bob amser, rhaid sicrhau fod y staff iawn yn y lle iawn gyda'r sgiliau iawn. Er bod Covid-19 wedi amlygu gweithlu effeithiol ac ymroddedig, mae'r cyfnod hefyd wedi amlygu heriau denu a chadw staff ar draws y Cyngor gyda gweithio o adref a threfniadau gweithio hybrid wedi golygu fod gweithio i sefydliadau y tu hwnt i'r ardal wedi dod yn fwy deniadol i swyddogion.

Erbyn hyn, mae cynllunio gweithlu addas i'r dyfodol yn un o'r prif flaenoriaethau o fewn Cynllun y Cyngor ac yn derbyn sylw yn gorfforaethol yn hytrach na dim ond ym maes Oedolion a Phlant, lle'r oedd problemau yn bodoli yn y gorffennol. Yn ystod 2021/22 penodwyd 13 Prentis a 7 Hyfforddai Proffesiynol (drwy Gynllun Arbenigwyr Yfory a Rheolwyr Yfory) newydd i feysydd adnabuwyd fel blaenoriaeth ar draws y Cyngor. Mae enghreifftiau hefyd o lwyddiant y Cynllun, gydag unigolion sydd wedi cychwyn ar y Cynllun Prentisiaethau yn derbyn dyrchafiadau a swyddi parhaol o fewn y Cyngor.

Mae'r Cynllun Pobl yn blaenoriaethu gwella trefniadau ar gyfer meithrin talent o fewn y Cyngor, a sicrhau fod ein trefniadau dysgu a datblygu yn canolbwyntio ar y pethau angenrheidiol, er enghraifft, drwy'r Cynllun Datblygu Potensial. Fel rhan o'r prosiect blaenoriaeth 'Merched mewn Arweinyddiaeth' sefydlwyd Cynllun Datblygu penodol i ferched, gan eu bod wedi eu hadnabod fel un garfan sy'n gyndyn o ymgeisio am swyddi uwch. Gwelir hyn yn y ganran isel o ferched sydd yn cyflawni swyddogaeth reolaethol o fewn y Cyngor, sy'n anghymesur â rhaniad o fewn y gweithlu cyfan, hynny yw, 70% merched a 30% dynion.

Tra bod y prosiect cynllunio gweithlu yn dod a sawl adran at ei gilydd i gydweithio er mwyn mynd ati i daclo problemau denu a chadw staff, mae'r Cyngor yn tueddu i fod yn ymatebol ei natur yn hytrach na chynllunio yn hirdymor. Un gwendid gan Reolwyr (ar y cyfan) yw'r methiant i edrych ymlaen 5-10 mlynedd gan ystyried oedran staff presennol a'r arbenigeddau sydd eu hangen i'r dyfodol, sydd â'r potensial i gael effaith sylweddol ar barhad gwasanaeth. Mae'r Cyngor hefyd yn bwriadu diweddarau ac adolygu ei Strategaeth Cynllun Pobl yn ystod y flwyddyn.

Beth sy'n dda?

- Ar y cyfan, mae staff yn teimlo fod y Cyngor yn le da i weithio, a hyn wedi cynyddu rhwng 2019 a 2021.
- Llwyddiant Cynllun Prentisiaethau, Cynllun Arbenigwyr a Rheolwyr Yfory, Cynllun Datblygu Potensial fel rhan o'r Cynllun Datblygu Talent Fewnol.

-
- 'Cynllunio'r Gweithlu' wedi ei adnabod yn brosiect blaenoriaeth drawsadrannol o fewn Cynllun y Cyngor 2022/23.
-

Beth sydd angen ei wella?

Gwelliant	Cyfrifoldeb
Byddwn yn:	
<ul style="list-style-type: none"> • Gweithredu prosiect er mwyn mynd i'r afael a'r problemau recriwtio staff presennol y mae'r Cyngor yn ei brofi. 	Gwasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol
<ul style="list-style-type: none"> • Rhoi arweiniad a chyngor i wasanaethau er mwyn sefydlu arferion cynllunio gweithlu tymor hir, fel bod modd ceisio osgoi problemau recriwtio a chadw staff i'r dyfodol. 	Gwasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol

4. Caffael

Caffael yw'r broses sy'n galluogi'r Cyngor i reoli cael ei holl nwyddau, Gwasanaethau a gwaith. Bwriad y Rheolau Caffael yw sicrhau fod y Cyngor yn cael gwerth am arian a'r lefel angenrheidiol o ansawdd a pherfformiad a bod yr holl weithgaredd caffael yn cael ei gynnal mewn modd agored, cywir ac atebol.

Mae'r Cyngor eisoes wedi mabwysiadu [Polisi Caffael Cynaliadwy](#) sy'n cyd-fynd ag egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Drwy fabwysiadu'r Polisi, y bwriad yw ystyried yr effaith gymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol bosibl y gall ein penderfyniadau caffael ei gael a pha gamau y gellir eu cymryd i wneud y defnydd gorau posibl o wariant y cyngor, er lles y sir.

Mae gweithgareddau caffael y Cyngor yn arddangos bod 60% o'r gwariant hyn yn aros o fewn Gwynedd, a drwy'r prosiect 'Cadw'r Budd yn Lleol' mae'r Cyngor yn ymdrechu i ganfod ffyrdd newydd o gefnogi busnesau lleol i gystadlu ac ennill y cytundebau. Un agwedd o'r gwaith yw symud i ddull asesu tendrau ar sail gwerth cymdeithasol, yn hytrach na phris ac ansawdd yn unig. Mae gwaith treialu'r dull wedi ei gynnal yn ystod 2021/22 a bydd dadansoddiad pellach yn cael ei wneud yn ystod 2022/23 i edrych os oes angen cyflwyno newidiadau i'r drefn er mwyn sicrhau fod cymaint o wariant y Cyngor ag sy'n bosibl yn aros yng Ngwynedd.

Cyhoeddodd y Cyngor ei [Gynllun Argyfwng Newid Hinsawdd a Natur](#) ym mis Mawrth 2021 sy'n cynnwys rhan ar y gwaith o gyfrifo'r allyriadau carbon sy'n deillio o weithgareddau caffael. Wrth barhau i weithredu'r Polisi Caffael Cynaliadwy, dros y blynyddoedd nesaf bydd y Cyngor hefyd yn edrych i ddarparu cefnogaeth i'r farchnad, yn enwedig i ddarparwyr lleol, i fedru mesur effaith eu gweithrediadau ar eu ôl-troed carbon ac yn parhau i asesu ei brosesau mewnol o osod meini prawf i fesur tendrau er mwyn sicrhau ei fod yn mesur effaith amgylcheddol contractau.

Mae'r Tîm Caffael yn darparu cyngor a chymorth i wasanaethau, ac yn sicrhau fod y sefydliad yn cadw at ei Reoliadau Caffael. Nod y tîm yw cryfhau a datblygu'r arbenigedd caffael o fewn y Cyngor, mabwysiadu'r arfer orau yn y maes a chefnogi'r farchnad leol. Mae hefyd trefniadau Rheolaeth Categori (Amgylchedd, Corfforaethol a Phobl) yn ei le er mwyn edrych ar gaffael yn strategol a rhoi mwy o bwyslais ar gynnal dadansoddiad trylwyr o'r farchnad, gan annog fwy o gydweithio. Ychydig o dystiolaeth sydd gennym ynghylch pa mor effeithiol ac effeithlon yw ein trefniadau mewnol ar gyfer caffael ac mae hyn yn rhywbeth y byddwn yn rhoi sylw iddo yn y dyfodol.

Beth sy'n dda?

- Mae gweithgareddau caffael y Cyngor yn arddangos bod 60% o'r gwariant hyn yn aros o fewn Gwynedd.
- Prosiectau pellach ar waith fel rhan o'r Cynllun Argyfwng Newid Hinsawdd a Natur, er mwyn cyfrifo a lleihau'r allyriadau carbon sy'n deillio o weithgareddau caffael.

Beth sydd angen ei wella?

Gwelliant	Cyfrifoldeb
Byddwn yn:	
<ul style="list-style-type: none">Datblygu set o fesurau er mwyn sefydlu pa mor effeithiol ac effeithlon yw ein trefniadau rheolaeth categori ar gyfer caffael.	Gwasanaeth Caffael

5. Asedau

Er mwyn cyflawni'r amcanion a blaenoriaethau gwella sydd yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor mae gwasanaethau yn gorfod defnyddio nifer o amrywiol asedau. Er mwyn gosod ei weledigaeth asedau mae'r Cyngor wedi cyhoeddi ei Gynllun Asedau Corfforaethol 2019/20-2029, ac mae ar gael i drigolion ei ddarllen ar wefan y Cyngor [yma](#).

Er mwyn creu'r Cynllun cynhaliwyd trafodaethau gydag adrannau er mwyn nodi beth fydd eu hanghenion asedau tebygol dros y 10 mlynedd nesaf. Roedd nifer o'r cynlluniau yn ymwneud a gwaith ataliol ac yn edrych i'r hirdymor yn unol â gofynion y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Cafodd pob Aelod o'r Cyngor gyfle i chwarae rhan yn y broses o flaenoriaethu'r cynlluniau hynny drwy adnabod y flaenoriaeth yr oedd ef neu hi yn ystyried y dylid ei roi i gynllun unigol. Mae cysylltiad agos rhwng y Cynllun Asedau a'r Cynllun Corfforaethol a Chynllun Cyfalaf y Cyngor.

Gellir rhannu asedau'r Cyngor o dan ddau bennawd sef Asedau Tir ac Eiddo, ac Asedau Technoleg Gwybodaeth. Un risg posib sydd wedi ei adnabod yn [Natganiad Llywodraethu Blynnyddol y Cyngor](#) yw nad yw'r Asedau Eiddo yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial. Fodd bynnag, ar hyn o bryd mae'r sgôr risg yma yn isel gan fod nifer o adeiladau nad oedd mo'u hangen mwyach wedi cael eu gwaredu yn unol â chanlyniadau gwaith creu'r Cynllun Asedau 2019/20-2029. O ran cerbydau'r Cyngor mae yna hefyd gynllun ar waith i geisio gwneud gwell defnydd o fflyd sydd eisoes wedi arwain at rhai arbedion ariannol ac yn debygol o gyflawni mwy i'r dyfodol.

Mae'r risg nad ydi'r Cyngor yn defnyddio ei Asedau Technoleg Gwybodaeth i'w llawn botensial ychydig yn uwch. Mae defnyddio technoleg mewn ffordd effeithiol yn arf hanfodol i sicrhau fod gwasanaethau yn cael eu darparu mewn ffordd sy'n cwrdd ag anghenion trigolion, gan wneud hynny mewn ffordd cost effeithiol. Mae'r Strategaeth Technoleg Gwybodaeth yn rhoi pwyslais penodol ar ddod a gwasanaethu digidol yn agosach at bobl Gwynedd drwy gyflwyno arlwy o wasanaethau newydd fel apGwynedd, "Fy nghyfrif" a chynnydd yn y dewis o gyflwyno ceisiadau am wasanaeth ar-lein, yn ogystal ag wyneb yn wyneb neu dros y ffôn. Fodd bynnag, mae risg nad yw hyn yn digwydd ar yn ddigon cyflym ac mae risgiau pellach yn ein hwynebu o ran diogelwch a seibrgadernid.

Mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn adolygu'r Cynllun Asedau er mwyn rhoi cyfle i ail ystyried ac ail flaenoriaethu yn dilyn cyfnod Covid-19, er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchu newidiadau ehangach fel Technoleg Gwybodaeth a Data. Bydd hefyd angen cymryd i ystyried yr her o addasu ein hadeiladau ar gyfer y ffordd newydd o weithio gan gynnwys trefniadau gweithio hybrid i'r dyfodol.

Nid yw'r Cyngor yn ymgysylltu'n ehangach wrth greu'r Cynllun Asedau, fodd bynnag, mae gwaith ymgysylltu penodol yn cael ei gynnal wrth ddatblygu rhai o'r cynlluniau unigol. Un enghraifft ddiweddar yw'r ymgysylltiad ar ddatblygu cynlluniau Canolfan Dolfeurig, sef canolfan dydd yn Nolgellau ar gyfer pobl gydag anableddau dysgu. Mae hyn yn digwydd ar lefel adrannol yn hytrach na chorfforaethol.

Beth sy'n dda?

- Cynllun Asedau tymor hir yn ei le sy'n cynnwys blaenoriaethau hyd at 2029/30.

Beth sydd angen ei wella?

Gwelliant	Cyfrifoldeb
Byddwn yn:	
<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu Cynllun Asedau'r Cyngor er mwyn sicrhau fod y blaenoriaethau yn parhau i fod yn gyfredol yn sgil profiadau a datblygiadau'r blynyddoedd diwethaf. 	Prif Weithredwr

6. Rheoli Risg

Mae yna drefniadau cryf ar gyfer monitro ein cydymffurfiaeth â rhai mathau penodol o risgiau gweithredol. Lanswyd Cofrestr Risg Corfforaethol ar ei newydd wedd ym mis Mawrth 2021 ac mae'r system wedi profi i fod yn gyfleuster hwylus i ddefnyddwyr ym mhob Adran. Bellach mae'n llawer haws i wneud cysylltiad rhwng y risgiau wrth i Adrannau ystyried eu blaenoriaethau a nodi beth sydd angen ei wneud fel ymateb, ac mae hefyd yn cynorthwyo Aelodau i herio perfformiad a sicrhau fod y camau disgwylidig wedi cael eu cymryd i leihau'r risg.

Y Pennaeth Cyllid sydd i baratoi a hybu datganiad polisi a strategaeth rheoli risg yr awdurdod. Mae'r strategaeth i reoli risgiau wedi'i berchnogi ar lefel gorfforaethol drwy'r Grŵp Llywodraethu y cyfeirir tuag ato uchod a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio sy'n gyfrifol am herio'r sgoriau risg llywodraethu. Bydd yr Uwch Reolwr Archwilio a Risg yn sicrhau bod trefn yn bodoli ar gyfer mesur effeithlonrwydd y broses rheoli risg, ac y bydd pob darganfyddiad a ddaw o'r drefn fonitro yn cael ei fwydo'n ôl i'r cylch rheoli risg

Wrth ddelio ag argyfwng Covid-19, nid oedd y Cyngor wedi cynllunio ar gyfer cyfnod clo cenedlaethol. Fodd bynnag, roedd gwaith eisoes wedi ei wneud er mwyn categorio Gwasanaethau o 1 i 4 ar sail gwaith 'hanfodol'. Bu i hyn alluogi'r sefydliad flaenoriaethu gan sicrhau parhad gwasanaethau 'hanfodol' yn ôl ym mis Mawrth 2020. Mae'n bwysig cydnabod hefyd fod y gwersi sydd wedi eu dysgu wrth ddelio ag argyfwng Covid-19 wedi bod yn werthfawr mewn argyfyngau dilynol, e.e. y rhyfel yn Wcráin, gyda thîm penodol wedi ei sefydlu yn gyflym er mwyn cefnogi'r ffoaduriaid yng Ngwynedd.

Er bod y drefn a strategaethau rheoli risg i'r dyfodol yn gwella a chryfhau ar y cyfan, mae angen i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fod yn bodloni eu hunain fod trefniadau yn eu lle i ddelio hefo risgiau mewn modd priodol.

Beth sy'n dda?

- Cofrestr Risg Corfforaethol wedi ei lansio ar ei newydd wedd ym mis Mawrth 2021 ac mae'r system wedi profi i fod yn gyfleuster hwylus i ddefnyddiwr ym mhob adran.
- Gwersi â ddysgwyd o ddelio â argyfwng Covid-19 wedi bod yn werthfawr wrth ddelio â argyfyngau eraill, er enghraifft, rhyfel yn Wcráin.

Beth sydd angen ei wella?

Gwelliant	Cyfrifoldeb
Byddwn yn:	
<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu ein trefniadau er mwyn sicrhau fod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gallu bodloni eu hunain fod trefniadau yn eu lle i ddelio hefo risgiau mewn modd priodol. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pennaeth Cyllid/Grŵp Trefniadau Llywodraethu

7. Rheoli Perfformiad

Ar ddechrau 2022/23 cyflwynwyd trefn newydd ar gyfer herio perfformiad y Cyngor. Yn unol â'r drefn newydd mae holl Adrannau'r Cyngor yn cynnal cyfarfod herio perfformiad mewnol pob yn ail fis, ac yn adrodd i'r Cabinet dwywaith y flwyddyn. Mae'r cyfarfodydd mewnol yn dod â'r Pennaeth Adran, Aelod Cabinet, Prif Weithredwyr neu Gyfarwyddwyr Corfforaethol a Rheolwyr Gwasanaeth at ei gilydd yn rheolaidd, ac mae cyfle i herio cynnydd prosiectau blaenoriaethau gwella a mesurau perfformiad gwasanaethau'r Adran (hynny yw, y gwaith dydd i ddydd).

Mae gan yr Aelodau rôl graidd o fewn y gyfundrefn perfformiad newydd. Yn ogystal ag Aelod Cabinet fydd yn mynychu pob cyfarfod perfformiad eu hadran, mae Aelod Cabinet cysgodol ac Aelodau o'r Pwyllgorau Craffu hefyd yn mynychu dau gyfarfod y flwyddyn, ac Arweinydd y Cyngor un waith er mwyn sicrhau trefn herio briodol ac adnabod os yw perfformiad angen ei wella. Fel nodwyd eisoes ym mhennod 1, mae hefyd trefn hefyd mewn lle i adolygu perfformiad prosiectau blaenoriaeth, gyda'r holl Aelodau Cabinet yn derbyn diweddariad cryno iawn tair gwaith y flwyddyn sy'n rhoi trosolwg o gynnydd holl brosiectau Cynllun y Cyngor.

Mae pryder ynghylch y gallu i ymateb i bryderon yn amserol, ac tra bod y materion sy'n codi yn derbyn sylw yn ganolog, efallai nad yw hyn mor wir ar lefel Adrannol. Mae'n wir hefyd fod rhai Adrannau wedi addasu i'r drefn ac wedi 'prynu mewn' ac addasu i'r newid yn gynt nag eraill. Mae'r Pennaethiaid, yr Aelodau Cabinet a Aelodau Craffu wedi derbyn canllaw yn egluro'r drefn perfformiad newydd ac bydd angen rhoi amser i'r holl Adrannau ac Aelodau addasu dros y misoedd nesaf.

Mae pob Aelod Cabinet yn adrodd i'r Cabinet dwywaith y flwyddyn yn gyhoeddus. Fodd bynnag, ar hyn o bryd, nid yw'r adroddiadau herio perfformiad a data misol ar gael i drigolion Gwynedd. Mae [adroddiad diweddar Archwilio Cymru \(Ionawr 2021\)](#) ar ein trefniadau rheoli perfformiad yn nodi bod '....fframwaith rheoli perfformiad y Cyngor yn datblygu'n dda er bod gweithredu'n amrywiol ar hyn o bryd, ac mae'n anodd llywio'r broses adrodd'.

Mae'r adroddiad hefyd yn tynnu sylw at adroddiadau perfformiad niferus a hirfaith, sydd ddim yn cynnwys gwybodaeth bwysig ac felly yn ei gwneud yn anodd cael darlun cyfannol diduedd o berfformiad y Cyngor. Erbyn hyn mae camau wedi eu rhoi yn eu lle er mwyn ymateb i'r argymhellion yn yr adroddiad gan gynnwys cyflwyno templed a chanllaw i'w gylchredeg i bob Pennaeth Adran. Y gobaith yw bydd hyn yn symleiddio'r dogfennau herio perfformiad, ac yn ei gwneud yn bosib i drigolion bori drwy'r data mewn amser. Mae ein mesurau yn edrych ar ein perfformiad yn erbyn pwrpasau sydd wedi eu datblygu i adlewyrchu'r hyn sy'n bwysig i drigolion Gwynedd. O ganlyniad, ychydig o gymhariaeth a wneir hefo awdurdodau lleol eraill wrth edrych ar berfformiad Cyngor Gwynedd, oni bai fod yna werth gwirioneddol o wneud hynny.

Yn y gorffennol roedd Mesurau Atebolrwydd Cyhoeddus (PAMs) yn cael eu cyhoeddi yn flynyddol er mwyn galluogi awdurdodau i feincnodi yn erbyn cyfres o fesurau allweddol ar

draws nifer o wahanol feysydd. Nid yw'r wybodaeth hyn wedi ei gasglu yn llawn (oherwydd y pandemig) er 2018/19 felly nid oes modd cymharu gyda awdurdodau eraill ar gyfer mesurau mewn nifer o feysydd.

Tra bod y Cyngor yn ymgysylltu â thrigolion ar ei benderfyniadau a'i flaenoriaethau (gwelir y bennod Ymgysylltu isod), ar hyn o bryd nid ydym yn ymgysylltu yn benodol ar berfformiad. Mae gwaith pellach ei angen ar y cyd â Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu y Cyngor er mwyn edrych ar sut y gallwn ymgynghori â rhan-ddeiliaid ar ein perfformiad, ond bydd angen bod yn wylidwrus rhag 'blinder ymgynghori' ('consultation fatigue') gan ein bod eisoes yn gofyn barn ein trigolion am nifer o bynciau a chynlluniau amrywiol.

Mae'r Drefn Gwynion Gorfforaethol yn parhau i weithio'n dda. Mae'r Swyddog Gwella Gwasanaeth yn sicrhau ein bod yn dysgu gwersi o gwynion, ac yn osgoi ailadrodd camgymeriadau. Mae'r Gwasanaeth Cwynion a Gwella Gwasanaethau wedi gallu parhau i weithredu i ddelio â phryderon y cyhoedd ac i gefnogi gwasanaethau trwy gydol cyfnod y pandemig.

Beth sy'n dda?

- Trefn newydd herio perfformiad yn ei le ar gyfer 2022/23, sydd ymhen amser yn gobeithio sicrhau trefn fwy tryloyw a dealladwy.
- Rôl Aelodau o fewn y cyfundrefn Perfformiad wedi ei amlygu ac mae canllawiau cyfredol wedi eu cylchredeg â Aelodau Cabinet ac Aelodau Craffu.

Beth sydd angen ei wella?

Gwelliant	Cyfrifoldeb
Byddwn yn:	
<ul style="list-style-type: none"> • Gweithredu ar y camau sydd eisoes wedi eu rhoi yn eu lle mewn ymateb i archwiliad o drefniadau herio perfformiad a wnaed gan Archwilio Cymru yn ystod 2021/22 a pharhau i edrych ar lwyddiant y trefniadau hynny gan adolygu os oes angen. 	Tîm Arweinyddiaeth/ Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor
<ul style="list-style-type: none"> • Datblygu a gwella ein trefniadau adrodd i'r cyhoedd ar berfformiad ein gwasanaethau. 	Pob Adran/Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor

8. Ymgysylltu

Pobl Gwynedd

Mae ystod o weithdrefnau ymgysylltu corfforaethol wedi eu cynnal i sicrhau fod y Cyngor yn derbyn barn y cyhoedd ar ei flaenoriaethau ac ar benderfyniadau arwyddocaol. Yn ystod 2021/22 fe dderbyniwyd tua 8,000 o ymatebion i ymgynghoriadau cyhoeddus y Cyngor ar bynciau amrywiol.

Un o brif ymgynghoriadau corfforaethol 2021/22 – 2022/23 oedd Ardal Ni 2035, sef yr ymgysylltiad ynghlwm â'r gwaith Fframwaith Adfywio a gwaith ymgysylltu adrannol fel y Strategaeth Dai. Bwriad yr ymarferiad oedd cyd-weithio gyda thrigolion, grwpiau a sefydliadau er mwyn helpu cymunedau i adnabod y blaenoriaethau hynny fydd angen sylw dros y 10-15 mlynedd nesaf a chreu a gwireddu cynlluniau adfywio cymunedol. Ar gyfer y gwaith yma rhannwyd Gwynedd yn 13 ardal adfywio lai er mwyn cynnal sgysiau ar lefel lleol iawn. Cynhaliwyd yr ymarferiad mewn dau ran:

1. Medi – Rhagfyr 2021: Cynnal cyfweiliadau dros y ffôn neu gyfarfodydd yn rhithiol drwy Microsoft Teams gyda 157 o grwpiau a mentrau cymunedol, Cynghorwyr a Chynghorau Cymuned, Tref a Dinas. Bwriad hyn oedd casglu data ansoddol a negeseuon cychwynol sydd o bwys i gymunedau Gwynedd.
2. Chwefror - Mehefin 2022: Ymgysylltu ehangach gyda thrigolion Gwynedd, drwy arbrofi dashfwrdd ar “Dweud eich Dweud Gwynedd ” yn defnyddio'r feddalwedd Engagement HQ. Trefnwyd hefyd i sicrhau fod yr ymarferiadau ymgysylltu yn cyrraedd grwpiau a charfannau megis pobl ifanc, pobl LGBT+, pobl hŷn ac oedolion gydag anabledau dysgu.

Ymatebodd dros 3,000 o bobl i'r ymarferiad a dros y misoedd nesaf bydd y Cyngor yn cyd-weithio efo cymunedau er mwyn creu 13 Cynllun Ardal unigol. Mae'r gwaith hefyd wedi bwydo mewn i Asesiad Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn, ac yn sail bwysig i'r Cynllun Llesiant newydd fydd yn cael ei gyhoeddi yn 2023.

Mae gan y Cyngor hefyd Banel Trigolion er mwyn sicrhau cynrychiolaeth o drawstoriad o drigolion Gwynedd, a bod eu llais yn ganolog wrth i'r Cyngor gynllunio, darparu ac adolygu gwasanaethau lleol i'r dyfodol.

Y Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu sy'n arwain ar ymarferiadau ymgysylltu corfforaethol ac maent hefyd yn cefnogi gwasanaethau unigol i ymgysylltu yn y dull mwyaf addas.

Staff

Mae'n bwysig fod y Cyngor yn ymwybodol o beth yw barn ei staff ac yn rhoi cyfle iddynt ddarparu adborth ar sut gyflogwr yw'r sefydliad. I'r perwyl hyn mae Holiaduron Llais Staff yn cael ei gylchredeg i sampl o 25% o staff ymhob adran yn rheolaidd. Mae'r arolwg yn gofyn

am sgôr o 1 i 5 fesul datganiad ac felly mae modd 'tracio' atebion o gylch i gylch. Bu rhaid oedi'r gwaith dros gyfnod Covid-19, ond mae bellach modd cymharu arolwg a gynhaliwyd yn 2019 â chanlyniadau 2021. Mae'r arolwg yn holi am feysydd yn gysylltiedig â'i swydd, eu gwasanaeth a hefyd y Cyngor fel sefydliad. Mae'n edrych ar faterion fel gwerthuso parhaus, cefnogaeth rheolwyr, pwysau gwaith ag adnoddau sydd ei angen er mwyn cyflawni swydd. Mae'r arolwg yn gwbl ddi-enw ac mae canlyniadau yn cael ei rannu fesul Adran efo'r Penaethiaid, fel bod cyfle iddynt ymateb i'r prif negeseuon neu unrhyw her penodol sy'n perthyn i'r Adran. Mae'r canlyniadau hefyd yn cael ei rannu â'r gweithlu gyfan drwy'r fewnrwyd, y bwletin wythnosol a hunanwasanaeth staff.

Yn ychwanegol i'r arolwg corfforaethol, mae rhai adrannau wedi ymgymryd â gwaith pellach er mwyn canfod barn staff yn rheolaidd. Mae'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol a'r Adran YGC wedi derbyn achrediad 'Buddsoddwyr Mewn Pobl' yn ystod y blynyddoedd diwethaf ac ym mis Hydref 2021, cafodd yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol ei ddyfarnu ar lefel Safon Aur ar gyfer yr Asesiad Iechyd a Llesiant Buddsoddwyr Mewn Pobl. Mae hefyd gwaith pellach wedi ei wneud yn fewnol gan yr Adran Amgylchedd ac Adran Oedolion er mwyn sicrhau fod staff yn cael y cyfle i ddarparu adborth neu roi mewnbwn ar faterion iechyd a llesiant.

Mae'r Cyngor yn cydnabod fod her ychwanegol wrth ymgysylltu a chyfathrebu â staff rheng flaen fel gofawyr neu weithwyr gwastraff. Cyn cyfnod Covid-19 roedd y Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu yn cyd-weithio â Gwasanaeth Dysgu a Datblygu er mwyn cynnal 'roadshows' mewn lleoliadau fel depos Canolfannau Gwastraff, er mwyn darparu gwybodaeth i staff a rhoi cyfle iddynt ddweud eu dweud. Er bod ymdrech ddiweddar i wneud hyn yn rhithiol gyda'r Adran Cefnffyrdd, mae wedi bod yn anodd ymgysylltu wyneb yn wyneb â staff rheng flaen dros gyfnod Covid-19.

Rhanddeiliaid

Mae gan y Cyngor sawl rhanddeiliad a phartneriaid y mae'n gweithio â hwy yn rheolaidd. Mae parodrydd cyrff sector gyhoeddus, gan gynnwys Cyngor Gwynedd, cynghorau unedol eraill cyfagos, yr Heddlu, Y Bwrdd Iechyd, y trydydd sector ac eraill i gydweithredu er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus ar y cyd yn gallu cael effaith sylweddol, weladwy i Bobl Gwynedd.

Mae'r Cyngor yn ymgysylltu â sawl partner drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae gwaith yn digwydd er mwyn creu Cynllun Llesiant newydd, ac mae'r berthynas rhwng y sefydliadau wedi aeddfedu dros y pum mlynedd ers sefydlu'r Bwrdd yn dilyn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae perthynas y Cyngor gyda'r Trydydd Sector hefyd yn parhau i esblygu. Mae'r Grŵp Cyswllt Trydydd Sector yn fforwm i wneud y mwyaf o'r cysylltiadau allweddol er mwyn ymgysylltu â'r mudiadau sirol, ac yn sicrhau bod y berthynas honno i uchafu'r budd sy'n gallu deillio o hynny i bobl Gwynedd.

Undebau Llafur

Mae gan y Cyngor drefniadau ymgysylltu cyson a'r undebau llafur cydnabyddedig. Mae yna gyfarfod ar y cyd rhwng swyddogion adnoddau dynol, iechyd a diogelwch a swyddogion y dair undeb Unsain, GMB ac Unite yn fisol, lle mae cyfle i rannu gwybodaeth a thrafod materion cyflogaeth corfforaethol, ac unrhyw benderfyniadau corfforaethol all ddylanwadu ar weithwyr y sefydliad. Mae yna gyfarfod misol hefyd rhwng swyddog o bob undeb a'r rheolwr adnoddau dynol, pan fo cyfle i drafod materion sy'n berthnasol i'r undeb unigol yn unig. Ar ben hynny, cynhelir cyfarfod blynyddol rhwng swyddogion undeb, swyddogion y Cyngor a phwyllgor o aelodau etholedig, pan fod cyfle i drin a thrafod yr heriau lefel uchel sydd yn wynebu'r Cyngor fel cyflogwr. Gelwir y pwyllgor hwn yn Gyd-Bwyllgor Ymgynghorol Lleol.

Mae'r undebau yn gefnogol i'r trefniadau hyn ac nid ydynt wedi lleisio unrhyw bryder am ddiffygion yn ngallu'r Cyngor i rannu gwybodaeth yn hynny o beth.

Beth sy'n dda?

- Yn ystod 2021/22 cynhaliwyd gwaith ymgysylltu Ardal Ni 2035 i edrych ar flaenoriaethau trigolion y Sir ar gyfer y dyfodol gan wneud hynny mewn modd cydlynol gyda'r bwriad o osgoi dyblygu gwaith. Mae canlyniadau'r gwaith hyn wedi ei ddefnyddio i lywio blaenoriaethau i'r dyfodol mewn nifer o feysydd megis Tai, Oedolion a Priffyrdd a Bwrdeistrefol ac hefyd wedi bwydo i mewn i'r gwaith o ddatblygu Cynllun Llesiant y Bwrdd Gwasanaethau ar gyfer Gwynedd a Môn.
- Trefniadau effeithiol yn eu lle er mwyn ymgysylltu hefo gwahanol garfannau.

Beth sydd angen ei wella?

Gwelliant	Cyfrifoldeb
Byddwn yn:	
<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu ein trefniadau ymgysylltu er mwyn sicrhau ein bod yn derbyn mewnbyn cyson gan wahanol garfannau ar faterion perfformiad a llywodraethu. 	Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu/Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor

Eitem 10

ENW'R PWYLLGOR	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD Y CYFARFOD	17 Tachwedd 2022
TEITL YR EITEM	Adroddiadau Archwilio Cymru
AMCAN	Rhoi diweddariad i'r pwyllgor ar raglen waith Chwarter 2 Archwilio Cymru ac adroddiadau sydd wedi eu cyhoeddi yn ddiweddar
ARGYMHELLIAD	Gofynnir i Aelodau dderbyn yr adroddiad.
AWDUR	Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor/Alan Hughes, Archwilydd Arweiniol, Archwilio Cymru

1. CEFNDIR

- 1.1. Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio swyddogaeth i adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol, rheoli perfformiad a llywodraethu corfforaethol y Cyngor ac fel rhan o'r swyddogaeth hon mae disgwyliad i ystyried adroddiadau cyrff adolygu allanol megis Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC).
- 1.2. Yn ogystal ag ystyried adroddiadau yn ymarferol, mae disgwyl i bwyllgorau sicrhau eu hunain bod trefniadau ar waith i fonitro a gwerthuso cynnydd yn erbyn unrhyw argymhellion a geir ynddynt. Er mwyn hwyluso'r gwaith mae Archwilio Cymru yn paratoi diweddariad chwarterol ar waith y cyrff adolygu ac mae copi o'r ddogfen hon ar gyfer Chwarter 2 2022/23 wedi ei gynnwys fel **Atodiad 1**.
- 1.3. Cyflwynwyd adroddiad ar astudiaethau cyfredol Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) a'r cynnydd sydd wedi ei wneud gan y Cyngor mewn ymateb i gynigion neu argymhellion i gyfarfod y Pwyllgor hwn ar y 30ain o Fehefin 2022. Bydd yr adroddiad nesaf yn cael ei gyflwyno yn Ionawr/Chwefror 2023.
- 1.4. Yn y cyfamser mae copi o adroddiad 'Llamu Ymlaen' wedi ei gynnwys fel **Atodiad 2** gyda dogfen ymateb rheolwyr wedi ei gynnwys fel **Atodiad 3** sy'n amlinellu'r hyn yr ydym fel Cyngor yn bwriadu ei wneud i ymateb i'r argymhellion o fewn yr adroddiad. Bydd Geraint Owen, Cyfarwyddwr Corfforaethol, yn mynychu'r cyfarfod i osod cyd-destun ac ymateb i unrhyw gwestiynau os oes angen.

Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru – Cyngor Gwynedd

Diweddariad Chwarterol: 30 Medi 2022

Crynodeb Archwilio Blynyddol

Disgrifiad	Amserlen	Statws
Adroddiad yn crynhoi'r gwaith archwilio a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf, a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2022.	Rhagfyr 2022	Adroddiad drafft i'w gyhoeddi ym mis Tachwedd 2022.

Gwaith Archwilio Ariannol

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwilio Datganiadau Cyfrifon y Cyngor a'i Is-bwyllgorau	Rhoi barn ar 'wirionedd a thegwch' y datganiadau ariannol ar gyfer y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022.	Archwiliad Terfynol: <ul style="list-style-type: none"> • Mehefin i Hydref 2022 	<p>Daeth Datganiad Cyfrifon Cyngor Gwynedd i law ar 13 Mehefin 2022 ac mae'r gwaith maes archwilio bron â bod yn dod i ben.</p> <p>Daeth Ffurflen Flynyddol y Cydbwyllgor Polisi Cynllunio i law ar 17 Mehefin 2022. Daeth Ffurflen Flynyddol yr Harbyrau i law ar 25 Mai 2022. Mae'r archwiliadau yma bellach wedi eu cwblhau ond maent yn amodol ar gymeradwyaeth gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.</p>
Archwilio Datganiad Cyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd	Rhoi barn ar 'wirionedd a thegwch' y datganiadau ariannol ar gyfer y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022.	Archwiliad terfynol: <ul style="list-style-type: none"> • Hydref 2022 hyd at Dachwedd 2022. 	Daeth y Datganiadau o'r Cyfrifon i law ar 27 Mehefin 2022 ac mae'r gwaith maes archwilio bron â bod wedi'i orffen.

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Ardystio Ffurflenni Grant: Cyfraniadau Pensiwn Athrawon ar gyfer y flwyddyn ariannol 2021-22	Ardystio bod y dystysgrif diwedd blwyddyn: <ul style="list-style-type: none"> • Heb fod wedi'i ddatgan yn deg • Heb fod yn unol â'r telerau ac amodau perthnasol 	Dyddiad cau'r Cyngor ar y diwrnod gwaith olaf ym mis Mai 2022. Dyddiad cau ardystio 30 Tachwedd 2022.	Daeth y ffurflen i law ar 30 Ebrill 2022. Nid yw'r archwiliad wedi dechrau eto.
Ardystio Ffurflenni Grant: Ardrethi Annomestig 2021-22	Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw i ddangos bod y ffurflen: <ul style="list-style-type: none"> • Heb fod wedi'i ddatgan yn deg • Heb fod yn unol â'r telerau ac amodau perthnasol 	Dyddiad cau'r Cyngor 30 Mehefin 2022. Dyddiad cau ardystio 30 Tachwedd 2022.	Daeth y ffurflen i law ar 30 Ebrill 2022. Nid yw'r archwiliad wedi dechrau eto.
Ardystio Ffurflenni Grant: Cymhorthdal Budd-dal Tai 2021-22	Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw i ddangos bod y ffurflen: <ul style="list-style-type: none"> • Heb fod wedi'i ddatgan yn deg • Heb fod yn unol â'r telerau ac amodau perthnasol 	Dyddiad cau'r Cyngor 30 Ebrill 2022. Dyddiad cau ardystio 31 Ionawr 2023.	Daeth y ffurflen i law ar 27 Ebrill 2022. Nid yw'r archwiliad wedi dechrau eto.

Gwaith Archwilio Perfformiad

Gwaith archwilio perfformiad 2021-22	Cwmpas	Amserlen	Statws
Sicrwydd as Aseu Risg	<p>Prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu lle y gallai fod angen gwaith archwilio ychwanegol yn y dyfodol mewn perthynas â risgiau i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau.</p> <p>Yng Nghyngor Gwynedd mae'r prosiect yn debygol o ganolbwyntio ar:</p> <ul style="list-style-type: none">• Sefyllfa ariannol• Goblygiadau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)• Cynlluniau i leihau carbon	Ebrill 2021 i Hydref 2022	Ym mynd rhagddo

Gwaith archwilio perfformiad 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Sicrwydd as Aseu Risg</p>	<p>Prosiect i ganfod lefel sicrwydd archwilio a/neu lle bo angen gwaith archwilio ychwanegol yn ystod y blynyddoedd i'w dod o ran y risgiau i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian yn ei ddefnydd o adnoddau a gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.</p> <p>Mae'r prosiect yn debygol o ganolbwyntio'n benodol ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sefyllfa ariannol • Rheoli rhaglenni cyfalaf • Defnyddio gwybodaeth am berfformiad – gan ganolbwyntio ar adborth a chanlyniadau defnyddwyr gwasanaethau. • Pennu amcanion llesiant 	<p>Ebrill 2022 i Orffennaf 2023</p>	<p>Ym mynd rhagddo</p>

Gwaith archwilio perfformiad 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad Thematig – Gofal heb ei Gynllunio	<p>Adolygiad traws-sector sy'n canolbwyntio ar lif cleifion allan o'r ysbyty. Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried sut mae'r Cyngor yn gweithio gyda'i bartneriaid i ymdrin â'r risgiau sy'n gysylltiedig â darparu gofal cymdeithasol i fod o gymorth i ryddhau cleifion, yn ogystal ag atal mynd i mewn i'r ysbyty. Bydd y gwaith yn ystyried hefyd pa gamau a gymerir i ddarparu datrysiadau tymor canol i hir.</p>	<p>Awst 2022 – Chwefror 2023</p>	<p>Gwaith maes</p>
Adolygiad thematig – Digidol	<p>Mae'r prosiect hwn yn cael ei gwmpasu ac mae manylion ychwanegol am bwyslais penodol yr adolygiad i'w cadarnhau.</p>	<p>I'w gadarnhau.</p>	<p>Cwmpasu</p>
Adolygu Effeithiolrwydd Craffu	<p>Bydd yr adolygiad hwn yn gofyn y cwestiwn: A oes gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer craffu mewn pwyllgorau cyhoeddus?</p>	<p>Hydref 2022 – Mawrth 2023</p>	<p>Cwmpasu</p>

Astudiaethau cenedlaethol llywodraeth leol sydd wedi eu cynllunio/ar y gweill

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yng Nghyngor Gwynedd
Tlodi	Deall sut mae awdurdodau lleol yn sicrhau eu bod yn darparu eu gwasanaethau i leihau tlodi.	Hydref 2021 – Hydref 2022	Clirio – cyhoeddi Hydref 2022.	Oes – cyfweiliad gyda swyddog a enwebwyd yn y Cyngor.
Mentrau Cymdeithasol	Adolygiad o'r modd y mae awdurdodau lleol yn cefnogi ac yn defnyddio mentrau cymdeithasol i ddarparu gwasanaethau	Hydref 2021 – Hydref 2022	Clirio – cyhoeddi Tachwedd 2022.	Do – cyfweiliad gyda swyddog a enwebwyd yn y Cyngor.
Meithrin Cydnerthedd Cymdeithasol a Hunanddibyniaeth	Adolygu sut y gall awdurdodau lleol feithrin mwy o gydnerthedd mewn cymunedau	Hydref 2021 – Hydref 2022	Drafftio'r adroddiad.	Do – cyfweiliad gyda swyddog a enwebwyd yn y Cyngor.
Diogelwch adeiladau	Adolygiad o ba mor dda y mae awdurdodau lleol yn cyflawni eu cyfrifoldebau dros ddiogelwch adeiladau	Medi 2022 – Awst 2023	Cychwyn prosiect.	Do – cyfweiliad gyda swyddog a enwebwyd yn y Cyngor

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yng Nghyngor Gwynedd
Cynllunio ar gyfer datblygu cynaliadwy – Adfywio Tir Ilwyd	Adolygu sut mae awdurdodau lleol yn hybu ac yn galluogi gwell defnydd o anheddau annomestig gwag a safleoedd tir llwyd	Hydref 2022 – Medi 2023	Datblygu'r prosiect.	Do – cyfweiliad gyda swyddog a enwebwyd yn y Cyngor
Cyd-bwyllgorau Corfforedig	Asesu cynnydd Cyd-bwyllgorau Corfforedig wrth ddatblygu eu trefniadau i gyflawni eu rhwymedigaethau statudol a nod Llywodraeth Cymru o gryfhau cydweithio rhanbarthol.	Medi 2022 – Ionawr 2023	Paratoi gwaith maes.	Ydym – Rydym yn archwilio safbwynt y Cyngor trwy ein cyfarfodydd cyswllt arferol. Mae'r gwaith maes yn cynnwys cyfweiliadau gyda'r prif weithredwr, cyfarwyddwr cyllid a chadeirydd pob un o'r pedwar Cyd-bwyllgor Corfforedig.

Estyn

Gwaith arfaethedig Estyn 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Arolygiadau Gwasanaethau Addysg Llywodraeth Leol	Gwnaeth Estyn archwilio gwasanaethau addysg llywodraeth leol Ynys Môn ac Abertawe yn ystod tymor yr haf. Cafodd yr adroddiadau eu cyhoeddi ym mis Awst a dechrau Medi. Fe wnaeth Estyn gynnal cynhadledd gwella ôl-arolygu yn Nhorfaen ym mis Medi a bydd yn monitro awdurdod lleol Sir Benfro ddechrau Mis Hydref. Mae Estyn wedi diweddarau'r canllawiau arolygu er mwyn adlewyrchu mwy o bwyslais ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac annhegwch ac i wneud mân newidiadau mewn ymateb i adborth arolygiadau yn 2021-22.	Adolygiad o'r canllaw arolygu – Gorffennaf. Cyhoeddwyd ar y wefan Medi 1.	Amh.
Adolygiad thematig Diwygio'r Cwricwlwm	Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi gofyn i Estyn adolygu gwasanaethau gwella ysgolion y de-orllewin.	Casglu tystiolaeth ym mis Mehefin/Gorffennaf – cyflwyno canfyddiadau i Lywodraeth Cymru ym mis Medi.	Amh.

Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)

Gwaith Cynlluniedig AGC 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Rhaglen 2022-23	Rydym yn parhau i brofi a gwerthuso ein dull wedi'i adfywio – gan gynnwys gwiriadau sicrwydd, gwiriadau gwella, ac arolygiadau gwerthuso perfformiad (PEIs). Bydd hyn yn arwain at fframwaith gweithredu diwygiedig ar gyfer archwilio a chod ymarfer diwygiedig.	Ebrill 2022 i Fawrth 2023	Ar waith
Gwaith ar y cyd	<p>Rydym yn parhau i weithio gyda phartneriaid, gan rannu gwybodaeth a deallusrwydd gan gynnwys cwblhau adolygiadau ar y cyd.</p> <p>Ar hyn o bryd rydym yn gweithio ar y cyd ag AGIC ar adolygiad cenedlaethol o'r llwybr strôc ac archwiliadau CMHT.</p>	Cyfredol	Ar waith
Trefniadau Diogelu rhag Colli Rhyddid Adroddiad Monitro Blynyddol ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2021-22	Yn dilyn cyhoeddi adroddiad 2020-21, mae cynllunio ar y gweill ar gyfer cadarnhau dyddiad cyhoeddi'r adroddiad nesaf.	Cyhoeddi i'w gadarnhau	Drafftio/casglu data.
Cyfarfod blynyddol gyda Chyfarwyddwyr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol	Bydd AGC yn cyfarfod â'r holl Gyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol	Rhagfyr 2022 ac Ionawr 2023	Cynllunio

Gwaith Cynlluniedig AGC 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Adolygiad cenedlaethol o gynllunio gofal i blant a phobl ifanc sy'n destun rhag-achosion yr Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus</p>	<p>Diben yr adolygiad</p> <p>Darparu gwaith craffu allanol, sicrwydd a hyrwyddo gwelliant o ran ansawdd ymarfer mewn perthynas â chynllunio gofal ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n ddarostyngedig i rag-achosion amlinelliad cyfraith cyhoeddus.</p> <p>Ystyried i ba raddau mae ymarfer wedi symud ymlaen ers cyhoeddi 'Adolygiad cenedlaethol o gynllunio gofal i blant a phobl ifanc sy'n ddarostyngedig i rag-achosion Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus' gan AGC a chyhoeddi Adroddiad gweithgor Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus 2021 gan gynnwys arweiniad i arfer gorau.</p>	<p>Medi 2022</p>	<p>Cynllunio/ arolygu</p>
<p>Trefniadau Cyd-arolygiad Diogelu Plant</p>	<p>Dull traws-arolygiaeth. Meysydd i'w penderfynu. Byddwn yn cwblhau pedwar arolygiad ar y cyd aml-asiantaeth arall.</p> <p>Byddwn yn cyhoeddi adroddiad cenedlaethol tuag at ddiwedd 2023.</p>	<p>Hydref 2022 – Gwanwyn 2023</p>	<p>Cynllunio</p>

Gwaith Cynlluniedig AGC 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Gwiriad Sicrwydd Cafcass	<p>Bydd AGC yn parhau i ddatblygu ei dull o arolygu ac adolygu Cafcass Cymru. Rydym wedi cyhoeddi ei lythyr gwirio sicrwydd cyntaf.</p> <p>Byddwn yn gwerthuso ein dull gweithredu a byddwn yn ymgynghori ar ein dull diwygiedig ddiwedd 2022. Bydd hyn yn arwain at fframwaith gweithredu diwygiedig i'w harchwilio a'r cod ymarfer.</p>	Medi – Rhagfyr 2022	Cynllunio

Adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru ac allbynnau eraill a gyhoeddwyd ers Ionawr 2022

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a doleri i'r adroddiad
Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb: Mwy nag Ymarfer Blwch Ticio?	Medi 2022
Llywodraeth Cymru – pennu amcanion llesiant	Medi 2022
Cynllunio a rheoli'r gweithlu gan Lywodraeth Cymru	Medi 2022
Offeryn Data Cyllid GIG Cymru – hyd at Fawrth 2022	Awst 2022

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Parodrwydd y Sector Cyhoeddus ar gyfer Carbon Sero Net erbyn 2030 Adroddiad Tystiolaeth	Awst 2022
Parodrwydd y Sector Cyhoeddus ar gyfer Carbon Sero Net erbyn 2030	Gorffennaf 2022
Twristiaeth Gynaliadwy ym Mharciau Cenedlaethol Cymru	Gorffennaf 2022
Cronfa Ymateb COVID-19 Trydydd Sector – Memorandwm ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus	Gorffennaf 2022
System Wybodaeth Gofal yn y Gymuned Cymru – diweddariad – diweddariad	Gorffennaf 2022
Mynd i'r afael â'r Ôl-groniad Gofal Arfaethedig yng Nghymru – ac offeryn data amseroedd aros	Mai 2022
Y Cwricwlwm newydd i Gymru	Mai 2022
Gofal heb ei drefnu – offeryn data a sylwebaeth	Ebrill 2022
Taliadau Uniongyrchol ar gyfer Gofal Cymdeithasol i Oedolion	Ebrill 2022
Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol	Chwefror 2022

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a doleri adroddiad
Cydweithio rhwng y Gwasanaethau Brys (gan gynnwys offeryn data)	<u>Ionawr 2022</u>

Adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru ac allbynnau eraill (gwaith ar y gweill/cynlluniedig)¹

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwylidig
Sylwebaeth cyfrifon Llywodraeth Cymru 2020-21 ²	Medi/Hydref 2022
Trefniadau ar y cyd ar gyfer rheoli adnoddau iechyd cyhoeddus lleol	Hydref 2022
Y Fenter Twyll Genedlaethol (adroddiad cryno)	Hydref 2022
Gwaith dilynol ar seibrgadernid (dysgu o ymosodiadau seibr)	Hydref 2022
Rheoli perygl llifogydd	Tachwedd 2022

¹ Byddwn yn parhau i adolygu ein cynlluniau'n gyson, gan ystyried yr amgylchedd allanol sy'n esblygu, ein blaenoriaethau archwilio, cyd-destun ein hadnoddau ein hunain a gallu cyrrff archwiliedig i gyfathrebu â ni. Mae hyn yn cynnwys cynnal rhywfaint o hyblygrwydd er mwyn i ni allu ymateb i ddatblygiadau ym mholisi Llywodraeth Cymru a meysydd sydd o ddiddordeb posib i'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus. Ar 22 Medi, cyhoeddwyd erthygl i'n gwefan yn rhoi diweddariad am ddatblygiad rhaglen waith yr Archwilydd Cyffredinol yn dilyn ein hymgyngoriad yng ngwanwyn 2022. Byddwn ni'n dod â pheth gwaith newydd ychwanegol i'n rhaglen yn ystod gweddill 2022-23.

² I gynnwys sylwebaeth ar faterion a godwyd yn adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol ar y cyfrifon ynghylch taliad a wnaed i'r cyn-Ysgrifennydd Parhaol a chymorth busnes COVID-19.

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwylidig
Gwasanaethau orthopedig	Tachwedd 2022
Llywodraethu ansawdd yn y GIG	Tachwedd 2022
Cynhwysiant digidol	Tachwedd/Rhagfyr 2022
Tai fforddiadwy	I'w gadarnhau

Digwyddiadau ac adnoddau Cyfnewid Arfer Da

Teitl	Dolen i'r adnodd
Mynd i'r afael â thlodi yng Nghymru: ymateb i'r her – bydd y digwyddiad dysgu a rennir hwn yn dod â phobl ynghyd o bob rhan o wasanaethau cyhoeddus i rannu syniadau, dysgu a gwybodaeth am sut gall sefydliadau ymateb i'r heriau a achosir gan dlodi. Byddwn yn rhannu enghreifftiau o ddulliau sy'n cael eu cymryd gan sefydliadau yng Nghymru a ledled y DU.	<p>Mynd i'r Afael â Thlodi: Digwyddiad Caerdydd</p> <p>Mynd i'r Afael â Thlodi: Digwyddiad Conwy</p>
Darpariaeth Taliadau Uniongyrchol – gweminar sy'n trafod ein hadroddiad ar ddarpariaeth taliadau uniongyrchol a sut y gallant fod yn rhan allweddol wrth weithredu egwyddorion Deddf Gwasanaeth Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.	Recordiad gweminar Darpariaeth Taliadau Uniongyrchol

Teitl	Dolen i'r adnodd
Ymateb i'r Argyfwng Hinsawdd yng Nghymru – gweminar yn trafod canfyddiadau sy'n dod i'r amlwg o'n hadolygiad sylfaenol o drefniadau cyrff cyhoeddus i ymateb i dargedau lleihau carbon Llywodraeth Cymru ar gyfer 2030.	
Safbwyntiau Covid – cyfres o sgrysiâu wedi'u recordio yn dysgu sut mae sefydliadau wedi addasu i'r cyfnod estynedig o ansicrwydd yn dilyn cyfnod cychwynnol argyfwng COVID.	Safbwyntiau Covid: Ymgysylltu a Chyfathrebu

Blogiau Diweddar Archwilio Cymru

Teitl	Cyhoeddiad
Costau byw a rhoi'r fidog i gadw	21 Medi 2022
Mae pethau'n poethi i fynd i'r afael â Newid Hinsawdd	18 Awst 2022
Taliadau Uniongyrchol yng Nghymru	15 Mehefin 2022
Gofal Heb ei Drefnu yng Nghymru – System o dan bwysau gwirioneddol.	21 Ebrill 2022
Cystadleuaeth Sgiliau Cymru	18 Chwefror 2022
Seibergadernid – blwyddyn ymlaen	9 Chwefror 2022

Teitl	Cyhoeddiad
<p><u>Helpu i adrodd y stori drwy gyfrwng rifau</u> (Offeryn data cynaliadwyedd ariannol llywodraeth leol)</p>	<p>3 Chwefror 2022</p>
<p><u>Galwad am wybodaeth qliriach ynglŷn â gwariant ar newid yn yr hinsawdd</u></p>	<p>2 Chwefror 2022</p>
<p><u>Y gweithredoedd tu ôl i'r geiriau</u> (adeiladu gwytnwch cymdeithasol a hunanddibyniaeth mewn dinasyddion a chymunedau)</p>	<p>14 Ionawr 2022</p>

Llamu Ymlaen – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2021-22

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2022

Cyfeirnod y ddogfen: 3010A2022

Paratowyd y ddogfen hon ar gyfer defnydd mewnol Cyngor Gwynedd fel rhan o waith a gyflawnir yn unol ag Adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, ac Adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partiön perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partiön perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Mae'r Cyngor yn gweithio'n frwd ar ei brosiect Trefniadau Gweithio i'r Dyfodol ac yn datblygu'r weledigaeth a chynlluniau ar draws yr holl wasanaethau ond bydd edrych ymhellach i'r dyfodol yn cryfhau ystyriaeth y Cyngor i'r egwyddor datblygu cynaliadwy.

Adroddiad cryno

Crynodeb 4

Adroddiad manwl

Asedau 8

Mae'r Cyngor yn parhau i roi ei brosiect Trefniadau Gweithio i'r Dyfodol ar waith ond nid yw eto wedi datblygu gweledigaeth gorfforaethol ar gyfer ei asedau na'r cynlluniau cyflawni cysylltiedig sy'n llunio dyfodol ei asedau tir ac adeiladau 8

Mae gan y Cyngor enghreifftiau rhagweithiol o reoli ac ailbwrpasu asedau er bod cyfleoedd i fod yn fwy cyson ar draws y gwasanaethau o fewn gweledigaeth gorfforaethol 9

Bydd diffinio ac adolygu cynnydd tuag at amcanion tymor byr, canolig a hwy ar gyfer ei sylfaen asedau'n cryfhau gallu'r Cyngor i drawsnewid, addasu a pharhau i ddarparu ei wasanaethau 10

Y gweithlu 10

Mae'r Cyngor wedi datblygu gweledigaeth ar gyfer ei weithlu er nad yw hon yn gyflawn 10

Mae'r Cyngor wedi ymgysylltu â staff a rheolwyr fel rhan o'i brosiect Trefniadau Gweithio i'r Dyfodol, ac mae angen iddo datblygu cynlluniau tymor hwy ar gyfer y gweithlu, gan adlewyrchu ei brofiad yn ystod y pandemig, i roi cymorth i ddarparu gwasanaethau mewn ffordd fwy rhagweithiol 11

Mae'r Cyngor yn cynnal trosolwg ar faterion cyfredol sy'n ymwneud â'r gweithlu ond mae cyfle i wneud mwy o ddefnydd o ddata a defnyddio gwybodaeth feincnodi i fesur llwyddiant cyfredol a thymor hwy ei fentrau o ran y gweithlu 12

Adroddiad cryno

Crynodeb

Yr hyn y gwnaethom ei adolygu a pham

- 1 Wrth i'r byd symud yn ei flaen, gan ddysgu o'r pandemig byd-eang, fe wnaeth yr adolygiad hwn ystyried sut y mae'r Cyngor yn cryfhau ei allu i drawsnewid, addasu a pharhau i ddarparu gwasanaethau, gan gynnwys y rhai a ddarperir mewn partneriaeth gyda rhanddeiliaid allweddol a chymunedau.
- 2 Fe wnaethom adolygu trefniadau'r Cyngor ar gyfer rheoli ei asedau a'i weithlu:
 - a. ar gyfer asedau, roedd ein prif ffocws ar swyddfeydd ac adeiladau y mae'r Cyngor yn eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau ar gyfer ei drigolion; a
 - b. ar gyfer y gweithlu, bu ein ffocws ar yr heriau a amlygwyd yn ystod y pandemig sydd wedi gwaethygu rhai materion hirsefydlog o ran y gweithlu.

Fe wnaethom fwrw golwg ar y modd y mae'r Cyngor yn cynllunio'n strategol ar gyfer defnyddio'i asedau a'i weithlu, sut y mae'n monitro'r defnydd ohonynt a sut y mae'n adolygu ac yn gwerthuso effeithiolrwydd ei drefniadau.
- 3 Pan ddechreuom ni ein gwaith archwilio dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 roeddem yn cydnabod y byddai'n cymryd amser i gyrff cyhoeddus wreiddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy, ond fe wnaethom hefyd nodi ein disgwyliad dros y tymor canolig y byddai cyrff cyhoeddus yn gallu dangos sut y mae'r Ddeddf yn trefnu'r hyn y maent yn ei wneud. Mae bellach bron yn saith mlynedd ers pasio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac rydym bellach yn yr ail gyfnod adrodd ar gyfer y Ddeddf. Felly, byddem yn disgwyl yn awr i gyrff cyhoeddus fod yn gallu dangos bod y Ddeddf yn rhan annatod o'u ffordd o feddwl a'i bod wir yn trefnu'r hyn y maent yn ei wneud.
- 4 Roedd tri phrif nod i'r prosiect hwn:
 - cael sicrwydd bod y Cyngor yn rhoi trefniadau ar waith i drawsnewid, addasu a pharhau i ddarparu gwasanaethau;
 - egluro'r camau gweithredu y mae'r Cyngor yn eu cymryd yn unigol ac mewn partneriaeth i gryfhau ei drefniadau yn ogystal â gwreiddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy ymhellach; ac
 - ysbrydoli'r Cyngor a sefydliadau eraill i gryfhau eu trefniadau ymhellach trwy gofnodi a rhannu enghreifftiau o arfer a gwersi nodedig a gwneud argymhellion priodol.
- 5 Mae hyn yn bwysig am bod Cyngor Gwynedd yn buddsoddi symiau sylweddol yn ei asedau adeiladau a'i weithlu. Dangosir peth gwybodaeth allweddol o 2020-21 yn **Arddangosyn 1**.

Arddangosyn 1: ffeithiau a ffigyrau allweddol sy'n ymwneud ag asedau adeiladau a'r gweithlu.

Nifer yr adeiladau yr oedd y Cyngor yn berchen arnynt yn 2020-21	965 o adeiladau
Gwerth eiddo, ar 31 Mawrth 2021	Oddeutu £311 miliwn
Nifer yr aelodau o staff	5,849
Gwariant ar y gweithlu	£149 miliwn sy'n cyfateb i 39% o Wariant Gros y gellir ei godi ar y Gronfa Gyffredinol
Canran y gweithlu, y staff a oedd yn wrywod	28.2%
Canran y gweithlu, y staff a oedd yn fenywod	71.8%
Canran y staff sy'n gweithio'n llawn-amser	52.5%
Canran y staff sy'n gweithio'n rhan-amser	47.5%
Canran y staff dros 55 oed	24.2%
Nifer yr aelodau o staff a adawodd y Cyngor o'u dewis eu hunain yn 2020-21	400

- 6 Mae pandemig COVID-19 wedi effeithio ar y galw am adeiladau a'r ffordd y mae staff yn gweithio. Mae'r adroddiad hwn yn archwilio rhai o'r effeithiau hyn a'r ffordd y mae'r Cyngor yn cael budd o'r effeithiau cadarnhaol ac yn lliniaru risgiau o'r effeithiau negyddol wrth gynllunio i ddarparu gwasanaethau yn y dyfodol.

- 7 Fe gynhaliom ni'r adolygiad yn ystod y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Chwefror 2022.

Yr hyn a ganfuom

- 8 Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn: A yw dull strategol y Cyngor yn cryfhau ei allu i drawsnewid? Wrth wneud y gwaith hwn rydym wedi adnabod rhywfaint o effaith uniongyrchol y pandemig yn ogystal â rhai materion gweithredol a materion o ran llywodraethu a waethygyd gan y pandemig.
- 9 Ar y cyfan, canfuom fod y Cyngor yn gweithio'n frwd ar ei brosiect Trefniadau Gweithio i'r Dyfodol ac yn datblygu'r weledigaeth a chynlluniau ar draws yr holl wasanaethau ond bydd edrych ymhellach i'r dyfodol yn cryfhau ystyriaeth y Cyngor i'r egwyddor datblygu cynaliadwy.
- 10 Daethom i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol:
- mae'r Cyngor yn parhau i roi ei brosiect Trefniadau Gweithio i'r Dyfodol ar waith ond nid yw eto wedi datblygu gweledigaeth gorfforaethol ar gyfer ei asedau na'r cynlluniau cyflawni cysylltiedig sy'n llunio dyfodol ei asedau tir ac adeiladau;
 - mae gan y Cyngor enghreifftiau rhagweithiol o reoli ac ailwrpasu asedau er bod cyfleoedd i fod yn fwy cyson ar draws y gwasanaethau o fewn gweledigaeth gorfforaethol;
 - bydd diffinio ac adolygu cynnydd tuag at amcanion tymor byr, canolig a hwy ar gyfer ei sylfaen asedau'n cryfhau gallu'r Cyngor i drawsnewid, addasu a pharhau i ddarparu ei wasanaethau;
 - mae'r Cyngor wedi datblygu gweledigaeth ar gyfer ei weithlu er nad yw hon yn gyflawn;
 - mae'r Cyngor wedi ymgysylltu â staff a rheolwyr fel rhan o'i brosiect Trefniadau Gweithio i'r Dyfodol, ac mae angen iddo datblygu cynlluniau tymor hwy ar gyfer y gweithlu, gan adlewyrchu ei brofiad yn ystod y pandemig, i roi cymorth i ddarparu gwasanaethau mewn ffordd fwy rhagweithiol; and
 - mae'r Cyngor yn cynnal trosolwg ar faterion cyfredol sy'n ymwneud â'r gweithlu ond mae cyfle i wneud mwy o ddefnydd o ddata a defnyddio gwybodaeth feincnodi i fesur llwyddiant cyfredol a thymor hwy ei fentrau o ran y gweithlu.

Argymhellion

Arddangosyn 2: argymhellion

Mae'r tabl isod yn nodi'r argymhellion yr ydym wedi'u hadnabod yn dilyn yr adolygiad hwn.

Argymhellion

Gweledigaeth, strategaethau, cynlluniau cyflawni a'r egwyddor datblygu cynaliadwy

- A1 Mae angen i'r Cyngor wneud yr egwyddor datblygu cynaliadwy'n ganolog i'w ystyriaethau, gan adeiladu ar y profiad o'r pandemig, wrth iddo:
- ddatblygu gweledigaeth y Cyngor ar gyfer trefn a maint ei asedau tir ac adeiladau a'i weithlu yn y tymor byr, canolig a hir;
 - datblygu strategaethau ar gyfer asedau a'r gweithlu; a
 - datblygu cynlluniau cyflawni wedi'u costio.

Data a Meincnodi

- A2 Datblygu'r defnydd o ddata a meincnodi i lywio prosesau cynllunio, pennu'r gyllideb a mesur llwyddiant tymor hwy ei fentrau ar gyfer asedau a'r gweithlu.

Adroddiad manwl

Asedau

Mae'r Cyngor yn gweithio'n frwd ar ei brosiect Trefniadau Gweithio i'r Dyfodol ac yn datblygu'r weledigaeth a chynlluniau ar draws yr holl wasanaethau ond bydd edrych ymhellach i'r dyfodol yn cryfhau ystyriaeth y Cyngor i'r egwyddor datblygu cynaliadwy

11 Wrth ddod i'r casgliad hwn canfuom fel a ganlyn:

- mae prosiect y Cyngor, 'Gweithio i'r Dyfodol', yn dangos ymrwymiad i fodel gweithio newydd a fydd yn newid y ffordd y defnyddir swyddfeydd. Mae'r Cyngor o'r farn bod ansicrwydd ynghylch beth fydd yr anghenion o ran gweithleoedd yn y dyfodol a bod angen rhagor o amser i adlewyrchu.
- mae rheolwr prosiect wedi cael ei benodi i arwain yr adolygiad o anghenion am swyddfeydd ac adeiladau yn y dyfodol, ac mae'r Cyngor wedi nodi'r angen i adolygu'r system ffonau desg gyfredol gyda golwg ar roi ffonau mwy hyblyg sy'n seiliedig ar gyfrifiaduron ar waith i'r rhan fwyaf o ddefnyddwyr erbyn diwedd 2022.
- mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn ffafrio gostyngiad yn niferoedd y desgiau a mabwysiadau trefniadau lle mae unigolion yn gweithio wrth sawl gweithfan. Mae lleoedd gweithio hybrid yn cael eu treialu mewn rhai adeiniau i ddangos i staff sut y gall gweithfannau hybrid edrych yn y dyfodol. Nod tymor hwy fydd pontio'n llwyr i weithfannau hybrid o'r fath.
- nid yw'r prosiect 'Gweithio i'r Dyfodol' wedi nodi gweledigaeth ddatganedig nac wedi datblygu'r cynlluniau cyflawni sy'n cyd-fynd â'r prosiect. Fodd bynnag, mae'r prosiect yn dweud mai dyheadau'r Cyngor yw bod yn gyngor modern, sy'n rhoi'r cyfle i staff weithio'n hyblyg, gan weithio ble bynnag sydd fwyaf addas i gynyddu i'r eithaf y defnydd o dechnoleg a gweithio'n effeithlon.
- er bod trefniadau hybrid newydd yn cael eu treialu mewn rhai adrannau ar hyn o bryd, nid yw'r weledigaeth a chynlluniau corfforaethol sy'n disgrifio'r defnydd o le mewn swyddfeydd yn y dyfodol wedi cael eu ffurfioli a'u cymeradwyo. Dylai Cynghorau fod yn ymwybodol o'r ffaith y gallai newid bob yn dipyn, heb weledigaeth gymeradwy, fynd ag hwy yn y cyfeiriad anghywir. Hefyd, mae angen i'r Cyngor sicrhau ei fod yn gwneud y defnydd gorau o'r gwersi a ddysgir o'r broses dreialu a'i fod yn defnyddio'r gwersi hyn i lywio'r cyfeiriad tymor hwy.
- mae'r Cyngor yn ymgynghori â thrigolion ym mhob un o 13 o ardaloedd llesiant yr awdurdod i hysbysu'r asesiad llesiant a chreu cynlluniau adfywio lleol. Bydd cynlluniau adfywio'n adlewyrchu anghenion cymunedau unigol ac yn darparu cyfeiriad. Mae'r Cyngor yn glir bod gan yr asesiadau lleol y potensial i oleuo dull rheoli asedau hirdymor trawsnewidiol.

- ceir cyfleoedd pellach lle gall y Cyngor sicrhau bod strategaethau a chynlluniau allweddol wedi'u halinio a'u hintegreiddio, er enghraifft:
 - nid yw Cynllun Cyngor Gwynedd, fel y'i diwygiwyd yn 2022-23, yn nodi'r ymrwymiad i foderneiddio'r ffyrdd o weithio nac yn cydnabod y prosiect 'Gweithio i'r Dyfodol'.
 - mae'r Cynllun Asedau cyfredol 2019-2029 yn rhestr wedi'i blaenoriaethu o brosiectau cyfalaf gan bob adran ar gyfer y cyfnod o ddeng mlynedd. Nid yw'n cael ei lywio gan weledigaeth benodol nac yn nodi sefyllfa derfynol a ddymunir ar gyfer sylfaen asedau'r Cyngor.
 - nid yw gwasanaethau wedi nodi eu hanghenion cyfredol a thymor hwy o ran asedau, ac nid yw'r gost ariannol yn hysbys.
 - mae angen i strategaethau fel Cynllun Argyfwng yr Hinsawdd a Natur 2022-23 – 2029-30 ac Egwyddorion System Addysg Addas i Bwrpas gael eu datblygu a'u costio i ategu'r weledigaeth a chynllun corfforaethol ar gyfer asedau.
 - ar ddechrau'r pandemig, roedd peth o seilwaith y Cyngor, megis defnydd parhaus o gyfrifiaduron desg, yn draddodiadol iawn ac yn anghydnaws â'i ddyhead i fod yn gyngor modern.
- mae Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrff cyhoeddus fod â dealltwriaeth dda am anghenion yn y dyfodol. Mae angen i'r Cyngor wneud yr egwyddor datblygu cynaliadwy'n ganolog i'w weledigaeth a chynlluniau ategol corfforaethol ar gyfer asedau i'w helpu i gyflawni ei ddyheadau ar gyfer y gweithlu a darparu gwasanaethau, yn awr ac yn y dyfodol. Dylai hyn helpu i sicrhau bod ei asedau'n cael yr effaith fwyaf bosibl, ar draws ystod o'i amcanion.

Mae gan y Cyngor enghreifftiau rhagweithiol o reoli ac ailbwrpasu asedau er bod cyfleoedd i fod yn fwy cyson ar draws y gwasanaethau o fewn gweledigaeth gorfforaethol

12 Wrth ddod i'r casgliad hwn canfuom fel a ganlyn:

- mae defnyddio technoleg wedi symud rhai gwasanaethau i ffwrdd oddi wrth amgylchedd swyddfeydd traddodiadol a fydd yn arwain at leihad yn y galw am le swyddfa mewn canolfannau gweinyddol hanesyddol.
- mae'r pandemig wedi helpu i symud rhai agendâu yn eu blaenau'n gyflymach nag a gynlluniwyd yn wreiddiol. Mae'r rhain yn cynnwys gweithio gartref, cyfarfodydd rhithwir, a llai o deithio. Er y bu ar y Cyngor eisiau newid ei ffordd o weithio, nid oedd wedi adnabod yr angen i adnewyddu elfennau allweddol o seilwaith.
- mae'r pandemig wedi darparu rhai cyfleoedd i'r Cyngor gynnig ei asedau i gyrrff cyhoeddus eraill, megis darparu canolfannau hamdden ar gyfer y rhaglen i ddarparu brechiadau atgyfnerthu.

- mae'r Cyngor yn mynd ati'n frwd i geisio cyfleoedd i ailbwrpasu safleoedd a ddatgomisiynwyd i ddarparu defnyddiau newydd megis llety ar gyfer pobl ddigartref a datblygiadau tai newydd.
- mae'r Adran Tai ac Eiddo wedi datblygu mesurau ataliol o fewn y gwasanaethau digartrefedd a llety â chymorth arbenigol. Nod y llety arbenigol yw darparu ar gyfer mwy na'r anghenion tai trwy fynd i'r afael ag achosion sylfaenol problemau a wynebir gan unigolion agored i niwed. Mae'n amcanu at ddwyn manteision gwirioneddol, gan gynnig gwerth ychwanegol o ran lleihau'r galw ar wasanaethau cyhoeddus.
- er bod yr uchod yn enghraifft dda o'r Cyngor yn cyflawni prosiectau ataliol integredig, nid yw'n ymddangos bod enghreifftiau'n dod i'r amlwg mor aml ar draws holl wasanaethau'r Cyngor. Mae hyn yn symptomatig o'r ffaith nad yw'r pum ffordd o weithio wedi'u gwreiddio ym mhopeth y mae'r Cyngor yn ei wneud.

Bydd diffinio ac adolygu cynnydd tuag at amcanion tymor byr, canolig a hwy ar gyfer ei sylfaen asedau'n cryfhau gallu'r Cyngor i drawsnewid, addasu a pharhau i ddarparu ei wasanaethau

13 Wrth ddod i'r casgliad hwn, canfuom fel a ganlyn:

- mae'r Cyngor wedi datblygu ei ddealltwriaeth am y modd y bydd y defnydd o asedau'n newid yn y dyfodol, ond nid yw'n bwriadu cynnal adolygiad cyflawn tan ddiwedd y pandemig.
- nid yw'r Cyngor wedi nodi beth y mae arno eisiau ei gyflawni dros y tymor byr, canolig a hwy ar gyfer ei sylfaen asedau, ac nid yw'n adolygu'r cynnydd dros y tymor canolig na hwy.
- nid yw'r Cyngor yn defnyddio meincnodi mewn modd gweithredol fel rhan o'i ddull i ddeall ei berfformiad ei hun yn well ac adnabod meysydd ar gyfer gwella.

Y Gweithlu

Mae'r Cyngor wedi datblygu gweledigaeth ar gyfer ei weithlu er nad yw hon yn gyflawn

14 Wrth ddod i'r casgliad hwn, canfuom fel a ganlyn:

- mabwysiadodd y Cabinet weledigaeth ym mis Chwefror 2022: 'Cyngor sy'n cefnogi'r gweithlu, yn ei rymuso ac yn ymddiried ynddo i weithio'n hyblyg ac yn gynhyrchiol i ddarparu gwasanaethau o ansawdd da, mewn ffordd sy'n lleihau ein heffaith ar yr amgylchedd yn sylweddol.

Adeiladu ar y ffyrdd newydd o ddarparu gwasanaethau a ddatblygwyd yn ystod y pandemig, trwy roi hyblygrwydd i staff weithio'n hyblyg a defnyddio technoleg i weithio a chyfathrebu'n rhithwir.'

- er bod Cynllun y Cyngor yn nodi bod 'rhaid i ni sicrhau bod gennym y staff iawn sydd â'r sgiliau iawn', nid yw'r weledigaeth a fabwysiadwyd yn cyfeirio at sicrhau bod gan y Cyngor y bobl iawn, yn y lle iawn nac am y gost iawn.
- mae'r Cyngor wedi dangos ymrwymiad eglur i 'Gynllunio'r Gweithlu' sydd wedi'i gynnwys yn y flaenoriaeth gwella 'Gwneud pobl Gwynedd yn ganolog i bobeth a wnawn' yng Nghynllun y Cyngor, sy'n amcanu at:
 - estyn y Cynllun Prentisiaethau i gynnwys nifer uwch o brentisiaid;
 - rhoi'r Cynllun Datblygu Talent mewnol ar waith ar draws holl adrannau'r Cyngor;
 - parhau i gynnal ymgyrchoedd recriwtio lleol #GalwGofalwyr ledled y sir, yn ogystal â threialu syniadau a dulliau newydd i ddenu rhagor o ymgeiswyr;
 - cydweithio'n agos gyda thimau rheoli'r adrannau i gytuno ar drefniadau sefydledig a chanfod bylchau mewn sgiliau ac arbenigedd a ragwelir dros y pump i ddeng mlynedd nesaf a chymryd camau rhagweithiol i fynd i'r afael â'r rhain; a
 - bwrw golwg yn benodol ar y sefyllfa recriwtio ym meysydd gofal cymdeithasol i blant a gofal i oedolion, gan chwilio am ffyrdd i gynyddu capasiti a chydnerthedd ein gweithlu.
- fodd bynnag, ymddengys fod 'Cynllunio'r Gweithlu' yn canolbwyntio ar rai adrannau yn hytrach na phob un. Nid yw'n cyd-fynd yn llawn ag arfer gorau canfyddedig ar hyn o bryd o ran 'cynllunio'r gweithlu' gan ei fod yn canolbwyntio ar ddull adweithiol sy'n 'canfod a llenwi'r bylchau' yn hytrach na dull gweithredol i lunio'r gweithlu dros y tymor hwy. Byddai mynd ati'n weithredol i gynllunio'r gweithlu'n strategol yn cynorthwyo rheolwyr i weld yr hyn sydd ar ddod, yn hytrach na gweld ac ymdrin ag ef unwaith y mae wedi cyrraedd, ac mae angen buddsoddiad sylweddol i bontio'n llawn o ddull adweithiol i ddull rhagweithiol o reoli'r gweithlu.

Mae'r Cyngor wedi ymgysylltu â staff a rheolwyr fel rhan o'i brosiect Trefniadau Gweithio i'r Dyfodol, ac mae angen iddo datblygu cynlluniau tymor hwy ar gyfer y gweithlu, gan adlewyrchu ei brofiad yn ystod y pandemig, i roi cymorth i ddarparu gwasanaethau mewn ffordd fwy rhagweithiol

15 Wrth ddod i'r casgliad hwn, canfuom fel a ganlyn:

- mae gan y Cyngor ddealltwriaeth dda am yr heriau cyfredol o ran y gweithlu sy'n cynnwys recriwtio a chadw staff mewn rolau niferus.

- mae rheolwyr y Cyngor wedi cael trafodaethau gyda 1,800 o aelodau o staff i gael dealltwriaeth am eu dymuniadau mewn perthynas â'u trefniadau gweithio i'r dyfodol:
 - dywedodd 59% y byddai'n well ganddynt drefniant gweithio hybrid;
 - roedd 25% yn dymuno gweithio gartref
 - roedd 15% yn dymuno gweithio mewn swyddfa.
- bu'r adran Adnoddau Dynol a'r Undebau Llafur yn cydweithio i roi cymorth i roi datblygiadau newydd ar waith ym maes iechyd a diogelwch.
- mae'r tîm Adnoddau Dynol wedi tyfu ei rwydweithiau o deulu llywodraeth leol yn bennaf i gynnwys ystod eang o gyflogwyr, gan gynnwys gwasanaethau lechyd, yr Heddlu a'r Gwasanaeth Tân, i roi anogaeth i rannu arferion. Mae'r Cyngor hefyd yn cadeirio grŵp cenedlaethol sydd wedi bod yn helpu i ddatblygu canllawiau ac arfer da.
- mae gan y Cyngor nifer o fentrau, gan gynnwys Cynllun Prentisiaethau, Cynllun Yfory a Chynllun Datblygu Talent.
- nid yw'r adroddiad 'Gweledigaeth y Cyngor ar gyfer Gweithio i'r Dyfodol', a gyflwynwyd i Gabinet y Cyngor, yn disgrifio sut y mae'r Cyngor wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy ac wedi ystyried y pum ffordd o weithio, fel a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- byddai meddwl mewn ffordd fwy integredig yn helpu'r Cyngor i greu'r cysylltiadau rhwng strategaethau perthnasol a sicrhau eu bod i gyd wedi'u cyfeirio tuag at gyflawni'r weledigaeth ar y cyfan a strategaethau sy'n llywio'r Cyngor cyfan yn yr un cyfeiriad.
- byddai gwreiddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy a'i phum ffordd o weithio hefyd yn helpu'r Cyngor ymhlith eraill i:
 - ddatblygu perthnasoedd gweithio gwell â darparwyr eraill megis y trydydd sector;
 - gweithio ochr yn ochr â cholegau lleol i sicrhau bod myfyrwyr yn cael eu hyfforddi yn y meysydd cywir a'u bod yn gyfarwydd â'r Cyngor fel darpar gyflogwr erbyn eu bod yn gorffen eu cymhwyster; a
 - chael mwy o fudd o gydweithio.

Mae'r Cyngor yn cynnal trosolwg ar faterion cyfredol sy'n ymwneud â'r gweithlu ond mae cyfle i wneud mwy o ddefnydd o ddata a defnyddio gwybodaeth feincnodi i fesur llwyddiant cyfredol a thymor hwy ei fentrau o ran y gweithlu

16 Wrth ddod i'r casgliad hwn, canfuom fel a ganlyn:

- mae'r Cyngor wedi datblygu dangosfwrdd COVID sy'n casglu gwybodaeth allweddol gan gynnwys cyfraddau salwch, swyddi sydd wedi cael eu hysbysebu dair gwaith; nifer y staff a adleolwyd, nifer y staff sydd wedi

profi'n bositif ar gyfer COVID, canran y staff sy'n absennol o'r gwaith (ar y cyfan ac oedolion), cyfradd waredu Cyfarpar Diogelwch Personol, i roi trosolwg i'r rheolwyr o fesurau allweddol.

- mae'r Cyngor wedi ymgynghori â rheolwyr i weld a yw trefniadau gweithio hybrid a gweithio gartref yn gweithio i roi cymorth i ddarparu gwasanaethau, gan gael dealltwriaeth am yr hyn sy'n gweithio, a'r hyn nad yw'n gweithio.
- ymddengys fod gwybodaeth sy'n ymwneud â'r gweithlu mewn rhai meysydd yn gyfyngedig, a byddai dealltwriaeth ehangach am destunau megis ymadawyr, llwyddiant prosesau recriwtio a thueddiadau o ran swyddi gwag yn sicrhau bod gan y Cyngor fesur o lwyddiant mentrau sy'n gysylltiedig â rheoli talent.
- nododd unigolion fod cymharu â chynghorau eraill yn anodd ac nad yw'r dull hwn yn cael ei ddefnyddio'n aml. Mae angen goresgyn y rhwystrau hyn gan mai meincnodi effeithiol yw'r unig ffordd y gall y Cyngor fynd ati'n iawn i asesu ei berfformiad a'i helpu i ganfod cyfleoedd i gyflawni gwerth gwell.
- mae gan y Cyngor gyfle i adolygu trefniadau mewnol a rhanbarthol cyfredol i adnabod y rhai sy'n darparu gwerth ychwanegol, a meysydd lle mae angen gwelliant neu newidiadau. Fodd bynnag, i gynllunio'r gweithlu'n effeithiol mae angen ystod lawn o ddata cyfredol nid dim ond am y gweithlu ond am y galwadau a osodir arno. Dim ond pan fo sefydliad wedi'i arfogi â'r wybodaeth hon y gall ddatblygu dull effeithiol o gynllunio'r gweithlu.

Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

Ymateb y rheolwyr

Teitl yr adroddiad: Llamu Ymlaen – Cyngor Gwynedd

Dyddiad cwblhau: Medi 2022

Cyfeirnod y ddogfen: 3010A2022

Cyf	Argymhelliad	Blaenoriaeth uchel (ie/na)	Ymateb y rheolwyr	Dyddiad cwblhau	Swyddog sy'n gyfrifol
A1	Gweledigaeth, strategaethau, cynlluniau cyflawni a'r egwyddor datblygu cynaliadwy Mae angen i'r Cyngor wneud yr egwyddor datblygu cynaliadwy'n ganolog i'w ystyriaethau, gan adeiladu ar y profiad o'r pandemig, wrth iddo:		Bydd yr egwyddor o ddatblygu'n gynaliadwy yn ganolog i'r holl ystyriaethau yng nghyd-destun diweddarau ac adolygu'r cynlluniau a'r strategaethau isod; 1. Adolygiad diweddaraf o'r Strategaeth Asedau	Mai 2023	Carys Fon Williams

Cyf	Argymhelliad	Blaenoriaeth uchel (ie/na)	Ymateb y rheolwyr	Dyddiad cwblhau	Swyddog sy'n gyfrifol
	<ul style="list-style-type: none"> ddatblygu gweledigaeth y Cyngor ar gyfer trefn a maint ei asedau tir ac adeiladau a'i weithlu yn y tymor byr, canolig a hir; datblygu strategaethau ar gyfer asedau a'r gweithlu; a datblygu cynlluniau cyflawni wedi'u costio. 		<ol style="list-style-type: none"> Cynllun Asedau Tir ac Eiddo i'w gynnwys fel blaenoriaeth gwella corfforaethol arfaethedig yn y Cynllun Cyngor Pum Mlynedd nesaf Cynllun Ffordd Gwynedd 2022-2027 (sef Cynllun Datblygu'r Sefydliad corfforaethol) i'w fabwysiadu gan y Cabinet. Cynllun Gweithio i'r Dyfodol y Cyngor i'w lunio yn dilyn cyfnod treialu gweithio hybrid (sydd yn dod i ben ddiwedd Rhagfyr 2022) 	<p>Ebrill 2023 – Mawrth 2028</p> <p>Ionawr 2023</p> <p>Mai 2023</p>	<p>Carys Fon Williams</p> <p>Geraint Owen</p> <p>Geraint Owen</p>

Cyf	Argymhelliad	Blaenoriaeth uchel (ie/na)	Ymateb y rheolwyr	Dyddiad cwblhau	Swyddog sy'n gyfrifol
Tud. 190					
	<p>A2</p> <p>Data a Meincnodi</p> <p>Datblygu'r defnydd o ddata a meincnodi i lywio prosesau cynllunio, pennu'r gyllideb a mesur llwyddiant tymor hwy ei fentrau ar gyfer asedau a'r gweithlu.</p>		<p>Mae'r Bwrdd Trawsnewid Digidol wedi'i sefydlu er mwyn arwain ar lunio Strategaeth Digidol y Cyngor am y pum mlynedd nesaf. Mae tri is-ffrwd gwaith wedi'i sefydlu hyd yma sef;</p> <ul style="list-style-type: none"> Data Gweinyddiaeth Cyswllt Cwsmer <p>Mae'r Is-Grŵp Data yn cael ei arwain gan y Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol ac</p>	<p>Mehefin 2023</p> <p>Mehefin 2023 – Mawrth 2028</p>	<p>Geraint Owen/Huw Ynyr</p> <p>Ian Jones</p>

Cyf	Argymhelliad	Blaenoriaeth uchel (ie/na)	Ymateb y rheolwyr	Dyddiad cwblhau	Swyddog sy'n gyfrifol
Tud. 191			<p>eisoes wedi sefydlu ei amcanion, sef;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod y Cyngor yn glir o'i anghenion gwybodaeth fel bod y data a gesglir yn bwrpasol i anghenion y Cyngor a'r trigolion yr ydym yn eu gwasanaethu • Sicrhau bod y Cyngor yn defnyddio'r data sydd ganddo i; <ul style="list-style-type: none"> - Gwerthuso a mesur effaith ymyraethau - Gwneud penderfyniadau da ar sail tystiolaeth - Gwella perfformiad gwasanaethau ar gyfer trigolion Gwynedd 		

Cyf	Argymhelliad	Blaenoriaeth uchel (ie/na)	Ymateb y rheolwyr	Dyddiad cwblhau	Swyddog sy'n gyfrifol
			<ul style="list-style-type: none">- Gwella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ein gwasanaethau<ul style="list-style-type: none">• Cryfhau y cyswllt gyda'r byd ehangach er mwyn galluogi'r Cyngor i gyfrannu at ddatblygiadau cenedlaethol a rhanbarthol mewn ffordd effeithiol• Sicrhau bod gweithlu'r Cyngor yn hyderus wrth ymdrin a data ac yn gallu ei gasglu, ei ddehongli a'i rannu mewn ffurf cyson a chywir. Hyn i gynnwys bod data yn cael ei weld fel adnodd sefydliadol yn hytrach na chofnod hanesyddol		

Cyf	Argymhelliad	Blaenoriaeth uchel (ie/na)	Ymateb y rheolwyr	Dyddiad cwblhau	Swyddog sy'n gyfrifol
			<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="1084 667 1433 887">• Arfogi'r Cyngor gyda'r gallu i ddal data mewn ffordd diogel a chynaliadwy. Hyn i gynnwys hwyluso'r gallu i wasanaethau a trigolion gael gwybodaeth ar alw		